ANALÝZA POTŘEB MĚST PO ROCE 2013 Z HLEDISKA BUDOUCÍ KOHEZNÍ POLITIKY

Svaz měst a obcí České republiky

18.9.2010

Impressum

Autorský kolektiv

Ing. Ondřej Mátl, MPA, MSc.
Mgr. Eva Srnová
Mgr. Ingrid Štegmannová

Vzor citace: MÁTL, Ondřej; SRNOVÁ, Eva; ŠTEGMANNOVÁ, Ingrid. *Analýza potřeb měst po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky*. Praha : Svaz měst a obcí České republiky, 2010. 156 s.
Dostupné z WWW: <http://www.smocr.cz/cz/dotace-a-granty/strukturalni-fondy/default.aspx>.

© Svaz měst a obcí České republiky, 2010.
Všechna práva vyhrazena.

Praha, září 2010

Tento dokument vznikl na základě objednávky Ministerstva pro místní rozvoj s cílem analyzovat potenciální potřeby statutárních měst a měst po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky. Text vychází z podkladů a informací dostupných k datu zpracování a uvedených v přehledu použité literatury. Studie reflektuje a pravdivě uvádí všechny autorovi známé informace relevantní k danému tématu, nicméně autorský kolektiv, zpracovatel ani objednatel nenese odpovědnost za případné změny uvedených parametrů, informací nebo předpovědí v budoucnu ani odpovědnost za případné škody vzniklé na základě rozhodnutí hospodářské nebo nehospodářské povahy založené na informacích obsažených nebo neobsažených v této zprávě.

Obsah

Stručné shrnutí 4
Úvod 7
Cíl a účel studie 9
Metodologie 10
Postavení měst v sídelní struktuře v ČR 12
Vymezení měst 12
Popis městské sídelní struktury 13
Zhodnocení postavení měst v Evropském kontextu 17
Stávající problémy a potřeby měst a jejich očekávaný vývoj 20
Vymezení hlavních problémových oblastí 20
Zaostalé a rozpadající se městské prostředí 20
Zvyšující se nároky na životní prostředí 22
Nedostatečná infrastruktura a dopravní zátěž 23
Přetrvávající ekonomické problémy 24
Vyšší poptávka po kvalitním bydlení 25
Rozvíjející se veřejné služby 26
Očekávaný vývoj rozvoje měst 29
Evropská městská agenda a rámec podpory měst z evropských fondů 30
Intervence současné kohezní politiky ve městech a doporučení pro postavení měst v kohezní politice po roce 2013 32
Obsahový rozměr kohezní politiky 32
Hlavní oblasti intervencí současné kohezní politiky ve městech 32
Vymezení prioritních oblastí měst pro budoucí směřování podpory 33
Finanční rozměr kohezní politiky 41
Rozsah a struktura intervencí současné kohezní politiky ve městech 41
Žádoucí objem finanční podpory měst v budoucím období 45
Organizační rozměr kohezní politiky 49
Hodnocení organizace současné kohezní politiky z pohledu měst 49
Doporučení pro zefektivnění systému evropských fondů v budoucím období 52
Sumarizující SWOT analýza intervencí kohezní politiky ve městech 54
Závěr 55
Literatura 56
Přílohy 66

Analýza potřeb měst

Stručné shrnutí

V současnosti se na území České republiky nachází 6.250 obcí a vojenských újezdů. Z tohoto počtu je spolu s Hlavním městem Prahou 24 statutárních měst (s celkem 142 městskými částmi / obvody) a 553 měst. Celkem 192 sídel má statut městysů. Venkovských obcí (tj. obcí bez dalšího označení) je 5.481, což představuje 87,7 % všech obcí. **Zatímco většinu obcí lze označit za venkovské, většina obyvatel žije v České republice ve městech.** Míra urbanizace osídlení dosahuje 70,3 %, dominantní část populace proto můžeme považovat za městskou. Historicky vzniklá struktura osídlení je velmi hustá, hustota zalidnění je dlouhodobě stabilní, a to na úrovni 130 obyvatel / km². Struktura osídlení, která vyjadřuje hierarchické uspořádání sídel, je ve srovnání s ostatními státy EU odlišná. Obce v České republice mají ve srovnání s ostatními státy EU nejnižší průměrný počet obyvatel (na jednu obec připadá 1.640 obyvatel). Velikostně se přitom jedná také o jedny z nejmenších (průměrná velikost území jedné obce činí 13 km^2). **Jedním z rysů sídelní struktury České republiky je také relativně nízký počet velkoměst v osídlení a s ním související významné zastoupení středně velkých a malých měst.**

V rámci politiky soudržnosti obecně neexistuje dělení na město a venkov, strukturální fondy působí současně ve venkovských i v městských oblastech. Politika soudržnosti (realizovaná prostřednictví ERDF a ESF), se doplňuje s politikou rozvoje venkova v rámci společné zemědělské politiky (realizované prostřednictvím EAFRD). **Právě koordinace, harmonizace pravidel a účinnější propojení jednotlivých finančních nástrojů je z hlediska potřeb místních samospráv zcela zásadní.**

Analýza ukázala, že **města dotace, a to ani ty evropské, obecně nepovažují za nejlepší způsob financování řešení jejich potřeb**, mnohem lepší by byl větší objem prostředků z podílu na sdílených daních. Města však uplatňují pragmatický přístup, a pokud jsou evropské zdroje k dispozici, využívají je. V současné době tvoří evropské dotace nejčastěji 1 – 5 % městských rozpočtů, **města by však preferovala vyšší objemy dotačních prostředků**, a to ve výši 5 – 10 % rozpočtů měst. Větší objem dotací by přitom města uvítala z regionálních operačních programů. Princip koncentrace zdrojů by mohl být také lépe naplněn jedním celorepublikovým programem pro obce určeným na infrastrukturu. Z hlediska spolufinancování se pro města také jeví žádoucí zavést systém tzv. limitek, kdy je principem otevřený účet u vybrané banky s předem daným a schváleným limitem dotace, z něhož jsou faktury propláceny přímo dodavatelům. Tím by se města vyhnula zbytečnému zadlužování a úvěrování projektů.

Jako největší bariéra efektivního využívání evropských peněz ze strany měst byla definována nadměrná byrokracie. Velký počet operačních programů, rozdrobený přístup k projektům ze strany různých ministerstev a ze strany regionů NUTS II, netransparentnost pravidel, ale také personální náročnost projektového řízení, nutnost využívat externích firem nebo časová náročnost procesu z hlediska lhůt, to jsou jen některé ze zjištěných nedostatků systému. Řešením by mohlo být snížení počtu operačních programů, zjednodušení pravidel, sjednocení metodik a postupů, větší informovanost subjektů, možnost srovnání projektů napříč kraji a napříč operačními programy, zjednodušení doprovodné legislativy nebo vstupní a průběžné kontroly projektů. Pomohlo by také zjednodušení a sjednocení formulářů a příruček nebo vynechání nutnosti poskytovat takové informace, které jsou běžně ověřitelné ve veřejných registrech. Prostor je i ve zkvalitnění poradenské činnosti řídicích orgánů, je možné zavést dvoustupňové hodnocení projektů tak, aby veškeré podklady

bylo nutné dodat až v momentě, kdy je jasné, že projektová idea je schválena. To vše by městům ulehčilo život.

Z hlediska potřeb měst **analýza ukázala, že i v budoucím programovacím období po roce 2013 budou města potřebovat financovat především tzv. „tvrdé", infrastrukturní projekty**. Dlouhodobá pomoc infrastruktuře představuje důležitý regionální ekonomický nástroj, který podporuje všeobecné zlepšení kvality území. Nejpalčivější se ukazuje dopravní infrastruktura, úpravy veřejného prostranství a chodníků. Jako další bolesti města nejčastěji zmiňují úroveň veřejné dopravy, potřebu její modernizace a související zajištění nabídky parkování. V oblasti životního prostředí stále přetrvává důraz na čištění odpadních vod a roste význam šetření energií a tepelného zásobování (úspory). Nedostatky města vnímají také u zajištění udržitelného rozvoje území včetně revitalizací, výstavby bytů a navazujících inženýrských sítí. **Kromě infrastrukturních potřeb analýza také poukázala potřebu podpory tzv. „měkkých" projektů.** Pro města je totiž velmi důležité být natolik konkurenceschopná, aby si udržela a přilákala obyvatele a zároveň byla atraktivní pro podnikatele. V dnešní době občané nečekají, že ve městě bude fungovat jen základní infrastruktura, ale předpokládají, že zde budou schopni trávit volný čas, že jim město nabídne kulturní a sportovní vyžití nebo kvalitní vzdělání a volnočasové aktivity pro děti. To vše je možné pouze pokud město investuje do marketingu, profiluje se sektorově a vytváří pro občany a podnikatele prostředí vhodné ke všem těmto aktivitám. Součástí měkkých aktivit je také modernizace veřejné správy a moderní metody řízení veřejné správy, vnitřní a vnější komunikace města, zavádění a využití moderních informačních a komunikačních technologií (resp. obecně rozvoj digitální agendy a implementace modelu Chytrých měst) nebo investice do ekonomického rozvoje a propagace města. Kvůli demografickým změnám, stárnutí obyvatel a nízké porodnosti nabudou do budoucna na důležitosti také sociální nebo zdravotní služby. Zajímavé město potřebuje také investovat do turismu nebo do péče o památky.

Při porovnání identifikovaných potřeb s evropskými prioritami lze konstatovat, že reflexe stávajícího vývoje debaty o budoucnosti politiky soudržnosti v EU a akcentovaných témat v nové evropské strategii pro zaměstnanost a růst je u potřeb měst spíše nižší. **Bez existence kvalitního dopravního a komunikačního napojení, odpovídající infrastruktury životního prostředí a odpovídajícího zásobování energiemi však nelze ve městech i obcích prakticky realizovat cíle v duchu Strategie EU 2020.** Navíc některá témata jako boj s nezaměstnaností, úspory energií (jako nedílná součást boje s klimatickými změnami) či sociální začleňování, které jsou hlavními metami Strategie EU 2020, rozhodně nejsou obcím cizí.

Z analýzy vyšla také nezbytnost většího a efektivnějšího strategického plánování v návaznosti na územní plánování. Konkrétní akce a projekty je totiž žádoucí dělat až na základě strategie, kterou si obec stanoví pro dlouhodobější horizont. Při plánování jsou nejúčinnějším nástrojem řešení informace. Obce a města musí znát rozsah problému a mít k dispozici aktuální a pravidelně doplňovaná data. Pro města je nevýhodné, že strategické plánování je omezeno administrativními hranicemi města, protože problémy, kterým čelí, hranice neznají. **Analýza poukázala také na to, že města mají v případě Integrovaných plánů rozvoje měst (dále IPRM) zájem o převzetí odpovědnosti za správu prostředků (tzv. subdelegaci evropských fondů).** To však za předpokladu, že budou vědět, co tato povinnosti obnáší a získají také prostředky na řízení projektů. Subdelegace správy IPRM by měla smysl zejména v případě, že by města dostala možnost IPRM připravovat i pro širší zázemí města, pro okolní obce. Přispělo by to větší integrovanosti aktivit s dopadem i přes administrativní hranice města. Integrované aktivity musejí být realizovány v součinnosti s podporou venkovských oblastí. Řešením by mohla být také realizace IPRM na území obcí spadajících pod obec s rozšířenou působností nebo umožnění

skupinového projektu pro více obcí dohromady. Ušetřily by se tak náklady na zpracování i správu projektu a na řešení daného problému by bylo možné pohlížet z širší perspektivy. Strategie by neměly být vázány jen na území obce, ale měly by být tvořeny na širší lokality/funkční oblasti/mikroregiony. Strategické plány musí být také provázány s plány krajů a státu, je nutné hledat nástroje pro koordinaci rozvojových dokumentů a respektovat princip partnerství při tvorbě obecní i regionální koncepce.

Předmluva

Milí čtenáři,

život ve městech nám přináší řadu výhod a možností. Ve městech zpravidla nacházíme vše, co potřebujeme k příjemnému každodennímu životu: práci, široké možnosti nakupování, fungující veřejnou dopravu, kvalitní veřejné služby, širokou nabídku v oblasti kultury, sportovního vyžití a volného času a mnoho příležitostí pro zábavu a seznamování s novými lidmi.

Vadou na kráse však je, že mnoho našich měst je přelidněných, zahlcených auty, lidé mají často problémy s parkováním, trápí je nadměrný hluk, mají obavy o životní prostředí, ne všude se cítí bezpečně. Jednou z hlavních starostí obyvatel žijících ve městech jsou také vyšší životní náklady. Přestože se za posledních 20 let investovalo do opravy a rozvoje našich měst hodně peněz, města se často k nepoznání radikálně změnila, problémů, které je třeba řešit, je stále ještě mnoho.

Příležitost řešit tyto tzv. vady na kráse nabízí také evropské fondy. Právě z evropských fondů je možné podpořit výstavbu městských obchvatů, rekonstruovat nádraží, nakoupit ekologické vozy městské hromadné dopravy, investovat do protihlukových bariér, modernizovat čističky odpadních vod, zateplit školy, podpořit rozvoj mateřských školek, rozšířit možnosti péče o seniory, nakoupit kamerové bezpečnostní systémy, zkrátka řešit problémy, které nás ve městech trápí.

Je skutečností, že stávající systém využívání evropských fondů je extrémně složitý. Je spojen s nadměrnou byrokracií, vše příliš dlouho trvá, objevují se případy zneužití a korupce. Potenciál evropských fondů tak není plně využit. Snažením našeho Svazu měst a obcí České republiky je nastavit pravidla pro využívání evropských fondů tak, aby byla co nejjednodušší, aby využití dostupných evropských prostředků bylo co nejúčelnější a aby intervence co nejvíce odpovídali skutečným potřebám a problémům, které města trápí.

Tato analýza, kterou jsem ve spolupráci s Ministerstvem pro místní rozvoj inicioval, v tomto ohledu přináší mnoho podnětů. Definuje, s jakými problémy naše města nejčastěji bojují a do jakých oblastí potřebují investovat. Ukazuje, jakou roli evropské fondy hrají v městských rozpočtech a jaký mají dopad na zadlužování měst. Popisuje a z pohledu měst také hodnotí, jak funguje organizace a správa evropských prostředků, a přináší doporučení pro zefektivnění systému evropských fondů v budoucím tzv. programovacím období po roce 2013. V současnosti se již totiž nestačí dívat do minulosti, nemá smysl ani lamentovat nad současností, je potřeba se dívat do budoucnosti, přicházet s novými vizemi, s novými nápady, jak život v našich městech zkvalitnit a jak v tomto ohledu mohou být nápomocny evropské peníze. Diskuse o evropských fondech po roce 2013 již totiž začala a náš hlas v ní musí být slyšet.

Kvalitu života ve městech mají do značné míry v rukou městští zastupitelé. Těch v současnosti na radnicích pracuje více než 10 tisíc, dalších více než 2,5 tisíc se pak angažuje v městských částech resp. obvodech. Kvalitní život ve městech je samozřejmě zásluhou nejen vedení daného města, ale

všech institucí a subjektů veřejných a zejména pak soukromých, které ve městě působí. Vedení města, stejně jako jiné orgány veřejné správy, však vytváří podmínky pro rozvojové aktivity ostatních aktérů. Právě vedení měst musí mít co největší autonomii rozhodovat také o využití evropských fondů. Lidé, kteří získají v demokratických volbách mandát, nesmí být neustále omezování anonymními úředníky a svazování byrokratickou mašinérií projektů, příloh, výkazů, monitorovacích zpráv apod.

Ať už jste vůči evropským fondům skeptičtí, nebo ne, je třeba se spojit. Je třeba bojovat za rovnoprávné postavení měst při rozdělování evropských fondů, je třeba bojovat o co největší koláč peněz na naše potřeby. Jedině společnou týmovou prací jednotlivých primátorů, starostů a zastupitelů a obhajobou našich komunálních zájmů vůči krajům, státu i Bruselu docílíme, že evropské fondy budou skutečně přispívat ke kvalitě života v našich sídlech.

Předem Vám v tomto boji děkuji za Vaši podporu!

Oldřich Vlasák

poslanec Evropského parlamentu
místopředseda Pracovní skupiny pro rozvoj měst (Intergroup URBAN)
výkonný prezident Rady evropských municipalit a regionů (CEMR)
předseda Svazu měst a obcí České republiky (SMO ČR)
zastupitel města Hradec Králové

Hradec Králové, září 2010

Úvod

Stejně jako jinde na světě, i v České republice byla města v historii zakládána ve volné krajině („na zelené louce“), nebo se vyvinula z dřívějších neměstských sídel. Spolu s růstem významných měst se zvětšoval jejich okruh působnosti i potřebného zázemí, potenciál velkých měst vytvářel intenzivnější „magnetická pole“, do značné míry „polarizoval“ města ve svých spádových územích.[1] V současnosti se ve prospěch velkých měst územní koncentrace zvyšuje, roste koncentrace jejich funkcí a význam kvartérních aktivit. Roste velikost i význam hierarchie metropolitních areálů. Proces koncentrace obyvatel a výrobních aktivit vede k racionalizaci práce, ale také k úsporám firem i obyvatel v důsledku blízkosti jednotlivých služeb. Města se stávají atraktivními lokalitami, neboť přinášejí nejen větší pracovní nabídku, ale i širší možnosti vzdělávání, výzkumu, finančních, manažerských i obchodních služeb. Jednotlivé subjekty mají také možnost využít specializované sociální a zdravotní služby. Města jsou tak v současnosti považována za základní stavební prvky prosperity.[2]

V Evropské unii města generují 70-80 % produktu, žije v nich přes 80 % Evropanů. Je proto logické, že se pozornost evropské kohezní a regionální politiky obrací na městské celky a že města patří mezi priority evropského zájmu. Významným zdrojem prostředků jsou zejména strukturální fondy, do nichž řadíme Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR) a Evropský sociální fond (ESF). Důležitou roli v rozvoji měst hraje i Fond soudržnosti. Města jsou v současné době jedněmi z nejvýznamnějších konečných příjemců z těchto fondů. Získávání prostředků z dotací, grantů i dalších finančních mechanismů je pro města v současné době zásadní, protože díky těmto prostředkům se mohou rozvíjet a zajistit tak lepší životní podmínky pro své obyvatele.

V debatě o budoucí kohezní politice jsou z pohledu měst zásadní jednak priority a oblasti, které bude možné z evropských fondů financovat, rozsah finanční podpory a dále pak nastavení role a postavení měst v implementační architektuře (principy integrovaného plánování, partnerství, možnosti subdelegace, apod.)

Cíl a účel studie

Cílem studie je identifikovat stávající potřeby a problémy tuzemských měst, odhadnout jejich vývoj a navrhnout hlavní prioritní oblasti jejich budoucího rozvoje. Studie současně mapuje zkušenosti a preference měst při využívání evropských fondů a poskytuje doporučení pro zefektivnění systému jejich implementace.

Jejím účelem je poskytnout argumentační materiál pro zohlednění zájmů měst při přípravě budoucí kohezní politiky po skončení současného programovacího období, tedy po roce 2013 na národní a evropské úrovni. V první řadě bude využita za účelem pravidelné aktualizace Rámcové pozice ČR k budoucnosti kohezní politiky po roce 2013. Analýza bude následně využita také k obhajobě priorit ČR v oblasti kohezní politiky během vyjednávání základních strategických dokumentů na úrovni EU, které by mělo pravděpodobně probíhat v letech 2011 a 2012. Analýza současně poslouží i pro přípravu národních programových dokumentů pro období po roce 2013.

Analýza byla zpracována Svazem měst a obcí České republiky na základě zadání Ministerstva pro místní rozvoj České republiky. Předmětem analýzy jsou v souladu s požadavky zadavatele potřeby a

[1] *Principy a pravidla územního plánování* [online]. Brno : Ministerstvo pro místní rozvoj, Ústav územního rozvoje, 28.6.2009 [cit. 2010-07-07]. Dostupné z WWW: <http://www.uur.cz/default.asp?ID=2571>.
[2] KAŠPAROVÁ, Ludmila, et al. *Kohezní politika: Osídlení v České republice : Partnerství měst a venkova*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009. 94 s

postoje statutárních měst a měst. Potřeby venkovských obcí jsou předmětem analýzy Centra evropského projektování.[3]

Metodologie

Pro analýzu, která byla realizována od května do července 2010, byl použit flexibilní výzkumný design. Hlavní použité metody zahrnovaly revizi dostupné literatury a dat, ohniskovou skupinu a dotazníkové šetření. Použity byly jak kvantitativní, tak kvalitativní metody výzkumu; rozmanitost technik byla zvolena s cílem přistoupit k tématu velmi komplexním způsobem.

První metodou, jejímž cílem bylo shromáždit stávající poznání v dané oblasti a porozumět hlavním problémovým okruhům, byla metoda revize dostupné literatury a dat. Téma problémů, potřeb a rozvoj měst je velmi široké. Zahrnuje aspekty ekonomie, urbanismu a regionálního rozvoje, nevyhýbají se mu ale ani sociologie (sociologie měst, sociologie institucí, sídel a komunit) nebo geografie. Pro potřeby této analýzy však bylo nutné pohlížet na problémy a potřeby měst především specificky z hlediska možnosti využití evropských dotací. Bylo potřeba soustředit se na to, co města potřebují občanům zajistit tematicky, v oblasti životního prostředí, dostupnosti a dopravy, zaměstnávání, vzdělávání, volnočasových aktivit atp. Vzhledem k tomu, že na specifické sektorové potřeby se do velké míry soustředilo dotazníkové šetření a ohnisková skupina, byla analýza literatury a odborných textů zaměřena zejména na obecný kontext rozvoje měst, na časově a oborově širší souvislosti růstu a role sídel, vlivy, kterým čelí nejen města v České republice, ale také v Evropě a v neposlední řadě na rostoucí konkurenci měst vzájemně mezi sebou.

Analýza literatury zahrnovala tři základní okruhy rešerše. Vyhledávání bylo v prvním stupni zacíleno na informace, které má k dispozici Svaz měst a obcí ČR ze svých jednání (interní materiály z akcí svazových orgánů, rozhodnutí těchto orgánů, pozice vzešlé z diskuzí atp.). Ve druhém stupni se pozornost soustředila na tuzemskou odbornou literaturu. Systematické vyhledávání bylo zacíleno na databázi Národní knihovny ČR; pro vyhledávání byla použita hesla Potřeby/Problémy v kombinaci s heslem Města/Samosprávy, dále hesla Rozvoj měst a Regionální rozvoj. Tato rešerše byla doplněna ručním procházením vybraných časopisů relevantních pro dané téma (Moderní obec, Obec a finance, Veřejná správa, Moravské hospodářství apod.) a selektivním výběrem specifických webových stránek zaměřených na určité téma, které vyplynulo z analýzy literatury, periodik a časopisů. Významnou skupinou sledovaných odborných prací byla databanka již realizovaných výzkumů Ministerstva pro místní rozvoj ČR z oblasti regionálního rozvoje a rozvoje sídel.[4] Poslední větší sledovanou skupinou odborných dat byly aktuální strategické dokumenty nebo pozice národního významu. V ČR dosud neexistuje jednotný systém zpracování a dostupnosti strategických dokumentů různých rezortů. Tato analýza tedy byla do velké míry závislá na jejich zveřejnění na webových stránkách státních orgánů. Zkoumána byla odborná literatura za období minulých dvaceti let, tj. pokrývala transformační a protransformační období v ČR. Pro specifikaci potřeb měst při využívání evropských fondů bylo postačující sledovat období posledních pěti let.

Analýza dat o potřebách měst pokryla na evropské úrovni dostupné údaje Eurostatu v rámci projektu Urban Audit, který pokrývá vybraná velká statutární města[5].[6] Na národní úrovni byla využita data ČSÚ -

[3] *Analýza potenciálních potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky : Pracovní verze*. Hradec Králové : Centrum EP, 2010. 40 s.

[4] *VaV MMR* [online]. 2010 [cit. 2010-08-08]. InfoBanka výzkumu Ministerstva pro místní rozvoj. Dostupné z WWW: <http://www.mmr-vyzkum.cz/infobanka/>.

[5] Urban Audit pokrývá následující města: Praha, Brno, Ostrava, Plzeň, Ústí nad Labem, Olomouc, Liberec, České Budějovice,Hradec Králové, Pardubice, Zlín, Karlovy Vary, Jihlava.

Městská a obecní statistika (MOS)[7], Územně analytické podklady za obce České republiky[8], agenda Města a městyse[9] a Sčítaní lidu, domů a bytů z roku 2001[10].

Druhou použitou metodou, jejímž cílem bylo podrobněji rozebrat vybrané potřeby měst a jejich zkušenosti a preference při využívání evropských fondů, byla diskuse představitelů měst, která proběhla metodou ohniskové skupiny. Díky této metodě, která umožňuje překonávat stereotypní, „obecně se tradující představy“[11], došlo k upřesnění zkoumané oblasti na základě širší výměny názorů a dále pak k otevření témat, která se nevyskytovala v literatuře. Diskuse se zúčastnilo šest představitelů měst a čtyři zástupci kanceláře Svazu měst a obcí České republiky, kteří mají zkušenosti s implementací evropských fondů. Sestavení a složení diskusní skupiny vycházelo z požadavku na zajištění plurality názorů jak z hlediska velikosti měst, jejich regionálního umístění, profesního zaměření, politické orientace i genderového zaměření. Zastoupeni byli jak představitelé Svazové Komory statutárních měst, tak představitelé Komory měst i Regionální komise. Diskuse se zúčastnili jak zástupci menších měst, tak představitelé větších, statutárních měst. Diskuse se konala v červenci 2010 a trvala 2 hodiny.

Třetí použitou metodou bylo dotazníkové šetření, jehož cílem bylo sondážní ověření názorů představitelů měst na zkoumané téma a zmapování, zda v postojích existují podstatné rozdíly mezi městy z hlediska velikosti, typu sídel, charakteru státní správy a regionálního umístění. Realizované dotazníkové šetření, které je možné chápat jako explorativní studii v oblasti mapování potřeb měst a zkušeností s využívání evropských fondů, proběhlo v období květen až červen 2010. Jednotkou analýzy byly jednotlivá města a jejich městské části / obvody. Dotazníky byly rozesílány e-mailem, určeny byly vedoucím představitelům měst. Dotazníky byly distribuovány jménem předsedy Svazu měst a obcí České republiky. S ohledem na skutečnost, že v současné době jsou představitelé měst zahlceni různými anketami a dotazníky, usilovala tato forma oslovení obcí o co největší návratnost založenou při současné minimalizaci transakčních nákladů. Vyplněné dotazníky byly zasílány zpět přímo výzkumnému týmu a to v elektronické podobě. Celkově bylo rozesláno 716 dotazníků, získány byly odpovědi od celkem 327 subjektů, návratnost tedy činila 45,7 %. Tři dotazníky byly v rámci zpracování vyřazeny z důvodů duplicity a odlišného typu respondenta, analyzovaný soubor tedy obsahuje 324 odpovědí. S ohledem na velikost a reprezentativnost souboru je možné data získaná v rámci výzkumu zobecnit na všechna města v České republice.

---

[6] *Eurostat* [online]. 2010 [cit. 2010-08-08]. Urban Audit. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/regional_policy/themes/urban/audit/index_en.htm>.

[7] *Český statistický úřad* [online]. 2008 [cit. 2010-08-08]. MOS - Městská a obecní statistika. Dostupné z WWW: <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>.

[8] *Český statistický úřad* [online]. 30. 6. 2010 [cit. 2010-08-08]. ČSÚ a územně analytické podklady za obce České republiky. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/csu_a_uzemne_analyticke_podklady_za_obce_ceske_republiky>.

[9] *Český statistický úřad* [online]. 2008 [cit. 2010-08-08]. Města a městyse v ČR. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/1375-07>.

[10] *Český statistický úřad* [online]. 2005 [cit. 2010-08-08]. Sčítaní lidu, domů a bytů 2001. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/index>.

[11] BARBOUR, R. S.; KITZINGER, J.: *Developing Focus Group Research*. SAGE Publications Ltd.1999.

1. Postavení měst v sídelní struktuře v ČR

Na území České republiky se v polovině roku 2010 nacházelo 6.250 obcí a vojenských újezdů. Z tohoto počtu bylo 24 statutárních měst (včetně Hlavního města Prahy) a 553 měst. Dále bylo na našem území 192 městysů. Venkovských obcí (tj. obcí bez dalšího označení) bylo 5.481, což představuje 87,7 % všech obcí (spolu s městysi 90,8 %).[12] Regionální přehled statutárních měst, měst a městysů je součástí přílohy 1.

Tato kapitola přináší definiční vymezení měst, popisuje městskou sídelní strukturu a analyzuje základní charakteristiky a vybavení měst v České republice. V neposlední řadě přináší srovnání a zhodnocení městské sídelní struktury v tuzemsku se situací v Evropě.

1.1 Vymezení měst

Definice i vymezeni měst jsou velmi nejednotné. Z důvodu velkých rozdílů mezi státy neexistuje mezinárodní úmluva o společném vymezení pojmu „městský“, které by se mohlo uplatnit na všechny země, nebo alespoň na všechny země v rámci jednoho regionu. S komplikacemi při definování sídel v dnešní situaci, kdy je totožný pojem užíván pro často nesrovnatelné entity, souvisí i problémy srovnávání jejich hodnot a problémů. Bylo učiněno mnoho pokusů sjednotit chápání slova „městský“, existují definice OSN[13], Světové banky[14], OECD[15] a pak také definice jednotlivých zemí. Tyto definice jsou ve své většině, ne-li všechny, založeny na statistických informacích týkajících se počtu a hustoty obyvatelstva. Za městské obce jsou považovány ty obce, ve kterých žije více než 2.000 obyvatel.[16] Dalším, pomocným, ukazatelem je hustota osídlení vyšší než 100 obyvatel na km^2. [17]

V České republice zákon o obcích obce na venkovské a městské nicméně nerozlišuje. Podle tohoto zákona je za obec považováno sídlo s obecním nebo městským úřadem. Město je pak definováno jako obec s městským úřadem. „Město“ se tak formálně v zásadě liší od „běžné obce“ pouze titulem, který lze v praxi poznat podle označení „městský úřad“.[18]

Jako města jsou označovány obce, které měly před rokem 1990 městský národní výbor (historická města, potvrzená v 80. letech 20. století v rámci kategorizace národních výborů) a dále obce, které toto postavení získaly později rozhodnutím předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky po vyjádření Vlády České republiky.[19] Obec, která měla statut města (tzv. historická města) před 17. květnem 1954 se stala městem, pokud o to požádala předsedu Poslanecké sněmovny.

[12] Český statistický úřad. *Registr sčítání obvodů a budov* [online]. 2010 [cit. 2010-07-26]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/rso.nsf/i/statistika_registru>.
[13] *United Nations Statistics* [online]. 2005 [cit. 2010-08-08]. Definition of "Urban". Dostupné z WWW: <http://unstats.un.org/unsd/demographic/sconcerns/densurb/Defintion_of%20Urban.pdf>.
[14] *World Bank* [online]. 2007 [cit. 2010-08-08]. World Development Indicators. Dostupné z WWW: <http://siteresources.worldbank.org/DATASTATISTICS/Resources/table3_10.pdf>.
[15] *OECD* [online]. 2005 [cit. 2010-08-08]. Land Underlying Buildings and Structures Within Urban Areas. Dostupné z WWW: <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=6492>.
[16] Kritérium počet obyvatel obce je používán také v rámci rozpočtového určení daní.
[17] KAŠPAROVÁ, Ludmila, et al. *Kohezní politika: Osídlení v České republice : Partnerství měst a venkova*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009. 94 s
[18] V Ústavě České republiky je zakotveno, že obce jsou samostatně spravovány zastupitelstvem a lze jim zákonem svěřit výkon státní správy. Uplatňován je tzv. spojený model výkonu veřejné správy, kdy územní samosprávné celky vykonávají vedle vlastní působnosti (samosprávy) i působnost přenesenou (státní správu ve věcech stanovených zvláštními zákony).
[19] *Poziční dokument menších měst a venkova*. Praha : MEPCO, 2006. 41 s.

Do roku 2006 se mohla stát městem taková obec, která měla alespoň 3.000 obyvatel; v současné době není dolní hranice počtu obyvatel stanovena.[20]

Nejmenší obcí, která je sídlem městského úřadu, je Přebuz v okrese Sokolov, v Karlovarském kraji. Zde počátkem roku 2007 žilo pouze 87 obyvatel. Status města tato obec získala 22. června 2007 rozhodnutím předsedy Poslanecké sněmovny Miloslava Vlčka, poslance zvoleného za ČSSD. Druhým nejmenším městem v České republice je Loučná pod Klínovcem, která má 93 obyvatel. Jak uvádí Kašparová celkem 192 měst má venkovský charakter, takže přesnou hranici mezi městským a venkovským prostorem nelze jednoznačně vymezit. [21]

1.2 Popis městské sídelní struktury

Mezi městy v České republice existují výrazné rozdíly, ať již jde o jejich velikost, strukturu obyvatelstva, tempo jejich růstu apod. V České republice nalezneme pouze 6 měst přesahující hranici 100 tisíc obyvatel (Praha, Brno, Ostrava, Plzeň, Liberec a Olomouc), 15 měst ve skupině s 50-99 tisíc obyvateli, 42 měst ve skupině s 20-49 tisíc obyvateli a 69 měst ve skupině s 10-19 tisíc obyvateli. Malá a menší města do 10 tis. obyvatel tvoří tři čtvrtiny všech měst. Celkem 79 měst má méně než 2 tisíce obyvatel.

Ve vyjádření podílem obyvatelstva žijícího ve městech je přirozeně váha malých měst nižší, ve městech do 10 tis. obyvatel žije necelá čtvrtina městského obyvatelstva. Příznačný je ovšem fakt, že největší podíl městského obyvatelstva (17,3 %) připadá na města s 20 až 50 tisíci obyvateli, tedy na typická střední města. Téměř třetina (31,1 %) obyvatel žije ve městech s více než 100 tisíc obyvateli.

V České republice se vyskytuje značný počet sídel v malých vzájemných vzdálenostech. Historicky vzniklá struktura osídlení je tak velmi hustá, hustota zalidnění je dlouhodobě stabilní, a to na úrovni 130 obyv./km².[22] Pokud hovoříme o městech a jejich rozvoji, hovoříme tedy o velmi vysokém procentu obyvatel státu, ale o výrazně nižším podílu obcí a jimi spravovaném území.

[20] JEŽEK, Jiří; DOKOUPIL, Jaroslav; MATUŠKOVÁ, Alena. *Atraktivita malých měst v České republice pro bydlení, práci a podnikání : Výsledky empirických výzkumů* [online]. Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni, 2009 [cit. 2010-07-31]. Dostupné z WWW: <http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/periodicka-zprava-2009-wd-133889.aspx>.
[21] *Zásady urbánní politiky : Pracovní znění*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2010. 45 s.
[22] KAŠPAROVÁ, Ludmila, et al. *Kohezní politika: Osídlení v České republice : Partnerství měst a venkova*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009. 94 s

Graf 1.1 – Skladba měst dle velikostních skupin

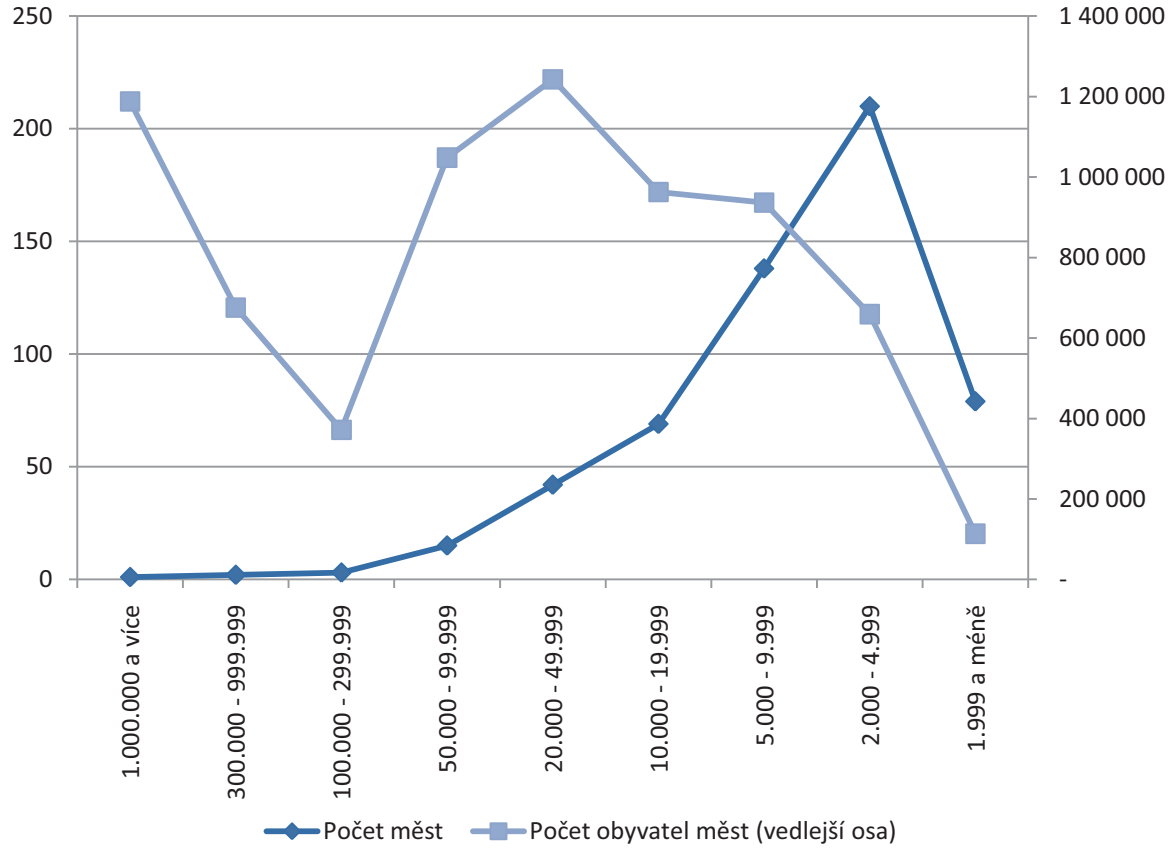

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2007 [cit. 2010-08-08]. Malý lexikon obcí ČR 2007. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/1302-07>.

Nejnižší podíl městských obcí vykazují kraje Vysočina, Pardubický, Jihočeský a Středočeský. Naopak nejvyšší podíl je (kromě hlavního města Prahy) v krajích Moravskoslezském, Karlovarském, Ústeckém a Libereckém. Míra urbanizace českého osídlení dosahuje 70,3 %[23], dominantní část populace proto můžeme považovat za městskou.

[23] *Zásady urbánní politiky : Pracovní znění*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2010. 45 s.

Graf 1.2 – Regionální rozmístění měst

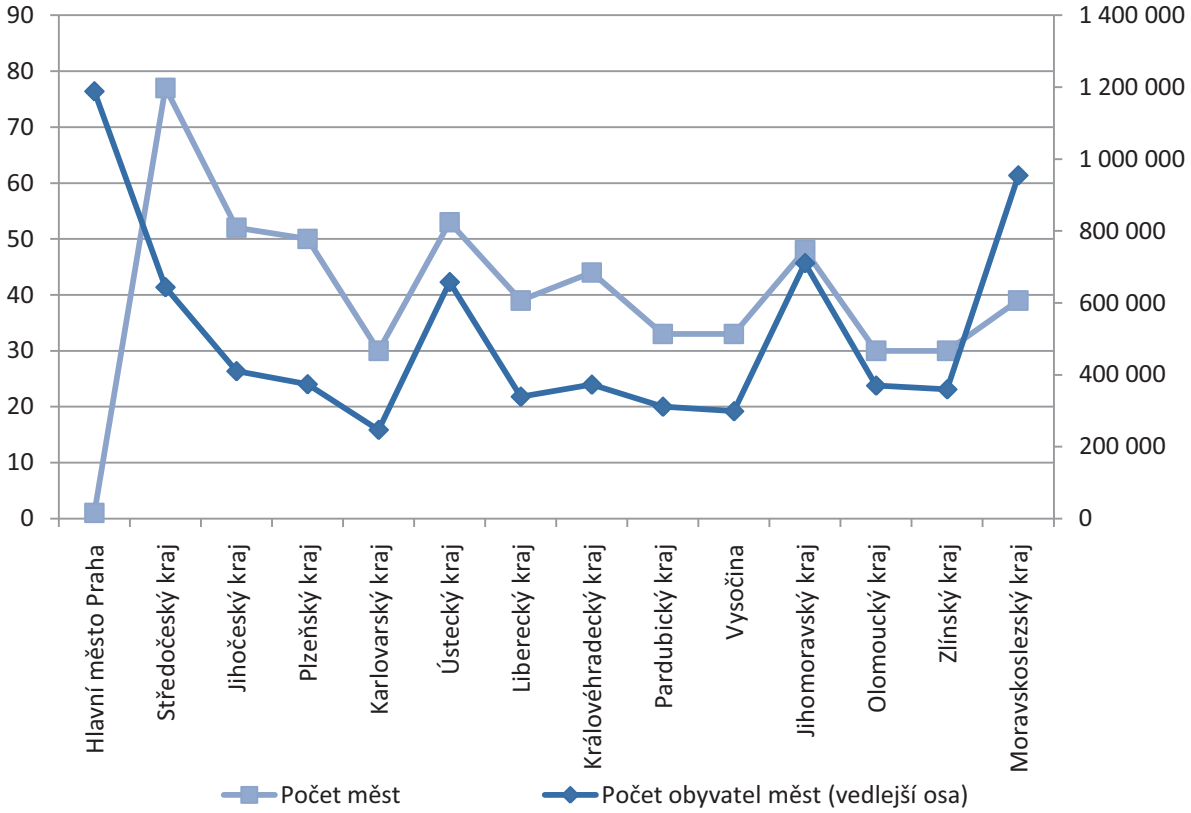

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2007 [cit. 2010-08-08]. Malý lexikon obcí ČR 2007. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/1302-07>.

Graf 1.3 – Míra urbanizace (Podíl městského obyvatelstva)

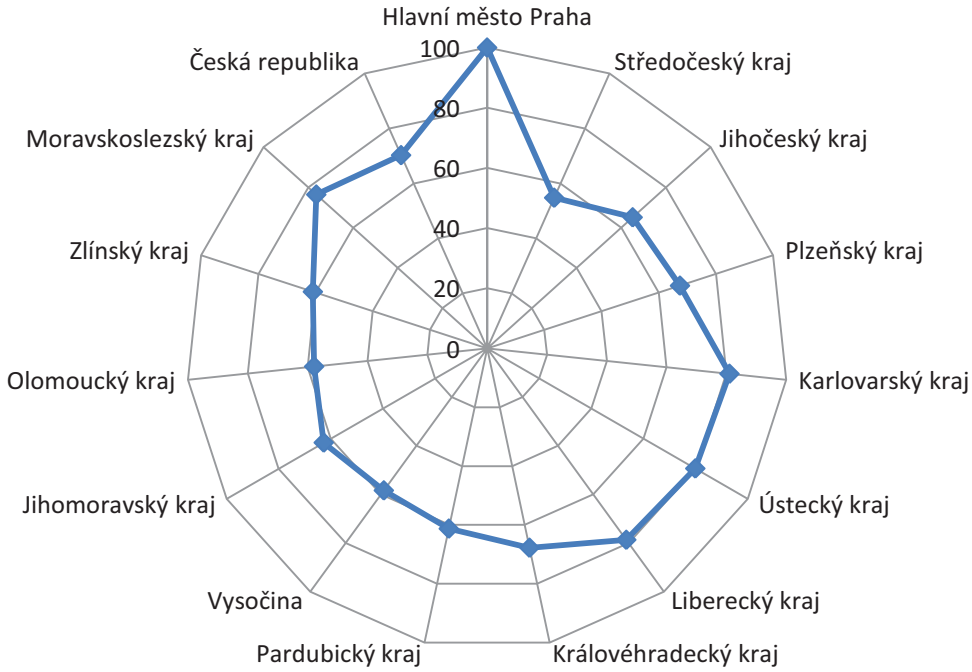

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2007 [cit. 2010-08-08]. Malý lexikon obcí ČR 2007. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/1302-07>.

Typickým jevem je tedy v současné době velmi nevyrovnaná sídelní struktura. V ní jednoznačně vyniká Praha a její aglomerace, která se dá jediná označit za velkoměstskou na nadnárodní úrovni. Dalšími důležitými póly rozvoje jsou další krajská města – za Prahou, s odstupem Brno, Ostrava a Plzeň. Na dalším stupni je unikátní postavení některých regionálních center (České Budějovice, Plzeň, Jihlava), která nemají v regionech konkurenční sídla a plní tak řadu funkcí pro poměrně rozsáhlé území. Tyto velké městské aglomerace s diverzifikovanou strukturou ekonomiky a se zastoupením odvětví schopných generovat růst také ve svém okolí jsou z pohledu rozvoje regionů velmi významné. Jejich role jako tzv. pólů růstu je výsledkem počtu obyvatelstva a jeho růstu, konkurenceschopnosti a komunikačního propojení. Střední a malá města ve venkovských oblastech plní do značné míry funkce pracovní a obslužné a mají významnou úlohu při stabilizaci sídelní struktury. Hustá síť malých a středních měst brání vzniku silnějších rozvojových pólů, které by se mohly stát klíčovými póly rozvoje regionů a umožnily by vytvořit síť rovnoměrně pokrývající celé území ČR. [24, 25, 26]

Graf 1.4 – Funkční význam měst

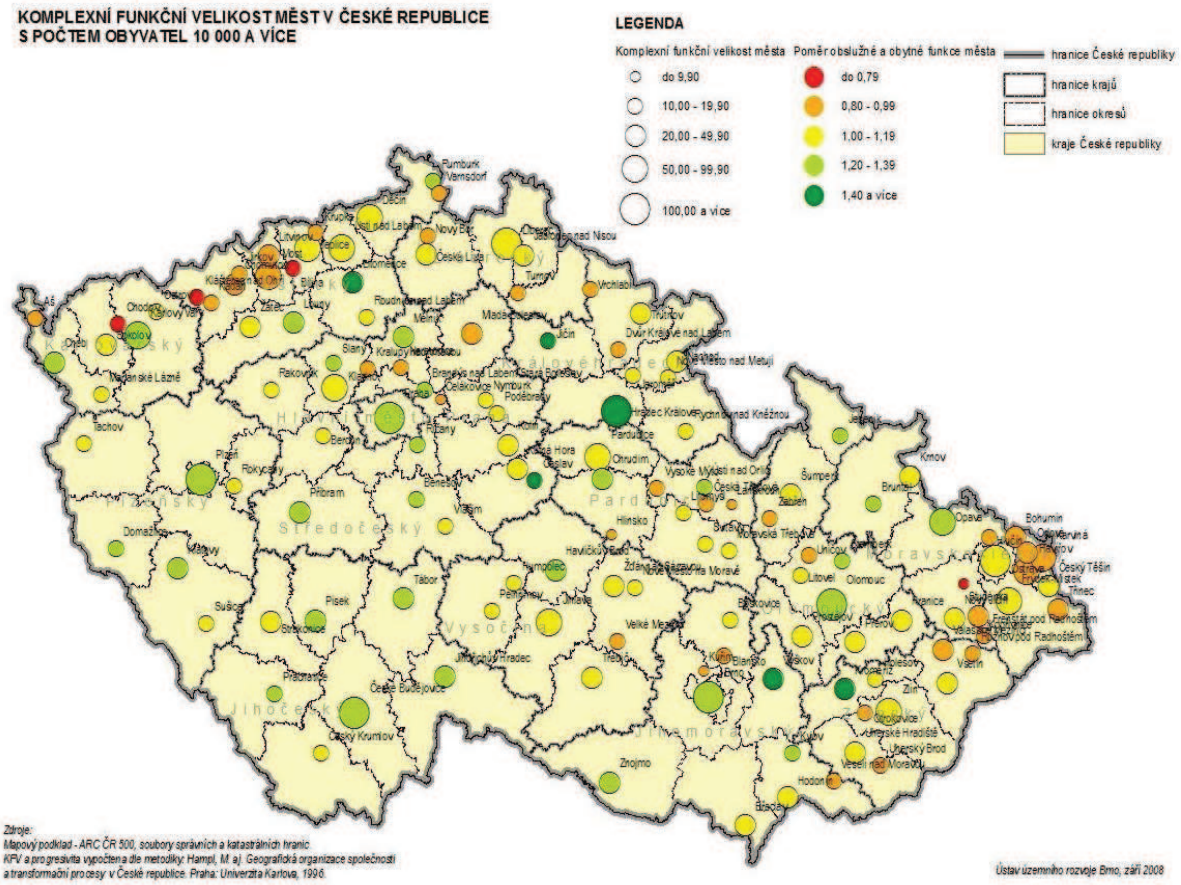

Zdroj: KAŠPAROVÁ, Ludmila, et al. Kohezní politika: Osídlení v České republice : Partnerství měst a venkova. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009. 94 s

[24] KAŠPAROVÁ, Ludmila, et al. *Kohezní politika: Osídlení v České republice : Partnerství měst a venkova*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009. 94 s

[25] HUŠEK, Zdeněk; SVOBODA, Milan ; PELCL, Petr. *Urbánní politika a rozvoj měst : Poziční materiál Svazu měst a obcí ČR v rámci přípravy programových dokumentů EU pro období 2007 - 2013*. Praha : MEPCO, 2006. 38 s.

[26] *Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR*. Praha : Ministerstvo životního prostředí, 11.1.2010. 82 s. Dostupné z WWW: <http://psur.mmr.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=f3ca84ce-8ffd-4224-9518-581eabcc076c>

1.4 Zhodnocení postavení měst v Evropském kontextu

Jak je patrné z následujících grafů, obce v České republice mají ve srovnání s ostatními státy Evropské unie nejnižší průměrný počet obyvatel (na jednu obec připadá 1.640 obyvatel). Velikostně se přitom jedná také o jedny z nejmenších (průměrná velikost území jedné obce činí 13 km^2).

Graf 1.5 – Počet a velikost obcí (dle počtu obyvatel)

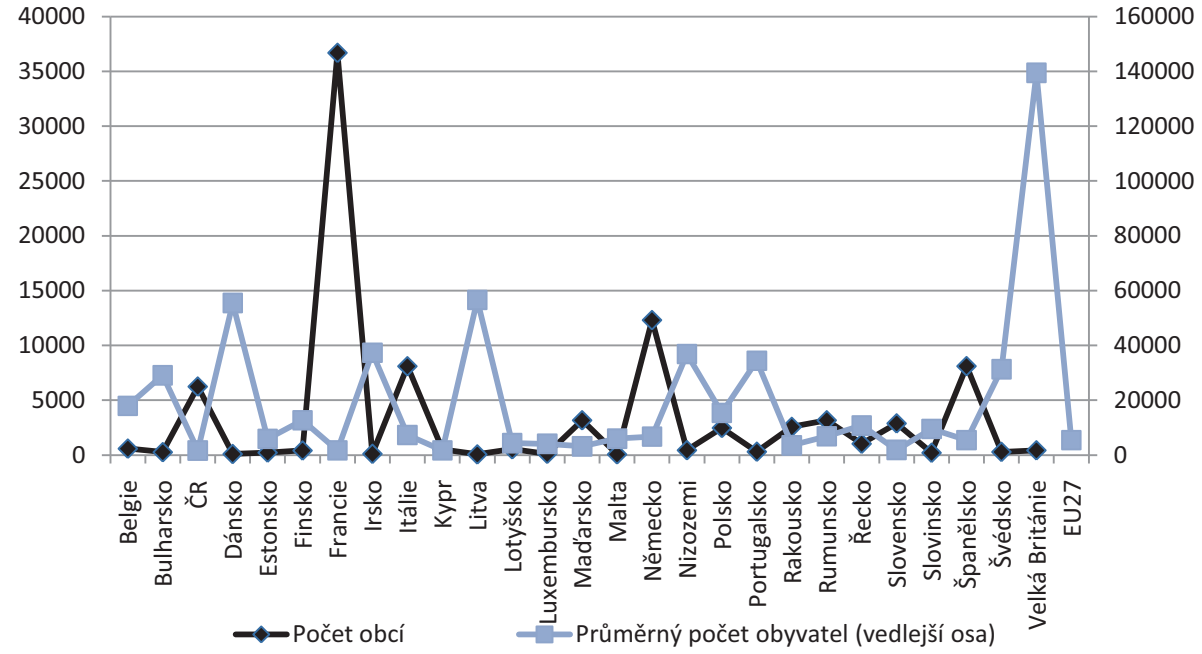

Graf 1.6 – Počet a velikost obcí (dle rozlohy)

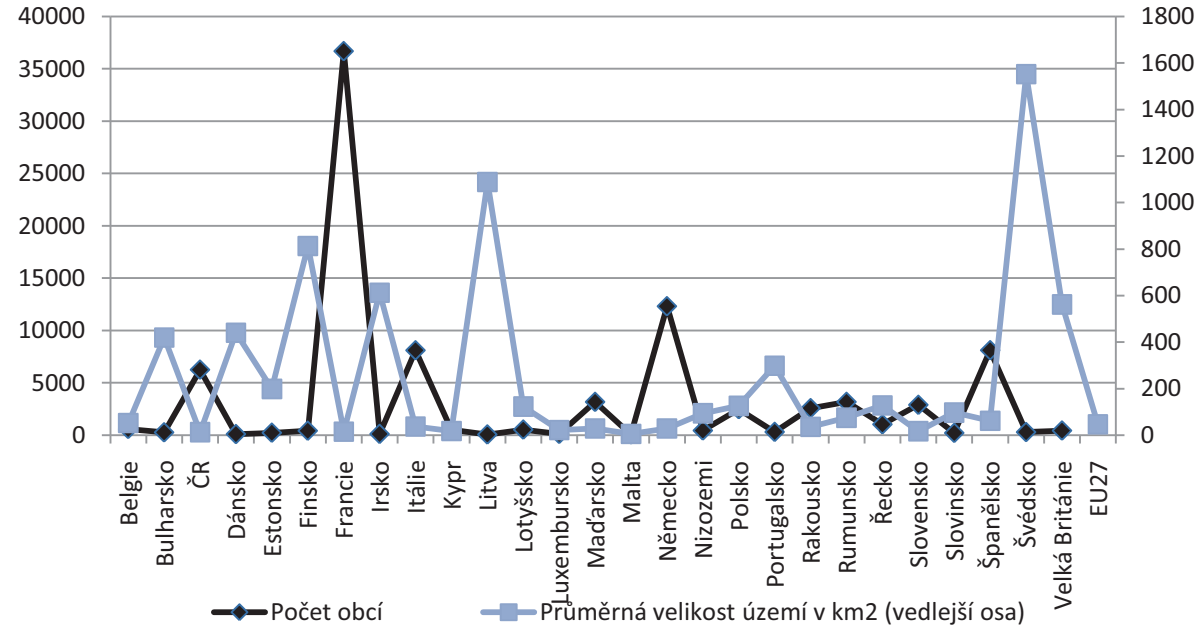

Zdroj: HOORENS, Dominique, et al. Sub-national Governments in the European Union : Organisation, responsibilities and finance. France : Dexia, July 2008. 655 s.

V Evropské unii je více než 90 tisíc obcí a měst; téměř 80 % je přitom umístěno pouze v 5 státech – Francii, Německu, Španělsku, Itálii a České republice. Drtivá většina (82 %) obcí a měst v Evropě má

velikost do 5.000 obyvatel. Více než 17 % obcí a měst má velikost od 5.000 do 100.000 obyvatel. Struktura osídlení České republiky, která vyjadřuje hierarchické uspořádání sídel, je odlišná od ostatních zemí EU. Jedním z rysů sídelní struktury České republiky je relativně nízký počet velkoměst v osídlení a s ním související – při celkově vysoké míře urbanizace – významné zastoupení malých měst. Značná uzavřenost, daná pohraničními pohořími téměř po celém obvodě území, navíc výrazně omezuje přeshraniční význam našich center.[27]

Graf 1.6 – Velikostní skladba obcí a měst ve státech Evropské unie

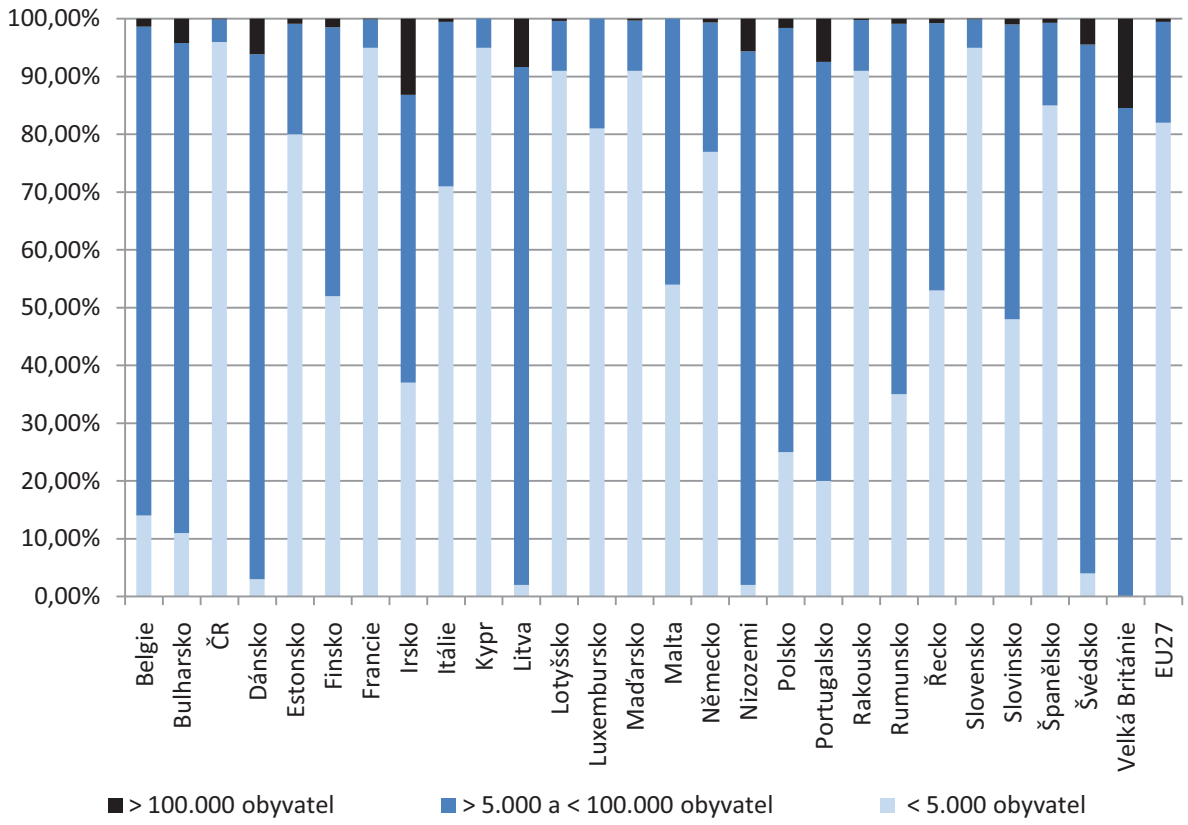

Počet výskytů měst dané velikostní kategorie, % zastoupení
Zdroj: HOORENS, Dominique, et al. Sub-national Governments in the European Union : Organisation, responsibilities and finance. France : Dexia, July 2008. 655 s., vlastní výpočty

Pro Evropu je charakteristická územní rozmanitost a polycentrický rozvoj. V relativně husté městské síti se zde nachází jen několik skutečně velkých měst. Ve velkoměstech s více než 5 miliony obyvatel žije v Evropě jen 7 % lidí v porovnání s 25 % ve Spojených státech amerických.[28]. Pouze 500 měst v Evropské unii má více než 100.000 obyvatel, polovina z nich se přitom nachází pouze ve čtyřech státech – Německu, Velké Británii, Španělsku a Itálii. V těchto zemích se historicky vyvinula významná metropolitní centra, ovládající populačně silné nebo územně rozlehlé regiony. Česká republika má kromě Prahy pouze dvě města s více než 300 tis. obyvateli (Brno a Ostrava) a tři další města s více než 100 tis. obyvateli (Liberec, Plzeň, Olomouc). Počtem pěti velkoměst se tak řadí za četné populačně

[27] KAŠPAROVÁ, Ludmila, et al. *Kohezní politika: Osídlení v České republice : Partnerství měst a venkova*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009. 94 s

[28] MÁTL, Ondřej , et al. *Naše města a evropské peníze : Potenciál městské dimenze strukturální a kohezní politiky Evropského společenství*. Praha : MEPCO, 2009. 106 s.

srovnatelné země Evropské unie: Nizozemsko má 25 velkoměst, Švédsko 13, Maďarsko 9, Řecko 8, Belgie 8.[29]

Graf 1.7 – Velkoměsta ve státech Evropské unie

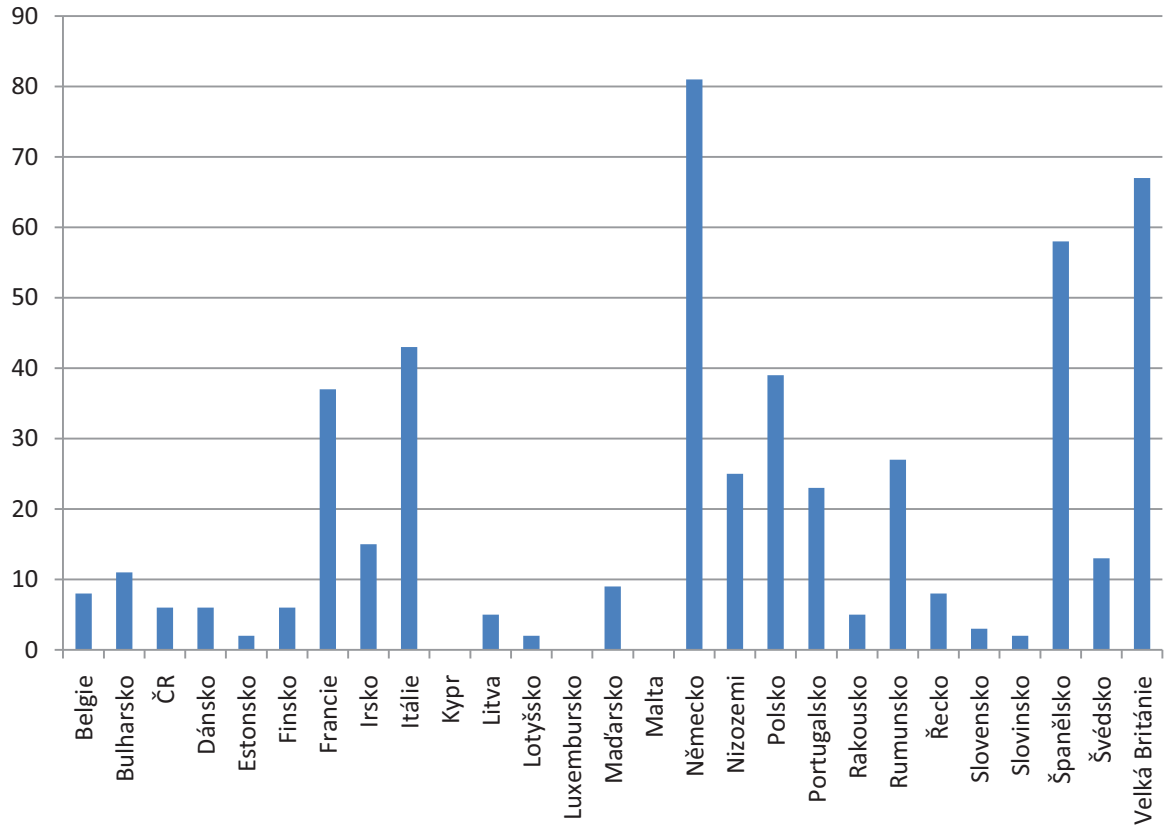

Počet měst s více než 100.000 obyvateli, absolutní zastoupení
Zdroj: HOORENS, Dominique, et al. Sub-national Governments in the European Union : Organisation, responsibilities and finance. France : Dexia, July 2008. 655 s.

Pouze malou část obcí v České republice lze tedy na základě mezinárodních standardů označit za města. Velmi vysoký počet obcí jako nejnižších územně-správních, resp. samosprávných jednotek i jejich rozdrobená velikostní struktura, nízký průměrný počet obyvatel, velký počet malých měst a omezený počet velkoměst navíc patří v rámci Evropy spíše k výjimečným.[30]

[29] HUŠEK, Zdeněk; SVOBODA, Milan ; PELCL, Petr. *Urbánní politika a rozvoj měst : Poziční materiál Svazu měst a obcí ČR v rámci přípravy programových dokumentů EU pro období 2007 - 2013*. Praha : MEPCO, 2006. 38 s.
[30] HAMPL, M., MÜLLER, J. (1998): Jsou obce v České republice příliš malé? Geografie, 103, č. 1, s. 1–12.

2. Stávající problémy a potřeby měst a jejich očekávaný vývoj

Města čelí celé řadě problémů a výzev. Některé z těchto problémů jsou trvalé (vyplývají kupříkladu z nepříznivé lokalizace sídla), další vyplývají z přirozeně nastávajících změn města a jeho součástí (stárnutí a změna počtu obyvatel, zastarávání kapacit technické infrastruktury, funkční změny sídla, atp.), jiné souvisejí se ztrátou ekonomické základny města a obtíží transformovat jej na odlišné zaměření (zpravidla se jedná o ukončení těžby, provozu těžkého a ostatního průmyslu pod tlakem levnější konkurence ze zahraničí), ostatní pak pramení z nároků na regeneraci měst (inovace systémů, potřeba zvýšení standardu, materiálního komfortu, bezpečnosti atp.). Z hlediska správy patrně nejvýznamnější kategorií problémů jsou pak ty, kde je příčinou nedostatek prostředků a z nevyhovujícího management. Tyto problémy, které samy o sobě často vedou ke vzniku problémů nových, souvisejí i s využitím evropských prostředků.[31]

2.1 Vymezení hlavních problémových oblastí

Jak uvádí Ježek et al[32] míra prosperity měst se projevuje ve schopnosti uspokojovat potřeby jejich obyvatel, návštěvníků a ekonomických subjektů v nich hospodařících. Aby se jejich prosperita a konkurenceschopnost udržovala a rozvíjela, musí si města být schopna udržet svoje obyvatele, musí jim dokázat nabídnout kvalitní možnost bydlení, využití volného času, zaměstnání a vhodné, zejména nenarušené, životní prostředí. V hospodářské oblasti je kladen důraz na kvalifikovanou pracovní sílu, která je schopna se zapojit aktivně do pracovního procesu, čímž mimo jiné udržuje nebo zvyšuje svoji koupěschopnost, progresivně orientované podnikatelské subjekty, dynamicky se rozvíjející rozvojové plochy, např. průmyslové zóny. Konkurenceschopnost měst doplňují tzv. měkké, jen těžko uchopitelné faktory, jako je např. image města, místní a popř. regionální nabídka kulturního a sportovního vyžití, bezpečnost, kvalita činnosti státní správy (např. oproštěná od korupce, přílišné rutiny a byrokratičnosti), existence a aktivita aktérů místního rozvoje.

S cílem zvýšit kvalitu života svých obyvatel města řeší problémy spočívající ve zničeném městském prostředí a jeho rozpínání, potýkají se s nedostatečnou infrastrukturou a dopravními problémy, čelí přetrvávajícím ekonomickým problémům, musí uspokojovat zvyšující se nároky na životní prostředí stejně jako vyšší poptávku po kvalitním bydlení a veřejných službách.

2.1.1 Zaostalé a upadající městské prostředí

Ve druhé polovině 20. století došlo v České republice ke zhoršení stavu městského prostředí v důsledku necitlivých asanací a rekonstrukcí, masivní panelové výstavby, průniků dopravy do historických jader měst, výroba a průmysl se stala součástí širších center měst z důvodu jejich rozšiřování, čímž došlo zároveň ke zhoršení životního prostředí. Po roce 1989 dochází k postupné regeneraci městských jader a obnově klasických funkcí města. Centra měst jsou však často osazovány administrativními prostory a zaměřují své primární využití pro turismus. Tím dochází k vylidňování center měst v době pracovního klidu. Navíc vlivem změn v ekonomické struktuře a masivní deindustrializace dochází k útlumu průmyslových výrob a opouštění výrobních a průmyslových (ale také i vojenských) areálů ve městech. Tato často rozsáhlá území (tzv. „brownfields“) dnes brzdí rozvoj částí řady měst a vyvolávají si nákladné a složité přestavby a asanace. Dalšímu rozvoji měst brání také nevyřešené majetkové vztahy (zejména pak vlekoucí se církevní restituce).

[31] *Zhodnocení regionální politiky na úrovni krajů v ČR a návrh jejího zefektivnění* [online]. Praha : DHV, 2007 [cit. 2010-07-01]. Dostupné z WWW: <http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/zaverecna-zprava-projektu-2769.aspx>.

[32] JEŽEK, Jiří; DOKOUPIL, Jaroslav; MATUŠKOVÁ, Alena. *Atraktivita malých měst v České republice pro bydlení, práci a podnikání : Výsledky empirických výzkumů* [online]. Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni, 2009 [cit. 2010-07-31]. Dostupné z WWW: <http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/periodicka-zprava-2009-wd-133889.aspx>

V průběhu 90. let dochází v okolí našich měst také k pozvolnému rozvoji předměstských oblastí. Jedním z viditelných problémů spojených s prostorovým růstem měst je budování komerčních center v předměstských oblastech (nákupních center, skladů a dalších logistických zařízení) a vznik satelitních rezidenčních oblastí; proces komerční a rezidenční suburbanizace má přitom často podobu neregulovaného rozrůstání měst. Suburbanizace ovlivňuje architekturu, vybavení službami i infrastrukturou, sociální složení obyvatelstva i životní styl. Přesun vybraných ekonomických aktivit a vybraných skupin obyvatelstva se výrazně projevuje i v místech jejich původní lokalizace.[33] Proces suburbanizace navíc vede k vytváření stále silnějších aglomeračních vazeb center a území, která je obklopují. Tento fakt je nutné vnímat při plánování rozvoje měst i regionů a v podstatě je třeba na centra a jejich nejužší aglomerační zázemí pohlížet jako na jeden celek.[34] Za současného suburbanizačního trendu dojde za relativně krátkou dobu k situaci, kdy se velká města budou dostávat do finančních potíží z důvodů nižších rozpočtových příjmů a budou hledat cestu k jejich opětovnému získání. Ekonomická krize velkých měst způsobená suburbanizací bude mít následně dopad na malé obce, jelikož tlak na změnu systému ze strany velkých měst bude narůstat.[35]

Jak je patrné z následujícího grafu, sama města jako problém tzv. fenomén suburbanizace zpravidla neakcentují. V realizovaném dotazníkovém šetření celkem 65 % měst nevnímá jako problém vylidňování center měst a 79% nepovažuje za problém živelné rozrůstání měst. Naopak existenci brownfieldů považuje za problém 63 % měst.

Graf 2.1 – Problémy městského prostředí

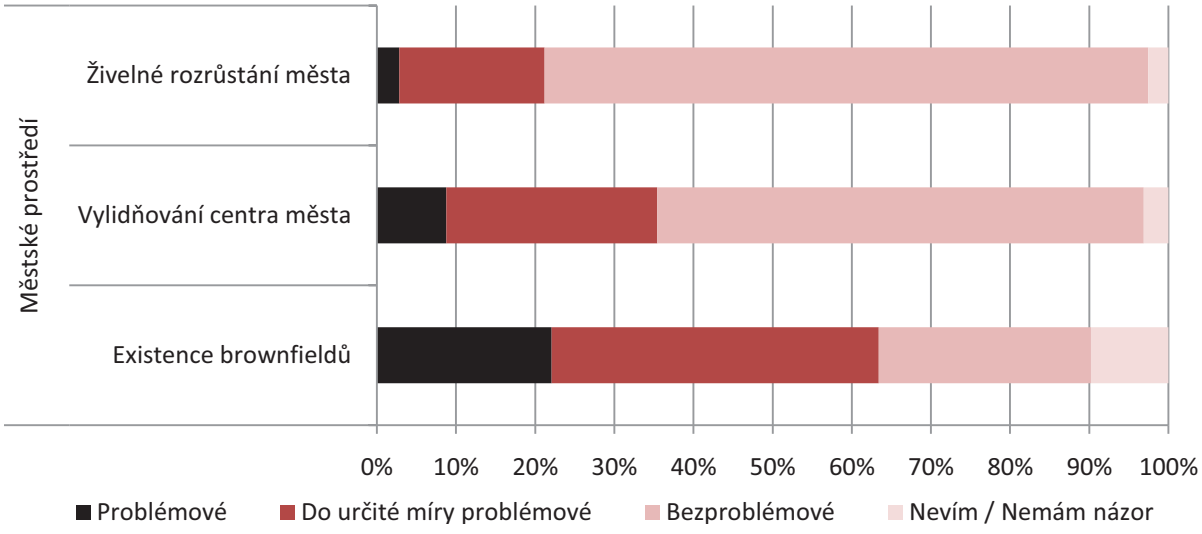

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

[33] MARTIN, Ouředníček. *Suburbanizace v kontextu urbanizačního procesu* [online]. [s.l.] : [s.n.], [200?] [cit. 2010-07-11]. Dostupné z WWW: <http://web.natur.cuni.cz/~slamak/uvm/suburb.html>.
[34] HUŠEK, Zdeněk; SVOBODA, Milan ; PELCL, Petr. *Urbánní politika a rozvoj měst : Poziční materiál Svazu měst a obcí ČR v rámci přípravy programových dokumentů EU pro období 2007 - 2013*. Praha : MEPCO, 2006. 38 s.
[35] ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra, a kol. *Suburbanizace - hrozba fungování (malých) měst* . Hradec Králové : Civitas per populi, 2007. 234 s.

Případová studie
Hradec Králové – Hodnocení dopadů suburbanizace

Město Hradec Králové se pokusilo ověřit si předpoklad suburbanizace, tj. zda a v jaké míře dochází na jeho území k odlivu obyvatel. Od roku 1991 Hradec vykazuje odliv obyvatel a pokračování tohoto trendu i do roku 2030 potvrdila prognóza Univerzity Karlovy. Avšak přestože se ztráta počtu obyvatel Hradce potvrdila, v jeho okolí (mikroregionu) k úbytku obyvatel nedochází. Samo město tak obyvatelstvo (a s ním i spojené daňové příjmy) ztrácí, avšak požadavky na zajišťování společenských, vzdělávacích, kulturních a sportovních aktivit pro obyvatelstvo celého mikroregionu neklesají a klesat nebudou.

V roce 2003 se Hradec přihlásil k Agendě 21, tj. evropským principům udržitelného rozvoje. Na tomto základě realizoval sledování několika evropských indikátorů vyplývajících z této agendy vztahujících se k suburbanizaci[36]. První se týká k plošného zastavění města, které vyjadřuje, o kolik procent narostla plošná rozloha města ve stanoveném období, v Hradci v letech 2000 – 2004. Výsledky ukazují, že přestože Hradec Králové existuje od cca 6. st. n. l. a za tu dobu bylo zastavěno necelých 30 % jeho současné rozlohy, dokázal by při tempu růstu města v letech 2000 – 2004 zastavět „zbývajících" 70 % svého území za necelých 400 let. A to přesto, že, jak už bylo zmíněno výše, má mít obyvatel méně.

Přestože se při dotazníkovém šetření z roku 2005 ukázalo, že obyvatelé města jsou s Hradcem spokojeni (více než 90 % respondentů) a Hradec je dlouhodobě hodnocen jako jedno z nejkvalitnějších měst pro život, u měření dostupnosti veřejných prostranství (parky, sportovní zařízení, resp. soukromá prostranství přístupná veřejnosti) a služeb (zdravotnické služby, veřejná doprava, školy atp.) Hradec vykazoval v letech 2003 – 2005 pokles jejich úrovně. Kromě částečného úbytku obyvatel za to může zejména změna struktury služeb v území, např. na sídlištích (prodejny potravin), ale také výstavba v okrajových částech města, kde většina služeb dostupná není. To má za následek také růst automobilové dopravy, kde data ukazují na zvýšení individuální automobilové dopravy víceméně na vrub MHD nebo cyklistické dopravy. Ukazuje se tak, že přestože suburbanizace není vnímána jako principiální problém, jevy které ji doprovází, mohou mít na život ve městech zásadní vliv.

Zdroj: Šilhánková a kol, 2007 : 153 – 196, webové stránky města Hradec Králové

2.1.2 *Zvyšující se nároky na životní prostředí*

Města v České republice musí řešit složité otázky související s problémy ochrany životního prostředí. Tyto problémy jsou často spojeny s trendem narůstání automobilové dopravy a souvisejícím zhoršením městského prostředí (nadměrný hluk, prach, emise, atd.) a vyvolávají potřebu budování obchvatů měst, omezení automobilové dopravy v centrech měst a investice do ekologické veřejné dopravy apod.[37] Města musí řešit staré ekologické zátěže, musí se vypořádávat s rostoucími náklady na energie, musí racionalizovat nakládání s odpady nebo naplňovat přísné požadavky na modernizaci zařízení pro čištění odpadních vod. Specifickým problémem jsou hrozby vyplývající z klimatických změn a znamenající vyšší výskyt ničivých povodní.[38] V neposlední řadě je do určité míry problémem úbytek městské zeleně v souvislosti s výrazným rozvojem výstavby ve městech, který má vliv na kvalitu života ve městě a snižuje tak jeho atraktivnost.

[36] Společné evropské indikátory udržitelného rozvoje, European Common Indicators, ECI.
[37] GUESSOVÁ, Milena. Emise a hluk: Kde je v krajích nejhůř?. *Moderní obec*. 2009, březen, s. 32.
[38] HRDÁ, Veronika. Obce se vzpamatovaly z povodní. Bojí se dalších. *Moravské hospodářství*. 2010, květen, s. 1.

Jak je patrné z následujícího grafu, realizované dotazníkové šetření ukázalo, že z pohledu měst není intenzita problémů spojených životním prostředím vnímána jako zásadní. Životní prostředí ve městech bylo hodnoceno jejich představiteli spíše bezproblémově. Výjimkou je výskyt černých skládek, jež jsou určitým problémem pro 81 % měst.

Graf 2.2 – Problémy životního prostředí ve městech

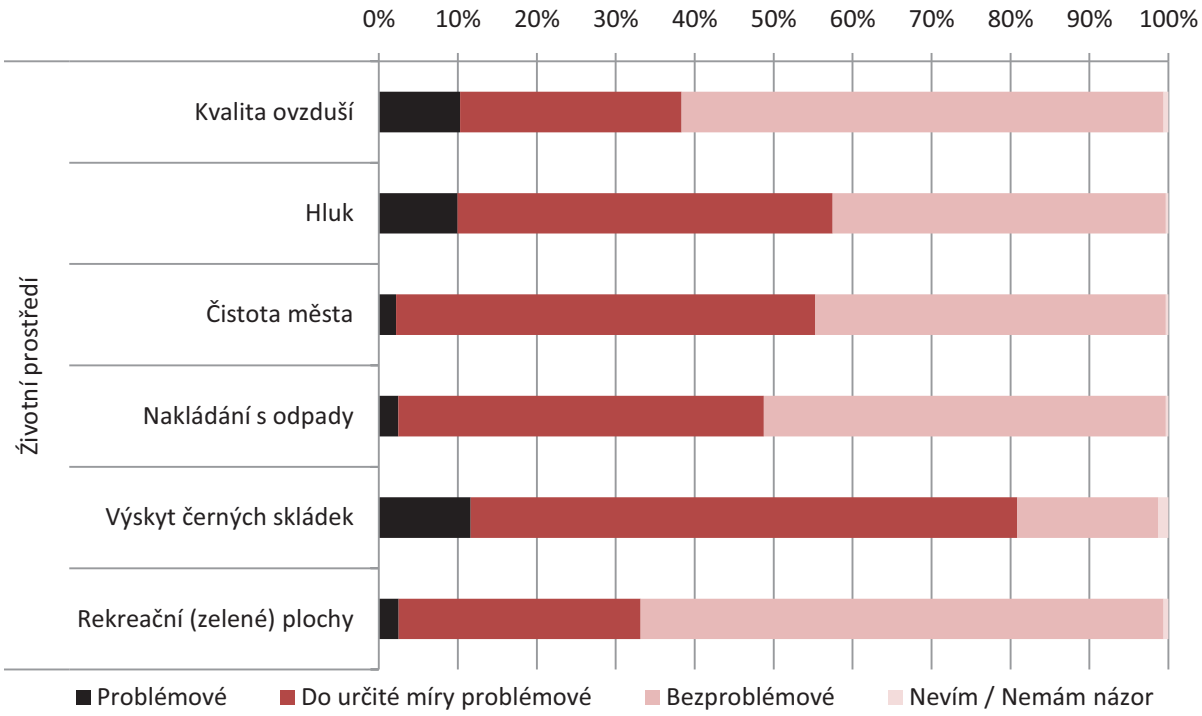

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

2.1.3 Nedostatečná infrastruktura a dopravní zátěž

Česká republika je charakteristická hustou sítí pozemních komunikací, dalšímu rozvoji měst však brání nízká kvalita a kapacita infrastruktury. Nedokončené dálnice a regionální silniční sítě, nutnost rekonstrukce a optimalizace regionálních železničních tratí, nevyhovující stav městské infrastruktury pro bezpečnou jízdu na kole a chůzi patří mezi nejnaléhavější otázky. Ve městech je nedostatek parkovacích míst[39], městská veřejná doprava je modernizována pouze postupně. Potřeba rozvoje městské dopravní infrastruktury úzce souvisí s rychlým nárůstem automobilové dopravy a souvisejícím výskytem dopravních zácep. V tomto ohledu je kritická situace v Praze, problémy se nicméně vyskytují ve většině krajských měst. Specifickým problémem je nedostatečné vzájemné propojení krajských center a dosavadní koncentricky orientovaná dopravní síť. [40] Menší města a města v periferních oblastech zase vykazují nedostatečnou obsluhu a spojení s regionálními centry, což vyvolává potíže při dojížďce za prací i za službami. Nedostatečnou obsluhou trpí zejména menší města ležící mimo páteřní tahy. Specifickým dopravním problémem (s přesahem do oblasti životního prostředí) pro obce a města blízko dopravních tepen je pak nárůst (až o 30 % v roce 2009) kamionové dopravy v souvislosti se zavedením mýtného.[41] V těchto přeexponovaných oblastech dochází k přetěžování technické infrastruktury.

[39] HRDÁ, Veronika. Zaparkovat? Stále větší problém. *Moravské hospodářství*. 2009, listopad, s. 5.
[40] *Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR*. Praha : Ministerstvo životního prostředí, 11.1.2010. 82 s. Dostupné z WWW: <http://psur.mmr.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=f3ca84ce-8ffd-4224-9518-581eabcc076c>
[41] HRDÁ, Veronika. Krize donutila dopravce šetřit. Odnesly to obce. *Moravské hospodářství*. 2010, červen, s. 1.

Jak je patrné z následujícího grafu, realizované dotazníkové šetření i ohnisková skupina význam a intenzitu problémů spojených s infrastrukturou a dopravou potvrdilo. Stav pozemních komunikací ve městech hodnotila jako problémový téměř třetina měst (32 %), jako částečně problémový pak 64 % měst. Celkem 32 % měst vnímá jako problém dostupnost parkovacích míst, 49 % měst pak tuto oblast posuzuje jako částečně problémovou. V souvislosti s tzv. chodníkovou novelou je také zajímavé, že údržbu chodníků hodnotí jako problémovou či do určité míry problémovou 83 % měst.

Graf 2.3 – Dopravní problémy ve městech

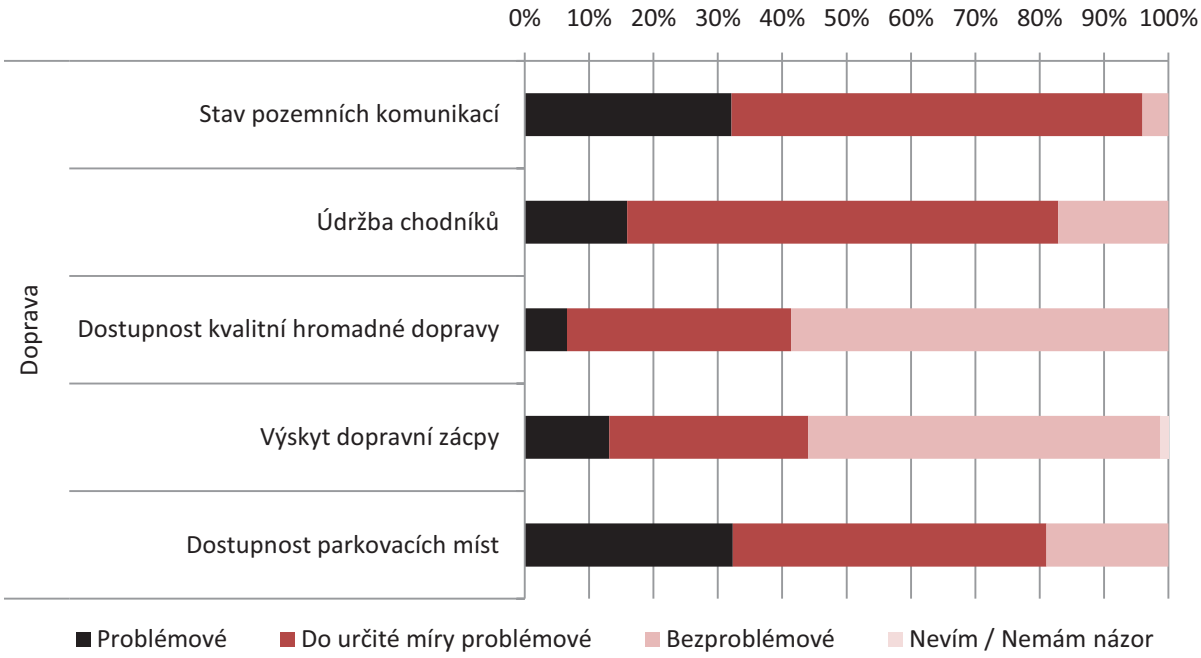

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

2.1.4 Přetrvávající ekonomické problémy

V České republice se stejně jako jinde na světě ve městech koncentrují ekonomické aktivity, je zde vyšší vzdělanostní struktura a nabídka kvalifikovaných pracovních sil na jedné straně a širší nabídka pracovních příležitostí na straně druhé. To vše má vliv na pozitivní růst měst. Tuzemská města však vykazují značné socioekonomické rozdíly, na trhu práce přetrvávají problémy, vyskytuje se nedostatek pracovních příležitostí a nadměrná nezaměstnanost jako přetrvávající důsledek transformace ekonomiky a ekonomických reforem po roce 1989 i doznívající ekonomické a finanční krize.

Závažnost ekonomických problémů měst potvrdila také ohnisková skupina a realizované dotazníkové šetření. Z něho vyplynulo, že nejzávažnějším problémem, kterému tuzemská města čelí, jsou otázky související s trhem práce. Pracovní příležitosti ve městech hodnotilo jako problémové 45 % měst, jako částečně problémové pak 44 % měst. Města také nepříliš pozitivně hodnotí místní podmínky pro podnikání, jako problémové je vnímá 67 % měst.

Graf 2.4 – Ekonomické problémy ve městech

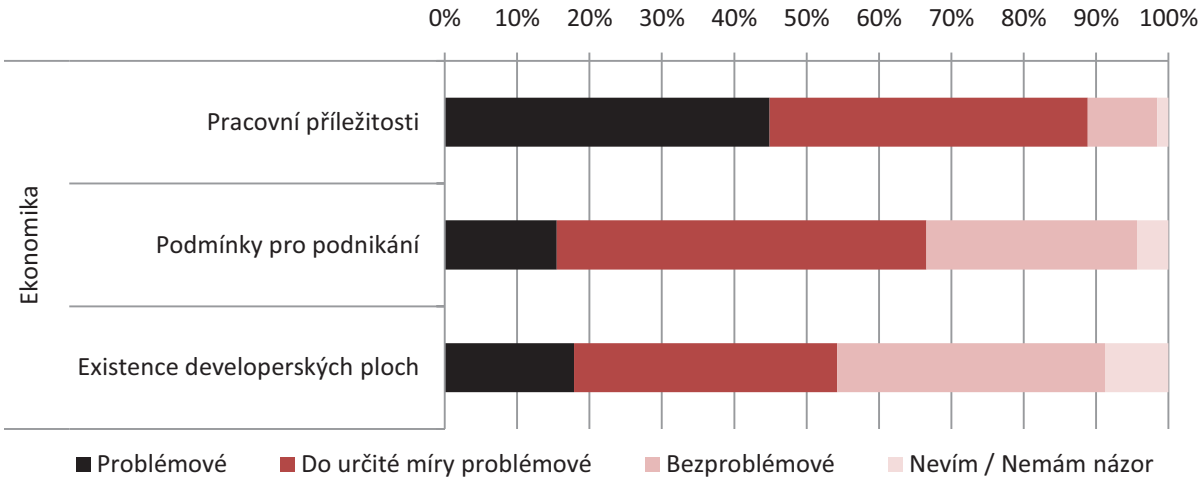

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

2.1.5 Vyšší poptávka po kvalitním bydlení

Zatímco ve městech je obecně vyšší dostupnost služeb a s tím související kvalitnější občanská vybavenost, na sídlištích je zpravidla infrastruktura služeb nedostatečná. V okolí bydlení a sídlišť jsou často neadekvátní podmínky, nenavazující síť možností využití volnočasových aktivit, zeleně, dopravy a navazujících služeb. Z těchto i více důvodů dochází ve městech ke zvýšení kriminality, výskytu nepříznivých sociálních jevů, nevyužitého fyzického a lidského kapitálu apod.[42]

Tuzemská města se také potýkají s fenoménem sociální segregace, zejména pak segregace Romské komunity. Města tak musí řešit problémy v občanském soužití, například v sousedských vztazích, hlučnost a nepořádek v okolí bydliště (podle výzkumů IKSP se tento problém vyskytuje v 33 městech s více než 7000 obyvateli). Výzkumy IKSP upozorňují také na jedné straně na trestnou činnost Romů (kterou jako problém vnímá 19 měst, poměrně rovnoměrně rozmístěných po celém Česku) a problémy Romů s drogami, alkoholem a prostitucí (stěžuje si na ní 11 zkoumaných měst ze 170, nejvíce v severních, západních a východních Čechách), na straně druhé pak na rasismus, netoleranci a předsudky vůči romskému obyvatelstvu (dle výzkumu IKSP se projevují ve 23 městech) či diskriminaci Romů ve službách, spočívající především v nevpouštění Romů do restaurací a kulturních zařízení (tento problém uvedla ve výzkumech IKSP tři města). Města také čelí problémům v komunikaci mezi Romy a většinovou společností a to zejména při jednání s úřady. Tyto problémy vyplývají z nepochopení zvláštností romského etnika a rozšířeného požadavku na asimilaci Romů. Podle výzkumů IKSP jsou příčinou těchto problémů vysoká nezaměstnanost Romů nebo špatná bytová situace, důsledkem těchto problémů je mimo jiné i silně protiromské naladění části českého obyvatelstva. [43]

Specifickým problémem měst v České republice, podobně jako v jiných bývalých socialistických zemích, je zastaralý bytový fond a narůstající deficit ve financování infrastruktury bydlení. Téměř třetina bytů v ČR se nachází v panelových bytových domech, jejichž současný stav je výrazně poznamenán dlouhodobě zanedbávanou údržbou projevující se snižováním užitných vlastností, zvýšenými provozními náklady, snižováním provozní bezpečnosti a vznikem potenciálního rizika

[42] *Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR*. Praha : Ministerstvo životního prostředí, 11.1.2010. 82 s. Dostupné z WWW: <http://psur.mmr.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=f3ca84ce-8ffd-4224-9518-581eabcc076c>

[43] KARABEC, Zdeněk; MIROSLAV, Scheinost. *Vybrané výsledky výzkumu IKSP*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevence, 2005. 128 s. Dostupné z WWW: <http://www.ok.cz/iksp/docs/315.pdf>.

snižování úrovně bydlení obyvatelstva. Konkrétním problémem panelových domů je také vysoká spotřeba energií. Tyto skutečnosti si vyvolávají nemalé náklady spojené s opravami bytového fondu.

Zvýšenou potřebu nabídky kvalitního městského bydlení a související infrastruktury potvrzuje také realizované dotazníkové šetření. Celkem 61 % měst vnímalo jako určitý problém zajištění bydlení. Pro města jsou tématem k řešení také otázky bezpečnosti (jako problémovou či do určité míry problémovou tuto oblast hodnotilo 63 % měst). Zajímavé je, že v souvislosti s bydlení a podmínkami pro život města akcentují jako nejvýznamnější problém bariérovost (v tomto případě jako problémovou či do určité míry problémovou tuto oblast hodnotilo 84 % měst). Problémy v oblasti segregace občanů dotazníkové šetření až na výjimky nepotvrdilo.

Graf 2.5 – Problémy bydlení ve městech

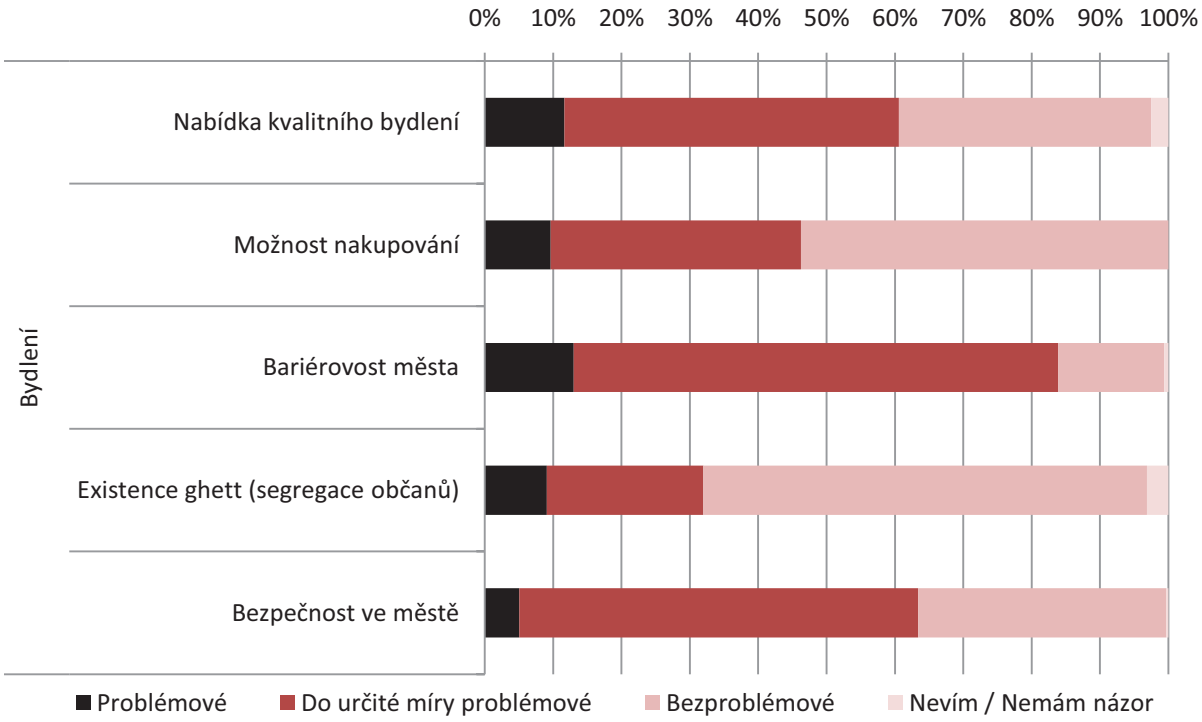

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

2.1.6 Rozvíjející se veřejné služby

Nezbytnou součástí nabídky služeb ve městě jsou služby veřejné (zdravotní a sociální služby, školství, volnočasové aktivity, sport, kultura apod.). Zejména z ekonomických důvodů však dochází především v menších městech k redukci veřejných služeb a následně tedy i k omezování jejich sociálního, vzdělávacího a ekonomického významu, což v důsledku přispívá ke snižování kvality života obyvatel.[44] Kupříkladu migrační zázemí velkých měst se potýkají s nedostatkem kapacit v tamních mateřských a základních školách. Situaci dynamizuje i fakt, že spolu se zaměstnáním rodičů ve městě většinou cestuje i dítě do městské školy. [45] Velká města se zase potýkají se stárnutím populace a úbytkem obyvatelstva a s tím souvisejícím nedostatkem sociálních i jiných služeb pro starší obyvatele.

[44] *Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR*. Praha : Ministerstvo životního prostředí, 11.1.2010. 82 s. Dostupné z WWW: <http://psur.mmr.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=f3ca84ce-8ffd-4224-9518-581eabcc076c>

[45] KUČEROVÁ, Silvie. Zanikání škol na českém venkově. *Obec a Finance*. 2010, 2, s. 50 - 53.

V rámci realizovaného dotazníkového šetření města témata související s veřejnými službami (školství, sociální služby, zdravotnictví, kultura, sport, apod.) hodnotí spíše neutrálně. Pouze v případě kapacit mateřských škol lze zaznamenat vyšší intenzitu problémů.

Graf 2.6 – Problémy v oblasti veřejných služeb ve městech

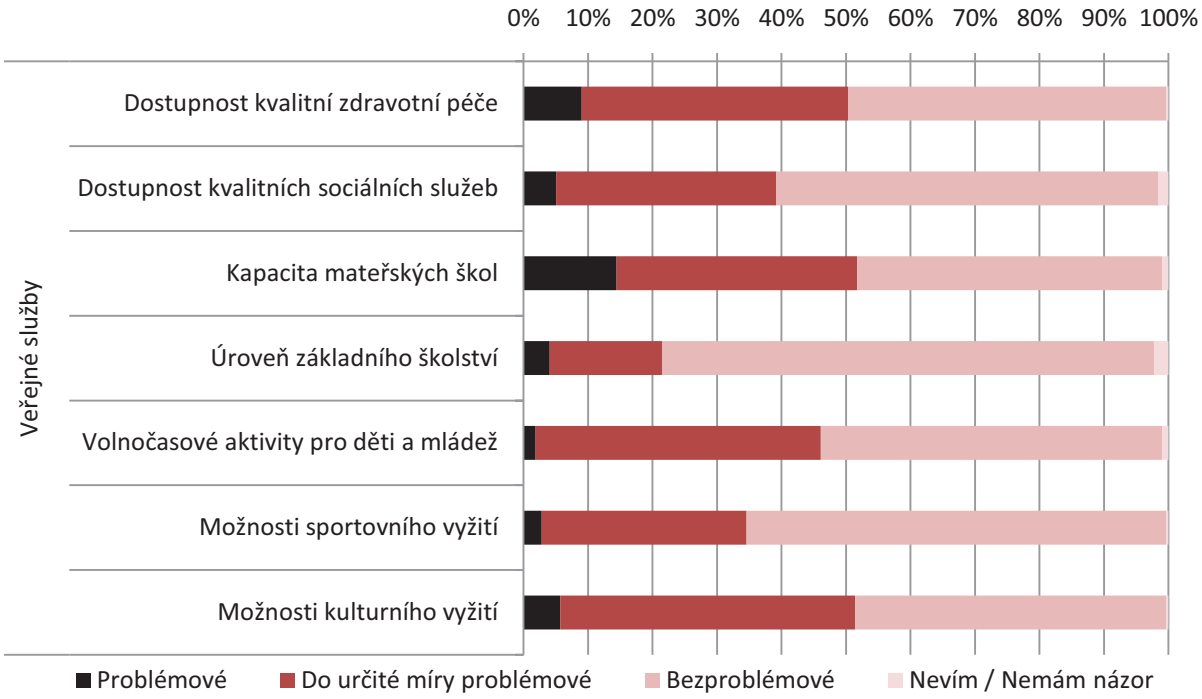

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Následující tabulka přináší sumarizující analýzu silných a slabých stránek, příležitostí a rizik, které problémy a potřeby měst přináší.

Tabulka 2.1- SWOT analýza problémů a potřeb měst

Silné stránky	Slabé stránky
- Rostoucí význam některých měst a role regionálních center. - Koncentrace ekonomických aktivit ve vazbě na pozitivní růst měst. - Vyšší dostupnost některých služeb a s tím související kvalitnější občanská vybavenost. - Vyšší vzdělanostní struktura obyvatel. - Kvalifikovaná pracovní síla. - Širší nabídka pracovních příležitostí. - Dopravní dostupnost v zázemí měst a relativně vysoká hustota silniční a železniční sítě. - Dobrá úroveň telekomunikačních a energetických sítí. - Útlum průmyslové výroby v centrech měst a tím nižší negativní vlivy na životní prostředí. - Významné kulturní dědictví měst. - Kvalitní správa území a odpovědné řízení	- Značné socioekonomické rozdíly mezi městy. - Kapacitně nedostatečná a technicky nevyhovující dopravní infrastruktura (špatný stav pozemních komunikací, nedostupnost parkovacích míst, nákladná údržba chodníků apod.). - Technický stav bytového fondu a památek. - Zhoršující se kvalita životního prostředí, výskyt černých skládek. - Přetrvávající problémy na trhu práce, výskyt nezaměstnanosti - Nedostatečná sociální infrastruktura a občanská vybavenost v některých lokalitách, zvláště sídlištích. - Obsazování center měst administrativními prostory a primární zaměření jejich využití pro turismus v důsledku vedoucí k vylidňování center měst v době pracovního

orgány veřejné správy.	klidu. - Vyšší výskyt kriminality. - Nevyřešené majetkové vztahy (církevní restituce). - Podfinancování zejména menších měst. - Absence ucelené a kontinuální politiky státu.
Příležitosti	**Hrozby**
- Podpora měst z evropských fondů a jejich efektivní využití. - Integrovaný přístup k rozvoji měst a přilehlých regionů, podpora spolupráce měst s venkovem a kraji. - Využití nových nástrojů v územním plánování k lepšímu funkčnímu využití ploch měst a jejich zázemí. - Rozšiřování „nejlepších příkladů“ a spolupráce měst. - Podpora partnerství veřejného a soukromého sektoru. - Posilování konkurenceschopnosti měst. - Zapojení ekonomiky založené na znalostech a zavádění nových technologií (rozvoj vědy a výzkumu). - Sanace a nové využití brownfields. - Zvýšení počtu kvalifikovaných odborníků. - Zabraňování sociálnímu vyloučení obyvatel ohrožených sociálním vyloučením ve vybraných lokalitách vytvořením speciálních programů. - Využití rozsáhlého kulturního dědictví a rozmanitosti krajiny. - Internetizace veřejné správy, využití nejmodernějších informačních technologií ke zlepšení efektivity vládnutí ve městech a zkvalitnění veřejných služeb	- Neefektivní využití podpor z EU díky nekoordinovanému přístupu a administrativní nedostupnosti zdrojů. - Nerealizované komplexní úpravy, nedostatečná koncentrace a využívání vlastních finančních zdrojů. - Pokračující suburbanizace, rozšiřování měst a s tím související nekontrolovaný rozvoj satelitní zástavby. - Narůstající deficit ve financování infrastruktury, oprav bytového fondu a statků kulturního dědictví a závislost jejich financování na dotačních titulech - Další nárůst automobilové dopravy bez koordinovaného přístupu a bez vazeb na další sektory. - Pokračující neefektivní využívání a revitalizace brownfields. - Nedořešené staré ekologické zátěže. - Úbytek městské zeleně v souvislosti s výrazným rozvojem výstavby ve městech. - Klimatické změny a zvýšený výskyt povodní. - Stárnutí populace a úbytek obyvatel ve velkých městech a s tím související nedostatek sociálních i jiných služeb pro starší obyvatele - Nežádoucí změna sociálního prostředí a sociální struktury ve velkých městech a vytváření novodobých ghett. - Dlouhodobě nedostatečná integrace specifických skupin obyvatelstva a s tím související hrozby, jako jsou kriminalita, předluženost, nevzdělanost apod. - Omezená možnost řešit problémy aglomerace i napříč administrativními hranicemi města. - Konkurence měst. - Nepřipravenost na dopady ekonomických a finančních krizí a s tím související zajištění větší poptávky po službách občanům. - Vysoká zadluženost některých obcí. - Korupce a netransparentní rozhodování některých orgánů veřejné správy.

Zdroj: Zásady urbánní politiky : Pracovní znění. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2010. 45 s., vlastní zdroje

2.2 Očekávaný vývoj rozvoje měst

Do budoucna lze očekávat, že se význam měst bude spíše zvyšovat. Bude narůstat také spolupráce měst s okolními obcemi. Tyto hypotézy potvrzuje také realizované dotazníkové šetření i ohnisková skupina. Posilování role měst jako center růstu a rozvoje regionů a zároveň zajištění efektivních vazeb město – příměstské oblasti – venkov tak umožní vytváření městských sítí schopných přenášet rozvojové a inovační impulsy.

Jak je patrné z následujícího grafu, který přináší výsledky realizovaného dotazníkového šetření, města vnímají ekonomické determinanty jako nejvýznamnější faktory pro svůj budoucí rozvoj. Nejvíce měst (86 %) považuje za důležitý vliv a dopady ekonomické a finanční krize, dále pak vývoj na trhu práce a související výši nezaměstnanosti (76 %) a restrukturalizaci ekonomiky a související pokles průmyslové výroby (71 %). Pro budoucí rozvoj měst tak bude klíčové, do jaké míry se podaří překonat přetrvávající ekonomické problémy. V tomto smyslu jsou proto evropské dotace výrazným stimulem růstu. Jejich co nejefektivnější nastavení může determinovat jak růst ve městech, tak případně zmírnit dopady dalších potenciálních ekonomických krizí[46].

Města vnímají jako významné pro svůj další vývoj také sociální determinanty, tzv. měkké faktory. Stárnutí populace vnímá jako důležitý faktor pro svůj další vývoj 73 % měst, vzdělanost 69 % měst a sociální vyloučení 53 % měst. Z hlediska budoucího rozvoje měst tak bude důležité, do jaké míry se podaří zajistit a kontinuálně zvyšovat kvalitu veřejných služeb ve městech.

Nesporně zajímavé je, že v Evropské unii často skloňované faktory jako jsou klimatické změny (pouze pro 16 měst je tento faktor významný) nebo teroristické hrozby (pouze 5 % měst) nejsou většinově městy vnímány z hlediska budoucího rozvoje považovány jako významné.

Graf 2.7 – Význam různých faktorů pro budoucí rozvoj měst

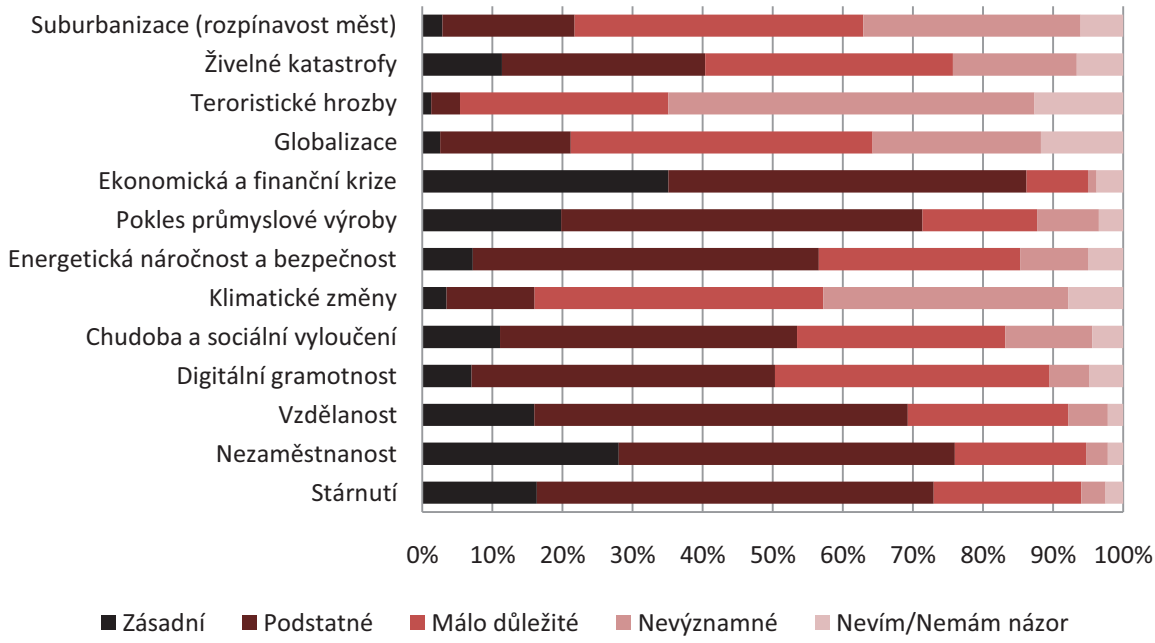

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

[46] *EU Funds in Central and Eastern Europe : Progress Report 2007 - 2009* [online]. Budapešť : KPMG, 2010 [cit. 2010-08-16]. Dostupné z WWW: <http://www.kpmg.cz/czech/images/but/1006_EU-funds.pdf>

3. Evropská městská agenda a rámec podpory měst z evropských fondů

Stávající smlouvy o založení Společenství i samotné Unie nehovoří o městech. Podle článku 158 Amsterodamské smlouvy (podle znění v Nice) je regionální politika jedním z nástrojů, které Společenství používá za účelem „snížení rozdílů mezi úrovněmi rozvoje jednotlivých regionů". Společenství proto nemá kompetenci uskutečňovat specifickou evropskou urbánní politiku. Evropská politika měst je však součástí regionální politiky EU a nepřímo je obsažena v dalších (životní prostředí, zaměstnanost, doprava, …) politikách Unie. Evropská unie i členské státy si jsou vědomy, že města a městské aglomerace hrají rozhodující roli v ekonomickém, sociálním a environmentálním rozvoji. Evropa jako taková proto dlouhodobě hledá jednotný model, který by efektivně řešil problematiku urbánní politiky na celoevropské úrovni.[47]

V počátcích regionální politiky (až do konce 90. let) žádná městská dimenze neexistovala. Lze konstatovat, že politika měst v rámci regionální politiky se vyvinula pod tlakem Komise a za podpory Parlamentu, přes určitý odpor členských států. Komise tak postupně podpořila jednotlivé městské pilotní projekty, které se transformovaly do šířeji pojaté iniciativy URBAN, jež se donedávna zaměřovala na městskou regeneraci a kohezi. V rámci URBANU existuje také program URBACT, který si klade za úkol umožnit městům výměnu zkušenosti a informací. Vedle toho vznikl dále tzv. URBAN AUDIT, který je jakousi benchmarkingovou aktivitou umožňující porovnávat statistické ukazatele informující o kvalitě života ve vybraných evropských městech. V programovacím období (2000 – 2006) dále řada finančních zdrojů Cíle 1 a 2 přímo nebo nepřímo směřovala do měst. Část cíle 2 byla třeba zaměřena na „městské oblasti čelící strukturálním obtížím".

Zatímco během předchozího programového období byly jednotlivým iniciativám Urban přiděleny zvláštní finanční prostředky, v období 2007–2013 tomu tak není. Z pohledu Komise existovaly jasné návrhy dále posílit roli měst ve strukturální politice v programovacím období (2007 – 2013). Cílem Komise bylo uvolnit z celkových zdrojů politiky soudržnosti na její urbánní dimenzi 10 % prostředků.[48] Byla zde jasná snaha opustit mikropřístup (na počátku tato iniciativa čítala aktivity zasahující cca 5,8 Km^2 tedy určitou čtvrť) za účelem pokrýt větší oblasti měst. Dále se urbánní dimenze neměla soustředit pouze na konkrétní problémy zaostávajících zón, ale měla poskytovat nové příležitosti při plánování měst. Obecně zde existovala snaha o větší zdůraznění role měst v politice soudržnosti. Po přijetí nových předpisů upravujících strukturální fondy byla politika rozvoje měst začleněna do cílů Soudržnost a Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost, což podtrhlo význam, který tomuto aspektu politiky soudržnosti Unie přikládá. Proto se členským státům doporučilo, avšak neuložilo jako povinnost, aby do národních strategických referenčních rámců a operačních programů při jejich vypracovávání začleňovaly trvale udržitelný rozvoj měst jako strategickou prioritu. Stávající revidované předpisy dovolují řídícím orgánům využít při spravování fondů určených k financování rozvoje měst celou řadu partnerství veřejného a soukromého sektoru. Strukturální fondy tak mohou financovat operace finančního inženýrství, jako jsou fondy rizikového kapitálu, garanční fondy nebo fondy úvěrové. Nová podoba strukturální politiky pro nové programovací období 2007 – 2013 posiluje význam měst, nicméně nabízí pouze neohraničenou podobu městské dimenze regionální politiky.

[47] *Zásady urbánní politiky : Pracovní znění. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2010. 45 s.*
[48] MÁTL, Ondřej , et al. *Naše města a evropské peníze : Potenciál městské dimenze strukturální a kohezní politiky Evropského společenství*. Praha : MEPCO, 2009. 106 s.

Tabulka 3.1 – Historický vývoj regionální politiky a její městské dimenze

Období	Regionální politika EU	Městská dimenze
1. období 1975 – 1988	Formování Regionální politiky EU Vytvoření ERDF	Neexistovala
2. období 1989 – 1993	1. reforma fondů solidarity Vytvoření Kohezního fondu	Komise si začíná uvědomovat její potřebu Urbánní pilotní projekty (UPP)
3. období 1994 – 1999	2. reforma strukturálních fondů Zdvojnásobení prostředků	Komise prosazuje, členské státy zvažují potřebu UPP II, Iniciativa URBAN
4. období 2000 – 2006	Zjednodušení regionální politiky	Oficiální část regionální politiky Část Cíle 1 a 2 Iniciativa URBAN II
5. období 2007 – 2013	Zjednodušení regionální politiky	Snaha o větší význam, větší zdůraznění role měst Nástroje finančního inženýrství

Zdroj: MÁTL, Ondřej , et al. Naše města a evropské peníze : Potenciál městské dimenze strukturální a kohezní politiky Evropského společenství*. Praha : MEPCO, 2009. 106 s.*

V současné době se na evropské úrovni zintenzivňuje debata o možném využití a nastavení evropských fondů po roce 2013. Postupem času dochází k akcentu role a významu měst v budoucí politice soudržnosti. Městská dimenze je nedílnou součástí debat o budoucí podobě politiky soudržnosti jak v Evropském parlamentu, tak v Evropské komisi. Ve Výboru regionů prefekt aténského Pirea Spyridon zpracoval zprávu o roli městské regenerace v budoucnosti městského rozvoje v Evropě. V červnu 2010 proběhlo neformální zasedání ministrů pro místní rozvoj v Toledu, které k tématu městského rozvoje přijalo zásadní závěry. Nejvíce zásadní část této debaty by na evropské úrovni měla proběhnout koncem roku 2010, kdy budou v souvislosti s 5. kohezní zprávou diskutovány základní principy (včetně tématu místního rozvoje). V roce 2011-12 pak budou vypracovány a předloženy první návrhy příslušných právních předpisů.

Do určité míry paralelně probíhá v rámci mezivládní spolupráce členských států budování projednávání Evropské městské agendy. Celý tento proces lze charakterizovat dobrovolnou výměnou a předáváním zkušeností v oblasti rozvoje a regenerace měst a souvisejících území. Prvním dokumentem zabývajícím se úlohou měst a městských aglomerací v udržitelném rozvoji území byl dokument Evropské perspektivy územního rozvoje (ESDP), který byl zpracováván Evropskou komisí od roku 1994. Navazoval Akční program z Lille ve druhé polovině roku 2000, Urban Acquis z druhé poloviny roku 2004 a Bristolská dohoda přijatá v prosinci 2005. Závěry neformálních zasedání ministrů členských zemí EU k problematice měst v roce 2007 postupně vyústily v tzv. Lipskou chartu o udržitelných evropských městech a program Územní agendy Evropské unie. Na konci roku 2008 pak byla přijata Marseillská deklarace a v polovině roku 2010 Toledská deklarace. Podrobnosti viz příloha 2.

Ze všech těchto aktivit je zjevné, že evropské instituce budou hledat cesty, které by zvýšily příspěvek evropských měst k regionálnímu rozvoji. Lze proto očekávat posílení prostředků (včetně specifických projektů pro města) i pravomocí měst v budoucí kohezní politice.

4. Intervence současné kohezní politiky ve městech a doporučení pro postavení měst v kohezní politice po roce 2013

Podle Půčka a Ochrany[49] je intervence kohezní politiky možné analyzovat z několika hledisek. Prvním aspektem je obsahový rozměr kohezní politiky, pokrývající cíle a příjemce pomoci. Obsahová analýza kohezní politiky se zabývá otázkou, jaké cíle jsou resp. mají být podporovány a komu jsou resp. mají být určeny. Druhým aspektem je finanční rozměr kohezní politiky pokrývající téma rozsahu poskytované podpory. Třetím, posledním, aspektem je pak organizační rozměr kohezní politiky. Ten se věnuje pravidlům využívání evropských fondů, a v našem případě specificky role měst a jejich postavení v implementaci politiky soudržnosti v České republice.

4.1 Obsahový rozměr kohezní politiky

Tato část se bezprostředně týká míry uspokojování potřeb a problémů měst. Popisuje, jaké jsou hlavní oblasti intervencí kohezní politiky ve městech v programovacím období 2007-2013, a nastiňuje prioritních oblast podpory měst z evropských fondů po roce 2014.

4.1.1 Hlavní oblasti intervencí současné kohezní politiky ve městech

V programovacím období 2007 — 2013 je v České republice využíváno 26 operačních programů, které jsou rozděleny mezi tři cíle politiky hospodářské a sociální soudržnosti - konvergence, regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost a evropská územní spolupráce. Určité město může čerpat pouze z toho operačního programu, který pokrývá oblast, kde dané město leží. Většinou tedy přichází v úvahu 7 tematických OP (s tím, že OP Doprava a OP Věda a Výzkum jen velmi omezeně, OP Podnikání a inovace pouze na objekty pro podnikání nebo pro vlastněné firmy), 1 ROP (dle příslušného NUTS II) a dále (s výjimkou Středočeského kraje) i jeden až dva programy příhraniční spolupráce a dále 2 nadregionální OP.[50] Struktura programů, jejich koordinace a řízení je shrnuto v dokumentu nazvaném Národní strategický referenční rámec, který vychází z již dříve zpracovaného Národního rozvojového plánu ČR. Celková dokumentace operačních programů představuje cca 3.000 stran textu, společně s prováděcími dokumenty se jedná o cca 5 až 6 tisíc stran textu.[51]

Z hlediska tematického zaměření implementační architektury kohezní politiky je třeba konstatovat, že programy jsou pojaté nesmírně široce, snahou je podporovat v podstatě vše. Nejčastěji uváděnými cíli jsou zkvalitnění životního prostředí, rozvoj lidských zdrojů, ekonomický rozvoj, rozvoj cestovního ruchu. Poměrně často se také objevuje důraz na zvýšení kvality života, případně rozvoj technické infrastruktury a dopravní dostupnosti. Vzhledem k nízkému objemu prostředků, s nimiž je možné volně nakládat, není možné plnit všechny ambiciózní cíle. Převážná většina intervencí je navíc sektorové povahy, stále přetrvává dominující sektorový přístup s nekoordinovaným územním dopadem. To je navíc umocněno rivalitou mezi jednotlivými sektory i mezi orgány ústřední, regionální a lokální správy. V současném období tak nejsou efektivně definovány ty nejpotřebnější aktivity a na ně směřovány finanční prostředky. [52]

---

[49] PŮČEK, Milan; OCHRANA, František. *Chytrá veřejná správa*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, Národní orgán pro koordinaci, 2009. 200 s. s. 23

[50] HARTMANN, Igor; ŠKORŇA, David; OJČÍKOVÁ, Helena. *Dotační tituly EU : Pro obce, svazky obcí, organizace zakládané a zřizované obcemi v programovacím období 2007-2013*. Praha : MMR, 2009. 99 s. Dostupné z WWW: <http://www.smocr.cz/data/files/dotacni-tituly-eu.pdf>.

[51] *Analýza operačních programů pro potřeby měst a obcí České republiky*. Praha : MEPCO, 2007. 149 s. Dostupné z WWW: <http://www.smocr.cz/dotace-a-granty/strukturalni-fondy/z-ceho-muzete-v-letech-2007--2013-cerpat-evropske-dotace-.aspx>.

[52] *Zhodnocení regionální politiky na úrovni krajů v ČR a návrh jejího zefektivnění* [online]. Praha : DHV, 2007 [cit. 2010-07-01]. Dostupné z WWW: <http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/zaverecna-zprava-projektu-2769.aspx>.

Podrobná informace o operačních programech a opatřeních využitelných městy v rámci programovacího období 2007 – 2013 je součástí přílohy 3.[53]

4.1.2 Vymezení prioritních oblastí měst pro budoucí směřování podpory

Přijaté Programové prohlášení nové Vlády České republiky[54] se ve vztahu k obsahovému zaměření evropských fondů koncentruje po roce 2013 na další modernizaci infrastruktury a podporu konkurenceschopnosti EU v oblasti vědy a výzkumu, v energetice a dopravě.

Stávající znění Rámcové pozice České republiky k budoucnosti kohezní politiky EU, které bylo schváleno Vládou České republiky dne 5. října 2009[55], mimo jiné obsahuje odhad budoucích potřeb po roce 2013 (v rámci části 2.1). Z pohledu měst jsou explicitně zmíněny potřeby v oblasti obecní/městské infrastruktury životního prostředí (čistírny odpadních vod, kanalizace, odpady apod.) a potřeby síťování měst a venkovských oblastí. Relevantní jsou pro města také identifikované strukturální potřeby například v oblasti dopravní infrastruktury, bydlení, zvyšování dostupnosti sociálních služeb, rozvoje e-governmentu a informatiky, apod. V části 3 je pak obsažena pozice ke klíčovým oblastem budoucí kohezní politiky EU. Z pohledu měst je zajímavé, že za přidanou hodnotu evropské kohezní politiky považuje Rámcová pozice podporu využívání integrovaného přístupu zahrnujícího různé typy sídel. Podle Rámcové pozice bude Česká republika podporovat, aby integrovaný přístup řešení vedl k propojování hospodářsky nejsilnějších měst a středně velkých center (dopravní napojení, spolupráce, distribuce inovací, apod.) a k udržitelnému využívání krajiny. U velkých měst půjde zejména o nápravu zhoršeného životního prostředí (podporou infrastruktury šetrné k prostředí města - veřejná doprava, vodní hospodářství, revitalizace území včetně vodních ploch, optimalizace odpadového hospodářství, ochrana před hlukem, péče o příměstskou krajinu a kompletace systémů ekologické stability) a řešení sociálních problémů spojených se stárnutím městské populace a nárůstem podílu etnických menšin.

Prioritám měst pro směřování evropské podpory se věnuje také Svaz měst a obcí České republiky. Pracovní verze Stanoviska SMO ČR k uplatnění urbánní problematiky v rámci nové kohezní politiky EU pro období 2014-2020 považuje za stále platné oblasti potřeb měst, tak jak byly definovány v dokumentech zpracovaných a schválených SMO ČR pro současné programové období, s tím, že potřeby měst a jejich aglomerací v novém programovém období budou obdobné těm současným s tím, že se do roku 2014 jejich naléhavost ještě prohloubí a mohou k nim přibýt jiné, jako např. demografické a sociálně ekonomické změny ve městech a jejich aglomeracích způsobené např. přílivem pracovní síly ze zahraničí. [56]

Identifikované priority v pracovní verzi Stanoviska SMO ČR jsou následující:

- revitalizace území;
- udržitelný rozvoj území, včetně nových rozvojových zón;
- restrukturalizace hospodářské základny, podpora inovací a moderních oborů podnikání;

[53] Tato příloha byla zpracována s využitím následujících textů: *Analýza potenciálních potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky : Pracovní verze*. Hradec Králové : Centrum EP, 2010. 40 s. a *Programy pro místní samosprávu*. Praha : MMR, 2008. 6 s.

[54] *Programové prohlášení Vlády České republiky*. Praha : Úřad vlády ČR, 4. srpna 2010. 42 s. Dostupné z WWW: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf>.

[55] Ministerstvo pro místní rozvoj. *Rámcová pozice ČR k budoucnosti kohezní politiky EU : Verze 2009 - schválena vládou dne 5. října 2009*. Praha : MMR, 2009. 14 s. Dostupné z WWW: <http://www.mmr.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=7d2be865-c5fc-413a-88e6-ea59d14a2679>.

[56] OSVALD, Petr. Stanovisko SMO ČR k uplatnění urbánní problematiky v rámci nové kohezní politiky EU Pracovní verze, Svaz měst a obcí ČR, Praha, 2010

- zlepšení podmínek pro volnočasové aktivity včetně podpory movitého i nemovitého kulturního dědictví;
- zvýšení turistické atraktivity měst, integrované produkty cestovního ruchu („balíčky“);
- zajištění přeměny a doplnění dopravní infrastruktury včetně místních komunikací ve městech a jejich aglomeracích ve vazbě na jejich rozvoj (včetně suburbanizačních tendencí), demografické změny a z toho vyplývající změny dopravních toků;
- řešení dopravní problematiky, zejména alternativních způsobů dopravy na úrovni infrastruktury a na úrovni vozového parku (veřejná doprava, ekologická individuální doprava, cyklistické stezky);
- řešení dopadů suburbanizace a návrh opatření (postupů), jak suburbanizaci velkých měst do budoucna usměrňovat;
- řešení problematiky fungování a koordinace spolupráce města a jeho suburbánní zóny (týká se zejména velkých měst a jejich aglomerací)
- řešení ekologických problémů – integrované systémy nakládání s odpady, odvod a čištění odpadních vod, ekologizace tepelného zásobování;
- řešení veřejných služeb, zejména sociálních, včetně dobudování potřebné infrastruktury;
- zajištění bezpečnosti;
- rozvoj informačních technologií ve veřejné správě;
- potřeba řešení demografických změn v městských aglomeracích a jejich částech, problematika zahraničních pracovníků a přistěhovalců;
- vypořádání se s odchodem některých firem do zemí s nižší cenou pracovní síly;
- podpora všech úrovní vzdělávání včetně celoživotního vzdělávání;
- problematika bydlení včetně kontextu podpory revitalizace a zateplování bytového fondu.

Přetrvávající priorita tvrdých infrastrukturních aktivit

Z uvedených dokumentů, vlastního dotazníkového šetření i uspořádané ohniskové skupiny je patrné, že hlavní prioritou pro příští programovací období zůstávají tzv. tvrdé, infrastrukturní projekty.

Dlouhodobá pomoc infrastruktuře představuje nejdůležitější a nejúčinnější regionální ekonomický nástroj. Infrastrukturní opatření působí na všeobecné zlepšení kvality území a působí spolehlivěji a trvaleji, než např. finanční nástroje.[57]

Přestože již jsou, resp. v roce 2013 budou, infrastrukturní projekty v některých městech víceméně dokončeny, je potřeba si uvědomit, že základní infrastruktura bude hotová selektivně, nikoliv dle intenzity potřeb, ale dle schopnosti měst napsat projekt a získat prostředky. Proto je třeba tvrdé infrastrukturní aktivity i nadále podporovat. Městům je třeba umožnit vyřešit funkční základnu města – tedy souhrn kvalit v oblasti dopravní infrastruktury, životního prostředí, energií a bydlení, kterými moderní evropské město daného typu a velikosti musí disponovat a zajišťovat je svým obyvatelům.

Především je třeba pozornost věnovat dopravní infrastruktuře, protože ta je nezbytnou podmínkou dalšího rozvoje měst. Intenzitu potřeby rozvoje dopravní infrastruktury potvrdilo také realizované dotazníkové šetření; celkem 68 % měst potřebuje evropské prostředky pro modernizaci městských komunikací, 51 % měst pak na úpravy veřejného prostranství a chodníků. Pozornost je třeba věnovat také úrovni veřejné dopravy (technické zázemí MHD, budování nových tras veřejné dopravy, investice do technických a organizačních opatření při řízení veřejné dopravy ve městech, doplnění a obnova vozového parku apod.), modernizaci veřejné dopravy a parkování jako prioritu pro využití evropských

[57] ADAMČÍK, Stanislav. *Regionální politika a management regionů, obcí a měst* . Ostrava : VŠB - TU, Ekonomická fakulta, 2000. 133 s.

prostředků definovalo 21 % měst. Rozvoj měst v České republice výrazně ovlivňuje také realizace dopravních staveb celostátního a mezinárodního významu, tedy dálnic a rychlostních komunikací. Proto je potřeba ve spolupráci s městy věnovat pozornost také oblastem, kterými nové dopravní stavby prochází nebo budou probíhat.

Ukazuje se, že oblast životního prostředí není ve srovnání s oblastí dopravy upřednostňována. To může být způsobeno také tím, že v současné době jsou možnosti měst získávat zdroje na projekty v oblasti životního prostředí (zejména pak z Operačního programu Životní prostředí) ve srovnání s dopravními projekty výrazně vyšší. V oblasti ekologických projektů nicméně trvá zájem měst (29 % jich vnímá tuto oblast jako prioritu) realizovat projekty v oblasti čištění odpadních vod.

Naopak roste význam infrastrukturální kategorie typu energií a tepelného zásobování. Města považují jako prioritu pro využití evropských peněz zejména úspory energií, 32 % měst by rádo využilo evropské fondy na zateplování veřejných budov.

Pro další rozvoj měst je potenciální také podpora infrastruktury pro výstavbu bytů a rodinných domů a souvisejících inženýrských sítí a udržitelného rozvoje území, včetně nových rozvojových zón. Potřebná je také oblast revitalizace zasažených území.

Graf 4.1 – Priority v oblasti tvrdých infrastrukturních aktivit

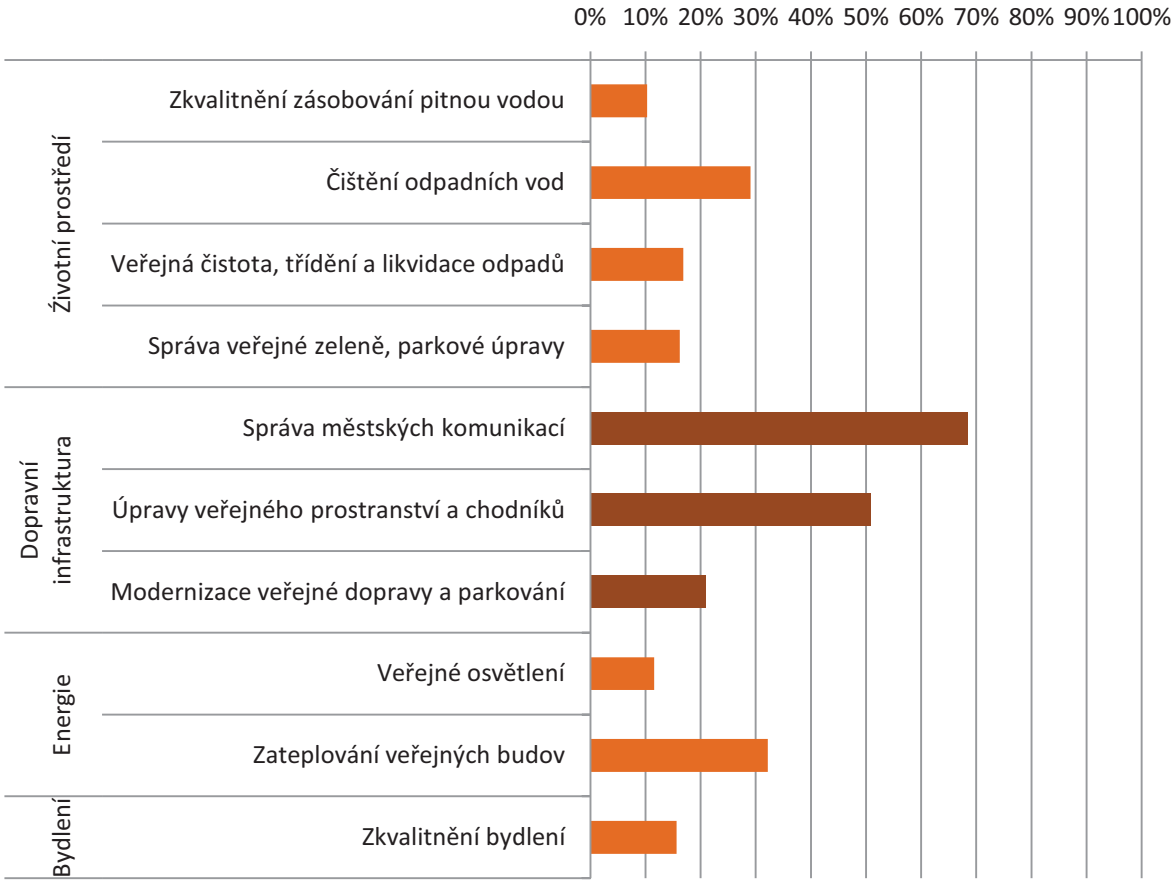

Podíl měst, která zařadila danou oblast mezi pět klíčových priorit
Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Případová studie
Jeseník - Energetické projekty města mohou získat podporu z Evropské investiční banky

Ve městě Jeseník mají aktivity spojené s ochranou životního prostředí, úsporami energií a snižováním znečišťování životního prostředí velkou tradici. Sídlí tam hnutí Brontosaurus, které je ukázkovým příkladem uvedených aktivit. Péče o kvalitu ovzduší a prostředí souvisí také s tím, že jsou v Jeseníku Priessnitzovy léčebné lázně, které čerpají z tradičního využívání síly vody a ve svém léčebném procesu využívají kvalitní životní prostředí. Město Jeseník se také tradičně zajímá o nové trendy ve výrobě a úsporách tepla.

Předchozí vedení města začalo budovat malé zdroje na vytápění biomasou, kde se potvrdilo, že u komplexně a kvalitně zpracovaného projektu dochází při využívání biomasy k výrazným úsporám při vytápění. V roce 2009 v Jeseníku zahájili diskusi, jak koncepčně pokračovat v dalších krocích při zlepšování životního prostředí a snižování spotřeby energií.

Vedení města se seznámilo s iniciativou Evropské komise s názvem Pakt starostů a primátorů, a zjistili, že cíle této iniciativy se významně shodují s městskými záměry. Další kroky města tak dostávají rámec, kterým je „Energetický akční plán". Evropská komise vyjádřila svoji podporu Paktu starostů a primátorů tím, že umožnila vznik Kanceláře Paktu starostů a primátorů, která poskytuje technickou a propagační podporu, vytváří prostor pro sdílení know-how mezi členy paktu. Dále Evropská komise zřídila program Intelligent Energy Europe (financovaný prostřednictvím Evropské investiční banky), jehož prostřednictvím mohou města získat prostředky na realizaci programů z Energetických akčních plánů.

V současném programovacím období Jeseník připravuje důležitý projekt „Centrální kotelna na vytápění biomasou Jeseník". Tato investice zahrnuje výstavbu kotelny o výkonu 10 MW a nových páteřních rozvodů tepla z předizolovaného potrubí. Hlavním cílem tohoto projektu je snížení ceny tepla pro koncového uživatele, vytvoření nových pracovních míst a snížení ztrát tepla. Jedním z podstatných zdrojů financování tohoto projektu by měla být podpora z Operačního programu Životní prostředí, kde jsou zahrnuty projekty na výstavbu a rekonstrukci zařízení s cílem zvýšení využívání obnovitelných zdrojů pro výrobu tepla. Dalším zdrojem financování budou prostředky získané od soukromého investora. Podíl města spočívá ve vložení stávající infrastruktury CZT a poskytnutí pozemků a budov pro výstavbu nové kotelny.

Zdroj: Webové stránky SMO ČR, http://www.smocr.cz/cz/oblasti-cinnosti/energetika/energeticke-projekty-mesta-jesenik-mohou-ziskat-podporu-z-evropske-investicni-banky-mimo-jine-i-diky-paktu-starostu-a-primatoru.aspx

Komplementarita měkkých nástavbových aktivit

V návaznosti na zajištění základní infrastruktury je žádoucí realizovat tzv. měkké aktivity, které umožňují, aby se ve městech lidem žilo lépe. Na významu tak získají faktory, které jsou snadno mobilní. Procesy jako profilace, vytváření prostředí, sektorová orientace, výběr priorit, promotion a otevřená komunikace, síťování, partnerství a tvorba pozitivního image města získávají obrovský význam a stávají se důležitými faktory růstu konkurenceschopnosti měst.[58] Městský marketing je možné využít pro transformaci měst do post-industriálních center, pro přilákání turistů, získání nových

[58] ZEZŮLKOVÁ, Marie. Strategie města Brna a jeho aglomerační vazby. In *Systémový pohled na problémy rozvoje současných měst a jejich reflexe ve výuce urbanismu*. Brno : VUT v Brně, 2007. s. 115 - 118.

statusů, prosperity a financí, které z toho plynou.[59] Úspěch města už totiž není závislý pouze na geografickém umístění, ale spíše na šikovnosti, s jakou dokáže implementovat inovativní strategie svého rozvoje.[60] Tyto aktivity pak tvoří určitou tvář města, kterou lze právě vyprofilovat na nadstavbových činnostech (ve službách poskytovaných občanům).

Především je třeba věnovat pozornost a zdroje na modernizaci městské správy, vnitřní a vnější komunikaci města. Celkem 16 % měst v rámci realizovaného dotazníkového šetření identifikovalo jako prioritu pro využití evropských prostředků právě tuto oblast. S modernizací městské správy souvisí také využití moderních informačních a komunikačních technologií a moderních manažerských metod ve veřejné správě, které se stanou nutností pro řízení města i komunikaci s obyvateli. V první řadě se však občané musí naučit s technologiemi zacházet, a dále na těchto sítích musí být k dispozici informace. Podporu si zaslouží také spolupráce a výměna zkušeností s jinými městy a partnery.

Aby města obstála v konkurenci, musí také investovat do svého ekonomického rozvoje. Podpora inovativního podnikání (příprava podnikatelských nemovitostí a související investice, propagace měst směrem k investorům, ale i posilování image atraktivního města pro vysoce kvalifikované pracovníky) stejně jako zvýšení turistické atraktivity měst (tvorba integrovaných produktů cestovního ruchu včetně navazujících opatření) mohou přispět k restrukturalizaci hospodářské základny měst. Právě oblast cestovního ruchu a péče o památky je 24 % resp. 26 % měst vnímána jako prioritní oblast pro využití evropských fondů. Zatím nedostatečně identifikovaná je také role kulturních odvětví jako ekonomických tahounů rozvoje měst.

V souvislosti se změnou struktury populace a její vyšší orientaci na zákaznický přístup, získají v budoucnu na důležitosti také veřejné služby. Některé z těchto služeb, zejména pak sociální a zdravotní služby, se v souvislosti se stárnutím populace stanou nevyhnutelnou součástí městského zájmu, jiné, jako třeba kultura, volnočasové aktivity a aktivní odpočinek, narostou na významu v souvislosti s přáními obyvatel měst. Na významu také získá zajištění bezpečnosti obyvatel a ochrany osob a majetku a to i při živelných pohromách. Realizované dotazníkové šetření ukázalo, že s výjimkou podpory mateřského školství je oblast veřejných služeb ve srovnání s jinými prioritami upozaďována.

[59] TIGRAN, Haas. The necessity of sustainability. *Journal of Urbanism*. Březen 2009, 2, 1, s. 7-8.
[60] JAŠŠO, Matej; KUBO, Ladislav Identita města a jej strategický manažment. In *Systémový pohled na problémy rozvoje současných měst a jejich reflexe ve výuce urbanismu*. Brno : VUT v Brně, 2007. s. 36 - 41.

Graf 4.2 – Priority v oblasti měkkých nástavbových aktivit

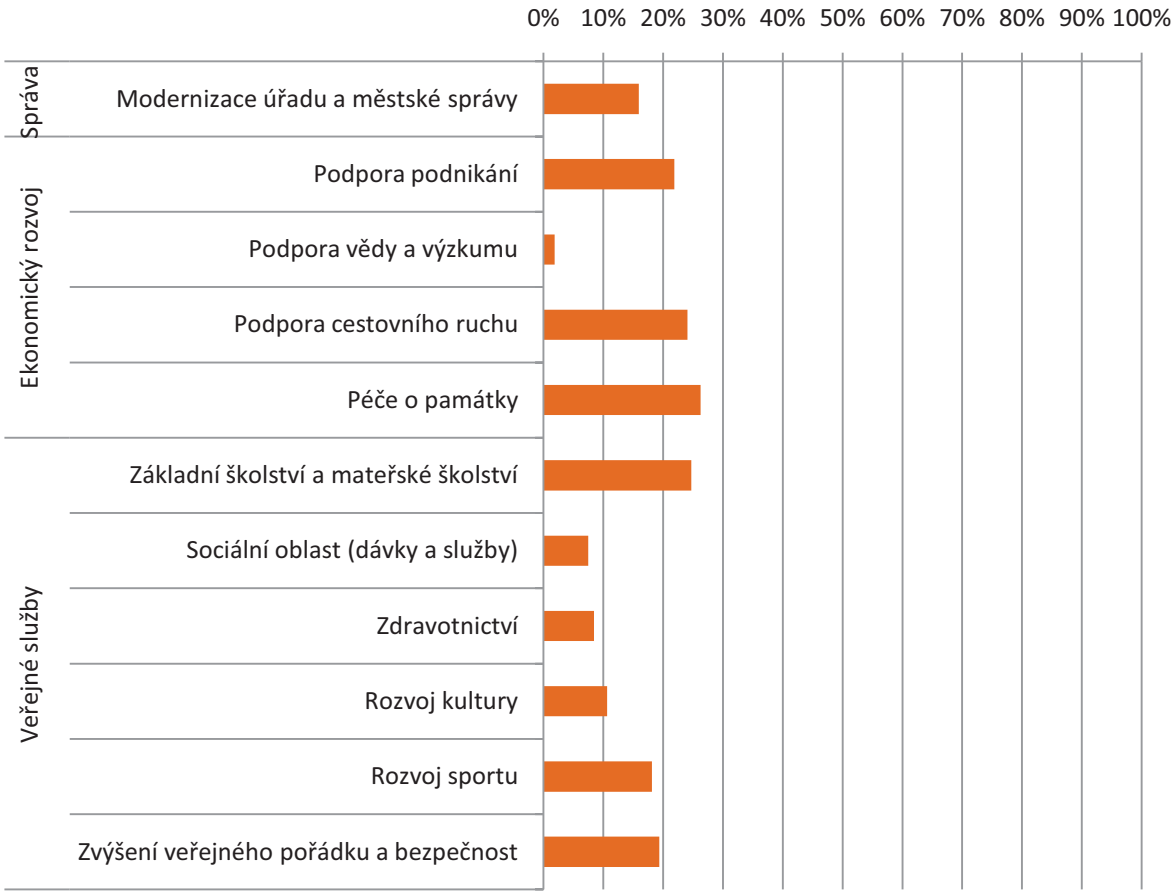

Podíl měst, která zařadila danou oblast mezi pět klíčových priorit
Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Případová studie
Ostrava – Přizpůsobení se evropskému trendu podpory kulturních a tvůrčích odvětví

Hlavní město severomoravského kraje a širšího regionu zahrnujícího Polsko nebo Slovensko, Ostrava, se rozhodlo v roce 2015 kandidovat na Evropské hlavní město kultury. Za tímto účelem realizuje projekt s názvem Ostrava 2015. Ten je souborem procesů a aktivit stavějících na jisté dávce reálného idealismu a víry v to, že Ostrava může překonat svou image „černého města“ a na snaze zajistit realizovaným aktivitám evropský rozměr, ale zároveň uskutečňovat i akce lokálního významu. To vše zastřešuje snaha dosáhnout stanovených cílů uměřeným způsobem a neopomíjet regionální a přeshraniční dosah města.

Projektem Ostrava 2015 město vsadilo na v Evropě rostoucí důraz na roli kultury a tvůrčích odvětví v rozvoji měst a regionů. Projekt je postaven na čtyřech základních pilířích– stavbách, kde klíčový projekt představuje regenerace brownfieldu Černá louka na kulturně-sociální klastr, kulturním programu nejen pro rok 2015, v důrazu na vzdělávání a přizpůsobení vzdělávacího programu kultuře a tvůrčím odvětvím a v části, která se soustředí na zlepšení životního prostředí ve městě.

Zcela výjimečnou investiční akcí projektu Ostrava 2015 je vybudování kulturně-sociálního Klastru Černá louka. Jak zmiňuje Ostrava na webových stránkách projektu, jde o „místní uskupení navzájem propojených subjektů působících v kultuře a kreativním průmyslu: kulturních institucí, specializovaných dodavatelů, firem v příbuzných oborech a přidružených institucí a organizací, které si

navzájem konkurují, ale také navzájem kooperují za účelem zvýšení celkové konkurenceschopnosti a postavení na trhu. Tím, že instituce v rámci klastru spolupracují (např. sdílejí určité služby, společný marketing a další), se dosáhne daleko silnějšího efektu, než prostým součtem efektů ze samostatného působení jednotlivých subjektů.“ A tak má vypadat i Černá louka, území bývalého brownfieldu o rozloze cca 20 ha, které se má stát místem, jehož principem je „je propojení umění, kultury, vzdělávání a každodenního života (bydlení)“. Ostrava věří, že investice na Černé louce přiláká další aktéry v oblasti kreativního průmyslu, umožní vznik nových pracovních míst a také se stane hlavní dominantou image Ostravy. Mezi další stavby, které Ostrava do projektu zahrnula, patří urbánní regenerace Dolní oblasti Vítkovic, projekt TOVÁRNA s prostory pro percepci a reflexi umění, nebo nová budova krajské galerie v Ostravě.

Kulturní program Ostravy se soustředí zejména na rok 2015 tak, aby všechny připravované akce podporovaly kandidaturu města. V oblasti vzdělávání se Ostrava chystá k roku 2015 podpořit vznik oboru management umění na Ostravské univerzitě; do té doby bude realizovat sérii školení a seminářů z oblasti kulturních projektů. A důraz na životní prostředí zahrnuje tlak na legislativu, která by zlepšila zejména nedostačující kvalitu ovzduší, srovnávací studie s evropskými městy podobného typu, jako je Ostrava, přechod na ekologičtější výrobu nebo změny územního plánu s ohledem na dopady na životní prostředí v Ostravě.

Financování projektu je plánováno převážně z vlastních zdrojů města.. Projekt klastru Černé louky je součástí přihlášky Ostravy do soutěže o titul evropského hlavního města kultury pro rok 2015. Jak kraj, tak město uvažuje, že pokud Ostrava v září 2010 s přihláškou uspěje, vytvoří město pro toto území nový integrovaný plán rozvoje města. Ten by byl předložen k financování z Regionálního operačního programu Moravskoslezsko po roce 2013. Avšak už některé projekty současného Integrovaného plánu rozvoje města s názvem Magnet regionu, který řeší zónu jako území s vysokým potenciálem růstu. Konkrétně se centrum města a jeho okolí, které by se po realizaci IPRM mělo stát důstojným a přitažlivým centrem třetího největšího města ČR, v němž by se měly odehrávat události nadregionálního významu. Zahrnuje i projekty zaměřené na cestovní ruch, např. revitalizaci řeky Ostravice, přístavbu Divadla loutek, které jsou součástí přihlášky města do soutěže. Takže i když se město rozhodlo IPRM realizovat ještě před rozhodnutím ucházet se o titul Evropské hlavní město kultury 2015, vhodně tyto projekty doplňují integrovaný přístup k nové image města pro 21. století.

V případě, že by město titul nezískalo, nebudou plánované aktivity vyhozeny do koše. Už nyní lze s jistotou tvrdit, že samotný proces kandidatury přinesl mnoho nových kulturních akcí a projektů - namátkou např. Bílou knihu ostravské kultury, filmový festival Ostrava Kamera Oko, Měsíc autorského čtení nebo projekt Továrna. Zcela zásadním přínosem kandidatury je vytvoření takzvaných sítí (networking) mezi aktéry kulturních odvětví. Město počítá se stavbou koncertního domu, tj. koncertního sálu ve velikosti a kvalitě vyhovující požadavkům „moderního“ orchestru, z vlastních prostředků. Některé akce by se realizovaly ze současných IPRM, které město schválilo. Další zdroj pro plánované aktivity představují evropské fondy.

Zdroj: webové stránky projektu Ostrava 2015, http://www.ostrava2015.cz;
webové stránky Magistrátu statutárního města Ostravy, http://www.ostrava.cz

Předpoklad strategického plánování

Zatímco v Evropské unii se zvyšuje význam územního plánování v procesu evropské koheze,[61] v České republice dosud ale společný rámec strategické práce neexistuje.[62] Při řešení problémů a potřeb měst je však klíčové strategické plánování v návaznosti na územní plánování měst. Konkrétní akce a projekty je totiž žádoucí dělat až na základě strategie, kterou si město stanoví pro dlouhodobější horizont. Při plánování jsou nejúčinnějším nástrojem řešení informace. Města musí znát rozsah problému a mít k dispozici aktuální a pravidelně doplňovaná data.[63] Města potřebují nejenom kvalitní plány pro kvalitní růst, ale také doprovodné vzdělávání úředníků a architektů, projektantů a developerů.[64] Města v současnosti naráží také na limity omezení platnosti strategií svými správními hranicemi; kupříkladu krajská města však významně ovlivňují rozvoj i ve svém širokém okolí. V zahraničí jsou běžné strategické a koncepční dokumenty a územní plánování pro celé městské oblasti neboli metropolitní regiony (např. u dopravní obslužnosti, podnikatelských, vědeckotechnických nebo univerzitních parků, u projektů revitalizace území pro jejich následné multifunkční využití atp.) Strategie by neměly být vázány jen na město, ale měly by být tvořeny na širší lokality/funkční oblasti/mikroregiony. Strategické plány musí být také provázány s plány krajů a státu, je nutné hledat nástroje pro koordinaci rozvojových dokumentů a respektovat princip partnerství při tvorbě městské i regionální koncepce.[65]

[61] *Kompendium Evropské unie o systémech, politikách a zásadách územního plánování* [online]. Luxembourg : Evropská komise : Luxembourg Office for Official Publications of the European Communities, 2000 [cit. 2010-07-07]. Dostupné z WWW: <http://www.uur.cz/images/publikace/infomat/PDF/Kompendium.pdf>.

[62] *Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR*. Praha : Ministerstvo životního prostředí, 11.1.2010. 82 s. Dostupné z WWW: <http://psur.mmr.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=f3ca84ce-8ffd-4224-9518-581eabcc076c>.

[63] PALACKÝ, Jiří . *GIS a Inventarizace výrobních území tradičních průmyslových měst ČR po roce 1990* . Brno, c2006. 32 s. Dizertační práce. VUT

[64] ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. Veřejná správa našich měst a její reflexe ve výuce urbanismu. In *Systémový pohled na problémy rozvoje současných měst a jejich reflexe ve výuce urbanismu*. Brno : VUT v Brně, 2007. s. 104 - 108

[65] ZEZŮLKOVÁ, Marie. Strategie města Brna a jeho aglomerační vazby. In *Systémový pohled na problémy rozvoje současných měst a jejich reflexe ve výuce urbanismu*. Brno : VUT v Brně, 2007. s. 115 - 118.

4.2 Finanční rozměr kohezní politiky

Tato část se zabývá rozsahem kohezní politiky a stavem čerpání evropských prostředků v programovacím období 2007-2013. Přináší také doporučení pro alokace evropských fondů po roce 2014.

4.2.1 Rozsah a struktura intervencí současné kohezní politiky ve městech

Investice z evropských fondů jsou významnou částí kapitálových výdajů obcí a měst. Přibližně třetina výdajů obcí jsou kapitálové výdaje (u statutárních měst je to 27 %, u venkova 41 %). Investiční výdaje obcí činí v přepočtu na jednoho obyvatele cca 7 tisíc Kč.

Je nesporné, že evropské prostředky umožňují realizaci celé řady smysluplných projektů. Bez evropských dotací by vše trvalo mnohem déle, nedělaly by se tak velké investice. Pro obce a města jsou evropské fondy významnou příležitostí pro modernizaci infrastruktury, rozšíření služeb a zvýšení kvality života pro své občany.

Tuto příležitost drtivá většina obcí využívá. Podle zveřejněného Seznam příjemců podpory z fondů EU téměř 80 % obcí (v případě měst je tento podíl ještě vyšší) v současném programovacím období realizuje nebo již uskutečnilo projekt podpořený z fondů Evropské unie. Z celkového počtu 6.250 obcí jich totiž získalo dotaci 4.884 a to na 8.399 projektů. Celková alokace na projekty obcí činila 33 miliard Kč, proplaceno bylo k polovině roku 2010 15 miliard Kč. Města (Hlavní město Praha, ostatní statutární města, jejich městské části a ostatní města) realizovala k polovině roku 2010 celkem 2.388 projektů s celkovou alokací 24.779 miliard Kč, významnou měrou se proto podílí na celkové alokaci pro místní samosprávy. Srovnáme-li údaje o intervencích v obcích a městech s informací, že v polovině roku 2010 bylo v České republice řídícími orgány schváleno 15.859 projektů v celkové hodnotě 366,5 miliard Kč, můžeme konstatovat, že obce realizují více než polovinu projektů (53 %), z celkové alokace však dosud získaly necelou desetinu prostředků (9%).

Graf 4.3 – Evropské dotace a projekty místních samospráv, podíl samospráv s dotací[66]

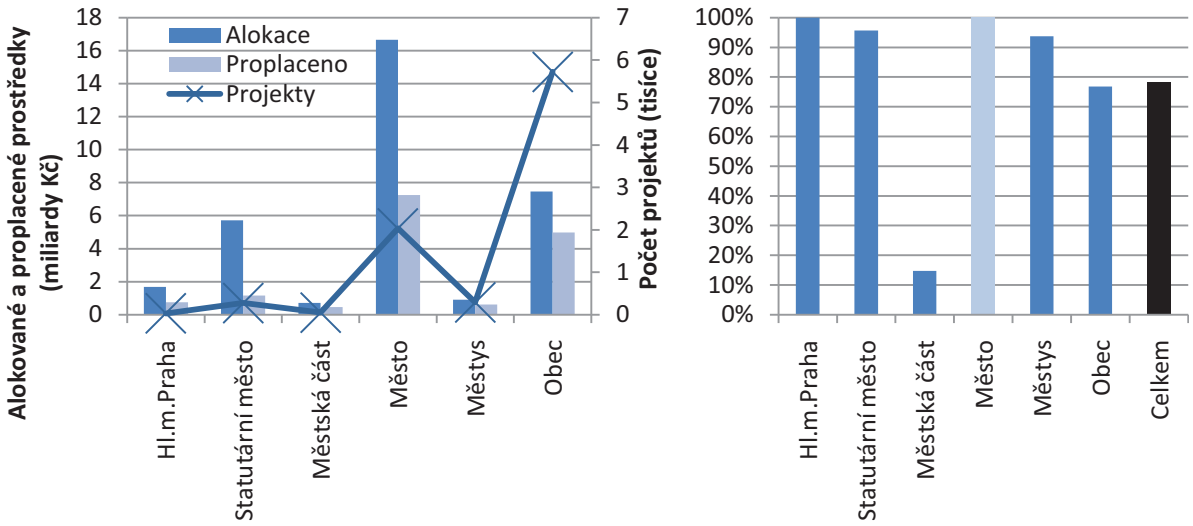

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj : Fondy Evropské unie [online]. 2010 [cit. 2010-08-09]. Seznam příjemců podpory z fondů EU. Dostupné z WWW: <http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/2eec9b32-0674-48ba-a419-90fa51db8823/Seznamy-prijemcu>., vlastní výpočty

[66] V seznamu příjemců podpory z fondů EU zveřejněném MMR je uvedeno celkem 560 měst, které realizují projekt. V České republice je však pouze 553 měst. V označení nositele projektu a navazující klasifikaci se tak v seznamu vyskytuje chyba.

Zajímavé je srovnání těchto údajů se statistikou, kterou na základě dotazníkového šetření mezi řídícími orgány zveřejnil Národní orgán pro koordinaci Ministerstva pro místní rozvoj.[67] Podle této statistiky se ke konci roku 2009 obce a města a jejich organizace a sdružení[68] podílely na celkové alokaci ve výši cca 26 % ze všech prostředků ve schválených projektech a realizovaly cca 56 % veškerých schválených projektů (tento údaj však z 65ti procent určují finančně nenáročné typové projekty CzechPoint realizované v Integrovaném operačním programu. Pokud by se od těchto projektů abstrahovalo, činil by podíl cca 20 %). Ze srovnání uvedených údajů lze konstatovat, že vedle samotných místních samospráv se výraznou měrou podílí na alokacích také jejich organizace a sdružení.

Graf 4.4 – Evropské dotace a struktura příjemců na celkovém objemu vyhlášených výzev

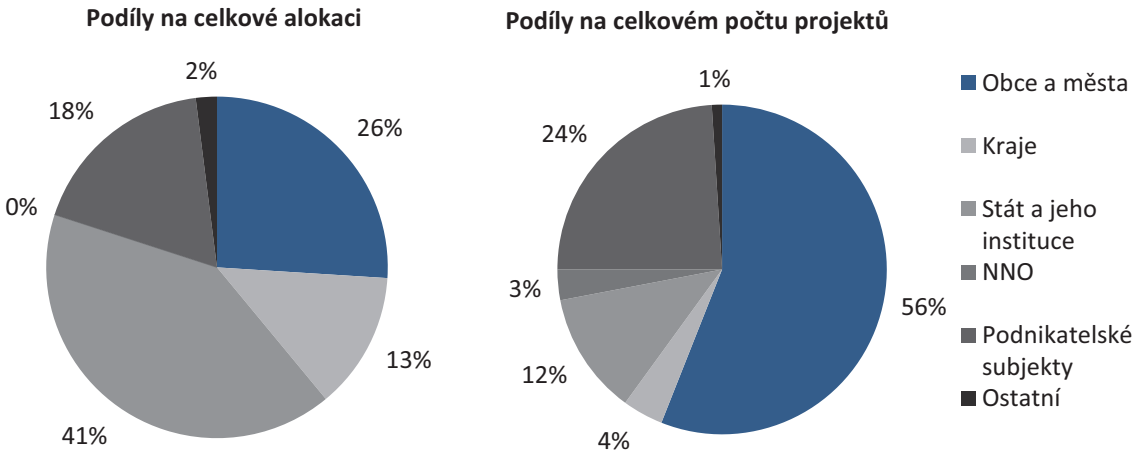

Zdroj: Čerpání evropských fondů : Finanční analýza OP. Praha : NOK MMR, Duben 2010. 44 s.

Podle zveřejněného Seznam příjemců podpory z fondů EU bylo nejvíce projektů měst (přes 78 %) podpořeno z Evropského fondu pro regionální rozvoj, dále z Kohezního fondu (14%), nejméně (8 %) pak z Evropského sociálního fondu. Projevuje se tak obecná tendence měst realizovat zejména tvrdé projekty a zajistit potřebnou infrastrukturu v oblasti dopravy a životního prostředí, měkkých projektů se města a obecně místní samosprávy účastní méně.

Nejčastěji města uplatňují své projekty v Integrovaném operačním programu (34 % projektů, z nichž velkou část tvoří typové projekty v oblasti územního plánování a pořizování územně analytických podkladů) a Operačním programu Životní prostředí (21% projektů). Celkem 31 % projektů spadá pod jednotlivé regionální operační programy. Z hlediska objemu alokace celkem 70 % všech evropských prostředků proudí do měst prostřednictvím regionálních operačních programů, 15 % pak prostřednictvím Operačního programu Životní prostředí. Města si navíc stěžují, že na projekty v oblasti infrastruktury peníze stále chybí a požadují proto posílení Regionálních operačních programů a Operačního programu Životní prostředí.

[67] *Čerpání evropských fondů : Finanční analýza OP*. Praha : NOK MMR, Duben 2010. 44 s.
[68] V této statistice se pod označením „obce a města“ rozumí následující koneční příjemci: obce a města (včetně Hlavního města Prahy, jejich organizační a příspěvkové organizace a dále svazky obcí a jejich příspěvkové organizace. Vymezení je proto širší než v případě analyzovaných údajů dle Seznamu příjemců podpory z fondů EU, kde byly započítávány pouze projekty jednotlivých obcí a měst.

Graf 4.5 – Evropské dotace a projekty statutárních měst a měst podle operačních programů

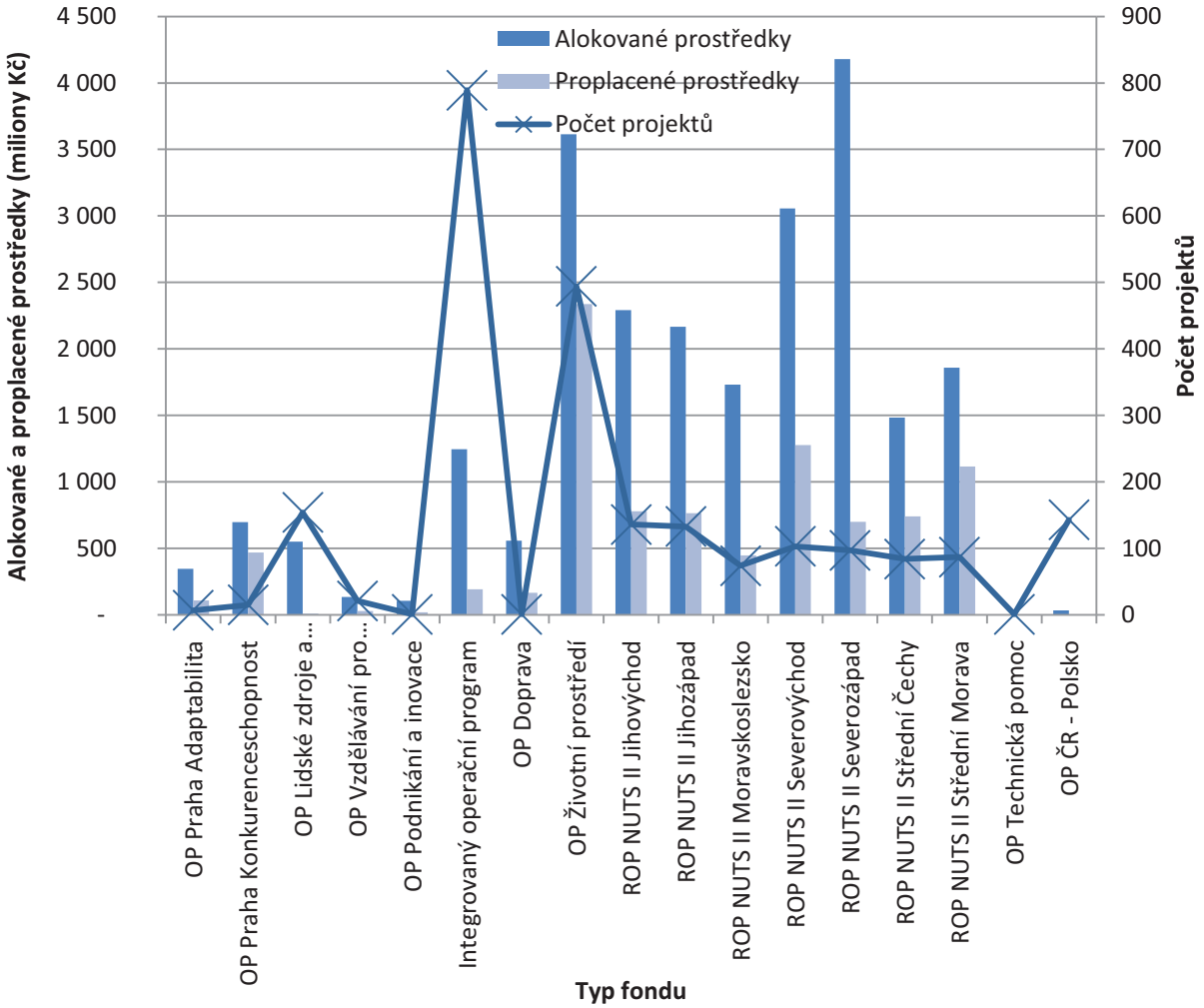

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj : Fondy Evropské unie [online]. 2010 [cit. 2010-08-09]. Seznam příjemců podpory z fondů EU. Dostupné z WWW: <http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/2eec9b32-0674-48ba-a419-90fa51db8823/Seznamy-prijemcu>., vlastní výpočty

Graf 4.6 – Evropské dotace a projekty statutárních měst

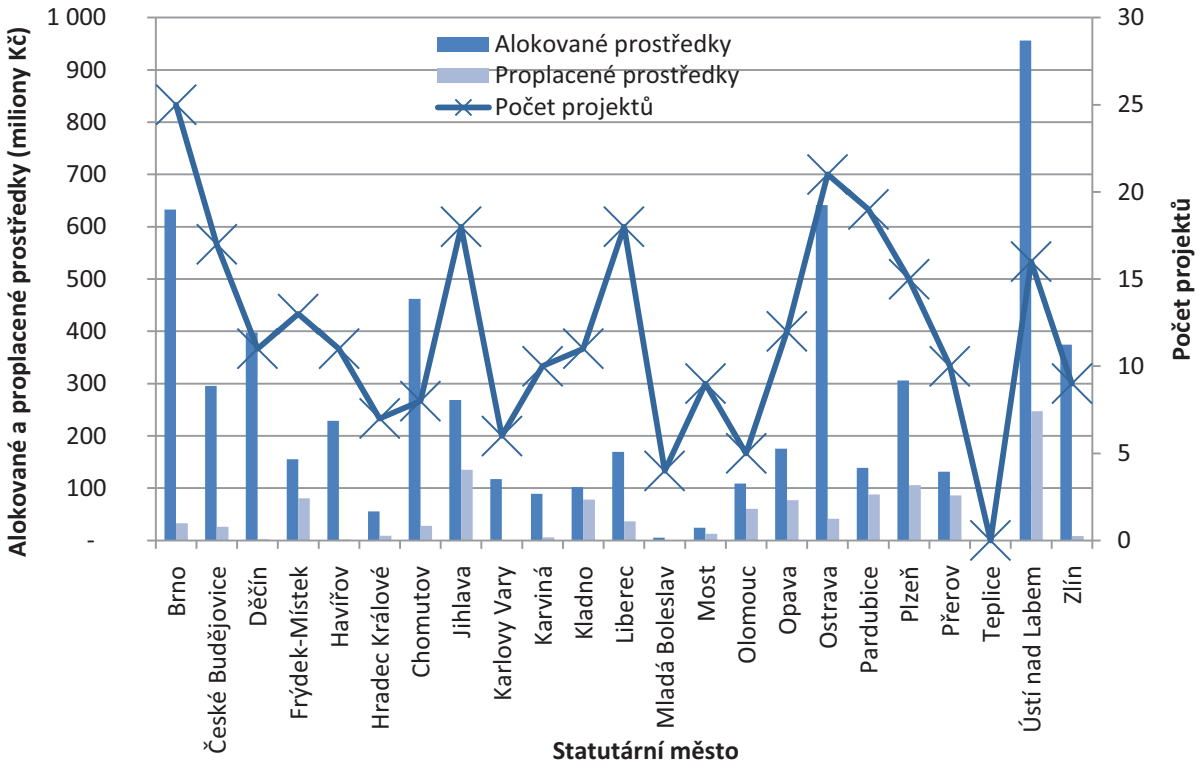

Graf 4.7 – Vztah mezi alokovanými evropskými dotacemi a počtem obyvatel statutárních měst

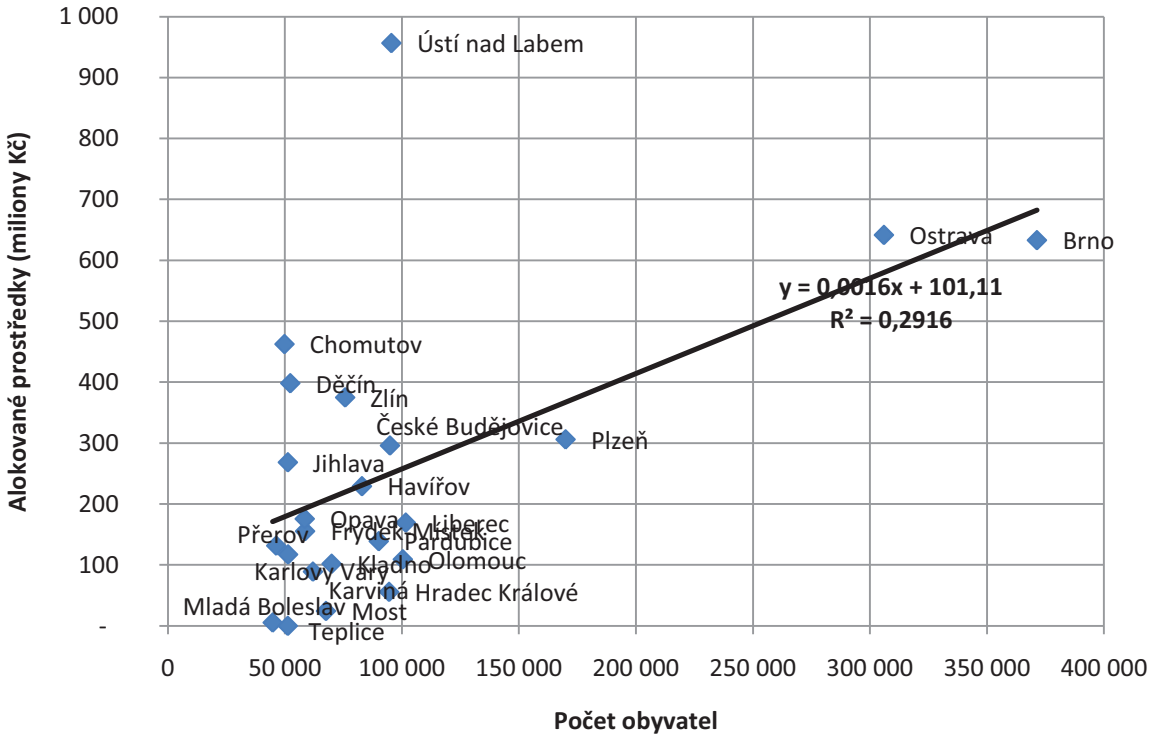

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj : Fondy Evropské unie [online]. 2010 [cit. 2010-08-09]. Seznam příjemců podpory z fondů EU. Dostupné z WWW: <http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/2eec9b32-0674-48ba-a419-90fa51db8823/Seznamy-prijemcu>., vlastní výpočty

Srovnáme-li využívání evropských prostředků ve statutárních městech, vidíme, že největší objemy využívá Ústí nad Labem, Ostrava a Brno. Alokace přitom roste s počtem obyvatel, regresní analýza ukazuje, že na jednoho obyvatele připadá z alokace v průměru o něco méně než 2 tisíce Kč.

Jak je patrné z následujícího grafu u drtivé většiny měst, které získají evropské prostředky, evropské dotace tvoří maximálně 5 % jejich rozpočtů, existují však výjimky, kde obdržená dotace představuje i čtvrtinu rozpočtu obce. Skutečná dosažitelná podpora měst v rámci opatření zaměřených na městskou problematiku se nejčastěji pohybuje na úrovni cca 1,5 - 3 % jejich vlastních rozpočtů.[69] Evropské prostředky jsou tak pro města dostupné v omezené míře.

Graf 4.8 – Vztah mezi získanými evropskými dotacemi a velikostí rozpočtu měst

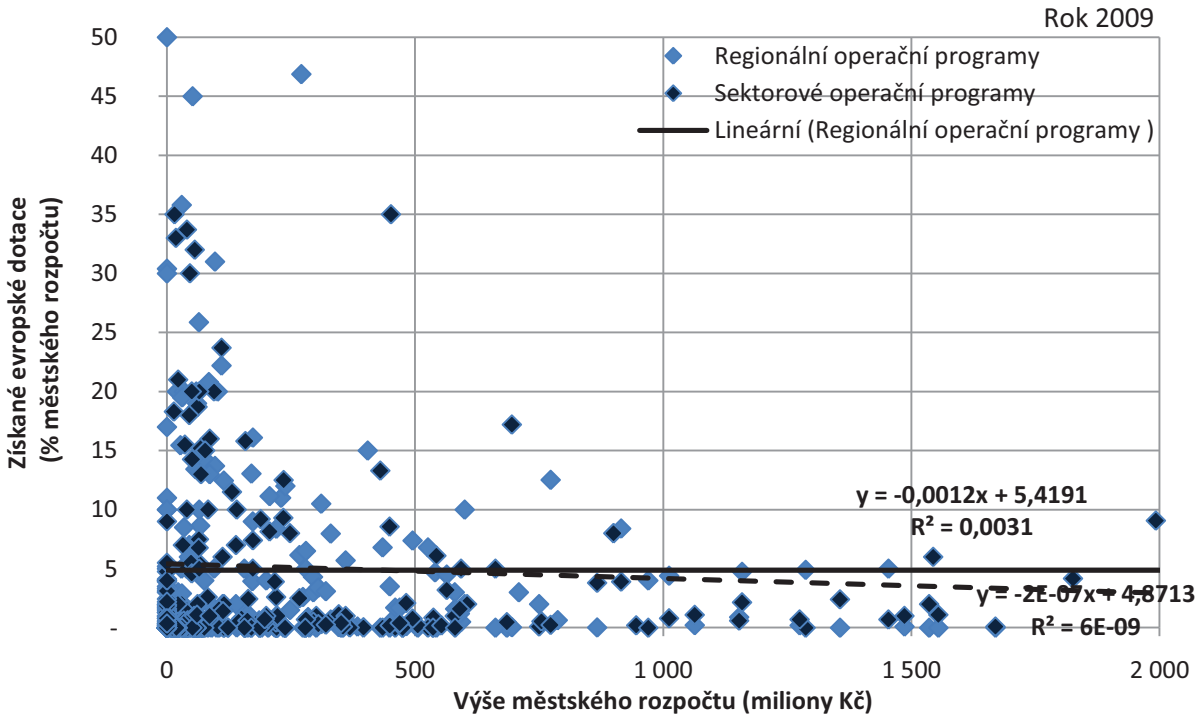

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

4.2.2 Žádoucí objem a formy finanční podpory měst v budoucím období

Evropské prostředky umožňují realizovat celou řadu aktivit. Paleta dotací je široká, avšak alokace finančních prostředků málokdy odpovídají potřebám měst. Navíc upřednostňují akce podle toho, na co jsou vyhlášeny výzvy. Aktivní města a obce získávají opakovaně dotace, tvoří se multiplikační efekt, kdy se „dobří stávají ještě lepšími“.[70] Tím, že města realizují projekty, které „akutně“ nepotřebují, „vyčerpávají“ zdroje jiným městům a obcím, které ještě nemají ani základní infrastrukturu. Chybí také vyhodnocení potřebnosti dané infrastruktury dle programů, tj. některá města potřebují základní infrastrukturu a jejich projekt není schválený, přičemž jiná obec už realizuje „nadstavbu“ a jejich projekt projde.

Je nesporné, že města (a obce obecně) jsou schopna vyčerpat více. V rámci realizovaného dotazníkového šetření v souvislosti se získáváním evropských projektů města definovala ideální

[69] HUŠEK, Zdeněk; SVOBODA, Milan ; PELCL, Petr. *Urbánní politika a rozvoj měst : Poziční materiál Svazu měst a obcí ČR v rámci přípravy programových dokumentů EU pro období 2007 - 2013*. Praha : MEPCO, 2006. 38 s.
[70] *Analýza potenciálních potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky : Pracovní verze*. Hradec Králové : Centrum EP, 2010. 40 s.

objemy prostředků z hlediska jejich komunálních rozpočtů. Prostřednictvím sektorových operačních programů téměř polovina měst (43 %) považuje za ideální získávat dotace do výše 5 % městských rozpočtů, část měst (15 %) by pak preferovala vyšší částky až do 10 % městských rozpočtů. Prostřednictvím regionálních operačních programů více než desetina měst (13 %) považuje za ideální získávat dotace do výše 5 % městských rozpočtů, téměř třetina měst (29 %) by pak preferovala vyšší částky do 10 % městských rozpočtů, další téměř třetina měst (29 %) následně ještě vyšší částky až do 25 % městských rozpočtů. Z uvedených dat je zřejmé, že města tak obecně preferují větší objemy alokací prostřednictví regionálních operačních programů. Lze tak doporučit podstatné zvýšení rozsahu intervence do měst v rámci celkové národní alokace strukturální pomoci Evropské unie. Dále se jeví jako vhodné důsledně dbát principu koncentrace zdrojů a vytvořit jeden celorepublikový program pro obce určený na infrastrukturu.

Možnosti spolufinancování a dopady na zadlužení obcí

Je potřeba si uvědomit, že konečný příjemci vždy musí zajistit prostředky na spolufinancování evropských projektů. Bez zajištění vlastních prostředků se nelze hlásit o dotace, což je pro čelní představitele měst a další zastupitele (kteří schvalují rozpočet) často jednou z nejnáročnějších výzev. Analýza dat z dotazníkového šetření ukazuje, že více než dvě třetiny měst (70 %), které realizují evropské projekty, vyčleňují ve svém rozpočtu na spolufinancování evropských projektů maximálně 5 %. Ne více než 10 % městského rozpočtu pak vkládá z vlastních zdrojů ve formě spolufinancování evropských projektů téměř 84 % měst. Z této analýzy navíc vyplývá, že možnosti spolufinancování v zásadě nesouvisí s velikostí rozpočtu, u měst s nižšími příjmy však míra spolufinancování v některých případech tvoří podstatnou část rozpočtu.

Kromě prostředků na spolufinancování musí města zajistit i další prostředky. Evropské dotace jsou totiž zpravidla uvolňovány až po realizaci samotného projektu a uhrazení všech nákladu s ním spojených. V některých případech, které jsou vždy specifikovány v příručce pro žadatele, lze sice využít možnosti průběžného financování nákladu projektu, a to na základě jednotlivých etap. Situace se však liší mezi jednotlivými programy, například v Regionálním operačním programu Střední Čechy není možnost rozvrhnout projekt do etap, pokud celková délka projektu nepřesáhne jeden rok. Vzhledem ke skutečnosti, že města musí nejprve náklady související s realizovanými díly profinancovat a teprve zpětně dostanou prostředky proplacené, má realizace evropských projektů často přímý dopad na zadlužení měst, neboť města si zpravidla na realizaci projektu musí půjčit. Města, která realizují evropské projekty, zpravidla vykazují určitou míru rozpočtových deficitů. Výše deficitu přitom mírně narůstá v souvislosti s výší vlastního spolufinancování evropských projektů. Dotazníkové šetření také potvrdilo, že města, která realizují evropské projekty, které musí spolufinancovat, vykazují vyšší zadlužení. Zejména menší obce přitom mají se zajištěním úvěrových zdrojů na spolufinancování problém. Je potřeba si navíc uvědomit, že s ohledem na uznatelnost nákladů je často uváděný poměr evropské dotace a vlastní zdrojů 85/15 zpravidla teoretický. Města tak často realizují projekty, kde dosáhnou na dotace od 50 % celkových nákladů projektu. Veřejné soutěže na financování investičních záměrů a jiných potřeb českých měst přitom příliš mnoho českých bank nelákají. O fungující konkurenci na trhu bankovních služeb pro města příliš nesvědčí ani fakt, že v 21 případech z 52 soutěží realizovaných v roce 2010 podala nabídku jen jedna banka. Podle zkušenosti úředníků odpovědných za financování měst se ochota bank zúčastnit se zadávacího řízení postupem času snižuje. Zároveň významně roste náročnost bank na informace poskytované městy o jejich finanční situaci.[71] Vzhledem k tomu, že získané úvěry mají zpravidla dlouhou dobu splatnosti, je potřeba si uvědomit, že jejich

[71] JUŠKOVÁ, Kamila; TRAMBA, David. Banky váhají s půjčkami městům. *Lidové noviny*. 21.7.2010, 167, s. 15.

splácení ovlivní také příští programovací období. Po roce 2013 se tak možnosti spolufinancování zhorší, protože bude třeba splácet současné dluhy.

Z hlediska budoucího žádoucího financování měst a obcí je jednou z možností prosadit stejný systém financování jako má neziskový sektor. To znamená zavést stejný systém jako při přidělování národních dotací, tedy systém takzvaných limitek. Města a obce by tak získala možnost realizovat projekty bez masivního využívání překlenovacích úvěrů. To neznamená, že by nebyla nutná přísná rozpočtová kázeň. Obce budou potřebovat zdroje na kofinancování a ty by podléhaly stejným procedurám jako každý jiný bankovní úvěr. Jinou možností financování projektů je profinancování části prostředků (20%) při začátku projektu s následným dofinancováním při dočerpání určitého poměru (2/3) této částky. Tento způsob by snížil problémy s financováním při začátku projektu, vzhledem k tomu, že by určitá výše financí byla přímo převedena na (samostatný) účet projektu.[72]

Možnosti subdelegace

Již v současném programovacím období členské státy mohou svěřit management a implementaci některých operačních programů místním orgánům, a to formou subdelegace prostředků. Tato možnost však není v České republice využívána. Větší města přitom mají o subdelegaci prostředků zájem. Měla by zájem spravovat vlastní alokované prostředky tak, aby mohla plnit parametry IPRM, za předpokladu, že budou vědět, co tato povinnost obnáší, a dostanou prostředky na řízení projektů.

Současně se jeví jako žádoucí rozšířit IPRM tak, aby je bylo možné dělat i pro okolní obce, protože pak by subdelegace měla velký smysl. Hodně měst by se připojilo, protože řízení IPRM na velkých městech by znamenalo, že ostatní města by nemusela vkládat peníze do složitých příprav projektů. Měla by však potom existovat bonifikace těch projektů, které se připojí k IPRM většího města. To by znamenalo větší integrovanost území a řešení pro tato území.

Potenciál nástrojů finančního inženýrství

Kohezní politika byla dříve založena výhradně na systému dotací (nevratných grantů). V současném programovacím období došlo zavedením finančního instrumentu JESSICA[73] k vytvoření prostoru pro systémovou změnu politiky soudržnosti. Nástroj JESSICA je alternativou dosavadního dotačního modelu; funguje na principu využití návratných zdrojů, které jsou formou dlouhodobých úvěrů, půjček, záruk a investičního kapitálu poskytovány na investice do městských oblastí. Principiálně by JESSICA měla představovat administrativně méně náročnou a jednodušší cestu k evropským penězům.

Přestože se v současnosti nacházíme již v polovině programovacího období 2007 – 2013, využití finančního nástroje JESSICA se nejenom u nás doma, ale i jinde v Evropské unii teprve rozbíhá. Holdingové fondy jsou zřízené již například v Polsku či Španělsku, ve 13 zemích jsou dokončené evaluační studie.[74] V České republice ze všech řídících orgánů operačních programů v ČR, které by tento finanční nástroj mohly zavést, učinila první krok Regionální rada regionu soudržnosti

[72] HUŠEK, Zdeněk; SVOBODA, Milan ; PELCL, Petr. *Urbánní politika a rozvoj měst : Poziční materiál Svazu měst a obcí ČR v rámci přípravy programových dokumentů EU pro období 2007 - 2013*. Praha : MEPCO, 2006. 38 s.

[73] JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas; Společná evropská podpora pro udržitelné investice v městských oblastech) představuje iniciativu Evropské komise realizovanou ve spolupráci s Evropskou investiční bankou (EIB) a Rozvojovou bankou Rady Evropy (CEB), jejímž smyslem je podpora udržitelné míry investic, růstu a pracovních míst v městských oblastech Evropské unie. Cílem tohoto nástroje je podporovat projekty v oblastech jako je rozvoj městské infrastruktury, udržitelnost kulturních a architektonických památek, sanace a dekontaminace bývalých průmyslových areálů, výstavba kancelářských prostor pro malé a střední podniky, zvýšení energetické účinnosti objektů, výstavba budov vysokých škol včetně zařízení zaměřených na medicínu, biotechnologie apod.

[74] European Commission. *Financial Engineering : JESSICA: Sustainable development for urban areas* [online]. 2010 [cit. 2010-08-10]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/2007/jjj/jessica_en.htm >.

Moravskoslezsko. Ta ve spolupráci s Evropskou investiční bankou vytvořila v únoru 2010 holdingový fond, disponující částkou 20 mil. EUR, na financování projektů rozvoje měst v oblasti revitalizace bývalých průmyslových areálů ve městech.[75] Vedle Moravskoslezského kraje jsou aktivní také v ROPu Severovýchod a ROPu Jihovýchod, kde mají zpracované studie.

V současné době je informovanost měst o JESSICE a jiných nástrojích finančního inženýrství velmi malá. Města se obávají administrativní náročnosti a toho, že když přijde kontrola, budu muset peníze okamžitě vrátit. Pokud u JESSICy města neví, jak bude fungovat, jak bude probíhat kontrola, jaké jsou administrativní náklady, je zde velká rizikovost. Pro města je nicméně klíčové, aby finanční nástroje zůstaly po revolvingovém cyklu na jejich území a pod jejich kontrolou a nestaly se zdroji státu či krajů (či regionálních rad), které by je mohly použít dle vlastního uvážení i mimo území daných měst. Z tohoto pohledu je ultimativní prosazovat, aby Fondy rozvoje měst byly zřizovány na úrovni měst. Důležité také bude v příštím programovacím období podporovat komplementaritu dotačních nástrojů a nástrojů finančního inženýrství. Pro městské projekty je totiž výhodou kombinovat tyto zdroje pro konkrétní projekty (například modelově na výstavbu univerzitního kampusu město s dalšími investory získá dotaci ve výši 40 procent, úvěr ve výši 40 procent a z vlastních zdrojů investoři doplní 20 %). Z pohledu budoucího vývoje se současně jeví jako žádoucí zvážit možnosti využití nástrojů finančního inženýrství ve městech pro bezúročné poskytování úvěrů. Tomu dnes brání pravidla veřejné podpory a prostředky. Města i obce si tak musí půjčovat prostředky s úrokem, přičemž úroky u úvěrů s pevně stanovenými sazbami nepřesahují 6 procentních bodů, u úvěrů navázaných na mezibankovní sazbu PRIBOR obvykle přirážka nepřesahuje 2 procentní body.

Případová studie
Brno – Diskuse o využití finančního nástroje JESSICA

Město Brno potřebuje řešit celou řadu rozvojových potřeb, které je nutné vnímat jak z pohledu občana města, podnikatele - investora, lidí dojíždějících do města za prací či návštěvníka města. Analýza prostředí na základě rozboru strategických dokumentů statutárního města Brna potvrdila existenci řady oblastí městského rozvoje, kam by podpora z JESSICA mohla být směřována.

Například se Brnu nabízí využití nástroje JESSICA v oblasti dopravy, mobility, napojení automobilové dopravy na městskou hromadnou dopravu, dostupnosti sociálních služeb, kultury, sportu a zařízení pro volný čas, dále v oblasti vědy a výzkumu a jejich propojení s podnikatelskými aktivitami a také v oblasti revitalizace brownfields. Prioritní oblastí pro využití JESSICY je řešení dopravy v klidu v centru města. Finanční prostředky by byly k dispozici z fondu rozvoje města Brna ex ante, tzn. nebylo by třeba zajistit předfinancování projektu. První projekty by mohly být podpořeny již koncem roku 2011.

Po analýze všech přínosů a nákladů se vedení města rozhodlo prozatím nevyužít finančního nástroje JESSICA. Bohužel tento nástroj finančního inženýrství přišel poměrně pozdě a v současné době není v Regionálním operačním programu tolik finančních prostředků, aby bylo výhodné JESSICA aplikovat. Město Brno nicméně do budoucna tuto možnost nevylučuje.

Zdroj: HALÁMEK, Petr , et al. Implementace JESSICA v regionu Jihovýchod, Česká republika : Evaluační studie*. Brno : ECBA s.r.o, 2010. 129 s.*

[75] Regionální rada Moravskoslezsko. *Dobrá rada : Česko vstupuje do nové éry financování rozvojových projektů z evropských fondů* [online]. 2010 [cit. 2010-08-10]. Dostupné z WWW: <http://www.rr-moravskoslezsko.cz/tiskove-centrum/cesko-vstupuje-do-nove-ery-financovani-rozvojovych-projektu>.

4.3 Organizační rozměr kohezní politiky

Třetím, posledním, aspektem hodnocení kohezní politiky je její organizační rozměr. Tato část se věnuje hodnocení pravidel pro realizaci projektů, týká se role měst a jejich postavení v implementaci politiky soudržnosti v ČR. Přináší současně doporučení k jakým změnám či zjednodušením by mělo dojít, aby byla kohezní politika efektivnější.

4.3.1 Hodnocení organizace současné kohezní politiky z pohledu měst

Města obecně spíše odmítají dotační princip; vlastní systém evropských fondů proto nepovažují za vhodný způsob financování potřeb a priorit měst. Města nejsou spokojena se systémem vyhlašování výzev, který je z jejich pohledu často nepružný a neumožňuje jim řešit akutní problémy. Vyhlašované výzvy totiž často vychází z priorit státu a krajů a jsou vyhlašovány bez konzultace s obcemi. Města nicméně uplatňují pragmatický způsob k evropským fondům, o dostupné prostředky se proto většinou ucházejí. Za největší pozitivum je tak považována možnost realizace různých zejména pak smysluplných projektů, z nichž mají užitek obyvatelé města.

Jako největší bariéru pro efektivní využívání evropských projektů však města považují nadměrnou byrokracii. Systém programů podpory je v České republice obecně velmi komplikovaný a i na úrovni jednoho resortu je obtížné se v něm orientovat. Velké množství operačních programů vede k rozdrobenosti přístupu implementačních orgánů k projektům – neexistuje jednotný přístup k projektům, každý implementační orgán požaduje jiné podklady a informace. Pro žadatele je tak poměrně náročné nalézt vhodný zdroj podpory, a to je ještě dále umocněno extrémně náročnou administrativní procedurou.[76] To potvrdilo také realizované dotazníkové šetření a ohnisková skupina. Téměř třetina měst má špatné zkušenosti s naplňováním formálních náležitostí, 60 % měst považuje systém za byrokratický; administrativní náročnost přitom provází celý projektový cyklus od přípravy projektů až po jejich vyhodnocení. Města tak potvrzují obecně známou informaci o nadměrné byrokracii spojené s čerpáním evropských fondů. Navzdory těmto skutečnostem však většina měst má dostatek informací o možnostech čerpání evropských prostředků.

Města také negativně hodnotí personální náročnost projektového řízení a související nutnost využívání externích poradenských firem; většina měst totiž nemá dostatek vlastních personálních kapacit potřebných pro administraci projektů. Poměrně zajímavé je také negativní hodnocení vlastních personálních kapacit potřebných pro administraci projektů. Více než třetina měst (34 %) hodnotí jako neuspokojivé své personální kapacity spojené s přípravou evropských projektů, o něco méně - třetina měst (33 %) pak hodnotí jako špatné personální kapacity města spojené s řízením projektů. Naopak zkušenosti s externími poradenskými firmami hodnotí města spíše pozitivně (42 % měst vnímá externí spolupráci jako dobrou, pouze 5 % ji hodnotí jako špatnou). Města také spíše kladně hodnotí spolupráci s řídícími orgány (ŘO), přičemž spolupráce s regionálními radami je hodnocena lépe (38 % hodnotí tuto spolupráci pozitivně, 17 % negativně) než spolupráce s ministerstvy (v tomto případě je relace 25 % pozitivně, 19 % negativně). Podrobnější analýza těchto dat také ukazuje, že spolupráce s regionálními radami se také výrazně odlišuje regionálně. Zatímco v ostatních NUTSech převažuje pozitivní hodnocení (nejvíce kladně je hodnocena spolupráce s regionální radou NUTS II Moravskoslezsko kde je spokojeno 58 % měst a žádné město nebylo nspokojeno), v NUTSu II Jihozápad hodnotí spolupráci s regionální radou pozitivně jen 26 % měst, zatímco 40 % respondentů vnímá spolupráci negativně.

[76] *Zhodnocení regionální politiky na úrovni krajů v ČR a návrh jejího zefektivnění* [online]. Praha : DHV, 2007 [cit. 2010-07-01]. Dostupné z WWW: <http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/zaverecna-zprava-projektu-2769.aspx>.

Specifickým problémem je časová náročnost procesu využívání evropských prostředků. Města negativně hodnotí, že neexistují žádné lhůty stanovující, kupříkladu dokdy musí předseda Regionální rady podepsat smlouvu u projektu, pokud jej výběrová komise schválí (např. ve Středočeském kraji se vyskytly případy, kdy hodnoticí komise schválila projekty měst a hejtman je déle než rok nepodepsal, což města poškodilo). Komplikace v praxi způsobují dlouhé lhůty od ukončení výzvy do oznámení výsledků, od oznámení výsledků do podpisu smlouvy i od podpisu smlouvy do obdržení první splátky. Problémem je také nedodržování termínů pro proplácení dalších splátek ze strany implementačních orgánů. Jak je patrné z následující tabulky prodlevy mezi jednotlivými etapami v průměru dosahují 10 až 15 týdnů. V případě Operačního programu Životní prostředí zdržení dosahují i více než 20 týdnů.[77]

Tabulka 4.1 – Průměrné údaje týkající se časové náročnosti administrace projektů

Operační program	Od ukončení výzvy do oznámení výsledku	Od oznámení výsledku do podpisu smlouvy	Od podpisu smlouvy do obdržení 1. splátky
OP Životní prostředí	19,1	24,5	6,4
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost	21	7	3
ROP Jihovýchod	13,1	12,3	13,3
ROP Jihozápad	13,4	11,3	-
ROP Moravskoslezsko	14,7	17,2	-
ROP Severovýchod	14,5	14,6	-
ROP Severozápad	9,3	7,5	-
ROP Střední Čechy	17,2	8,3	8
ROP Střední Morava	18,6	18,4	12
IOP	6,8	5,4	8
OP ČR - Polsko	27,5	-	-

První splátky dotace u nejčastěji uváděných OP, údaje jsou uvedeny v týdnech.
Zdroj: VESELÁ, Barbora. Souhrn zkušeností obcí s operačními programy : Dotazníkové šetření*. Praha : SMO ČR, 2009. 3 s. Dostupné z WWW: <http://www.smocr.cz/data/files/zkusenosti-obci-s-op--shrnuti.doc>.*

Města poměrně pozitivně hodnotí možnosti ovlivňovat projekty na svém území. V souvislosti s nastavením implementačního rámce politiky soudržnosti došlo v současném programovacím období u vybraných měst k zavedení integrovaného plánování rozvoje měst (IPRM) a navazující možnosti bonifikace projektů. Tyto instituty města hodnotí spíše neutrálně, hodnocení se však liší dle typu měst. V případě statutárních měst je tento poměr 59 % pozitivní hodnocení, 12 % negativní; u měst je poměr opačný 15 % kladné hodnocení, 53 % záporné.

Při hodnocení organizace čerpání evropských fondů města spíše akcentují negativa než pozitiva. Jako spíše problémové města vnímají hodnocení projektů, transparentnost pravidel, neustálé změny podmínek i nadměrnou kontrolní činnost (např. v Ústí nad Labem se dvě třetiny úředníků odpovědných za přípravu a řízení projektů města musí zabývat současnými a avizovanými kontrolami).

[77] *VESELÁ, Barbora.* Souhrn zkušeností obcí s operačními programy : Dotazníkové šetření*. Praha : SMO ČR, 2009. 3 s. Dostupné z WWW: <http://www.smocr.cz/data/files/zkusenosti-obci-s-op--shrnuti.doc>.*

Graf 4.9 – Hodnocení organizačních aspektů využívání evropských prostředků

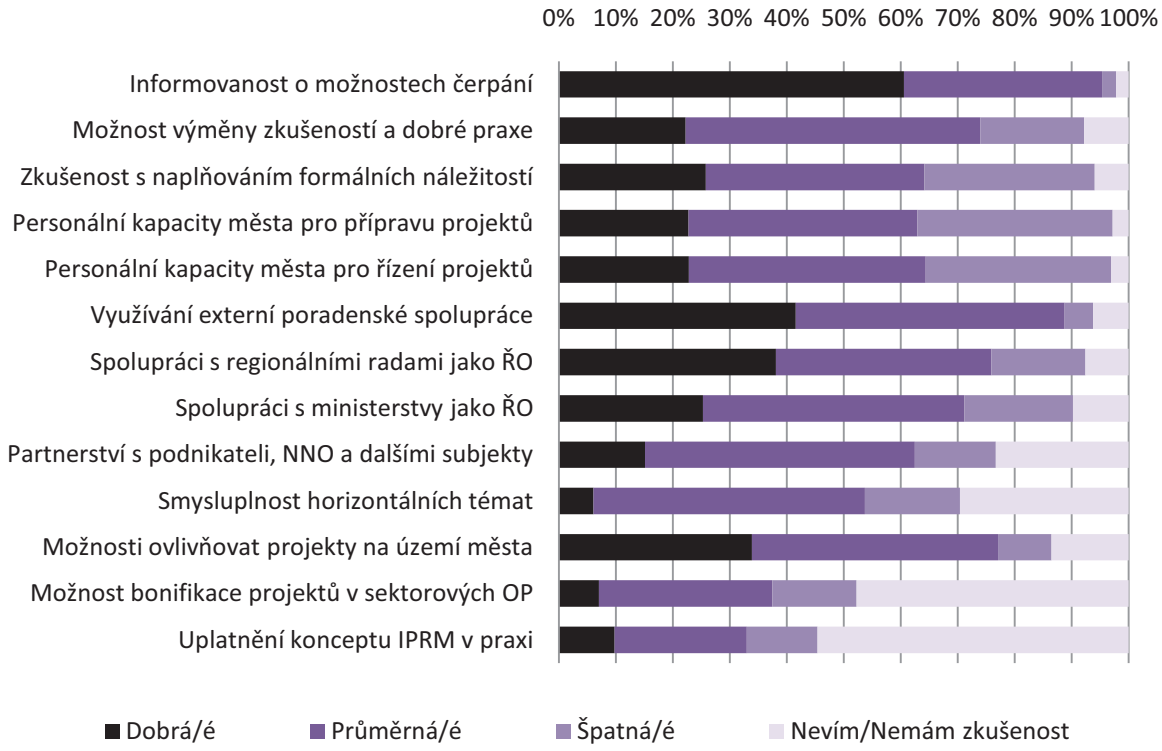

Zdroj: Vlastní zdroje

Graf 4.10 – Pozitivní a negativní aspekty spojené s využíváním evropských prostředků městy

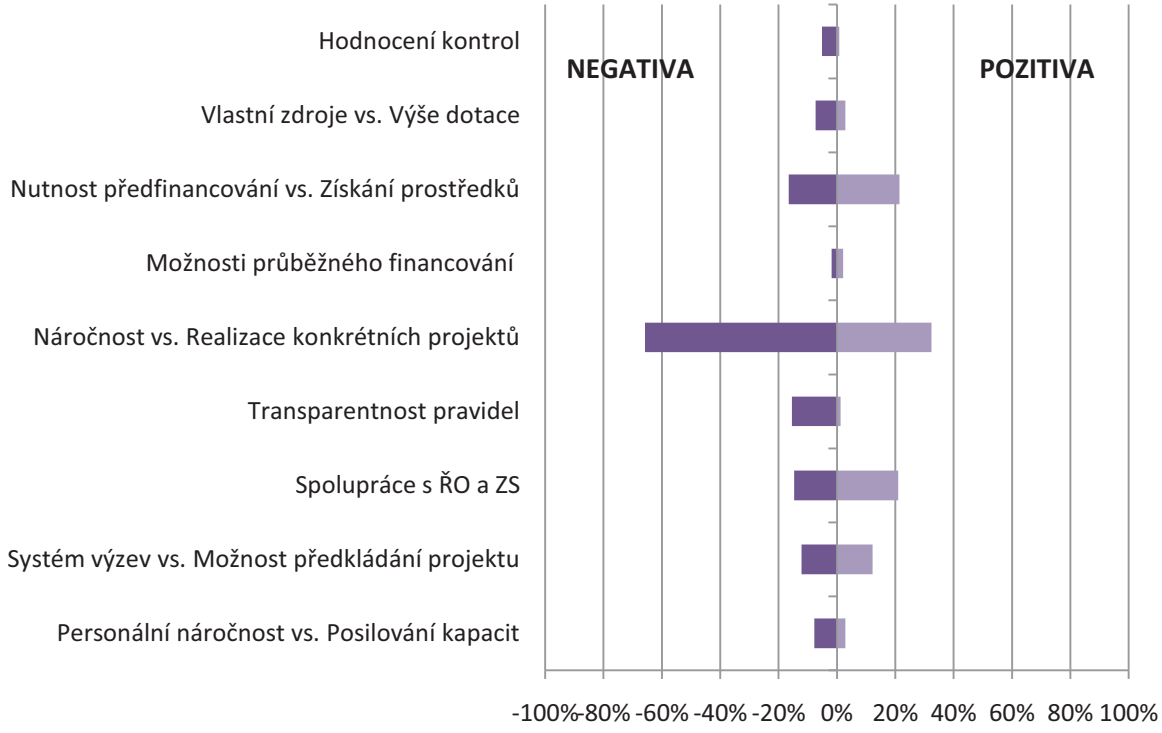

Zdroj: Vlastní zdroje

4.3.2 Doporučení pro zefektivnění systému evropských fondů v budoucím období

Přijaté Programové prohlášení Vlády České republiky[78] se ve vztahu k organizaci evropských fondů zaměřuje na zjednodušení administrativy. Jednodušší implementační systém a zjednodušení administrativních postupů přitom musí vycházet z odstranění dalších legislativních bariér a zjednodušování požadavků, které stávající systém na žadatele klade. Vláda připraví návrh systému institucionálního zajištění implementace operačních programů v programovém období 2014-2020, s důrazem na jejich provázanost a koordinaci. Pro nadcházející rozpočtové období hodlá vláda prosazovat radikální snížení počtu operačních programů a jejich podřízení vládě. Vláda si klade za cíl posílit informovanost všech subjektů, podílejících se na čerpání prostředků z evropských fondů. Vláda plánuje zavést vstupní i průběžné kontroly projektů a pomoci při odstraňování chyb, aby bylo eliminováno riziko pozdějšího vracení dotací kvůli nedržení postupu. Strategie rozvinutí preventivních a kontrolních mechanismů a její převedení do praxe by měla znamenat nižší riziko chybovosti. Vláda se zavázala změnit nastavení financování projektů na tzv. průběžné financování všude, kde je to možné. Rozšíření úspěšných modelů zrychleného proplácení, které v praxi prokáže svoji prospěšnost a účinnost, bude dalším krokem, který přispěje ke zrychlení čerpání a přiblíží ČR k dosažení vytčených cílů. Vláda se dále aktivně zavázala hájit zájmy ČR v oblasti hospodářské, sociální, územní soudržnosti a rozvoje měst v rámci EU, OSN, Rady Evropy a dalších mezinárodních organizací.

Stejně jako vláda České republiky také města navrhují zjednodušit a sjednotit celý systém a urychlit jeho jednotlivé etapy. Žádoucí je zjednodušení a sjednocení všech pokynů, příruček, formulářů, software, metodik, pravidel a podmínek pro zpracování žádostí o dotace a kompletní řízení projektů ze strany konečných příjemců. Města kupříkladu navrhují z povinných příloh vynechat informace, které jsou běžně ověřitelné ve veřejných registrech (v obchodním rejstříku, z údajů ČSÚ, katastru nemovitostí apod.). Ke změnám a úpravám pravidel by nemělo docházet na základě „poptávky" resortů, ale na základě evaluací. Z pohledu měst je také žádoucí snížení počtu operačních programů (jejich decentralizace a posílení regionálních operačních programů na úkor tematických) a snížení počtu výzev.

Přestože města také víceméně pozitivně hodnotí spolupráci s implementačními orgány, existuje zde zřetelný prostor pro zkvalitnění jejich poradenské činnosti (včetně zveřejňování vzorových projektů). Část měst považuje za důležité podporovat své personální kapacity pro administraci a řízení projektů, zajistit profesionální poradenství ze strany implementačních orgánů a umožnit výměnu zkušeností mezi městy podobného typu s podobnými potřebami.

Při hodnocení projektů je klíčové definovat potřebu daného řešení jako základní kritérium. Žádoucí je také zavedení dvoustupňového hodnocení projektů (jako v OP Podnikání a inovace), kdy by se v prvním kole hodnotila potřebnost a kvalita projektu, teprve poté, co by byl takto projekt schválen, by bylo nutné dodat všechny podklady, stavební povolení atp. Kritická je také potřeba snížení korupce během hodnotícího procesu a omezené politických vlivů. V rámci kontrolní činností je žádoucí sjednocení kontrolní činnosti. Pro města je žádoucí mít jedno komunikační a podací místo, jednotné podmínky, jednu kontrolu.

V budoucnosti může být účinný integrovaný přístup, pokud bude na rozvoj měst a jejich aglomerací, kladen větší důraz a pokud budou skutečně vnímána jako póly růstu celých regionů. Aby byl tento proces účinný, je zároveň potřeba, aby byl realizován v koordinaci s podporou rozvoje venkovských

[78] *Programové prohlášení Vlády České republiky*. Praha : Úřad vlády ČR, 4. srpna 2010. 42 s. Dostupné z WWW: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf>.

oblastí. IPRM by měly umožňovat přesah přes hranice území obce, u oblastí jako jsou doprava, školy atp. Řešením je také realizovat IPRM na území obcí spadajících pod obec s rozšířenou působností nebo umožnit skupinový projekt spojením obcí.

Případová studie
Třebíč – Význam tvorby IPRM pro strategii dalšího rozvoje města

Třebíč, město s necelými 40 tisíci obyvateli se statutem obce s rozšířenou působností pro 92 obcí, si pro roky 2008 - 2013 vypracovalo strategický plán rozvoje. Ten vznikl na základě snahy města čerpat prostředky EU v Integrovaném operačním programu na revitalizaci území. Město postupovalo strategicky správně tak, že nejprve připravilo vlastní strategii rozvoje, aby z ní definovalo potřeby pro Integrovaný plán rozvoje města.

Proces strategického plánování městu umožnilo uvědomit si žádoucí směry dlouhodobého vývoje a soustředit na ně úsilí a zdroje. Má tak možnost připravit se na budoucí vývoj vnějších podmínek, ve kterých Třebíč existuje, minimalizovat hrozby a zužitkovat příležitosti, na jejichž základě může rozhodovat o strategických prioritách. Prostřednictvím strategického plánu k těmto problémům může přistupovat komplexně tak, aby byly optimálně využity zjevné i skryté lidské i finanční zdroje.

Ve strategickém plánu si město vytvořilo vlastní profil o obyvatelstvu, jaký je stav místní ekonomiky, cestovního ruchu, infrastruktury nebo veřejné správy. Na tomto základě byla vytvořena strategie rozvoje, jejíž praktickou část tvoří aktivní vyhledávání perspektivních finančních zdrojů zejména z fondů EU, a následné úsilí tyto prostředky získat.

Město je členem Národní sítě zdravých měst, a důraz na udržitelný rozvoj vyplývá i ze strategického plánu. Mezi prioritami soustředícími se na infrastrukturu a podnikání nechybí priorita zaměřená na kvalitu života obyvatel a jejich přilákání do města. Její součástí jsou sociální, zdravotní, vzdělávací, kulturní, sportovní a volnočasové aktivity nebo podpora bydlení např. formou přeměny brownfields na bydlení.

Na základě strategického plánu město následně připravilo zonální Integrovaný plán rozvoje města Třebíč – zóna Horka-Domky pro roky 2009 – 2015, který se soustředí na revitalizaci veřejných prostranství a regeneraci bytových domů, do priority 5.2 Zlepšení prostředí v problémových sídlištích financovaných z Integrovaného operačního programu. Revitalizace veřejných prostranství zahrnuje úpravy veřejné zeleně, úpravy parků, výstavbu a rekonstrukci dopravní infrastruktury, budování dětských hřišť, sportovišť, zastávek MHD apod. Do regenerace bytových domů bylo zahrnuto zateplení budov a rekonstrukce technického vybavení domů, řešení statických poruch domů, rekonstrukce společných prostor budov, rekonstrukce lodžií a balkonů apod.

Nutnost vytvářet IPRM mělo proto pro město dvojí význam – v první řadě si uvědomilo potřebu mít vlastní strategický plán rozvoje, který ještě před zpracováním IPRM nechalo vypracovat. Získalo tak přehled potřeb, hrozeb, silných a slabých stránek a stanovilo si priority dalšího rozvoje do budoucna. Druhou rolí IPRM samozřejmě je získat evropské prostředky.

To se v zóně IPRM podařilo a byla zateplena ZŠ Horka – Domky z prostředků OPŽP a v letošním roce byla zahájena stavba tělocvičny pro tuto školu z prostředků ROP. Na stavbu nového baseballového hřiště přispělo MŠMT ze státního rozpočtu. Díky tomu se sídliště, kde jsou nejstarší bytové domy i nejstarší obyvatelé města, postupně stává atraktivní lokalitou pro bydlení i využívání volného času pro místní obyvatele i jeho návštěvníky.

Zdroj: Strategický plán rozvoje města Třebíč pro roky 2008 – 2013, Integrovaný plán rozvoje města Třebíč – zóna Horka-Domky

4.4 Sumarizující SWOT analýza intervencí kohezní politiky ve městech

Následující tabulka přináší sumarizující analýzu silných a slabých stránek, příležitostí a rizik spojených s využíváním evropských prostředků ve městech.

Tabulka - SWOT analýza intervencí kohezní politiky ve městech

Silné stránky	Slabé stránky
- Významný příspěvek k růstu HDP a pomoc při zmírňování dopadů ekonomické krize - Možnost předkládání a uplatnění projektů. - Realizace konkrétních projektů. - Získání prostředků. - Převládá spokojenost se spoluprací s implementačními orgány. - Vysoké procento dotace. - Navazování partnerství, zapojování občanů. - Posilování kapacit měst.	- Velká administrativní náročnost získávání dotací (příliš složité a obsáhlé žádosti, náročné monitorovací zprávy, apod.) - Časová náročnost (dlouhá doba do oznámení výsledku i podpisu smlouvy, zdlouhavé řešení problémů, prodlevy při proplácení apod.) - Personální náročnost, nedostatek vlastních zdrojů města pro přípravu a řízení projektů. - Systém výzev, mnoho operačních programů, nevhodné nastavení jejich opatření. - Nejednotnost postupů a metodik. - Změny podmínek a pravidel v průběhu vyřizování žádostí a řešení projektů. - Nevhodnost hodnotících kritérií, které nereflektují skutečnou potřebu. - Neprůhlednost hodnocení (neposkytování zpětné vazby apod.) - Nedostatečné pokrytí některých témat. - Nedostatečné možnosti předfinancování rozvojových akcí.
Příležitosti	**Rizika**
- Více prostředků pro města, zlepšení možností čerpání dotací a financí z fondů EU a tuzemských zdrojů. - Zvýšení informovanosti o možnostech čerpání, výměna zkušeností měst, příprava vzorových projektů. - Radikální snížení počtu operačních programů. - Zjednodušení všech fází projektového cyklu. - Výrazné zrychlení všech fází projektového cyklu, zajištění vyšší flexibility. - Změny alokací dle potřeb měst. - Potřeba jako kritérium, zavedení dvoustupňového hodnocení projektů. - Předfinancování a průběžné financování projektů. - Využití nástrojů finančního inženýrství typu JESSICA. - Uplatňování konceptu integrovaného plánování ve funkčních oblastech. - Sjednocení kontrol, podpůrný charakter kontrolní činnosti.	- Nutnost financovat projekt před poskytnutím splátky dotace a s tím spojená nejistota zpětného proplacení projektu. - Finanční náročnost na vlastní zdroje, nutnost čerpání úvěrů, související úroky, dopady na zadlužení měst apod. - Neprůhledné hodnocení, nedostatečné či nejednoznačné odůvodnění zamítnutých projektů. - Závislost na poradenských organizacích. - Uplatňování pravidel veřejné podpory znesnadňující komerční využití projektů. - Nejednotná a nejasná pravidla pro zadávání veřejné zakázky. - Korupce, politický vliv, pochybnosti o objektivitě rozhodování. - Nadměrná a byrokratická kontrola.

Zdroj: Vlastní zdroje

Závěr

Města významně přispívají k HDP České republiky, ve městech se poskytují služby, které využívají jak jejich obyvatelé, tak obyvatelé okolních obcí a celé aglomerace. Přestože je sídelní struktura České republiky charakterizována vysokým stupněm rozdrobenosti obcí, významnou rolí menších sídel a relativně nízkým zastoupení velkoměst, statutární města i města mají klíčový význam pro ekonomickou, sociální a územní soudržnost území.

Realizovaná analýza popsala stávající problémy a potřeby měst a jejich očekávaný vývoj. Mezi hlavní problémové oblasti, kterým města čelí, lze zařadit zaostalé a upadající městské prostředí, zvyšující se nároky na životní prostředí, nedostatečnou infrastrukturu a dopravní zátěž, přetrvávající ekonomické problémy a nezaměstnanost a vyšší poptávku po kvalitním bydlení a veřejných službách. Při porovnání identifikovaných potřeb s evropskými prioritami lze konstatovat, že reflexe stávajícího vývoje debaty o budoucnosti politiky soudržnosti v EU a akcentovaných témat v nové evropské strategii pro zaměstnanost a růst (Strategie EU 2020) je u potřeb měst spíše nižší. Bez existence kvalitního dopravního a komunikačního napojení, odpovídající infrastruktury životního prostředí a odpovídajícího zásobování energiemi však nelze ve městech i obcích prakticky realizovat cíle v duchu Strategie EU 2020. Navíc některá témata jako boj s nezaměstnaností, úspory energií (jako nedílná součást boje s klimatickými změnami) či sociální začleňování, které jsou hlavními metami Strategie EU 2020, rozhodně nejsou obcím cizí. Je třeba také zdůraznit, že ne veškeré problémy musí být nezbytně nutně řešeny z evropských fondů.

Podmínkou udržitelného rozvoje měst je strategický a integrovaný přístup k programování jejich rozvoje, rozvíjení vyvážených vztahů mezi městem a regionem a městem a venkovem a posilování přirozených funkčních vztahů v území. Nová architektura evropských fondů by měla umožnit, aby alespoň základní infrastruktura měst byla do roku 2020 zabezpečená a provozuschopná. Příjmy obcí by měly být v takovém stavu, aby obce byly schopné spravovat tuto infrastrukturu na vyšší úrovni; důraz by měl být kladen na stabilitu obecních rozpočtů. Evropské fondy by v budoucnu měly směřovat také tam, kde nejsou věci tolik vidět, ale podporují komunitní život v obci. Prostředky by měly jít na měkké projekty, městům by mělo být umožněno realizovat „nadstavbové akce“ (snadno dostupná veřejná správa, komunikace s občany, sport, kultura apod.). Města by měla poskytovat takové služby, které udrží obyvatele. Tam, kde nebudou evropské zdroje, by měly být zdroje státní. Města se musí připravit na využití „jiného“ systému dotací, který přijde po roce 2013, měla by umět spolupracovat a vytvářet nadregionální a meziregionální projekty. Předpokladem rozvoje měst je také státní politika – legislativa a veřejné finance. Města budou ovlivněna tím, jak bude vypadat základní síť dálnic, jak budou vypadat rozvojové plochy apod. Lze doufat, že do roku 2013 budou hotové všechny strategické plány, územní plány, dořešeny restituce a napraveny majetkové vztahy apod.

S výsledky analýzy budou seznámena všechna statutární města a města; studie bude zveřejněna na webových stránkách Svazu. Jako součást lobbovací aktivity bude studie distribuována na národní úrovni relevantním ministerstvům a dalším orgánům státní správy, krajům apod. Výsledná analýza bude také postoupena k využití evropským institucím (Evropská komise, Evropský parlament, Rada ministrů, Výbor regionů, apod.).

Z hlediska dalšího vývoje je klíčové zajistit pro Svaz měst a obcí ČR, který je jedinou organizací svého druhu zastupující statutární města, města i ostatní obce, řádné zastoupení ve všech řídících platformách a poradních týmech pro diskusi o budoucnosti kohezní politiky po roce 2013. Jedině tak bude hlas měst slyšet a jejich potřeby a potřeby jejich obyvatel uspokojeny.

Literatura

1. ÁCS, Z. J. *Innovation and the growth of cities*. Cheltenham : Edward Elgar, 2002. xiv, 247 s.
2. ALTROCK, U., GÜNTNER, S., HUNING, S. AND PETERS, D. *Spatial planning and Urban development in the new EU member States: From adjustment to reinvention*, Chippenham, Wiltshire, 2006.
3. *Analýza operačních programů pro potřeby měst a obcí České republiky*. Praha : MEPCO, 2007. 149 s. Dostupné z WWW: <http://www.smocr.cz/dotace-a-granty/strukturalni-fondy/z-ceho-muzete-v-letech-2007--2013-cerpat-evropske-dotace-.aspx>.
4. *Analýza potenciálních potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky : Pracovní verze*. Hradec Králové : Centrum EP, 2010. 40 s.
5. BARBOUR, R. S.; KITZINGER, J.: *Developing Focus Group Research*. SAGE Publications Ltd.1999.
6. BARCA, F. a kol. (2009). *Barca report: An Agenda for a Reformed Cohesion Policy*. [online]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/future/barca_en.htm>.
7. BAŠE, M. *Miroslav Baše : Město, suburbie, venkov*. Praha : Česká komora architektů, 2009. 73 s.
8. BERAN, V. *Management udržitelného rozvoje regionů, sídel a obcí* . Praha : Academia, 2005. 323 s.
9. BERGATT JACKSON, J. *Brownfields snadno a lehce : Příručka zejména pro pracovníky a zastupitele obcí* [online]. Praha : MMR, 2009 [cit. 2010-07-31]. Dostupné z WWW: <http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/dokumenty-vyzkumu-mmr.aspx>.
10. BLAKELY, E. J.; BRADSHAW, T. K. *Planning local economic development* . Thousand Oaks : Sage, 2002. xvii, 398 s.
11. BODENSCHATZ, H. Sustainable urbanism in a post-industrial Germany. *Journal of Urbanism*. Březen 2009, 2, 1, s. 9-10.
12. BRABEC, T. *Gated communities: residenční separace a privatizace veřejného prostoru v Česku*. Praha, 2009. 100 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Dostupné z WWW: <http://web.natur.cuni.cz/cvmr/dp/brabec_gc.pdf>.
13. CARAGLIU, A., DEL BO, C. F. and NIJKAMP , P. *Smart cities in Europe*. Vrije Universiteit Amsterdam, 2009. Dostupné z WWW: <http://ideas.repec.org/p/dgr/vuarem/2009-48.html>.
14. COHEN, G., VAN GEENHUIZEN, M. AND NIJKAMP, P. (2001). *Urban Planning and Information and Communication Technology*. Tinbergen Institute Discussion Papers. Available at http://ideas.repec.org/p/dgr/uvatin/20010064.html
15. COOPER, Ian; SYMES, Martin. *Sustainable urban development*. London : Routledge, 2009. Changing professional practice, s. xviii, 305.
16. CZECH PRESIDENCY OF THE COUNCIL OF THE EU (2009). *Communiqué of Ministers for Regional Policy.* Mariánské Lázne. Available at http://ec.europa.eu/regional_policy/newsroom/pdf/20090424_informal.pdf
17. *Čerpání evropských fondů : Finanční analýza OP*. Praha : NOK MMR, Duben 2010. 44 s.
18. *Český statistický úřad* [online]. 2005 [cit. 2010-08-08]. Sčítaní lidu, domů a bytů 2001. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/index>.
19. *Český statistický úřad* [online]. 2007 [cit. 2010-08-08]. Malý lexikon obcí ČR 2007. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/1302-07>.
20. *Český statistický úřad* [online]. 2008 [cit. 2010-08-08]. Města a městyse v ČR. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/1375-07>.
21. *Český statistický úřad* [online]. 2008 [cit. 2010-08-08]. MOS - Městská a obecní statistika. Dostupné z WWW: <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html>.

22. *Český statistický úřad* [online]. 2010 [cit. 2010-07-20]. *Registr sčítání obvodů a budov* Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/rso.nsf/i/statistika_registru>.
23. *Český statistický úřad* [online]. 30. 6. 2010 [cit. 2010-08-08]. ČSÚ a územně analytické podklady za obce České republiky. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/csu_a_uzemne_analyticke_podklady_za_obce_ceske_republiky>.
24. DEXIA (2004). *Local Finance in the 25 countries of the European Union*, Dexia Editions.
25. DIRKS, S. AND KEELING, M.. (2009). *A vision of smarter cities: How cities can lead the way into a prosperous and sustainable future.* IBM Institute for Business Value.
26. DIRKS, S., KEELING, M. AND DENCIK, J. (2009). *How Smart is your city? Helping cities measure progress.* IBM Institute for Business Value. Available at ftp://public.dhe.ibm.com/common/ssi/pm/xb/n/gbe03248usen/GBE03248USEN.PDF
27. EEA. (2009) *Ensuring quality of life in Europe's cities and towns: Tackling the environmental challenges driven by European and global chase*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
28. ELIÁŠ, Antonín. Dobudování základní infrastruktury je hlavním předpokladem pro další rozvoj regionů v ČR : rozhovor s ministrem pro místní rozvoj. *Obec a Finance*. 2010, 3, s. od 24 do 24.
29. EUROCITIES (2010b). *More urban, more impact: The future of cohesion policy.* Available at http://www.eukn.org/binaries/eukn/news/2010/06/pp_futurecohesionpolicy_may2010final-smul-1-.pdf
30. EUROPEAN COMMISSION (2004). *Cities and the Lisbon Agenda: Assessing the Performance of Cities*. Brussels: European Communities.Available at http://www.urbanaudit.org/Cities%20and%20the%20lisbon%20agenda.pdf
31. EUROPEAN COMMISSION (2006). *Cohesion Policy and cities: the urban contribution to growth and jobs in the regions*. Brussels: European Communities.Available at http://ec.europa.eu/regional_policy/consultation/urban/index_en.htm.
32. EUROPEAN COMMISSION (2007a). *Fourth report on economic and social cohesion.* Brussels: European Communities. Available at http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion4/index_en.htm
33. EUROPEAN COMMISSION (2007b). *The territorial and urban dimension in the national strategic reference frameworks and operational programmes (2007 – 2013): A first assessment.* Brussels: European Communities
34. EUROPEAN COMMISSION (2007c) *State of European Cities Report: Adding value to the European Urban Audit*. Brussels: European Communities. Available at http://www.urbanaudit.org.
35. EUROPEAN COMMISSION (2008a). *Fifth progress report on economic and social cohesion.* Brussels: European Communities. Available at http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/interim5_en.htm
36. EUROPEAN COMMISSION (2008b). *Regions 2020*. Brussels: European Communities. Available at http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/regions2020/index_en.htm
37. EUROPEAN COMMISSION (2008c) *Cohesion Policy and cities: the urban contribution to growth and jobs in the regions.* Brussels: European Communities
38. EUROPEAN COMMISSION (2008d). *Fostering urban dimension – analysis of the operational programmes co-financed by the European Regional Development Fund (2007-2013).* Brussels: European Communities.

39. EUROPEAN COMMISSION (2008e). *Green Paper on Territorial Cohesion: Turning territorial diversity into strength,* Brussels: European Communities.
40. EUROPEAN COMMISSION (2009a). *Orientation paper on the future cohesion policy.* Brussels: European Communities. Available at http://ec.europa.eu/regional_policy/newsroom/pdf/pawel_samecki_orientation_paper.pdf
41. EUROPEAN COMMISSION (2009b). *Reflection Paper on future Cohesion policy.* Brussels: European Communities. Available at http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/future/pdf/reflection_paper_future.pdf
42. EUROPEAN COMMISSION (2009c). *Sixth progress report on economic and social cohesion*. Brussels: European Communities. Available at http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/interim6_en.htm
43. EUROPEAN COMMISSION (2009d). *Promoting Sustainable Urban Development in Europe - Achievements and Opportunities.* Brussels: European Communities Available at http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/urban2009/urban2009_en.pdf
44. EUROPEAN COMMISSION (2009e). *The urban dimension in European Union policies*. Brussels: European Communities. Available at http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/urban/pdf/urbanguide1_en.pdf
45. EUROPEAN COMMISSION (2009f). *Survey on perception of quality of life in 75 European cities*. Brussels : European Commission, March 2010. 85 s. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/regional_policy/themes/urban/audit/index_en.htm>.
46. EUROPEAN PARLIAMENT (2009a). *Resolution on the Green Paper on Territorial Cohesion and the state of the debate on the future reform of cohesion policy*. Brussels: European Communities
47. EUROPEAN PARLIAMENT (2009b).*Resolution on the Urban Dimension of Cohesion Policy in the New Programming Period.* Brussels: European Communities
48. *Eurostat* [online]. 2008 [cit. 2010-08-08]. European Cities. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/European_cities>.
49. *Eurostat* [online]. 2010 [cit. 2010-08-08]. Urban Audit. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/regional_policy/themes/urban/audit/index_en.htm>.
50. Funds in Central and Eastern Europe : Progress Report 2007 - 2009 *[online]. Budapešť : KPMG, 2010 [cit. 2010-08-16]. Dostupné z WWW: <http://www.kpmg.cz/czech/images/but/1006_EU-funds.pdf>*
51. GEMEENTE DEN HAAG (2010). *Eight Examples of Successful Urban Economic Innovations: A Contribution of the G4 to the EU 2020 Strategy.* Brussels: G4 Europe
52. GUESSOVÁ, Milena. Emise a hluk: Kde je v krajích nejhůř?. *Moderní obec*. 2009, březen, s. 32.
53. HAMPL, M., (2005): *Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext*. DemoArt, Praha, 147 s.
54. HAMPL, M., MÜLLER, J. (1998): Jsou obce v České republice příliš malé? Geografie, 103, č. 1, s. 1–12.
55. HANÁČKOVÁ, Magdalena. Efektivně podpořit podnikatele, zvýšit zaměstnanost a přilákat turisty. *Veřejná správa*. 2010, 10, s. 7.
56. HARTMANN, Igor; ŠKORŇA, David; OJČÍKOVÁ, Helena. *Dotační tituly EU : Pro obce, svazky obcí, organizace zakládané a zřizované obcemi v programovacím období 2007-2013*. Praha : MMR, 2009. 99 s. Dostupné z WWW: <http://www.smocr.cz/data/files/dotacni-tituly-eu.pdf>.

57. HOORENS, Dominique, et al. *Sub-national Governments in the European Union : Organisation, responsibilities and finance*. France : Dexia, July 2008. 655 s.
58. HOŠNA, Jiří. Dalších 12 milionů na vodovody a kanalizace. *Veřejná správa*. 2008, 22, s. 6.
59. HRDÁ, Veronika. Krize donutila dopravce šetřit. Odnesly to obce. *Moravské hospodářství*. 2010, červen, s. 1.
60. HRDÁ, Veronika. Obce se vzpamatovaly z povodní. Bojí se dalších. *Moravské hospodářství*. 2010, květen, s. 1.
61. HRDÁ, Veronika. Smíření v Brně: Starostové budou jednotní. *Moravské hospodářství*. 2009, prosinec, s. 1.
62. HRDÁ, Veronika. Zaparkovat? Stále větší problém. *Moravské hospodářství*. 2009, listopad, s. 5.
63. HRUBANOVÁ, Denisa. Zeleň jako důležitá součást rozvoje prostředí veřejných prostorů města. In *Systémový pohled na problémy rozvoje současných měst a jejich reflexe ve výuce urbanismu*. Brno : VUT v Brně, 2007. s. 20-25.
64. HUŠEK, Zdeněk; SVOBODA, Milan ; PELCL, Petr. *Urbánní politika a rozvoj měst : Poziční materiál Svazu měst a obcí ČR v rámci přípravy programových dokumentů EU pro období 2007 - 2013*. Praha : MEPCO, 2006. 38 s.
65. CHESHIRE, P. (1995). *A New Phase of Urban Development in Western Europe?* The Evidence for the 1980s. Urban Studies 32, No. 7.
66. CHESHIRE, P., HAY, D. (1989). *Urban Problems in Western Europe: An Economic Analysis*. Unwin Hyman. London.
67. *Inovační přístup k řešení disparit na úrovni regionů : Projekt WD-30-07-1* [online]. Praha : MMR, 2007 - 2009 [cit. 2010-07-31]. Dostupné z WWW: <http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/wd-30-07-1-inovacni-pristu-15063.aspx>.
68. INTERNATIONAL ASSOCIATION OF PUBLIC TRANSPORT. (2010) *Better mobility in urban areas: problems, best practice and solutions*. Available at http://www.uitp.org/mos/brochures/33-en.pdf
69. JAŠŠO, Matej; KUBO, Ladislav. Identita mesta a jej strategický manažment. In *Systémový pohled na problémy rozvoje současných měst a jejich reflexe ve výuce urbanismu*. Brno : VUT v Brně, 2007. s. 36 - 41.
70. JEŽEK, Jiří; DOKOUPIL, Jaroslav; MATUŠKOVÁ, Alena. *Atraktivita malých měst v České republice pro bydlení, práci a podnikání : Výsledky empirických výzkumů* [online]. Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni, 2009 [cit. 2010-07-31]. Dostupné z WWW: <http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/periodicka-zprava-2009-wd-133889.aspx>.
71. JEŽEK, Jiří; DOKOUPIL, Jaroslav; MATUŠKOVÁ, Alena. *Atraktivita malých měst v České republice pro bydlení, práci a podnikání : Výsledky empirických výzkumů* [online]. Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni, 2009 [cit. 2010-07-31]. Dostupné z WWW: <http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/periodicka-zprava-2009-wd-133889.aspx>.
72. JUNGOVÁ, Ivana. Vzdělávání na venkově. *Veřejná správa*. 2009, 25, s. 22 - 23.
73. JUŠKOVÁ, Kamila; TRAMBA, David. Banky váhají s půjčkami městům. *Lidové noviny*. 21.7.2010, 167, s. 15.
74. KAJTOVÁ, Kateřina . Budoucnost Vítkovic : Řešení problémů sociálně vyloučených lokalit v Ostravě. *Obec a Finance*. 2010, 3, s. od 27 do 28.
75. KÄLLTORP, O. *Cities in transformation, transformation in cities. social and symbolic change of urban space*.. Aldershot : Ashgate, 2000. xii, 393 s.

76. KARABEC, Zdeněk; MIROSLAV, Scheinost. *Vybrané výsledky výzkumu IKSP*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevence, 2005. 128 s. Dostupné z WWW: <http://www.ok.cz/iksp/docs/315.pdf>.
77. KAŠPAROVÁ, Ludmila, et al. *Kohezní politika: Osídlení v České republice : Partnerství měst a venkova*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009. 94 s
78. KAŠPAROVÁ, Ludmila; PŮČEK, Milan, a kol. *Kohezní politika: osídlení v České republice* . Praha : MMR; Brno : Ústav územního rozvoje, 2009. 91 s.
79. *Kompendium Evropské unie o systémech, politikách a zásadách územního plánování* [online]. Luxembourg : Evropská komise : Luxembourg Office for Official Publications of the European Communities, 2000 [cit. 2010-07-07]. Dostupné z WWW: <http://www.uur.cz/images/publikace/infomat/PDF/Kompendium.pdf>.
80. *Komplexní regionální marketing jako koncept rozvoje rurálního periferního regionu Jesenicko : Redakčně upravená periodická zpráva za projekt WD-07-1 za rok 2009* [online]. Praha : MMR, 2009 [cit. 2010-07-31]. Dostupné z WWW: <http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/wd-35-07-1-komplexni-regio-15065.aspx>.
81. *Konkurenceschopnost malých měst v České republice : Projekt MMR WD-19-07-1* [online]. Praha : MMR, 200ý - 2009 [cit. 2010-07-31]. Dostupné z WWW: <http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/wd-19-07-1-konkurenceschop-15059.aspx>.
82. KOŽELUHOVÁ, Kateřina. Počet domácích návštěvníků regionu poklesl. *Veřejná správa*. 2010, 11, s. 6.
83. KRESL, Peter Karl. *Planning cities for the future : the success and failures of urban economic strategies in Europe*. Cheltenham : Edward Elgar, c2007. vii, 171 s.
84. KUČEROVÁ, Silvie. Zanikání škol na českém venkově. *Obec a Finance*. 2010, 2, s. 50 - 53.
85. MACELA, Miloslav. Financování sociálních služeb v roce 2010. *Obec a Finance*. 2010, 1, s. 52.
86. MARTIN, Ouředníček. *Suburbanizace v kontextu urbanizačního procesu* [online]. [s.l.] : [s.n.], [200?] [cit. 2010-07-11]. Dostupné z WWW: <http://web.natur.cuni.cz/~slamak/uvm/suburb.html>.
87. MÁTL, Ondřej , et al. *Naše města a evropské peníze : Potenciál městské dimenze strukturální a kohezní politiky Evropského společenství*. Praha : MEPCO, 2009. 106 s.
88. Města a městyse v ČR. ČSU Praha. [online]. Praha : ČSU. [cit. 2009-1-20]. Dostupne z WWW:
89. Městska a obecni statistika ČSU Praha. [online]. Praha : ČSU. [cit. 2008-12-08]. Dostupne z
90. Morgan, D. L.: *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu.* Brno: Sdružení SCAN, 2001.
91. MULÍČEK, O., SZCZYRBA, Z. (2004): De-concentration processes in the metropolitan agglomerations in the Czech Republic – example of Brno. In: *Przekształcenia regionalnych struktur funkcjonalno-przestrzennych VIII/2*, Wrocław, 2004, 95-101.
92. MÜLLER, J. (1994): *Vymezení spádových obvodů středisek osídlení (mikroregiony) : pro potřeby regionální politiky a politiky zaměstnanosti*. Terplan, Praha, 143 s.
93. *OECD* [online]. 2005 [cit. 2010-08-08]. Land Underlying Buildings and Structures Within Urban Areas. Dostupné z WWW: <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=6492>.
94. OECD TERRITORIAL REVIEWS. (2006). *Competitive Cities in the Global Economy*, Paris.
95. PALACKÝ, Jiří. *GIS a Inventarizace výrobních území tradičních průmyslových měst ČR po roce 1990* . Brno, c2006. 32 s. Dizertační práce. VUT.
96. *Poziční dokument menších měst a venkova*. Praha : MEPCO, 2006. 41 s.

97. *Principy a pravidla územního plánování* [online]. Brno : Ministerstvo pro místní rozvoj, Ústav územního rozvoje, 28.6.2009 [cit. 2010-07-07]. Dostupné z WWW: <http://www.uur.cz/default.asp?ID=2571>.
98. *Programy pro místní samosprávu*. Praha : MMR, 2008. 6 s.
99. *Průběžná evaluace stavu realizace Integrovaných plánů rozvoje měst a vyhodnocení funkčnosti nastavení implementačního systému IPRM : Závěrečná zpráva*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2010. 89 s.
100. PŘIDAL, Jaromil. *Revitalizace veřejných prostorů v centrech historických měst* . Brno : VUTIUM, 2005. 32 s.
101. PŮČEK, Milan; OCHRANA, František. *Chytrá veřejná správa*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, Národní orgán pro koordinaci, 2009. 200 s.
102. *Rámcová pozice ČR k budoucnosti kohezní politiky EU*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009. 13 s.
103. REKTOŘÍK, Jaroslav . *Strategie rozvoje měst, obcí, regionů a jejich organizací* . Brno : Masarykova univerzita, 1999. 140 s.
104. RICHARDSON, Harry Ward. *Analytical urban economics* . Cheltenham, UK : E. Elgar, 1996. 698 s.
105. RUMPEL, Petr; BORUTA, Tomáš. *Komplexní regionální marketing jako koncept rozvoje rurálního periferního regionu Jesenicko : Redakční upravená periodická zpráva za projekt WD-35-07-1 za rok 2009*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009. 22 s. Dostupné z WWW: <http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/periodicka-zprava-2009-wd-133908.aspx>.
106. RUMPEL, Petr; SLACH, Ondřej; KOUTSKÝ, Jaroslav . *Měkké faktory regionálního rozvoje*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2008. 135 s. Dostupné z WWW: <http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/periodicka-zprava-2007-wd-2754.aspx>.
107. S jakými největšími obtížemi se v poslední době setkáváte ve své práci?. *Veřejná správa*. 2010, 5, s. 9.
108. SACHER, Tomáš. Peníze pro obyčejné lidi : Kam teče zlatý déšť z bruselských fondů?. *Respekt*. 2.8.2010, 21, 31, s. 18-21.
109. SHAR, A (eds.) (2006). *Local Governance in Industrial Countries*, World Bank, Washington.
110. SILVAROVÁ, Romana. Děčín. *Veřejná správa*. 2008, 21, s. 10.
111. SLACH, O. *Kreativní odvětví a jejich prostorová organizace.* Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej 16. - 17. októbra 2008 na Vysokej škole v Sládkovičove. Sládkovičovo: Vysoká škola v Sládkovičove, 2008. [cit. 2010-07-07]. Dostupné z WWW: <http://www.mestskymarketing.cz/publ/2008-07.pdf>
112. SLACH, O., Boruta, T. *Flagship (vlajkové) projekty a jejich význam pro regionální rozvoj.* Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej 16. - 17. októbra 2008 na Vysokej škole v Sládkovičove. Sládkovičovo: Vysoká škola v Sládkovičove, 2008. [cit. 2010-07-19]. Dostupné z WWW: <http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/periodicka-zprava-2008-wd-37853.aspx>
113. STANISLAV, Adamčík. *Regionální politika a management regionů, obcí a měst* . Ostrava : VŠB - TU, Ekonomická fakulta, 2000. 133 s.
114. *Strategický plán rozvoje města Třebíče pro období 2008-2013*. Třebíč : Město Třebíč, 2008. 52 s.
115. *Strategie regionálního rozvoje ČR*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2006. 109 s.
116. *Strategie udržitelného rozvoje ČR*. Praha : Rada vlády pro udržitelný rozvoj, 2004. 59 s.

117. SÝKORA, Luděk. City regions and polycentric territorial development: concepts and practice. Urban Research and Practice, Volume 2, Issue 3 2009
118. SÝKORA, Luděk. *Geografie města*. Praha : Geografická sekce, 2000.
119. SÝKORA, Luděk. *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky* . Praha : Ústav pro ekopolitiku, 2002. 191 s.
120. SÝKORA, Luděk. Suburbanizace v českém podání aneb suburbanizace.cz. In [online]. [s.l.] : [s.n.], 19.6.2008 [cit. 2010-07-13]. Dostupné z WWW: <http://web.natur.cuni.cz/~sykora/index.php?option=com_content&view=article&id=63:suburbanizace-v-eskem-podani&catid=1:latest-news&Itemid=61>.
121. *Systémový pohled na problémy rozvoje současných měst a jejich reflexe ve výuce urbanismu* . Brno : VUT v Brně, 2007. 120 s.
122. *Šestá zpráva o pokroku v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti*. Brusel : Evropská komise, 2009. 14 s.
123. ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra a kol. *Suburbanizace - hrozba fungování (malých) měst* . Hradec Králové : Civitas per populi, 2007. 234 s.
124. ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. Veřejná správa našich měst a její reflexe ve výuce urbanismu. In *Systémový pohled na problémy rozvoje současných měst a jejich reflexe ve výuce urbanismu*. Brno : VUT v Brně, 2007. s. 104 - 108.
125. *The Economy of Culture in Europe* [online]. Brusel : Evropská komise, 2006 [cit. 2010-07-20]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/culture/key-documents/doc873_en.htm>.
126. TIGRAN, Haas. The necessity of sustainability. *Journal of Urbanism*. Březen 2009, 2, 1, s. 7-8.
127. *Toledo Informal Ministerial Meeting on Urban Development Declaration* [online]. Toledo : Spanish Presidency, 2010 [cit. 2010-07-20]. Dostupné z WWW: <http://www.rfsustainablecities.eu/IMG/pdf/2010_06_22_TOLEDO_DECLARATION_approved_cle5c954d.pdf>.
128. TOMÁŠOVÁ, Marcela. Jak snížit nezaměstnanost? Napřed rekvalifikace a kurzy. *Moderní obec*. 2008, únor, s. 26.
129. *Udržitelný rozvoj regionů, měst a venkovských sídel proREGIO 2008* [CD Rom]. [Brno] : Institut regionálních informací, [2008?] .
130. UN-HABITAT (2008). *State of the World's Cities 2008/2009*, London Sterling, VA.
131. *United Nations Statistics* [online]. 2005 [cit. 2010-08-08]. Definition of "Urban". Dostupné z WWW: <http://unstats.un.org/unsd/demographic/sconcerns/densurb/Defintion_of%20Urban.pdf>.
132. VAISHAR, Antonín. Urbanizace vnitřních měst evropských velkoměst druhého řádu. In *Systémový pohled na problémy rozvoje současných měst a jejich reflexe ve výuce urbanismu*. Brno : VUT v Brně, 2007. s. 109-114.
133. VAN DEN BERG, L et al. (2004) *National Urban Policies in the European Union*, EURICUR and Erasmus University Rotterdam.
134. VAN KEMPEN, R., VERMEULEN, M. and BAAN, A. (2004). Ci*ties in the New EU Countries: Position, Problems, Policies*, Dutch Ministry of the Interior and Kingdom Relations.
135. *VaV MMR* [online]. 2010 [cit. 2010-08-08]. InfoBanka výzkumu Ministerstva pro místní rozvoj. Dostupné z WWW: <http://www.mmr-vyzkum.cz/infobanka/>.
136. *Velký sociologický slovník*. Praha : Karolinum, 1996. 1627 s
137. VLČKOVÁ, Šárka. Marketingová kampaň. *Veřejná správa*. 2010, 12, s. 6.
138. VORLÍČEK, Petr. Proplácení DPH obcím : ujasnění podmínek čerpání dotací. *Obec a Finance*. 2009, 5, s. 40.

139. *WD-40-07-1 Podpora polycentrického regionálního rozvoje : Roční zpráva 2009* [online]. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009 [cit. 2010-07-31]. Dostupné z WWW: <http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/wd-40-07-1-podpora-polycen-1803.aspx>.
140. WESTENDORFF, David. *From unsustainable to inclusive cities*. Geneva : UNRISD, 2004. xi, 256 s.
141. *World Bank* [online]. 2007 [cit. 2010-08-08]. World Development Indicators. Dostupné z WWW: <http://siteresources.worldbank.org/DATASTATISTICS/Resources/table3_10.pdf>.
142. WWW: <http://vdb.czso.cz/xml/mos.html >.
143. Zákon č. 183/2006 ze dne 1. ledna 2007 o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2006, 63, s. 34-40.
144. Zákon č. 248/2000 Sb. ze dne 29. června 2000 o podpoře regionálního rozvoje. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2000, 73, s. 115-123.
145. *Zásady urbánní politiky : Pracovní znění*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2010. 45 s.
146. *Zelená kniha : Uvolnění potenciálu kulturních a tvůrčích odvětví*. Brusel : Evropská komise, 2010. 21 s.
147. *Zhodnocení regionální politiky na úrovni krajů v ČR a návrh jejího zefektivnění* [online]. Praha : DHV, 2007 [cit. 2010-07-01]. Dostupné z WWW: <http://www.mmr-vyzkum.cz/INFOBANKA/zaverecna-zprava-projektu-2769.aspx>.

Příloha 1 – Města v České republice[1]

Tato příloha obsahuje regionální přehled statutárních měst, měst a městysů. Současně zobrazuje ta města, která si dosud nepožádala o vrácení statutu města.

Graf P1.1 – Sídelní struktura Hlavního města Prahy

Graf P1.2 – Městská sídla ve Středočeském kraji

[1] Tato příloha byla zpracována s využitím datových podkladů: *Český statistický úřad* [online]. 2008 [cit. 2010-08-08]. Města a městyse v ČR. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/1375-07>.

Graf P1.3 – Městská sídla v Jihočeském kraji

Graf P1.4 – Městská sídla v Jihočeském kraji

Graf P1.5 – Městská sídla v Karlovarském kraji

Graf P1.6 – Městská sídla v Ústeckém kraji

Graf P1.7 – Městská sídla v Libereckém kraji

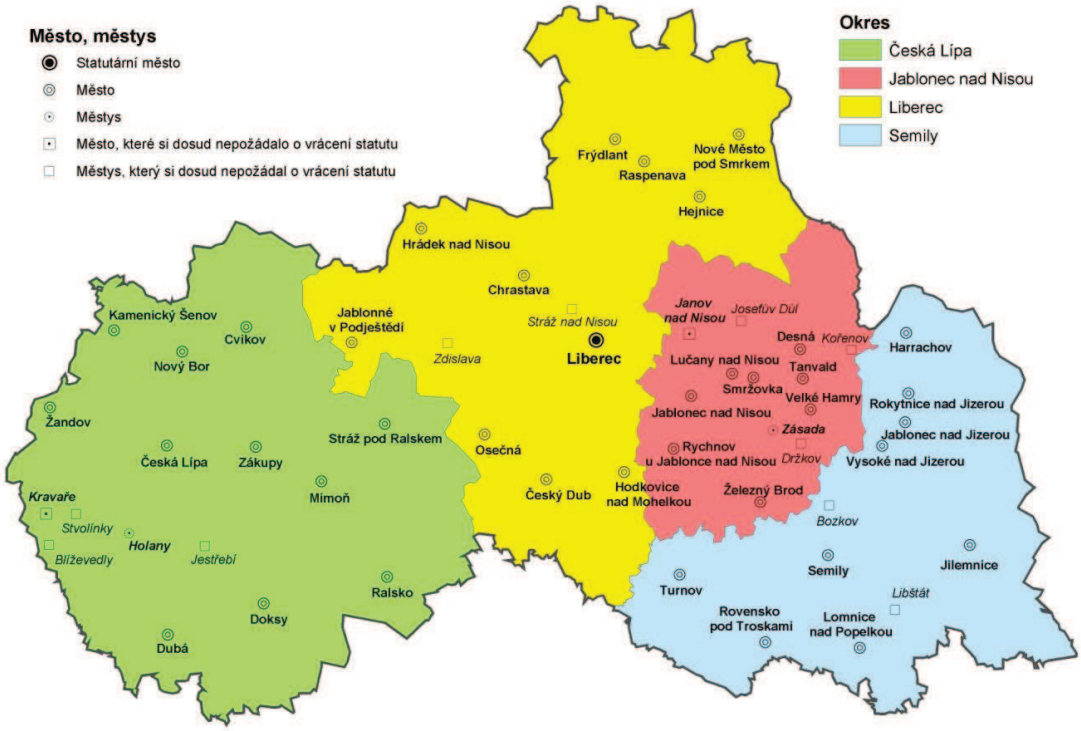

Graf P1.8 – Městská sídla v Královéhradeckém kraji

Graf P1.9 – Městská sídla v Pardubickém kraji

Graf P1.10 – Městská sídla v kraji Vysočina

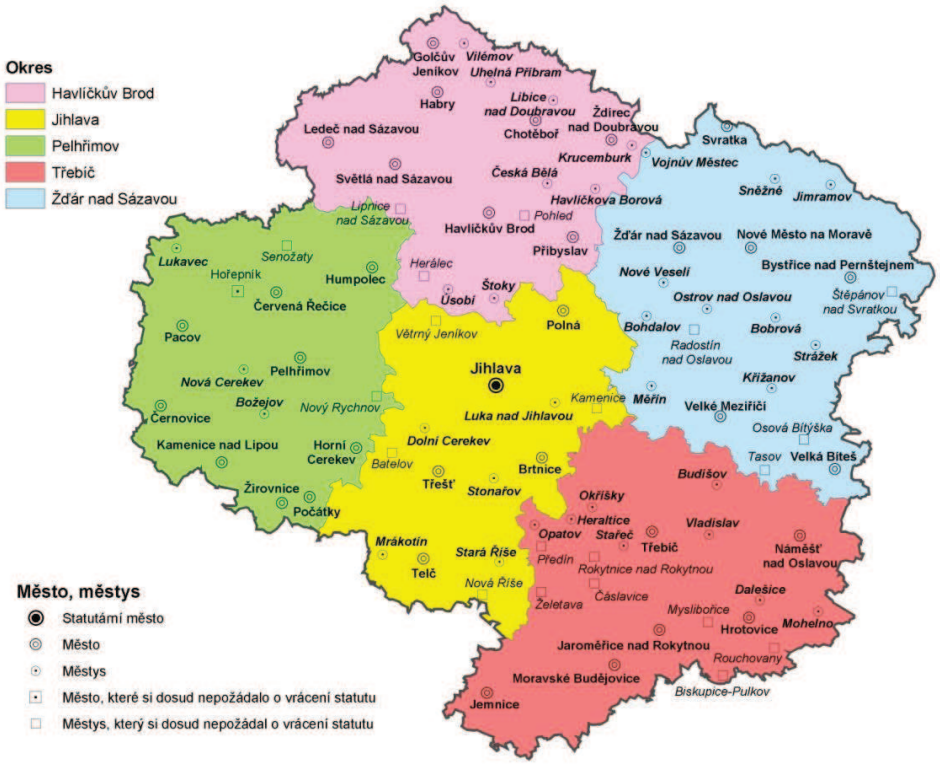

Graf P1.11 – Městská sídla v Jihomoravském kraji

Graf P1.12 – Městská sídla v Olomouckém kraji

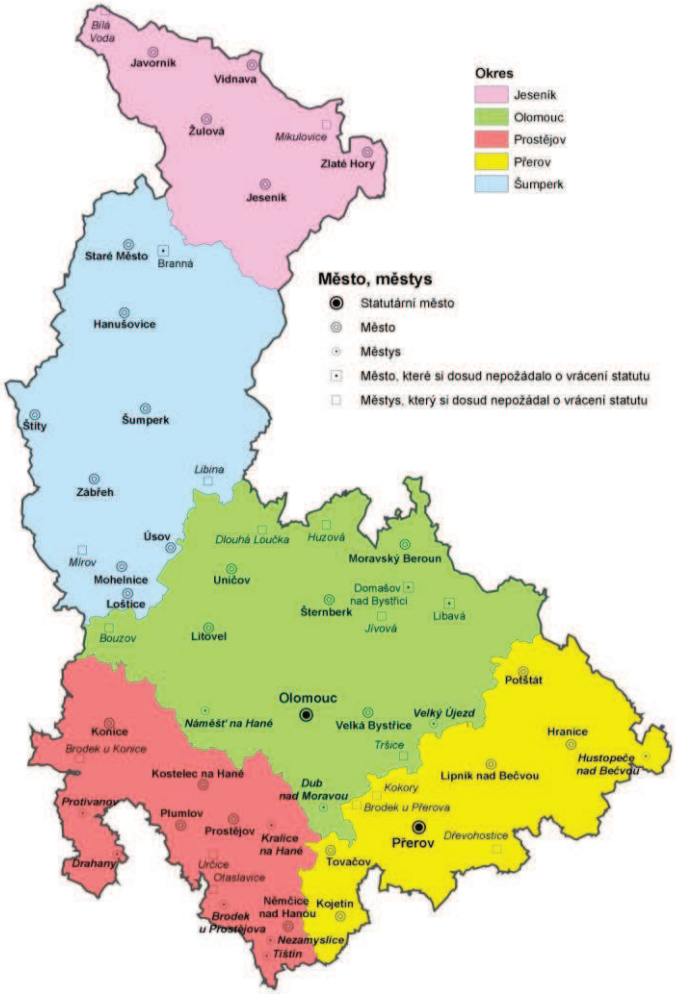

Graf P1.13 – Městská sídla ve Zlínském kraji

Graf P1.14 – Městská sídla v Moravskoslezském kraji

Příloha 2 – Mezivládní dimenze evropské městské agendy[1]

Evropské perspektivy územního rozvoje

Prvním dokumentem zabývajícím se úlohou měst a městských aglomerací v udržitelném rozvoji území byl dokument Evropské perspektivy územního rozvoje (ESDP), který byl zpracováván Evropskou komisí od roku 1994. Definitivní návrh byl přijat v Postupimi v květnu 1999 ministry členských zemí EU zodpovědných za územní plánování a regionální rozvoj.

Cílem dokumentu je napomoci integraci a územní koordinaci společného evropského prostoru. S tím souvisí mimo jiné i plánované rozšíření nadnárodní dopravní infrastruktury, ekologická obnova restrukturalizovaných průmyslových ploch a změny ve venkovských regionech.

Záměrem politiky v oblasti územního rozvoje je působit ve směru k dosažení vyváženého a trvale udržitelného rozvoje území Evropské unie. Podle názoru zúčastněných ministrů je důležité zajistit, aby ve všech oblastech EU byly shodně dosaženy tři základní cíle evropské politiky:

- ekonomická a sociální soudržnost;
- zachování a spravování přírodních zdrojů a kulturního dědictví;
- vyváženější soutěživost evropského území.

ESDP představuje vhodný politický rámec pro sektorovou politiku Společenství a členských států, která má územní dopad, a rovněž pro regionální a místní orgány, s cílem dosáhnout vyváženého a trvale udržitelného rozvoje evropského teritoria.

V zájmu užší evropské integrace považují ministři při regionálním rozvoji za nutnou spolupráci mezi členskými státy a mezi jejich regiony a místními orgány. Regionální a místní orgány musejí v budoucnu pracovat společně bez ohledu na státní hranice. ESDP je vhodným referenčním dokumentem pro podnícení spolupráce, přičemž se zároveň respektuje princip subsidiarity. Tento dokument slouží jako politický rámec pro členské státy, jejich regiony a místní orgány, i pro Evropskou komisi v rámci jejich příslušných oblastí odpovědnosti.

Na něj navázala Nová Athénská Charta přijatá na zasedání Evropské Rady Urbanistů (ERU) v Athénách v roce 1998. Charta je výsledkem práce mezinárodní komise urbanistů, kteří na návrhu pracovali od roku 1995. V roce 2003 byla Athénská Charta na zasedání ERU v Lisabonu rozšířena o Vizi pro města ve 21. století a tam také schválena. Vize je rozdělena do několika kapitol, které reflektují výzvy 21. století, jako například ekonomické, sociální a environmentální a urbanistické propojení souvislostí rozvoje měst a zabývá se směry a trendy rozvoje měst v budoucnosti.

[1] Tato příloha byla zpracována s využitím textu: *Zásady urbánní politiky : Pracovní znění. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2010. 45 s.* s.

Akční program z Lille

V době francouzského předsednictví ve druhé polovině roku 2000 byl přijat první víceletý program, hlouběji se věnující spolupráci v otázkách urbánní politiky v členských zemích EU- Akční program z Lille.

Akční program z Lille je založen na zprávě, kterou vypracoval „Výbor pro územní rozvoj[2]“ v roce 2000. Cílem zprávy je dát členským zemím, Komisi a městům „hmatatelnou“ formu, jak uchopit cíle politiky definované na evropské úrovni, které jsou výzvami, se kterými se města budou setkávat.

Program navrhuje soubor devíti priorit:

- větší angažovanost (role) měst v územním plánování;
- nový přístup urbánních politik jak na národní úrovni, tak na úrovni Společenství;
- zvýšení participace občanů;
- větší pozornost sociální a etnické segregaci;
- podpora integrovaného a vyváženého rozvoje měst;
- podpora partnerství veřejného a soukromého sektoru;
- rozšiřování nejlepších zkušeností (best practices) a vytváření sítí (networking);
- podpora moderních technologií v řízení měst;
- prohlubování znalosti propojených jevů ve městech na základě dalších analýz městských území.

Závěry setkání v Rotterdamu - Urban Acquis

V průběhu nizozemského předsednictví ve druhé polovině roku 2004 v Rotterdamu schválili ministři na neformální schůzce Urban Acquis, které shrnuje hlavní zásady uceleného přístupu k městské politice.

Prioritami se stala hospodářská konkurenceschopnost, sociální soudržnost a kvalita životního prostředí města. Jednotlivé priority musí být vzájemně vyvážené; města by měla mít svoji kulturní identitu a být vhodnými místy k životu, který si jejich obyvatelé zvolili.

Urban Acquis dále mj. zdůrazňovalo potřebu integrace sektorových politik na národní, regionální a místní úrovni a význam dohody, partnerství a ujednání mezi jednotlivými úrovněmi státní správy. Podporu také získalo široké zapojení všech zainteresovaných subjektů.

Z územního hlediska Urban Acquis podporovalo zacílení politik na konkrétní oblasti potřeb měst, na řešení sociálních problémů v zanedbaných oblastech ve vazbě na hospodářské příležitosti v širším regionu, nastavení institucionální spolupráce mezi městy a regiony. Zdůrazňovalo význam vyvážené městské sítě a funkční spolupráce malých, středních a velkých měst.

Součástí závěrů Rotterdamu 2004 jsou vedle Urban Acquis doporučení k realizaci agendy urbánní politiky na národní úrovni zohledňující Lisabonskou a Göteborgskou Agendu, Znalostní ekonomiku, Sociální začlenění a Vztahy město – region.

[2] Neformální mezivládní výbor zástupců členských zemí a EK. Založen byl v roce 1989 za francouzského předsednictví s cílem připravit dokument Evropská politika územního rozvoje.

Lisabonská a Göteborgská agenda propojují konkurenceschopnost, sociální začlenění a kvalitu životního prostředí jako rozhodující výzvy pro vypracování urbánní politiky ve všech evropských zemích. Aby bylo možno dosahovat udržitelného rozvoje, je třeba orientovat politiku rozvoje měst nejen na otázku ekonomických možností měst, ale i na sociální potřeby měst.

Znalostní ekonomika je dokument o městech, která přispívají rozhodujícím způsobem k rozvoji znalostní ekonomiky a šancím úspěšného hospodářského rozvoje. Nemůže existovat jednotný přístup k urbánní politice, ale je třeba vytvořit přístup, který maximalizuje ekonomický potenciál různých typů měst. Proto je třeba podporovat koordinaci a integraci národních sektorových politik.

Sociální začlenění zdůrazňuje větší integraci národních sektorových politik v otázkách bytové politiky, zdravotní péče, vzdělání, bezpečnosti a zaměstnanosti. Vládami členských států by měl být podporován a posilován příspěvek měst k sociálnímu začleňování obyvatel. Je třeba vytvářet kompaktní města s různými funkcemi, zabraňovat chaotickému rozšiřování měst a pomocí vhodných programů redukovat sociální segregaci.

Vztahy město – region je dokument, který řeší problematiku vztahu město – zázemí. Administrativní hranice měst jsou menší, než jejich „hranice ekonomické“, což vytváří problémy při dalším rozvoji. Dochází tak k nesouladu administrativního a funkčního vymezení a s tím souvisejících možností města ovlivňovat rozvoj bezprostředně za svými administrativními hranicemi. Navrhuje se vytvořit koncept město – region, který podpoří integrovaný územní rozvoj. Dokument proto zdůrazňuje, že národní vlády by měly hrát větší úlohu při povzbuzování a podpoře rozvoje měst.

Bristolská dohoda – Bristol Accord

Závěry neformálního zasedání ministrů členských zemí EU k problematice trvale udržitelných sídel vyústily v tzv. Bristolskou dohodu – Bristol Accord, přijatou v prosinci 2005, která představovala zásadní zvrat v pohledu na urbánní problematiku a v přístupech k rozvoji měst. Došlo k docenění významu měst pro další rozvoj Evropy a udržitelný rozvoj měst se stal hlavním tématem další diskuse na celoevropské úrovni. Schválené zásady zahrnují obsáhlý a koherentní rámec zajišťující udržitelný rozvoj, ekonomickou prosperitu a sociální spravedlnost v období rychlých ekonomických změn. V příloze Bristolské dohody je definováno osm charakteristik udržitelného sídla:

- aktivní, komplexní a bezpečné;
- dobře řízené;
- s dobrým spojením;
- s dobrými službami;
- citlivé k životnímu prostředí;
- prosperující;
- dobře projektované a vybudované;
- spravedlivé ke všem.

Lipská charta o udržitelných evropských městech

Významným dokumentem zabývajícím se zásadami a rozvojem urbánní politiky je Lipská charta o udržitelných evropských městech, která byla schválena na zasedání ministrů členských zemí EU 24. a

25. května 2007 v Lipsku. Ministři zde mimo jiné přijali závazek uplatnit princip integrovaného rozvoje měst a na národní úrovni vytvořit odpovídající věcný a správní rámec pro jeho implementaci.

Závěry a doporučení Lipské charty kladou důraz na dva okruhy problémů:

1. širší využívání integrovaných přístupů v politice rozvoje měst a pro tento účel vytvořit na národní úrovni vhodný rámec;

   Integrované politiky rozvoje měst dávají k dispozici soubor nástrojů, a efektivních forem veřejné správy založené na kooperaci a jsou neodmyslitelné při posilování konkurenceschopnosti evropských měst. Zajišťují předvídavou koordinaci osídlení, hospodářského rozvoje, zohledňují existující demografické trendy a podmínky dané energetickou politikou.

   V oblasti integrovaného rozvoje považuje Lipská charta pro posílení konkurenceschopnosti Evropských měst za velmi důležité:

   - vytvoření a zajištění vysoce kvalitních veřejných prostor;
   - modernizaci infrastrukturních sítí a energetickou úspornost;
   - aktivní inovační a vzdělávací politiku.

2. zaměření pozornosti na znevýhodněné čtvrti v kontextu města jako celku;

   V upadajících městských čtvrtích považuje v rámci integrované strategie městského rozvoje za klíčové:

   - zvýšení kvality fyzických (stavebně technických) složek městského prostředí;
   - posílení místní ekonomiky a místní politiky zaměstnanosti;
   - aktivní vzdělávací politiku a programy zaměřené na děti a mládež;
   - podporu sociálně přijatelné městské dopravy.

V závěrech Charta zdůrazňuje nutnost stanovit na národní úrovni hlavní principy rozvoje měst a vytvořit pobídky pro inovační řešení. Strukturální fondy budou proto tvořit nedílnou součást podpory z veřejných zdrojů. Jejich využití musí být zaměřeno na existující problémy a zohledňovat podmínky jednotlivých členských zemí.

Územní agenda Evropské unie

Územní agenda Evropské unie byla rovněž schválena při příležitosti ministerské schůzky na téma rozvoj měst a územní soudržnosti v Lipsku ve dnech 24. a 25. května 2007. Ve svých základních postulátech vychází z dřívějších dokumentů k dané tématice, zejména pak staví na dokumentu Evropské komise z r. 1999 zaměřeném na Evropskou perspektivu územního rozvoje[3].

Územní agenda EU koncepčně zasazuje problematiku měst a městských oblastí do kontextu územní soudržnosti a prvky konceptu Lisabonské strategie a další aktuální témata, zejména tzv. nové velké územní výzvy. Cíl územní soudržnosti byl doplněn jako třetí dimenze, vedle ekonomické a sociální soudržnosti, do základní legislativy EU.

[3] ESDP – European Spatial Development Perspective

Cílem územní soudržnosti je pomocí odstraňování a předcházení vzniku regionálních rozdílů napomáhat vyváženému rozvoji a usilovat o větší provázanost a účinnost jednotlivých politik (regionální, dopravní atd.) majících územní dopad.

Územní agenda EU představuje strategický rámec, v němž jsou uvedeny priority územního rozvoje Evropy. Staví na třech hlavních cílech dokumentu Evropské perspektivy územního rozvoje (ESDP), který zůstává v platnosti, jmenovitě:

- rozvoj vyvážené a polycentrické soustavy měst a nového partnerství města venkova,
- zajištění rovnosti přístupu k infrastruktuře a znalostem,
- udržitelný rozvoj, obezřetná správa a ochrana přírody a kulturního dědictví.

Územní agenda stanovuje v kontextu politiky územní soudržnosti následující priority územního rozvoje v EU:[4]

- posílení polycentrického rozvoje a inovací prostřednictvím vytváření sítí městských regionů a měst;
- vytvoření nových forem spravování územní (territorial governance) a partnerství venkovských a městských oblastí;
- podpora regionálních seskupení (klastrů) posilujících hospodářskou soutěž a inovace v Evropě;
- podpora posílení a rozšíření transevropských sítí;
- podpora transevropského řízení rizik včetně dopadů změny klimatu;
- posílení ekologických struktur a kulturních zdrojů jako přidané hodnoty pro rozvoj.

První akční program pro implementaci Územní agendy Evropské unie

Na základě výše vymezených priorit územního rozvoje v EU byl 23. listopadu 2007 na Azorech schválen tzv. První akční program pro implementaci Územní agendy EU[5], jehož účelem má být iniciování aktivit směřujících k větší koordinaci problematiky územní soudržnosti a politiky urbánního rozvoje. Tento první akční plán je koncipován pro období 2007 – 2011. Ve vztahu k urbánní problematice má První akční program zajistit, aby byly jak územní tak městská dimenze adekvátně vzata v úvahu při hodnocení stávajících politik evropskými institucemi a rovněž při vytváření nových politik a také pro podporu zajištění lepšího územního základu sektorových politik. Česká republika se prostřednictvím Ministerstva pro místní rozvoj přihlásila k odpovědnosti za plnění aktivity 1.1a[6], která se zabývá řešením vztahu měst a venkova.

Cílem aktivity je vypracovat návrhy pro koordinaci mezi územním a urbánním rozvojem, přispívat k posilování polycentrického rozvoje a inovací prostřednictvím síťování měst a identifikovat strategie, potenciál a překážky pro spolupráci mezi městy a venkovem.

[4] *Územní agenda Evropské unie*, vydaná při příležitosti neformální ministerské schůzky na téma rozvoj měst a územní soudržnosti v Lipsku ve dnech 24. a 25. května 2007; část III., odst. (13 - 27), str. 3 - 5

[5] Tento dokument byl schválen v rámci portugalského předsednictví v Radě EU ve dnech 23. a 24. listopadu 2007.

[6] Act 1.1 – „Prepare and promote policy options to foster coordination between spatial and urban development in the light of the Territorial Agenda and the Leipzig Charter, at EU and MS level."

Marseillská deklarace

Na předcházející snahu o aktivní prosazení priorit Lipské charty do politické praxe navázalo svými aktivitami Francouzské předsednictví, na jehož závěr byla v Marseille 25. listopadu 2008 schválena tzv. Marseillská deklarace.

Ve svých závěrech shrnulo tři hlavní okruhy problémů:

- byla podpořena implementace Lipské charty a její integrace do problematiky územní soudržnosti,
- rozvoj měst musí zohledňovat probíhající klimatické změny,
- nutnost využití politiky soudržnosti při podpoře integrovaného rozvoje měst.

Pro podporu praktického uplatnění integrovaného přístupu v urbánním rozvoji navrhlo francouzské předsednictví vytvoření „Referenčního rámce pro udržitelná evropská města“, který představuje platformu zaměřenou na podporu multilaterálního dialogu vedoucího k efektivnějšímu strategickému řízení, aplikaci integrovaných přístupů v praxi a metody jejich hodnocení, výměnu zkušeností v oblasti rozvoje měst a sdílení příkladů dobré praxe, usnadňující generalizaci poznatků a jejich následné využití. Cílem tohoto nástroje je vytvořit společnou metodiku, obsahující mj. kritéria a indikátory významné pro společný a ucelený postup při zajišťování udržitelného rozvoje měst EU.

Toledská deklarace

Dne 22. června 2010 byla na neformálním jednání ministrů odpovědných za urbánní politiku přijata „Toledská deklarace“. Na tvorbě jejího obsahu se aktivně podílely nejen členské státy EU, ale i evropské instituce, věnující se urbánní problematice. Hlavním tématem Deklarace je „Integrovaná regenerace měst“, jež je také jedním z hlavních témat strategie "Evropa 2020". Cílem přijatého dokumentu je rovněž příspěvek k co nejrychlejšímu překonání současné hospodářské krize, aby se evropská města opět stala živými, rozvíjejícími se a ekologickými centry.

Příloha 3 – Evropské programy a opatření pro města[1]

Tato příloha obsahuje popis dostupných evropských programů a opatření, v rámci nichž mohou v programovacím období 2007 – 2013 čerpat města. Města, stejně jako další obecní samosprávy, patří mezi ty subjekty, které se na čerpání evropských fondů mohou významně podílet. Z fondů EU jsou financovány projekty v různých oblastech počínaje životním prostředím a konče vědou a výzkumem.

Tabulka P3.1– Oblasti podpory z dotačních titulů EU

Oblast	Podporované projekty
Ochrana životního prostředí	Např. budování čistíren odpadních vod, rozvodných sítí pitné vody, výsadba regenerační zeleně, instalace větrných elektráren, budování systémů odděleného sběru odpadů, investiční podpora vzdělávacích, poradenských a informačních center environmentálního vzdělávání apod.
Rozvoj dopravy a dopravní infrastruktury	Např. výstavba a opravy silnic, železnic, dálnic, obchvatů, říční infrastruktury, budování přestupních terminálů integrované veřejné dopravy, nákupu dopravních prostředků městské hromadné dopravy apod.
Rozvoj měst a obcí, přeshraniční spolupráce	Např. úpravy veřejných prostranství, včetně výsadby okrasné zeleně, infrastruktura pro poskytování sociálních, vzdělávacích a zdravotnických služeb, infrastruktura pro poskytování zájmových a volnočasových aktivit, přeshraniční spolupráce v oblasti rozvoje mezilidských vztahů, společenských a kulturních aktivit, regenerace bytových domů apod.
Rozvoj venkova	Oproti období 2000 — 2006 již pod strukturální fondy nespadá podpora konkurenceschopnosti zemědělství, lesnictví a rozvoje venkova. Tyto oblasti jsou financovány prostřednictvím Programu rozvoje venkova financovaného z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD).
Zlepšování kvality služeb poskytovaných veřejnou správou a samosprávou	Např. výstavba datových sítí pro potřeby služeb veřejné správy, zavádění moderních metod zvyšování výkonnosti, kvality a transparentnosti

[1] Tato příloha byla zpracována s využitím následujících textů: *Analýza potenciálních potřeb obcí po roce 2013 z hlediska budoucí kohezní politiky : Pracovní verze*. Hradec Králové : Centrum EP, 2010. 40 s. a *Programy pro místní samosprávu*. Praha : MMR, 2008. 6 s.

	veřejné správy apod.
Rozvoj cestovního ruchu	Např. rozvoj kapacit ubytovacích zařízení, vybudování, rekonstrukce a obnova skanzenů, muzeí apod., budování cyklostezek a cyklotras s využitím pro cestovní ruch, prezentace turistických destinací apod.
Rozvoj lidských zdrojů	Např. rekvalifikační kurzy pro nezaměstnané, poskytování sociálních služeb, zvyšování kvality výuky cizích jazyků, vytvoření systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, inovace vzdělávacích programů, vzdělávání pracovníků výzkumu a vývoje, podpora dalšího vzdělávání apod.
Podpora podnikání, vědy a výzkumu	Např. podpora při zakládání podniků, nákupu výrobních technologií, podpora patentové aktivity podniků, vědeckovýzkumných institucí a vysokých škol, výstavba a další rozvoj existujících průmyslových parků, podpora rozvoje poradenství v oblasti eko-technologií a environmentálních systémů řízení, podpora marketingových služeb apod.

Zdroj: Informace o fondech EU. Ministerstvo pro místní rozvoj [online]. [cit. 2010-08-08]. Dostupné WWW: <http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU>.

Na právě probíhající programové období 2007—2013 má ČR z evropských fondů k dispozici 26,69 miliard eur. Každá členská země si dojednává s Evropskou komisí operační programy (OP), které jsou zprostředkujícím mezistupněm mezi třemi hlavními evropskými fondy (ERDF, ESF, FS) a konkrétními příjemci finanční podpory v členských státech a regionech. Jsou to strategické dokumenty představujících průnik priorit politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU a individuálních zájmů členských států. Česko si pro nynější období vyjednalo 26 operačních programů. Osm z nich je zaměřeno tematicky (např. na dopravu, vědu a vzdělávání, zaměstnanost, životní prostředí) a sedm zeměpisně (na Středočeský kraj, Střední Moravu, Moravskoslezsko atd.) Ostatní OP umožňují přeshraniční, meziregionání a nadregionální spolupráci či zajišťují technické, administrativní a výzkumné zázemí realizace politiky soudržnosti. Každý subjekt, jenž chce požádat o finanční podporu z fondů EU, musí předložit projekt řídicímu orgánu operačního programu. Řídicími orgány operačních programů jsou u tématicky zaměřených OP resortní ministerstva; u územně vymezených OP regionální rady regionů soudržnosti, což jsou územní celky odpovídající jednomu nebo více českým krajům zřízené za účelem přijímání dotací z evropských fondů

Tabulka P3.2- Přehled operačních programů programového období 2007–2013

Zkratka OP	Název OP / ROP a zdroj financování	Řídící orgán	Podíl na alokaci NSRR
1. cíl: Konvergence			
Tematické OP			
1. OP D	OP Doprava (FS/ ERDF)	Ministerstvo dopravy	21,8
2. OP ŽP	OP Životní prostředí (FS/ ERDF)	Ministerstvo životního prostředí	18,5
3. OP PI	OP Podnikání a inovace (ERDF)	Ministerstvo průmyslu a obchodu	11,5
4. OP VaVpI	OP Výzkum a vývoj pro inovace (ERDF)	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	7,8
5. OP VK *	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost (ESF)	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	6,9
6. OP LZZ *	OP Lidské zdroje a zaměstnanost (ESF)	Ministerstvo práce a sociálních věcí	6,9
7. IOP *	Integrovaný operační program (ERDF)	Ministerstvo pro místní rozvoj	6,0
8. OP TP *	OP Technická pomoc (ERDF)	Ministerstvo pro místní rozvoj	0,9
Regionální OP			
9. ROP SZ	ROP pro NUTS II Severozápad (ERDF)	RR Severozápad (Ústí nad Labem)	2,8
10. ROP MS	ROP pro NUTS II Moravskoslezsko (ERDF)	RR Moravskoslezsko (Ostrava)	2,7
11. ROP JV	ROP pro NUTS II Jihovýchod (ERDF)	RR Jihovýchod (Brno)	2,7
12 ROP SM	ROP pro NUTS II Střední Morava (ERDF)	RR Střední Morava (Olomouc)	2,5
13. ROP SV	ROP pro NUTS II Severovýchod (ERDF)	RR Severovýchod (Hradec Králové)	2,5
14. ROP JZ	ROP pro NUTS II Jihozápad (ERDF)	RR Jihozápad (České Budějovice)	2,3
15. ROP SČ	ROP pro NUTS II Střední Čechy (ERDF)	RR Střední Čechy (Praha)	2,1
2. cíl: Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost			
16. OP PK	OP Praha – Konkurenceschopnost (ERDF)	Magistrát hlavního města Prahy	0,9
17. OP PA	OP Praha – Adaptabilita (ESF)	Magistrát hlavního města Prahy	0,4
3. cíl: Evropská územní spolupráce			
18. ČR-PL	OP Přeshraniční spolupráce ČR-Polsko	Ministerstvo pro místní rozvoj	0,8
19. ČR-SR **	OP Přeshraniční spolupráce SR-ČR	---	---
20. R-ČR**	OP Přeshraniční spolupráce Rakousko-ČR	---	---
21. S-ČR **	OP Přeshraniční spolupráce Sasko-ČR	---	---
22. B-ČR **	OP Přeshraniční spolupráce Bavorsko-ČR	---	---
23. OP MS **	OP Meziregionální spolupráce	---	---
24. OP NS **	OP Nadnárodní spolupráce	---	---
25. Interact **	Servisní program INTERACT II	---	---
26. ESPON **	Program ESPON 2013	---	---

** OP je tzv. vícecílový operační program, tzn. že OP je vedle 1. cíle "Konvergence" financován také z finančních prostředků pro 2. cíl "Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost".*

*** OP není v gesci českého ŘO.*

Zdroj: MMR, Měsíční monitorovací zpráva o průběhu čerpání strukturálních fondů, fondu soudržnosti a národních zdrojů v programovém období 2007–2013: červenec 2010, , 2010. 84 s.

Životní prostředí

Operační program Životní prostředí umožňuje svým zaměřením realizaci projektů obcí a měst celkem v 17 oblastech. Nejvíce zásadní intervencí je oblast snižování znečištění vod skrze výstavbu, rekonstrukci a intenzifikaci centrálních ČOV, stokových systémů, úpraven vody a zdrojů pitné vody, rekonstrukce a dostavba přivaděčů a rozvodných sítí pitné vody, vč. souvisejících objektů sloužících veřejné potřebě. V této oblasti se podpora dále vztahuje na snížení znečištění způsobujícího eutrofizaci, snížení znečištění průmyslových zdrojů, aktivity komplexního monitoringu stavu povrchových a podzemních vod a systémy pro omezování rizika povodní. Oblast zlepšování kvality ovzduší se zaměřuje na snížení imisní zátěže ze zdrojů v objektech nenapojených na centrální zdroje tepla, snížení příspěvku k imisní zátěži obyvatel prostřednictvím omezení emisí z energetických systémů, vč. centrálních zdrojů tepla. Dále se jedná také o snížení imisní zátěže omezením prašnosti z plošných zdrojů a inovace systémů sledování a hodnocení imisní zátěže na území ČR. Oblast omezování emisí je pokryta rekonstrukcemi spalovacích a nespalovacích zdrojů za účelem snížení emisí NOX, SO2 a prachových částic. Spadá sem i záměna technologií a technická opatření na zdrojích vedoucí k odstranění či snížení emisí VOC a NH3 do ovzduší. Další oblastí intervence je výstavba nových zařízení a rekonstrukce stávajících s cílem zvýšení využívání obnovitelných zdrojů energie pro výrobu tepla, elektřiny a kombinované výroby tepla a elektřiny. Spadá sem i realizace úspor energie a využití odpadního tepla u nepodnikatelské sféry. Čtvrtou komplexní oblastí je zkvalitnění nakládání s odpady, pod které spadají integrované systémy nakládání s odpady, systémy odděleného sběru, skladování a manipulace s odpady kromě systémů pro separaci nebezpečných zdravotnických odpadů, kde je podpora určena pouze pro příspěvkové organizace obcí. Spadají sem i zařízení na úpravu nebo využívání odpadů (zejména třídění, úprava a recyklace) a odstraňování nepovolených a rekultivace starých skládek. Oblastí podpory je také odstraňování starých ekologických zátěží, omezování průmyslového znečištění a snižování environmentálních rizik, podpora biodiverzity, obnova krajinných struktur, optimalizace vodního režimu krajiny, podpora regenerace urbanizované krajiny, prevence sesuvů a skalních řícení, monitoring geofaktorů a následků hornické činnosti, hodnocení neobnovitelných přírodních zdrojů, vč. zdrojů podzemních vod a konečně rozvoj infrastruktury pro realizaci environmentálních vzdělávacích programů, poskytování environmentálního poradenství a informací.

Tabulka P3.3– Podporovaná opatření obcí a měst v oblasti životního prostředí

OP Životní prostředí
1.1 Snížení znečištění vod
1.2 Zlepšení jakosti pitné vody
1.3 Omezování rizika povodní
2.1 Zlepšení kvality ovzduší
2.2 Omezování emisí
3.1 Výstavba nových zařízení a rekonstrukce stávajících zařízení s cílem zvýšení využívání OZE pro výrobu tepla, elektřiny a kombinované výroby tepla a elektřiny
3.2 Realizace úspor energie a využití odpadního tepla
4.1 Zkvalitnění nakládaní s odpady
4.2 Odstraňování starých ekologických zátěží
5.1 Omezování průmyslového znečištění
6.1 Implementace a péče o území soustavy Natura 2000
6.2 Podpora biodiverzity
6.3 Obnova krajinných struktur
6.4 Optimalizace vodního režimu krajiny

6.5 Podpora regenerace urbanizované krajiny
6.6 Prevence sesuvů a skalních řícení, monitorování geofaktorů a následků hornické činnosti a hodnocení neobnovitelných přírodních zdrojů včetně zdrojů podzemních vod
7.1 Rozvoj infrastruktury pro realizaci environmentálních vzdělávacích programů, poskytování environmentálního poradenství a environmentálních informací

Zdroj: Programy pro místní samosprávu. Praha : MMR, 2008. 6 s.

Doprava

Operační program Doprava přístupný pro obce a města jako konečné příjemce v zásadě není. Výjimkou je projekt modernizace a rozvoj pražského metra a systémů řízení silniční dopravy v hl. m. Praze.

Tabulka P3.4– Podporovaná opatření obcí a měst v oblasti dopravy

OP Doprava
Modernizace a rozvoj pražského metra a systémů řízení silniční dopravy v hl. m. Praze

Zdroj: Programy pro místní samosprávu. Praha : MMR, 2008. 6 s.

Rozvoj měst a regionů

Regionální operační programy jsou pro města důležitým dotačním titulem, jelikož průřezově obsahují priority zaměřené na rozvoj a zvyšování konkurenceschopnosti měst. Všechny regionální operační programy obsahují tzv. urbánní osu, která je klíčovým zdrojem financí zejména pro statutární města. Společným jmenovatelem regionálních operačních programů z hlediska obcí je podpora projektů cestovního ruchu, (např. výstavba a modernizace turistické infrastruktury a doprovodných služeb, vč. marketingových koncepcí), rozvoj městských a venkovských oblastí s 500 až 5000 obyvateli prostřednictvím zkvalitnění vzdělávací, sociální a zdravotnické infrastruktury. A dále podpora budování a rekonstrukce regionální dopravní infrastruktury. Pod tyto spadá výstavba a modernizace silnic II. a III. třídy, dále projekty regionálních letišť, nákup dopravních prostředků veřejné dopravy a zavádění systémů integrace veřejné dopravy.

Tabulka P3.5– Podporovaná opatření obcí a měst v oblasti regionálního rozvoje

Regionální operační programy
ROP NUTS II Jihovýchod
1.1. Rozvoj dopravní infrastruktury v regionu
1.2. Rozvoj dopravní obslužnosti a veřejné dopravy
1.3. Obnova vozového parku drážních vozidel hromadné přepravy osob
1.4. Rozvoj infrastruktury pro bezmotorovou dopravu
2.1. Rozvoj infrastruktury pro cestovní ruch
2.2. Rozvoj služeb v cestovním ruchu
3.1. Rozvoj urbanizačních center
3.2. Rozvoj regionálních středisek
3.3. Rozvoj a stabilizace venkovských sídel
3.4. Veřejné služby regionálního významu
ROP NUTS II Jihozápad
1.1. Modernizace regionální silniční sítě
1.2. Rozvoj infrastruktury pro veřejnou dopravu
1.3. Modernizace vozového parku veřejné dopravy
1.4. Rozvoj regionálních letišť
1.5. Rozvoj místních komunikací

2.1. Integrované projekty rozvojových center
2.1. Revitalizace částí měst a obcí
2.3. Rozvoj infrastruktury základního, středního a vyššího odborného školství
2.4. Rozvoj infrastruktury pro sociální integraci
2.5. Rozvoj zdravotnické péče
3.1. Rozvoj infrastruktury cestovního ruchu
3.2. Revitalizace památek a využití kulturního dědictví v rozvoji cestovního ruchu
3.3. Rozvoj služeb cestovního ruchu, marketingu a produktů cestovního ruchu
ROP NUTS II Moravskoslezsko
1.1. Rozvoj regionální silniční dopravní infrastruktury
1.2. Rozvoj a dostupnost letiště Ostrava
1.3. Rozvoj dopravní obslužnosti
1.4. Infrastruktura integrovaného záchranného systému a krizového řízení
2.1. Infrastruktura veřejných služeb
2.2. Rozvoj cestovního ruchu
2.3. Podpora využívání brownfields
2.4. Marketing regionu
3.1. Rozvojové póly regionu
3.2. Subregionální centra
4.1. Rozvoj venkova
ROP NUTS II Severovýchod
1.1 Rozvoj regionální silniční dopravní infrastruktury
1.2 Podpora projektů zlepšujících dopravní obslužnost území
1.3 Rozvoj veřejných mezinárodních letišť
2.1 Rozvoj regionálních center
2.2 Rozvoj měst
2.3 Rozvoj venkova
3.1 Rozvoj základní infrastruktury a doprovodných aktivit v oblasti CR
3.2 Marketingové a koordinační aktivity v oblasti CR
4.1 Podpora rozvoje infrastruktury pro podnikání
4.2 Podpora rozvoje spolupráce se středními školami a učilišti, dalšími regionálními vzdělávacími institucemi a úřady práce
ROP NUTS II Severozápad
1.1 Revitalizace a regenerace městských aglomerací
1.2 Infrastruktura v oblasti rozvoje lidských zdrojů
2.1 Budování kapacity pro místní rozvoj, informovanost a osvěta veřejnosti
2.2 Investice pro zlepšení fyzické infrastruktury
3.1 Rozvoj dopravní infrastruktury regionálního a nadregionálního významu
3.2 Rozvoj dopravní obslužnosti regionu
4.1 Budování a rozvoj atraktivit a infrastruktury CR
4.2 Zlepšování kvality a nabídky ubytovacích a stravovacích zařízení
4.3 Podpora marketingu a tvorby a rozvoje produktů CR
ROP NUTS II Střední Čechy
1.1 Regionální dopravní infrastruktura
1.2 Udržitelné formy veřejné dopravy
2.2 Veřejná infrastruktura a služby cestovního ruchu
2.3 Propagace a řízení turistických destinací Středočeského kraje
3.1 Rozvoj regionálních center
3.2 Rozvoj měst
3.3 Rozvoj venkova

ROP NUTS II Střední Morava
1.1. Regionální dopravní infrastruktury
1.2. Veřejná doprava
1.3. Bezmotorová doprava
2.1. Rozvoj regionálních center
2.2. Rozvoj měst
2.3. Rozvoj venkova
2.4. Podpora podnikání
3.1. Integrovaný rozvoj cestovního ruchu
3.2. Veřejná infrastruktura a služby
3.4. Propagace a řízení

Zdroj: Programy pro místní samosprávu. Praha : MMR, 2008. 6 s.

Integrované projekty

Integrovaný operační program umožňuje městům a obcím realizovat projekty ve čtyřech oblastech intervence. Prvou oblastí je zavádění ICT v územní veřejné správě, kde se jedná hlavně o elektronizaci agend veřejné správy, vybudování komunikační infrastruktury resp. přístupových míst pro komunikaci s informačními systémy veřejné správy a sdílení dat s centrálními registry včetně tvorby nových registrů. Druhou oblastí je zvyšování kvality a dostupnosti veřejných služeb v oblasti sociální integrace. Skrze investiční podporu se zavádí jednotný přístup k transformaci pobytových zařízení sociálních služeb na jiné, více integrující, typy a dále se podporuje zajištění dostupnosti služeb, umožňujících návrat příslušníků nejvíce ohrožených sociálně vyloučených romských lokalit zpět na trh práce a do společnosti. Třetí oblastí je národní podpora využití potenciálu kulturního dědictví, zaměřená na realizaci vzorových projektů obnovy a využití nejvýznamnějších součástí nemovitého památkového fondu ČR. Čtvrtou oblastí je modernizace a rozvoj systémů tvorby územních politik zahrnující podpora při zavádění územně analytických podkladů obcí a tvorby/aktualizace územních plánů obcí. Obce a města realizují především projekty e-governmentu (zřizování kontaktních míst CzechPOINT) a tvorbu územích plánů.

Tabulka P3.6– Podporovaná opatření obcí a měst v oblasti integrovaných projektů

Integrovaný operační program
1.2 Zavádění ICT v územní veřejné správě
2.1 Služby v oblasti sociální integrace
2.2 Služby v oblasti veřejného zdraví
2.3 Služby v oblasti zaměstnanosti
2.4 Služby v oblasti bezpečnosti, prevence a řešení rizik
3.2 Národní podpora využití potenciálu kulturního bohatství
3.3 Zlepšení prostředí v sídlištích
3.4 Modernizace a rozvoj systémů tvorby územních politik

Zdroj: Programy pro místní samosprávu. Praha : MMR, 2008. 6 s.

Vzdělávání

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost podporuje projekty obcí a měst ve třech prioritních osách. V rámci počátečního vzdělávání se podpora zaměřuje na zvyšování kvality ve vzdělávání skrze vytváření podmínek pro implementaci školních vzdělávacích programů, nových vyučovacích metod, zvyšování kvality výuky cizích jazyků, využívání ICT nebo spolupráce s aktéry trhu práce na regionální a místní úrovni. Dále se jedná o aplikaci vyučovacích metod a forem podporujících rovný přístup ke vzdělávání, propracování a rozšíření nabídky asistenčních, speciálně-

pedagogických a psychologických služeb pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Součástí může být i vybudování záchytné sítě pro ohrožené osoby. Třetí oblastí podpory je vzdělávání pracovníků škol a školských zařízení, a to prostřednictvím metodické podpory výuky cizích jazyků, zvyšování managerských kompetencí pracovníků škol a obecně zvýšení dostupnosti, kvality a atraktivity nabídky dalšího vzdělávání pro ně. V oblasti terciárního vzdělávání je podpora pro obce zaměřena na přípravu lidských zdrojů pro vznik a fungování technologických platforem a clusterů, studijní pobyty studentů, pedagogů a vědeckých pracovníků a na rozvoj vzájemné spolupráce mezi institucemi terciárního vzdělávání, výzkumnými pracovišti, aplikační sférou a veřejným sektorem. Oblast dalšího vzdělávání je zaměřena na podporu provázanosti počátečního a dalšího vzdělávání, zavádění moderních a inovativních vzdělávacích technologií a metod pro organizace působící v této oblasti. Výše jmenované oblasti intervencí (major. vzdělávání pracovníků, zavadění nových vyučovacích metod, podpora ICT) jsou pro malé rsp. venkovské obce důležité v souvislosti s jimi zřizovanými základními a mateřskými školami.

Tabulka P3.7– Podporovaná opatření obcí a měst v oblasti vzdělávání

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
1.1 Zvyšování kvality ve vzdělávání
1.2 Rovné příležitosti žáků, včetně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
1.3 Další vzdělávání pracovníků škol a školských zařízení
2.1 Systémový rámec terciárního vzdělávání a rozvoje lidských zdrojů ve výzkumu a vývoji
2.2 Podpora vyššího odborného vzdělávání
2.3 Podpora vysokoškolského vzdělávání
2.4 Lidské zdroje ve výzkumu a vývoji
2.5 Partnerství a sítě
3.1 Systémový rámec dalšího vzdělávání
3.2 Individuální další vzdělávání
3.3 Podpora nabídky dalšího vzdělávání

Zdroj: Programy pro místní samosprávu. Praha : MMR, 2008. 6 s.

Lidské zdroje a zaměstnanost

Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost tematizuje obce, města nebo jimi zřizované organizace ve třech prioritních osách. Sociální integrace je rozvíjena prostřednictvím podpory vzdělávání zadavatelů, poskytovatelů a uživatelů sociálních služeb. Dále pak pomocí systémové podpory sociálních služeb a subjektů působících v sociální oblasti a podpora nástrojů umožňujících aplikaci zákona o sociálních službách a dalších právních norem. Speciálně je vyčleněna podpora sociální integrace příslušníků romských lokalit, resp. sociálně vyloučených romských komunit. S tím se pojí vzdělávání zadavatelů, poskytovatelů a uživatelů služeb, rozvoj partnerství a systémová podpora sociálních služeb v těchto lokalitách, resp. komunitách jako takových. V oblasti integrace sociálně vyloučených skupin na trhu práce se jedná zejména o aktivity a podpůrné, zejména poradenské, služby vedoucí k motivaci a aktivizaci cílové skupiny k zaměstnání, jeho udržení a dalšímu profesnímu vzdělávání. Součástí je též podpora tvorby a realizace komplexních programů zaměstnanosti za spolupráce místních iniciativ a sociálních partnerů. Téma rovných příležitosti žen a mužů na trhu a sladění pracovního a rodinného života mohou obce naplňovat projekty zpřístupňujícími nabídku vzdělávacích a rekvalifikačních programů podporujících přístup žen k získání klíčových ICT dovedností na trhu práce, tvorby programů odstraňujících projevy diskriminace na trhu práce na základě pohlaví, vzdělávání rodičů na mateřské a rodičovské dovolené, podporu a rozvoj služeb péče o děti za účelem sladění pracovního a rodinného života jejich rodičů. Doplňující aktivitou je v této oblasti podpora

aktérů rodinné politiky na místní, regionální, národní a mezinárodní úrovni. Oblast posilování institucionální kapacity a efektivnosti veřejné správy zahrnuje např. zefektivnění řízení lidských zdrojů, rozvoj distančních forem vzdělávání nebo provádění analýz a procesních auditů s cílem aplikovat moderní metody zvyšování výkonnosti, kvality a transparentnosti veřejné správy. Jedná se též o podporu průřezové komunikace mezi jednotlivými resorty směrem k územním samosprávním celkům, posilování etických standardů, využívání systému zpětné vazby s uživateli veřejných služeb a rozšiřování aplikací e-governmentu, včetně vytvoření informačního systému o veřejných službách. Mezinárodní dimenze je naplňována výměnou zkušeností a přenosem příkladů dobré praxe mezi členskými státy v otázkách zaměření a implementace ESF. To zahrnuje nutný vznik partnerství a tematických sítí. Pro rozvoj malých obcí je důležité zvyšovat kvalitu řízení obce např. pomocí vzdělávání pracovníků, zavádění CAF metody při řízení úřadu, zapojením do národního plánu elektronizace veřejné správy (eGON centra), ale i řešení sociální integrace (např. terénní sociální práce sociálně vyloučených romských lokalitách).

Tabulka P3.8– Podporovaná opatření obcí a měst v oblasti rozvoje lidských zdrojů a zaměstnanosti

OP Lidské zdroje a zaměstnanost
2.1. Posílení aktivních politik zaměstnanosti
3.1. Podpora sociální integrace a sociálních služeb
3.2. Podpora sociální integrace romských lokalit
3.3. Integrace sociálně vyloučených skupin na trhu práce
3.4. Rovné příležitosti žen a mužů na trhu práce a sladění pracovního a rodinného života
4.2. Posilování institucionální kapacity a efektivnosti samosprávných celků

Zdroj: Programy pro místní samosprávu. Praha : MMR, 2008. 6 s.

Podpora podnikání

Operační program Podnikání a inovace umožňuje zapojení obcí a měst ve dvou oblastech podpory. Pokud město vystupuje jako podnikatelský subjekt, může realizovat aktivity inovačního projektu, projektu na ochranu práv průmyslového vlastnictví a zakládat nebo rozvíjet centra průmyslového výzkumu, vývoje a inovací včetně stavebních prací a vybavení technologií a zařízeními. V rámci rozvíjení prostředí pro podnikání a inovace mohou obce zakládat nebo rozšiřovat podnikatelské zóny, stavět nebo rekonstruovat podnikatelský objekt určený k pronájmu. Lze také pořizovat projektové dokumentace projektu, kterým dojde k výstavbě, rekonstrukci nebo regeneraci podnikatelské nemovitosti.

Tabulka P3.9– Podporovaná opatření obcí a měst v oblasti podnikání

OP Podnikání a inovace
2.1 Bankovní nástroje podpory malých a středních podniků
3.1 Úspory energie a obnovitelné zdroje energie
5.1 Platformy spolupráce
5.2 Infrastruktura pro rozvoj lidských zdrojů
5.3 Infrastruktura pro podnikání

Zdroj: Programy pro místní samosprávu. Praha : MMR, 2008. 6 s.

Věda, výzkum a inovace

Obce a města splňující definici výzkumné organizace dle pravidel Rámce ES pro státní podporu VaVaI (2006/C323/01), mohou realizovat projekty ve čtyřech oblastech podpory OP Věda a výzkum pro inovace. Prvou oblastí je budování evropských center excelence, která zahrnuje stavební činnost,

pořizování přístrojového, laboratorního a informačního vybavení se zásadním důrazem na mezinárodní kvalitu a aspekt projektů. Budování regionálních vědeckovýzkumných center je druhou možností pro města. I zde lze realizovat investiční stavební projekty včetně vybavení technologiemi s důrazem na spolupráci vybudovaných center s aplikační sférou. Dále se může jednat o projekty posilující spolupráci mezi aplikační sférou a veřejným sektorem nebo projekty zaměřené na spolupráci mezinárodními výzkumnými partnery. Třetí oblastí je komercionalizace výsledků výzkumných organizací a ochrana duševního vlastnictví. Zde je kladen důraz na transfer technologií ve formě vzniku center pro transfer technologií, založení a řízení mechanismů financování testovací fáze při zakládání technologických firem, podpora zakládání spin-off firem nebo vybavování testovacích, měřících a ověřovacích center přístrojovým vybavením. Poslední oblastí je propagace a informovanost o výsledcích výzkumu a vývoje. Obce a města mohou realizovat projekty, jako jsou návštěvnická informační centra ve výzkumných organizacích, vědecko-technická muzea nebo obecně veškeré prostředky informačních technologií přispívající k popularizaci VaV (specializované internetové portály, databáze). Mezi nástroje popularizace lze zařadit také organizaci výstav, konferencí nebo roadshow.

Evropská územní spolupráce

Projekty meziregionální spolupráce měst se mohou zaměřovat na neinvestiční aktivity v oblastech inovace a znalostní ekonomika, životní prostředí a ochrana před riziky. Projekty v rámci nadnárodní spolupráce mohou být zaměřeny na zlepšování rámcových podmínek pro inovace vč. budování kapacit a podpory rozvoje znalostí. Dále sem padá rozvíjení multimodální logistické spolupráce, zlepšování vzájemné propojenosti Střední Evropy, podpora trvale udržitelné a bezpečné mobility a prosazování ICT ve veřejných službách (komunikace a systémy efektivního řízení dopravy). V oblasti životního prostředí se jedná o snižování rizik přírodních a člověkem způsobených katastrof, podporu využívání energie z obnovitelných zdrojů, zvyšování energetické účinnosti, podpora technologií a postupů šetrných k životnímu prostředí a obecně budování vysoce kvalitního prostředí na základě řízení přírodních zdrojů a dědictví. Do poslední oblasti podpory patří budování polycentrických sídelních struktur, řešení územních dopadů demografických a sociálních změn na rozvoj měst a využívání kulturních zdrojů ke zvyšování jejich atraktivity. Průnikem oblastí intervencí v přeshraniční spolupráci je zejména oblast podpory rozvoje podnikatelského prostředí, rozvoj dopravní infrastruktury a dostupnosti pohraničí, ochrana životního prostředí včetně prevence rizik, podpora rozvoje cestovního ruchu a zachování kulturního dědictví, síťování a tvorba partnerství včetně územní spolupráce veřejných institucí, rozvoj lidských zdrojů a vzdělávání.

Tabulka P3.10– Podporovaná opatření obcí a měst v oblasti územní spolupráce

OP Meziregionální spolupráce
Inovace a znalostní ekonomika
Životní prostředí a ochrana před riziky
OP Nadnárodní spolupráce
1.1 Zlepšování rámcových podmínek pro inovaci
1.2 Budovaní kapacit pro šíření a aplikaci inovace
1.3 Podpora rozvoje znalostí
2.1 Zlepšování vzájemné propojenosti Střední Evropy
2.2 Rozvíjení multimodální logistické spolupráce
2.3 Podpora trvale udržitelné a bezpečné mobility

2.4 Informační a komunikační technologie (ICT) a alternativní řešení pro zlepšování přístupu
3.1 Budování vysoce kvalitního životního prostředí na základě řízení přírodních zdrojů a přírodního dědictví
3.2 Snižování rizik a dopadů přírodních a člověkem způsobených katastrof
3.3 Podpora využívání energie z obnovitelných zdrojů a zvyšování energetické účinnosti
3.4 Podpora technologií a činností, které jsou šetrné k životnímu prostředí
4.1 Budování polycentrických sídelních struktur a územní spolupráce
4.2 Řešení územních dopadů demografických a sociálních změn na rozvoj měst a regionů
4.3 Využívání kulturních zdrojů ke zvyšování atraktivity měst a regionů
Operační programy přeshraniční spolupráce
OP Přeshraniční spolupráce ČR - Bavorsko
1.1. Hospodářská spolupráce a rozvoj ekonomického prostoru
1.2. Cestovní ruch, volný čas a rekreace
1.3. Profesní vzdělávání a trh práce
1.4. Výchova a všeobecné vzdělávání, věda, výzkum, kultura, zdravotnictví a sociální péče, civilní ochrana a ochrana před katastrofami
1.5. Sítě
2.1. Životní prostředí a ochrana přírody
2.2. Územní plánování a rozvoj venkovského prostoru
2.3. Doprava
OP Přeshraniční spolupráce ČR - Polsko
1.1. Posilování dostupnosti
1.2. Ochrana životního prostředí
1.3. Prevence rizik
2.1. Rozvoj podnikatelského prostředí
2.2. Podpora rozvoje cestovního ruchu
2.3. Podpora spolupráce v oblasti vzdělávání
3.1. Územní spolupráce veřejných institucí
3.2. Podpora společenských, kulturních a volnočasových aktivit
3.3. Fond mikroprojektů
OP Přeshraniční spolupráce ČR - Rakousko
1.1. Infrastruktura související s podnikáním a inovacemi
1.2. Cestovní ruch, kultura a hospodářské aktivity v oblasti volného času
1.3. Rozvoj lidských zdrojů, trh práce, vzdělávání a kvalifikace
1.4. Prevence zdravotních a sociálních rizik, sociální integrace
2.1. Doprava a regionální dostupnost
2.2. Životní prostředí a prevence rizik
2.3. Udržitelné sítě, institucionální spolupráce a územní plánování
OP Přeshraniční spolupráce ČR - Sasko
1.1. Kooperativní zlepšení a rozvoj a výstavba potřebné infrastruktury a spolupráce v oblasti regionálního plánování a rozvoje
1.2. Kooperace v oblasti lidských zdrojů, socio-kulturního rozvoje a partnerské spolupráce
1.3. Kooperace v oblasti bezpečnosti, záchranných služeb, ochrany před katastrofami a protipožární ochrany
1.4. Společný fond malých projektů
2.1. Hospodářská kooperace a rozvoj přeshraničních hospodářských struktur
2.2. Kooperace a rozvoj přeshraničních struktur v cestovním ruchu
3.1. Kooperace v oblasti ochrany klimatu, ochrany lesa a přírody, péče o krajinu a odpadového hospodářství
3.2. Kooperace v oblastech protipovodňové ochrany, vodního hospodářství a vodních staveb

OP Přeshraniční spolupráce ČR - Slovensko
Podpora sociokulturního a hospodářského rozvoje přeshraničního regionu a spolupráce
Rozvoj dostupnosti přeshraničního území a životního prostředí

Zdroj: Programy pro místní samosprávu. Praha : MMR, 2008. 6 s.

Příloha 4 - Výstupy z dotazníkového šetření

Úvod

V rámci analýzy potřeb měst bylo realizováno dotazníkové šetření, jehož podrobnější výstupy popisuje tato příloha. Realizované dotazníkové šetření je možné chápat jako explorativní studii v oblasti mapování potřeb měst a zkušeností s využívání evropských fondů. Dotazníkové šetření proběhlo v období květen až červen 2010. Dotazníky byly rozesílány e-mailem, určeny byly vedoucím představitelům měst. Dotazníky byly distribuovány jménem předsedy Svazu měst a obcí České republiky. S ohledem na skutečnost, že v současné době jsou představitelé měst zahlceni různými anketami a dotazníky, usilovala tato forma oslovení obcí o co největší návratnost založenou při současné minimalizaci transakčních nákladů. Celkově bylo rozesláno 716 dotazníků (a to jak členských obcí Svazu tak nečlenům). Vyplněné dotazníky byly zaslány zpět přímo výzkumnému týmu a to v elektronické podobě. V rámci dotazníkového šetření byly získány odpovědi od celkem 327 subjektů, návratnost tedy činila 45,7 %. Tři dotazníky byly v rámci zpracování vyřazeny z důvodů duplicity a odlišného typu respondenta (část obce bez vlastního statutu).

Analyzovaný soubor tedy obsahuje 324 odpovědí. S ohledem na velikost a reprezentativnost souboru je možné data získaná v rámci výzkumu zobecnit na všechna města v České republice. Jednotkou analýzy jsou jednotlivá města a jejich městské části / obvody. Dotazníky se kromě identifikačních údajů o městech poskytovateli (název města, druh obce, umístění v kraji, typ státní správy, počet obyvatel, velikost rozpočtu) soustředily na sběr informací o potřebách měst a relaci mezi místní samosprávou a evropskými fondy. Úvodní otázky byly zaměřeny na hodnocení různých oblastí života ve městě a priorit pro investování. Další otázky se týkaly zkušeností při využívání evropských fondů, identifikace konkrétních problémů a překážek na jedné straně a dobré praxe na straně druhé. V neposlední řadě byly předmětem zkoumání postoje měst k budoucímu vývoji v časovém horizontu roku 2020 a různým výzvám, které město mohou během následujících 10 let ovlivnit. Součástí dotazníku byla také možnost konkrétních doporučení k zefektivnění systému čerpání evropských fondů. Dotazník byl konstruován tak, aby jeho vyplňování organizacemi bylo co nejvíce časově úsporné. Byly kombinovány jak otevřené, tak uzavřené otázky. Vzor dotazníku je uveden v závěrečné části přílohy.

Informace o zkoumaných městech

V České republice je z hlediska územněsprávního uspořádání nejnižším samosprávným společenstvím občanů obec. Obec, jejíž území tvoří územní celek, jenž je vymezen hranicí, je základní jednotkou veřejné správy a samosprávy a zpravidla, v různé míře podle typu obce, i státní správy. Město je pak obec, které byl na základě zákona o obcích udělen statut města. Obecní zřízení dále uvádí taxativní výčet tzv. statutárních měst. Území statutárních měst se může členit na městské obvody nebo městské části s vlastními orgány samosprávy. Z hlediska státní správy se obce, které jsou pověřené širší působností státní správy, označují jako obec s pověřeným obecním úřadem (neoficiálně též obec

II. stupně), obce s ještě větším rozsahem působnosti obec s rozšířenou působností (někdy se neoficiálně označuje jako obec III. stupně).

V současnosti je na našem území 6.250 obcí a vojenských újezdů.[1] Z tohoto počtu je 553 měst a 24 statutárních měst, které mají celkem 142 městských částí / obvodů. V rámci dotazníkového šetření, zaměřeného pouze na města, byly získány dotazníky z 20 statutárních měst (tj. 83,3 % z celkového počtu), 269 měst (tj. 48,6 % z celkového počtu) a 35 městských částí / obvodů (tj. 24,6 % z celkového počtu). Z hlediska výkon státní správy je součástí zkoumaného vzorku celkem 233 obcí II. stupně (z celkového počtu 393, tj. 59,3 %) a 131 obcí III. stupně (z celkového počtu 205, tj. 63,9 %).

Graf P4.1 – Informace o zkoumaných městech dle typu sídel a charakteru státní správy

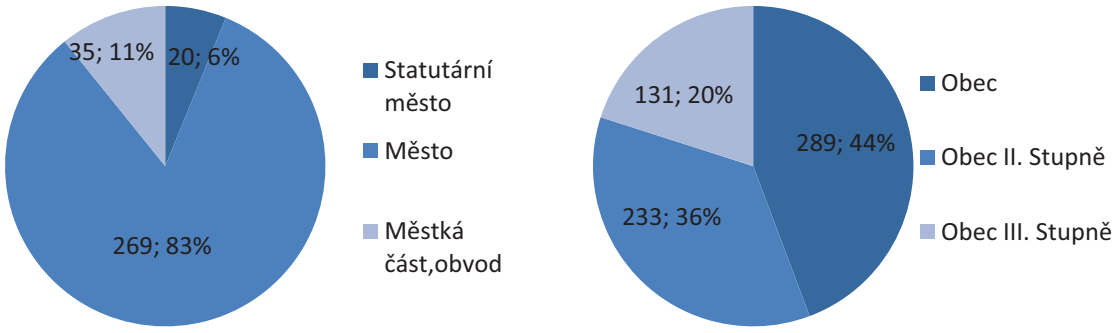

Počet výskytů měst, % zastoupení (N=324)

Graf P4.2 – Zastoupení obcí s rozšířenou působností ve zkoumaném vzorku

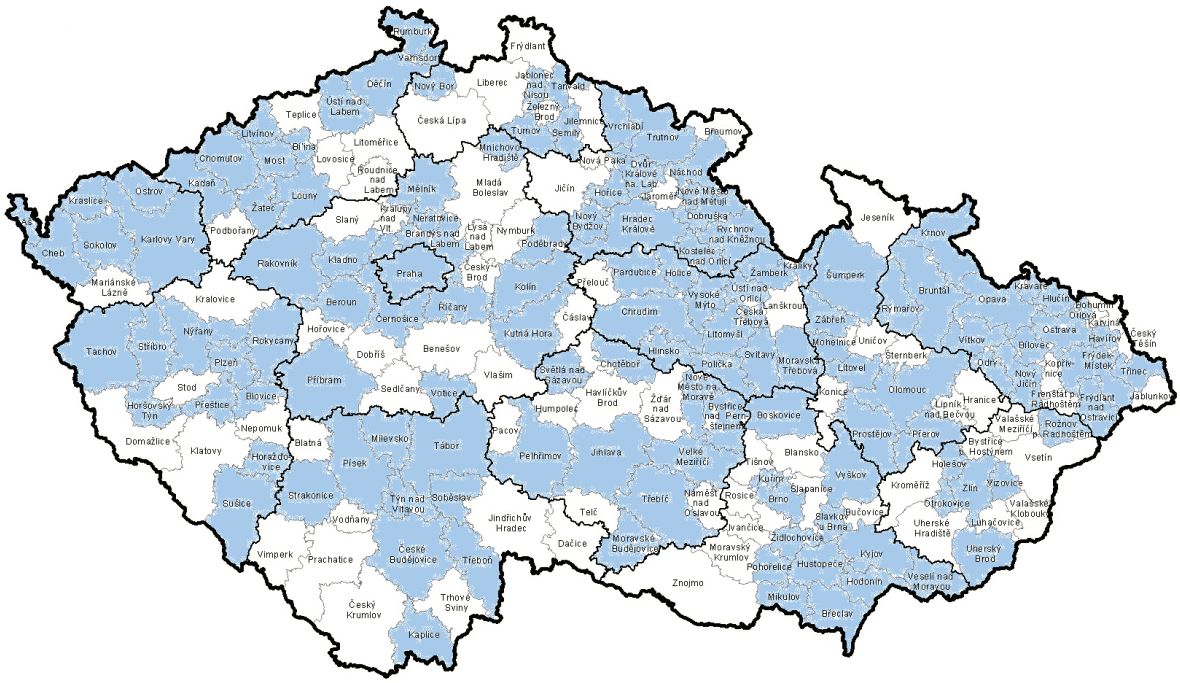

Výskyt obce III. stupně (N=131)

[1] Český statistický úřad. *Registr sčítání obvodů a budov* [online]. 2010 [cit. 2010-07-26]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/rso.nsf/i/statistika_registru>.

Zkoumaný soubor měst pokrývá všechny kraje; nejvíce je zastoupen Středočeský kraj, nejméně pak Zlínský kraj. Z hlediska počtu obyvatel jsou zastoupena jak malá sídla do 2 tisíc obyvatel (celkem 44 měst), tak početnější sídla nad 100 tisíc obyvatel (7 měst a městských částí). Celková populace v analyzovaném souboru tvoří 5,433 milionu obyvatel. Sídla v analyzovaném souboru hospodařila v roce 2009 s 184,4 miliardami Kč.

Graf P4.3 – Informace o zkoumaných městech dle regionální příslušnosti

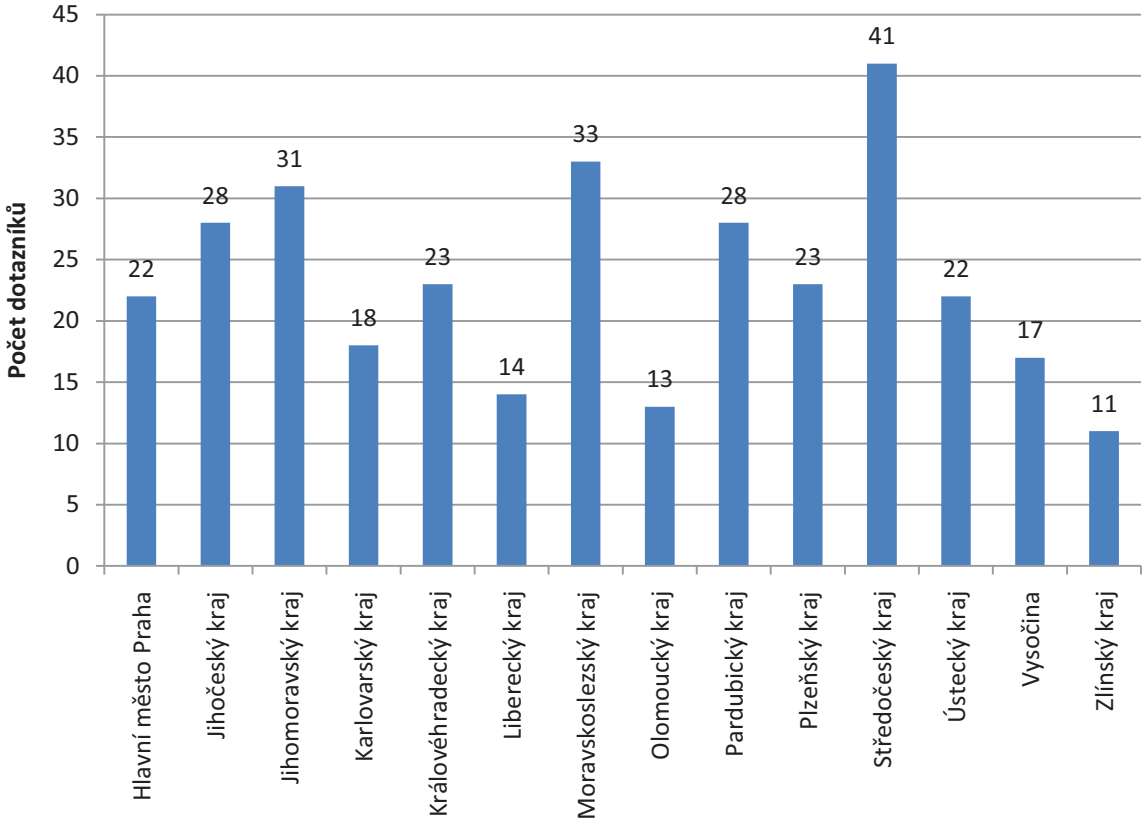

Počet zastoupení (N=324)

Graf P4.4 – Histogram zkoumaného vzorku podle počtu obyvatel a příjmové výše rozpočtu

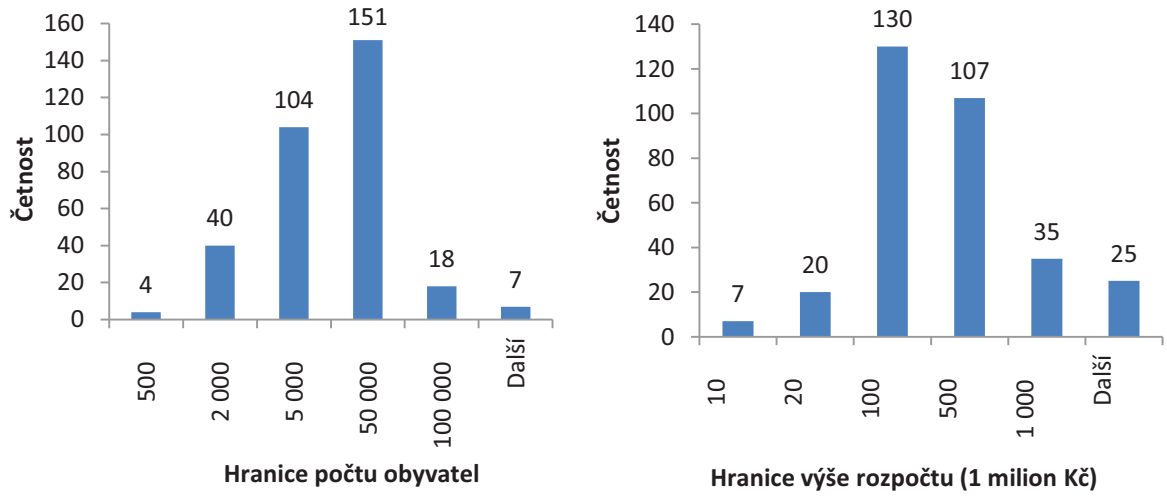

Počet zastoupení (N=324)

Obsahové aspekty využívání evropských prostředků

Obsahová část dotazníkového šetření se zaměřuje na hodnocení potřeb a problémů měst a navazujících priorit pro investování evropských prostředků. Obsahový rozměr se tak zaměřuje na otázky, jaké cíle mají být podporovány a komu mají být zdroje určeny.

Jaké jsou hlavní problémové oblasti života ve městech?

Podle respondentů patří mezi nejzávažnější problém, který tuzemská města čelí, otázky související s trhem práce. Pracovní příležitosti ve městech hodnotilo jako problémové 145 měst, jako částečně problémové pak 142 měst. Další kategorií identifikovaných problémů jsou pak otázky spojené s pozemními komunikacemi a dopravou. Stav pozemních komunikací ve městech hodnotí jako problémový 104 měst, jako částečně problémový pak 207 měst. Celkem 104 měst vnímá jako problém dostupnost parkovacích míst, 157 měst pak tuto oblast posuzuje jako částečně problémovou. V souvislosti s tzv. chodníkovou novelou je také zajímavé, že údržbu chodníků hodnotí jako problémovou či do určité míry problémovou 266 měst. Pro města jsou tématem k řešení také otázky bezpečnosti (jako problémovou či do určité míry problémovou vnímá tuto oblast 201 měst) a bariérovosti (v tomto případě je to 271 měst). Naopak témata související s veřejnými službami ve městě (školství, sociální služby, zdravotnictví, kultura, sport, apod.) jsou hodnocena spíše neutrálně. Životní prostředí ve městech je pak, s výjimkou černých skládek, jež jsou určitým problémem pro 258 měst, vnímáno spíše bezproblémově. Jak je patrné z následujícího grafu, města v zásadě také nevnímají jako problém tzv. fenomén suburbanizace; celkem 196 měst nevnímá jako problém vylidňování center měst a 241 nepovažuje za problém živelné rozrůstání měst. Ve 13 případech představitelé měst označili jinou problémovou nebo do určité míry problémovou jinou oblast, než je níže uvedeno. Jednalo se o témata jako je efektivnost městských organizací, stav veřejného prostoru a související vandalismus, energetická náročnost veřejných budov a prostranství, majetko-právní problémy u pozemků, problémy v získání prostředků na zvýšení kapacity stávajících kanalizačních sítí, nedostatečný turistický ruch či nedostupnost podporovaného bydlení.

Při podrobnější analýze dat o problémech měst dle typu sídel, charakteru státní správy, regionální příslušnosti a velikosti měst (viz následující tabulka) nelze identifikovat výraznější odlišnosti. V případě statutárních měst jsou v hodnoceních respondentů intenzivnější problémy v oblastech výskytu brownfieldů a existence ghett. V případě Hlavního města Prahy jsou oproti ostatním krajů hodnoceny problémověji oblasti dopravy (častější výskyt dopravních zácep), městského životního prostředí (kvalita ovzduší a hluk) a mateřského školství (toto téma je jako problémovější hodnoceno také ve Středočeském kraji); naopak pracovní příležitosti jsou v pražské metropoli vnímány jako v zásadě bezproblémové. Naopak problémy na trhu práce jsou více vnímány ve městech Libereckého, Olomouckého a Ústeckého kraje. V Ústeckém kraji je jako relativně problémovější identifikováno také téma segregace občanů a existence ghett. V Karlovarském kraji je ve srovnání s ostatními kraji vnímána jako problémovější oblast zdravotní a sociální péče.

Jednotlivé problémy měst nevykazují významnější souvislost s velikostí měst měřenou počtem obyvatel a rozpočtem měst. Určitý vztah je možné mapovat v případě výskytu dopravních zácep (korelační koeficient dosahuje hodnot 0,26 v případě korelace s počtem obyvatel a 0,18 v případě korelace s výší příjmů), kvality ovzduší (korelační koeficient dosahuje hodnot 0,23 v případě korelace s počtem obyvatel a 0,17 v případě korelace s výší příjmů), čistoty měst (korelační koeficient dosahuje hodnot 0,21 v případě korelace s počtem obyvatel a 0,19 v případě korelace s výší příjmů) a

živelného rozrůstání měst (korelační koeficient dosahuje hodnot 0,21 v případě korelace s počtem obyvatel a 0,20 v případě korelace s výší příjmů).

Graf P4.5 – Hodnocení oblastí života ve městech

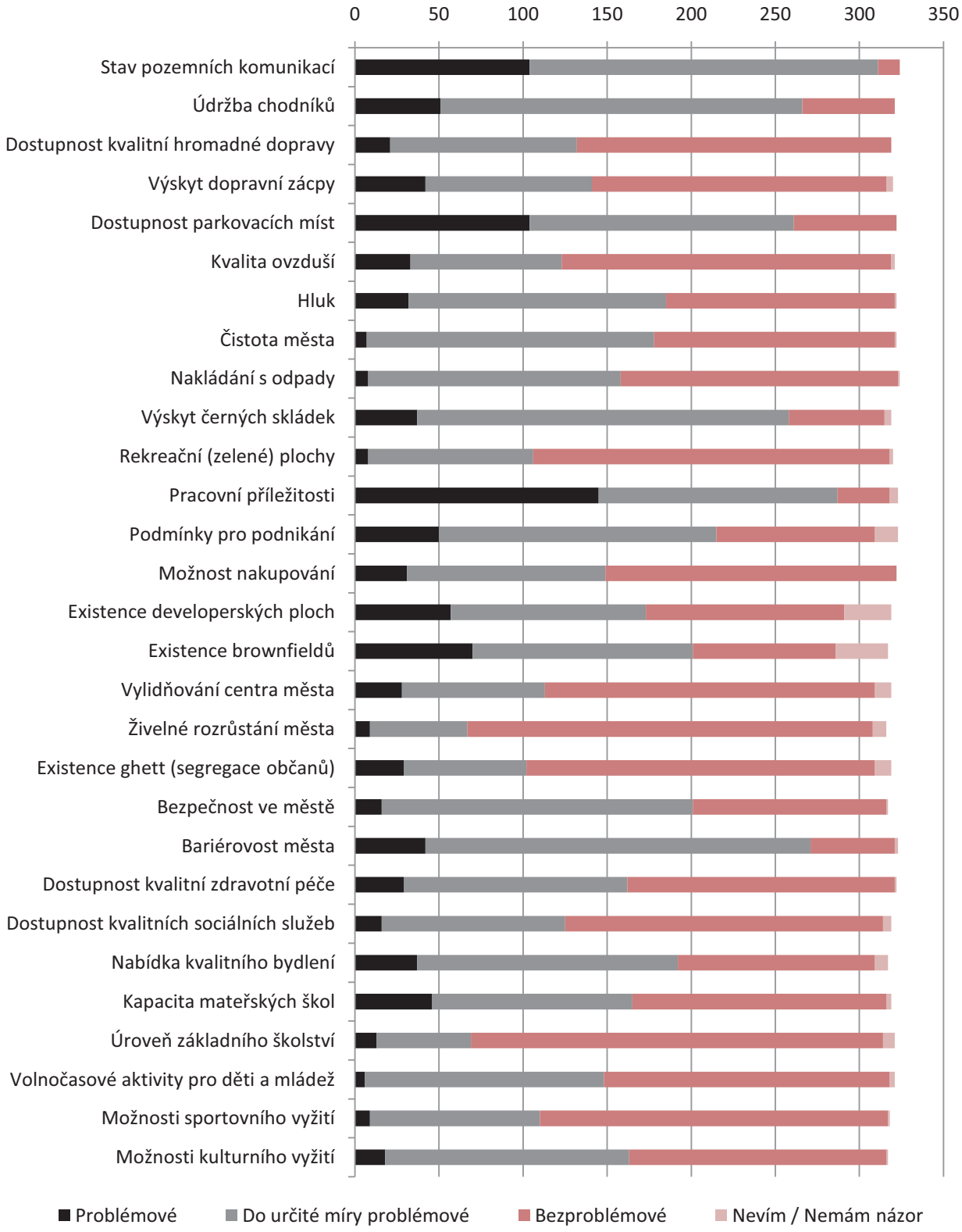

Počet zastoupení (N=316 - 324)

Tabulka P4.1 – Potřeby měst dle typu sídel, charakteru státní správy a regionální příslušnosti

	Stav pozemních komunikací	Údržba chodníků	Dostupnost kvalitní hromadné dopravy	Výskyt dopravní zácpy	Dostupnost parkovacích míst	Kvalita ovzduší	Hluk	Čistota města	Nakládání s odpady	Výskyt černých skládek	Rekreační (zelené) plochy	Pracovní příležitosti	Podmínky pro podnikání	Možnost nakupování	Existence developerských ploch	Existence brownfieldů	Vyliďování centra města	Živelné rozrůstání města	Existence ghett (segregace občanů)	Bezpečnost ve městě	Bariérovost města	Dostupnost kvalitní zdravotní péče	Dostupnost kvalitních sociálních služeb	Nabídka kvalitního bydlení	Kapacita mateřských škol	Úroveň základního školství	Volnočasové aktivity pro děti a mládež	Možnosti sportovního vyžití	Možnosti kulturního vyžití
Městská část/obvod	2,0	1,9	1,4	1,9	2,3	1,9	2,0	1,7	1,4	1,8	1,3	1,7	1,3	1,7	1,4	1,3	1,0	1,3	1,1	1,7	1,7	1,4	1,3	1,3	1,9	1,3	1,4	1,4	1,5
Město	2,3	2,0	1,5	1,4	2,1	1,3	1,6	1,5	1,5	1,9	1,3	2,4	1,8	1,6	1,6	1,7	1,4	1,1	1,3	1,6	2,0	1,6	1,4	1,7	1,6	1,2	1,5	1,3	1,5
Statutární město	2,5	2,1	1,5	2,4	2,6	2,4	2,1	2,0	1,5	1,8	1,5	2,2	1,8	1,0	1,8	2,3	1,8	1,5	2,1	1,8	2,0	1,2	1,3	1,4	2,0	1,2	1,4	1,6	1,4
Obec	2,3	1,8	1,6	1,2	1,8	1,2	1,5	1,5	1,4	2,0	1,3	2,4	1,9	1,8	1,5	1,7	1,4	1,1	1,3	1,7	1,9	1,8	1,7	1,9	1,6	1,3	1,7	1,5	1,8
Obec s pověřeným obecním úřadem	2,3	2,0	1,5	1,2	2,0	1,3	1,6	1,5	1,5	1,9	1,3	2,4	1,9	1,7	1,8	1,8	1,5	1,2	1,3	1,6	2,0	1,6	1,4	1,8	1,5	1,3	1,5	1,3	1,6
Obec s rozšířenou působností	2,3	2,0	1,4	1,9	2,3	1,6	1,7	1,6	1,5	1,9	1,4	2,2	1,6	1,4	1,6	1,6	1,3	1,2	1,4	1,6	1,9	1,5	1,3	1,5	1,7	1,1	1,4	1,3	1,4
Hlavní město Praha	2,0	1,8	1,3	1,9	2,1	1,9	2,1	1,7	1,5	1,9	1,2	1,3	1,2	1,8	1,4	1,3	1,2	1,6	1,0	1,5	1,6	1,4	1,4	1,3	2,0	1,3	1,3	1,3	1,5
Jihočeský kraj	2,4	2,3	1,4	1,3	2,0	1,3	1,6	1,5	1,8	1,8	1,2	2,4	1,7	1,4	1,7	1,7	1,3	1,2	1,3	1,5	1,9	1,4	1,5	1,6	1,5	1,3	1,4	1,3	1,6
Jihomoravský kraj	2,2	2,0	1,4	1,6	2,2	1,5	1,6	1,6	1,6	1,9	1,5	2,3	1,9	1,6	1,7	1,8	1,4	1,3	1,2	1,7	2,0	1,5	1,4	1,6	1,5	1,1	1,5	1,4	1,5
Karlovarský kraj	2,2	1,7	1,6	1,2	2,0	1,2	1,1	1,5	1,6	1,9	1,2	2,4	2,0	1,7	1,6	1,8	1,3	1,3	1,3	1,4	2,1	2,1	1,6	1,8	1,6	1,3	1,5	1,4	1,6
Královéhradecký kraj	2,4	2,0	1,3	1,5	1,8	1,3	1,6	1,5	1,4	1,7	1,3	2,3	1,9	1,4	1,6	1,9	1,4	1,1	1,6	1,6	2,0	1,6	1,3	1,5	1,3	1,1	1,3	1,3	1,3
Liberecký kraj	2,5	1,6	1,7	1,6	2,1	1,4	1,6	1,6	1,6	2,1	1,4	2,7	1,9	1,6	1,6	2,5	1,1	1,1	1,5	1,6	2,1	1,6	1,4	1,6	1,6	1,1	1,4	1,3	1,6
Moravskoslezský kraj	2,1	1,8	1,5	1,8	2,3	1,9	1,7	1,4	1,3	1,7	1,1	2,4	1,6	1,5	1,4	1,8	1,6	1,0	1,6	1,6	1,9	1,7	1,4	1,7	1,7	1,0	1,5	1,3	1,5
Olomoucký kraj	2,5	2,1	1,5	1,3	2,3	1,3	1,4	1,6	1,5	1,8	1,5	2,8	2,2	1,5	1,9	2,1	1,8	1,2	1,4	1,7	2,1	1,4	1,3	1,7	1,3	1,2	1,5	1,5	1,5
Pardubický kraj	2,2	2,0	1,6	1,6	2,3	1,5	1,8	1,6	1,4	1,8	1,4	2,5	1,9	1,6	1,6	1,4	1,3	1,2	1,2	1,7	2,0	1,6	1,2	1,6	1,5	1,1	1,3	1,2	1,4
Plzeňský kraj	2,2	2,0	1,6	1,5	2,0	1,3	1,7	1,8	1,5	2,0	1,5	2,3	2,1	1,6	1,8	1,6	1,5	1,0	1,4	1,8	2,2	1,6	1,5	1,7	1,4	1,4	1,7	1,3	1,8
Středočeský kraj	2,5	2,1	1,4	1,5	2,1	1,3	1,7	1,6	1,5	2,0	1,4	2,1	1,5	1,4	1,6	1,5	1,2	1,3	1,3	1,7	2,0	1,6	1,4	1,8	1,9	1,4	1,5	1,4	1,6
Ústecký kraj	2,3	2,0	1,5	1,4	2,2	1,7	1,6	1,6	1,6	2,0	1,5	2,6	1,8	1,5	1,6	1,8	1,5	1,2	1,8	1,8	2,0	1,9	1,5	1,9	1,8	1,3	1,5	1,5	1,5
Vysočina	2,2	2,1	1,4	1,5	1,9	1,5	1,6	1,5	1,4	1,8	1,4	2,5	1,7	1,7	1,5	1,8	1,5	1,0	1,2	1,8	1,9	1,4	1,5	1,8	1,8	1,1	1,4	1,4	1,5
Zlínský kraj	2,2	1,9	1,4	1,7	2,3	1,4	1,8	1,4	1,5	1,8	1,0	2,2	1,7	1,4	1,7	2,0	1,5	1,0	1,3	1,1	1,9	1,5	1,5	1,6	1,8	1,3	1,5	1,4	1,5

Průměr hodnot dané kategorie v rozsahu 1– bezproblémová oblast až 3 – problémová oblast (N=316 - 324)

Na jaké oblasti preferují města soustředit evropské prostředky?

Evropské prostředky představují pro města potenciál jak pro dobudování a modernizaci infrastruktury tak pro zkvalitnění poskytovaných služeb a investice do lidských zdrojů. Pro města jsou však největší prioritou právě infrastrukturální projekty jako je správa městských komunikací, úpravy veřejného prostranství a chodníků, zateplování veřejných budov či čištění odpadních vod. Preferovanou oblastí je také péče o památky a podpora cestovního ruchu stejně tak jako investice do základního resp. mateřského školství. Naopak na okraji zájmu je sociální a zdravotní oblast a podpora vědy a výzkumu.

Graf P4.6 – Priority pro investování evropských prostředků

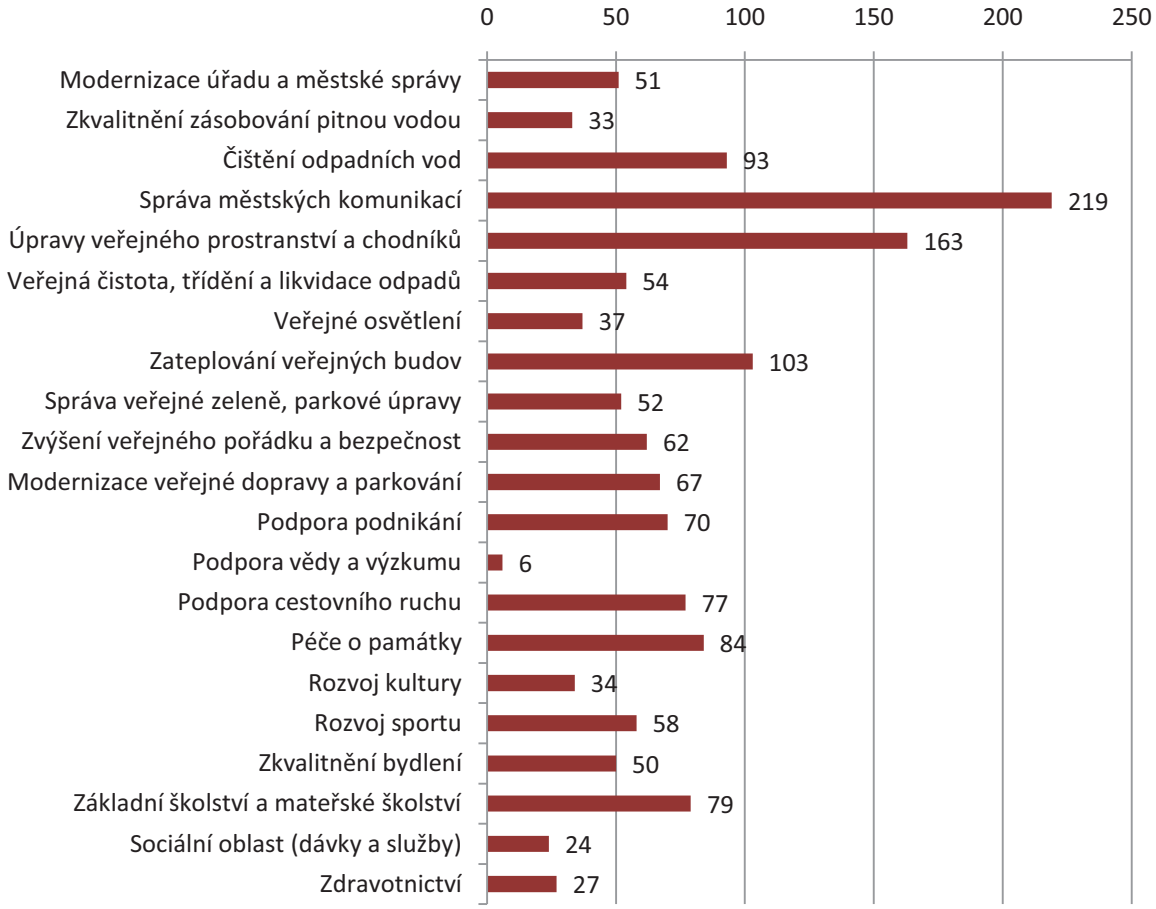

Počet označených priorit z celkového počtu 1459 (N=298)
Možnost označení maximálně 5 priorit, v případě označení více priorit datová oblast vyloučena.

V 16 případech představitelé měst označili jinou prioritní oblast, než je výše uvedeno. Jednalo se jednak o potřebu investic do rekonstrukce městské technické infrastruktury, výkupu pozemků pod komunikacemi, opatření směřujících k omezování průjezdu automobilové (zejména nákladní) dopravy a výstavby cyklostezek. Vybraná města také jako další vnímaly potřebu investic do výstavby bytů, do infrastruktury pro výstavbu rodinných domů a souvisejících inženýrských sítí. Dále byla uváděna výstavba zábavních venkovních bazénů (kombinace sportu a cestovního ruchu) a oblast lázeňství (kombinace koupání, wellness, spa, ubytování). V souvislosti s opakujícími se ničivými povodněmi pak dále o investice do protipovodňových opatření, revitalizace rybníků a rekonstrukce

hrází. Mezi dalšími oblastmi bylo v jednom případě také téma začleňování romské komunity a obecně pak rozvoje lidských zdrojů.

Při podrobnější analýze dat o prioritách pro investování evropských prostředků dle typu sídel, charakteru státní správy, regionální příslušnosti a velikosti měst (viz následující tabulka) nelze identifikovat zásadní odlišnosti. Oproti ostatním typům sídel považují statutární města za více prioritní investice do modernizace veřejné dopravy a parkování, podpory vědy a výzkumu a rozvoje kultury. Doprava je prioritní oblastí také pro městské části. Pro ty je relativně více prioritní také základní a mateřské školství, sociální oblast a zdravotnictví. Nesporně zajímavé je, že sociální oblast je důležitější oblastí pro investice pro menší obce než pro obce s pověřeným obecním úřadem a obce s rozšířenou působností. Z hlediska regionálních rozdílů vykazuje nejvýznamnější odlišnosti Hlavní město Praha. Pro pražský region je důležitější modernizace úřadu a městské správy a investice do základního a mateřského školství. Naopak oblast cestovního ruchu a zateplování veřejných budov není vnímána jako akutní priorita pro investování. V Jihočeském kraji města jako prioritní hodnotí investice do čištění odpadních vod, třídění a likvidace odpadů a podpory cestovního ruchu. Oblast cestovního ruchu je významnější prioritou pro města také v Libereckém kraji. V Olomouckém kraji města více vnímají potřebu investice do čištění odpadních vod, financování úprav veřejného prostranství a chodníků je pak hodnoceno nadprůměrně ve městech kraje Vysočina a Zlínského kraje. Jak je patrné ze srovnání tabulek P4.1 a P4.2 identifikované rozdíly v prioritních oblastech financování odpovídají vyjádřeným rozdílům v potřebách měst.

Priority měst s výjimkou potřeby investic do vědy a výzkumu nevykazují souvislost s počtem obyvatel a rozpočtem měst. V tomto případě vyšší potřeba investic do vědy a výzkumu odpovídá vyšším hodnotám vyjadřujícím velikost měst (korelační koeficient dosahuje hodnot 0,58 v případě korelace s počtem obyvatel a 0,51 v případě korelace s výší příjmů).

Tabulka P4.2 – Priority pro investování evropských prostředků dle typu sídel, charakteru státní správy a regionální příslušnosti

	Modernizace úřadu a městské správy	Zkvalitnění zásobování pitnou vodou	Čištění odpadních vod	Správa městských komunikací	Úpravy veřejného prostranství a chodníků	Veřejná čistota, třídění a likvidace odpadů	Veřejné osvětlení	Zateplování veřejných budov	Správa veřejné zeleně, parkové úpravy	Zvýšení veřejného pořádku a bezpečnost	Modernizace veřejné dopravy a parkování	Podpora podnikání	Podpora vědy a výzkumu	Podpora cestovního ruchu	Péče o památky	Rozvoj kultury	Rozvoj sportu	Zkvalitnění bydlení	Základní školství a mateřské školství	Sociální oblast (dávky a služby)	Zdravotnictví
Městská část/obvod	0,33	0,03	0,20	0,67	0,57	0,20	0,00	0,13	0,40	0,33	0,37	0,07	0,07	0,00	0,03	0,07	0,20	0,23	0,50	0,17	0,13
Město	0,15	0,12	0,32	0,74	0,54	0,18	0,14	0,38	0,14	0,20	0,19	0,27	0,00	0,30	0,32	0,10	0,20	0,16	0,23	0,07	0,09
Statutární město	0,16	0,05	0,37	0,79	0,58	0,16	0,05	0,26	0,26	0,11	0,47	0,11	0,21	0,16	0,21	0,32	0,05	0,11	0,32	0,05	0,00
Obec	0,24	0,14	0,35	0,69	0,51	0,16	0,16	0,39	0,12	0,20	0,06	0,22	0,00	0,29	0,35	0,06	0,22	0,12	0,24	0,14	0,14
Obec s pověřeným obecním úřadem	0,15	0,15	0,34	0,78	0,59	0,14	0,18	0,43	0,13	0,23	0,12	0,19	0,00	0,25	0,38	0,11	0,20	0,16	0,24	0,04	0,08
Obec s rozšířenou působností	0,16	0,08	0,28	0,72	0,53	0,21	0,08	0,28	0,22	0,20	0,34	0,26	0,04	0,26	0,21	0,13	0,18	0,19	0,29	0,08	0,08
Hlavní město Praha	0,39	0,00	0,22	0,61	0,50	0,28	0,00	0,17	0,39	0,22	0,22	0,06	0,06	0,00	0,11	0,11	0,11	0,17	0,67	0,22	0,22
Jihočeský kraj	0,12	0,12	0,40	0,88	0,60	0,40	0,20	0,32	0,04	0,12	0,12	0,24	0,00	0,48	0,16	0,04	0,12	0,12	0,28	0,04	0,04
Jihomoravský kraj	0,13	0,03	0,19	0,81	0,61	0,16	0,13	0,48	0,23	0,16	0,29	0,19	0,03	0,29	0,29	0,10	0,23	0,23	0,16	0,10	0,00
Karlovarský kraj	0,28	0,11	0,28	0,67	0,61	0,22	0,11	0,44	0,22	0,22	0,22	0,17	0,00	0,50	0,33	0,11	0,33	0,06	0,06	0,06	0,00
Královéhradecký kraj	0,14	0,29	0,33	0,76	0,62	0,19	0,10	0,33	0,14	0,19	0,10	0,38	0,00	0,33	0,29	0,10	0,19	0,10	0,24	0,05	0,10
Liberecký kraj	0,23	0,08	0,23	0,85	0,46	0,08	0,15	0,31	0,15	0,15	0,23	0,54	0,00	0,54	0,31	0,15	0,31	0,00	0,15	0,00	0,08
Moravskoslezský kraj	0,21	0,03	0,31	0,48	0,48	0,21	0,03	0,41	0,14	0,34	0,31	0,21	0,10	0,10	0,24	0,17	0,24	0,34	0,28	0,07	0,03
Olomoucký kraj	0,42	0,08	0,58	0,67	0,33	0,00	0,08	0,50	0,17	0,17	0,25	0,08	0,00	0,25	0,33	0,08	0,17	0,25	0,33	0,08	0,08
Pardubický kraj	0,19	0,00	0,42	0,73	0,35	0,27	0,08	0,46	0,15	0,31	0,27	0,31	0,00	0,23	0,23	0,04	0,19	0,23	0,19	0,04	0,08
Plzeňský kraj	0,09	0,23	0,27	0,77	0,50	0,14	0,05	0,27	0,27	0,32	0,23	0,18	0,00	0,27	0,23	0,14	0,18	0,27	0,05	0,14	0,14
Středočeský kraj	0,13	0,21	0,39	0,87	0,61	0,11	0,18	0,26	0,21	0,16	0,08	0,13	0,00	0,13	0,34	0,16	0,16	0,13	0,47	0,08	0,08
Ústecký kraj	0,00	0,05	0,19	0,71	0,52	0,05	0,29	0,24	0,05	0,24	0,29	0,38	0,00	0,19	0,48	0,14	0,24	0,05	0,33	0,10	0,24
Vysočina	0,07	0,14	0,21	0,64	0,79	0,07	0,14	0,36	0,14	0,14	0,36	0,36	0,00	0,36	0,36	0,07	0,14	0,21	0,07	0,07	0,14
Zlínský kraj	0,20	0,20	0,30	0,70	0,70	0,30	0,20	0,20	0,10	0,00	0,40	0,20	0,10	0,10	0,30	0,20	0,10	0,00	0,30	0,10	0,20

Průměr hodnot dané kategorie v rozsahu 0 – nulová priorita až 1 – maximální priorita (N=298)

Organizační aspekty využívání evropských prostředků

Organizační část dotazníkového šetření se zabývá nastavením implementačního rámce využívání evropských prostředků z pohledu měst. Zaměřuje na otázky související s rolí měst a hodnocením existujících pravidel.

Jak města hodnotí správu evropských prostředků?

Jak je patrné z následujícího grafu více než 60% měst pozitivně hodnotí informovanost o možnostech čerpání evropských prostředků. Lze tak konstatovat, že i přes složitý a roztříštěný systém implementace politiky soudržnosti města mají dostatečné informace o evropských fondech a možnostech jejich využití pro svůj rozvoj. Kladné hodnocení nad záporným převažuje také v případě reflexe možnosti výměny zkušeností a dobré praxe, nicméně v tomto případě více než polovina (52%) respondentů vnímá situaci v dané oblasti jako průměrnou. Větší pozornost by tak bylo možné věnovat programům síťování měst a informování o vzorových projektech.

Města naopak spíše negativně hodnotí své zkušenosti s administrací projektů a formálními aspekty implementace politiky soudržnosti. Téměř třetina (30 %) respondentů má totiž špatné zkušenosti s naplňováním formálních náležitostí. Respondenti tak potvrzují obecně známou informaci o nadměrné byrokracii spojené s čerpáním evropských fondů.

Poměrně zajímavé je také negativní hodnocení vlastních personálních kapacit potřebných pro administraci projektů. Více než třetina (34 %) respondentů hodnotí jako neuspokojivé své personální kapacity spojené s přípravou evropských projektů, o něco méně - třetina (33 %) - respondentů pak hodnotí jako špatné personální kapacity města spojené s řízením projektů. Naopak zkušenosti s externími poradenskými firmami hodnotí města spíše pozitivně (42 % respondentů vnímá externí spolupráci jako dobrou, pouze 5 % ji hodnotí jako špatnou).

Města také spíše kladně hodnotí spolupráci s řídícími orgány (ŘO), přičemž spolupráce s regionálními radami je hodnocena lépe (38 % hodnotí tuto spolupráci pozitivně, 17 % negativně) než spolupráce s ministerstvy (v tomto případě je relace 25 % pozitivně, 19 % negativně). Podrobnější analýza těchto dat také ukazuje, že spolupráce s regionálními radami se také výrazně odlišuje regionálně. Zatímco v ostatních NUTSech převažuje pozitivní hodnocení (nejvíce kladně je hodnocena spolupráce s regionální radou NUTS II Moravskoslezsko kde je spokojeno 58 % měst a žádné město nebylo nspokojeno), v NUTSu II Jihozápad hodnotí spolupráci s regionální radou pozitivně jen 26 % měst, zatímco 40 % respondentů vnímá spolupráci negativně.

Města poměrně pozitivně hodnotí možnosti ovlivňovat projekty na svém území. Přibližně třetina (34 %) respondentů v tomto ohledu vnímá situaci jako dobrou. Partnerství s podnikatelskými subjekty, občanským sektorem a dalšími organizacemi respondenti hodnotí neutrálně.

V souvislosti s nastavením implementačního rámce politiky soudržnosti došlo v současném programovacím období u vybraných měst k zavedení integrovaného plánování rozvoje měst (IPRM) a navazující možnosti bonifikace projektů[2]. Tyto instituty města hodnotí spíše neutrálně (například 10 % respondentů hodnotí IPRM pozitivně, 12 % negativně). Hodnocení se však liší dle typu měst. V případě statutárních měst je tento poměr 59 % pozitivní hodnocení, 12 % negativní; u měst je

[2] Specifická bonifikace je umožněna pro projekty zařazené do IPRM. V případě, že předložený projekt je zároveň zahrnut do IPRM, může mu být za určitých podmínek přidělena bodová bonifikace ve výši 10% ze získaného bodového ohodnocení.

poměr opačný 15 % kladné hodnocení, 53 % záporné. Města také příliš pozitivně nevnímají smysluplnost tzv. horizontálních témat[3].

Graf P4.7 – Hodnocení organizačních aspektů využívání evropských prostředků

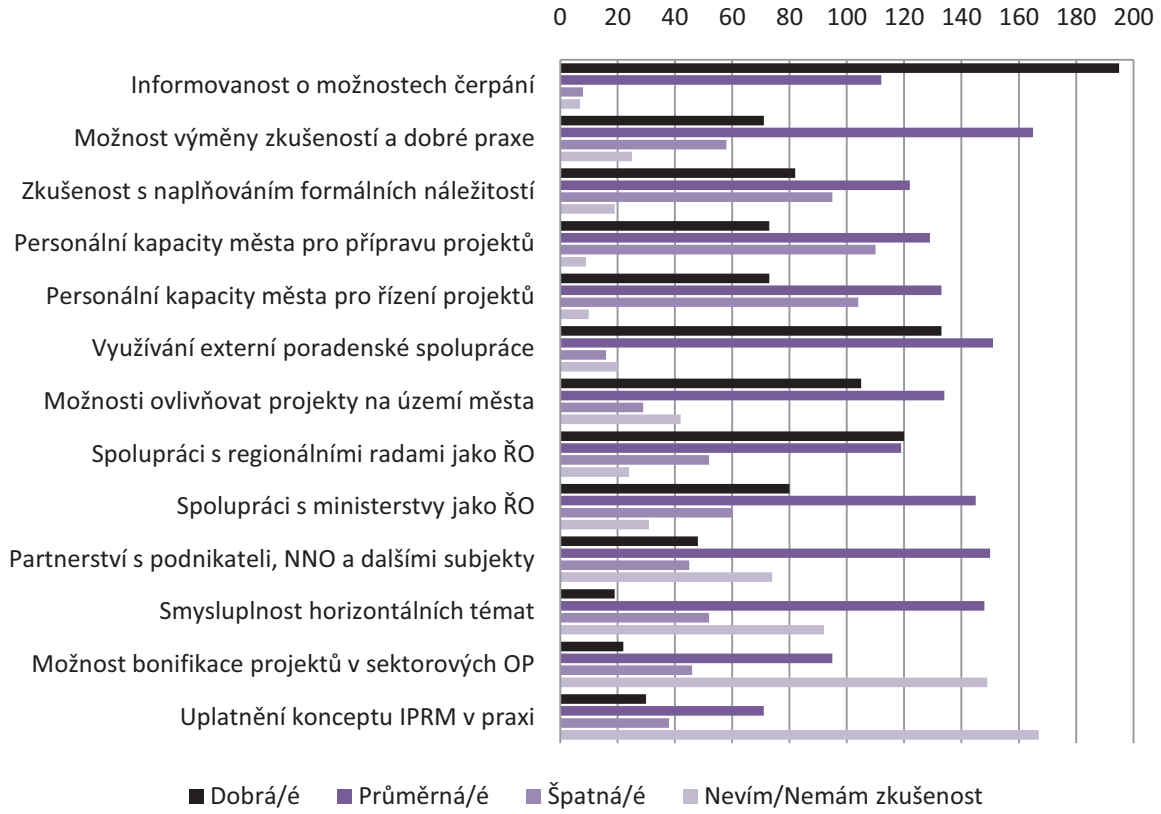

Počet zastoupení (N=306-322)

[3] Horizontální témata jsou průřezové oblasti, které se prolínají všemi sektorovými a regionálními operačními programy. Pro strukturální fondy let 2007–2013 lze z Obecného nařízení Rady č. 1083/2006 odvodit dvě základní horizontální témata – rovné příležitosti a udržitelný rozvoj ve smyslu ochrany a zlepšování kvality životního prostředí.

Finanční aspekty využívání evropských prostředků

Tato část analýzy dotazníkového šetření se zabývá finančními aspekty využívání evropských prostředků. Poskytuje pohled měst na žádoucí objemy evropských prostředků a informace o možnostech obecních rozpočtů projekty spolufinancovat. Zaměřuje na také na dopady evropských projektů na rozpočty měst a jejich zadlužení.

Jaké je skutečný a ideální objem využívaných evropských prostředky z pohledu měst?

Města jsou jedněmi z významných konečných příjemců. Téměř polovina měst (44 % odpovídajících subjektů) však v roce 2009 nezískala žádné prostředky z regionálních operačních programů, téměř třetina (29 % odpovídajících subjektů) pak nerealizovala evropské projekty v rámci sektorových operačních programů. U drtivé většiny měst, které získaly evropské prostředky, evropské dotace tvoří maximálně 5 % jejich rozpočtů (u sektorových operačních programů tato skutečnost platí u 71 % odpovídajících respondentů, u regionálních programů je to 60 %). Jak je patrné na následujícím grafu, analýza dat z dotazníkového šetření ukazuje, že relativní výše získaných dotací v zásadě nesouvisí s velikostí rozpočtu, u měst s nižšími příjmy však evropské dotace v některých případech tvoří podstatnou část rozpočtu.

Graf P4.8 – Vztah mezi získanými evropskými dotacemi z ROP a SOP a velikostí rozpočtu měst

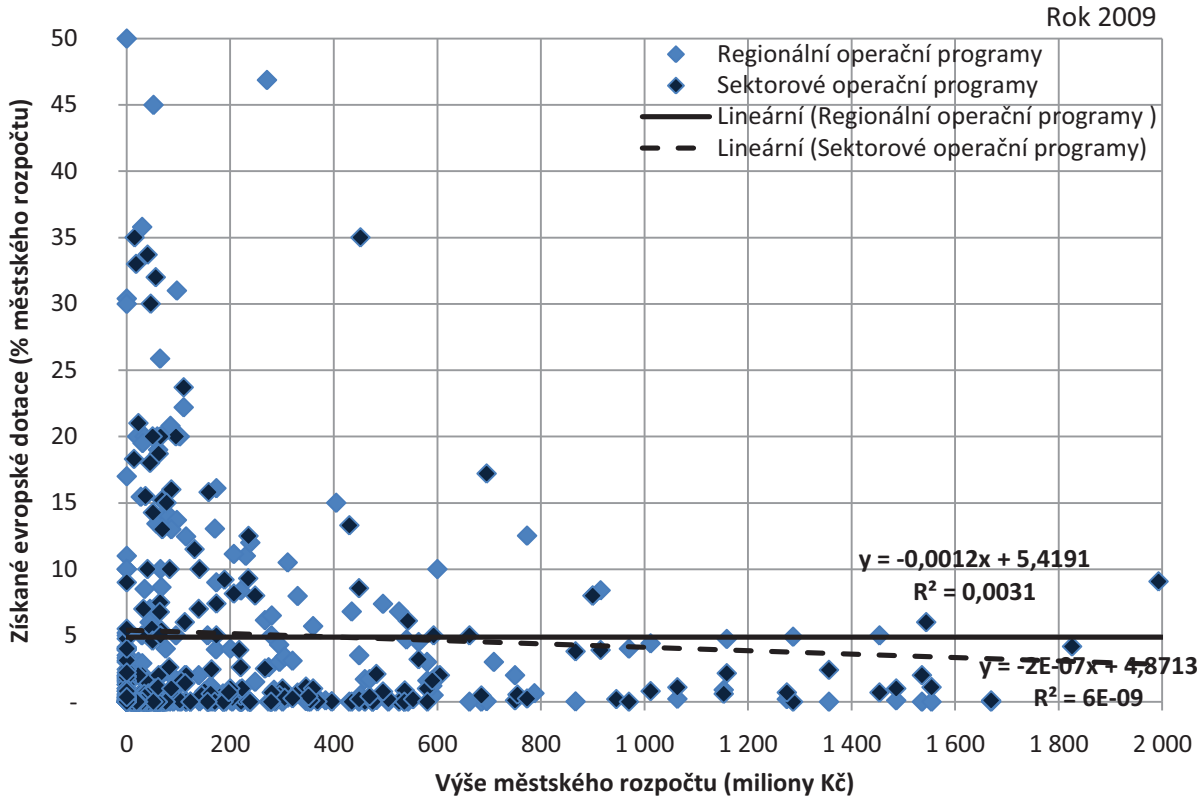

Počet zastoupení (N=253 – ROP, 239 – SOP)

Respondenti (136 případů) v souvislosti se získáváním evropských projektů dále definovali ideální objemy prostředků z hlediska jejich komunálních rozpočtů. Téměř desetina (9 % odpovídajících respondentů) měst by považovala za ideální, kdyby prostřednictvím sektorových operačních programů neplynuly žádné zdroje; v případě regionálních programů je tento podíl nižší (4 %).

Prostřednictvím sektorových operačních programů téměř polovina měst (43 % odpovídajících respondentů) považuje za ideální získávat dotace do výše 5 % městských rozpočtů, dalších 15 % respondentů by pak preferovala vyšší částky až do 10 % městských rozpočtů. Pětina měst (20 %

odpovídajících respondentů) by pak za ideální stav považovala, kdyby dotace prostřednictvím sektorových operačních programů tvořily mezi 10 a 25 % jejich městských rozpočtů.

Prostřednictvím regionálních operačních programů více než desetina (13 % odpovídajících respondentů) považuje za ideální získávat dotace do výše 5 % městských rozpočtů, dalších 29 % respondentů by pak preferovala vyšší částky do 10 % městských rozpočtů a dalších 29 % respondentů následně ještě vyšší částky až do 25 % městských rozpočtů. Více než pětina měst (22 % odpovídajících respondentů) by pak za ideální stav považovala, kdyby dotace prostřednictvím regionálních operačních programů tvořily mezi 25 a 50 % jejich městských rozpočtů.

Z uvedených dat je zřejmé, že města tak obecně preferují větší objemy alokací prostřednictví regionálních operačních programů.

Mají města dostatek vlastních zdrojů na spolufinancování evropských projektů?

Ve většině případů musí mít koneční příjemci (a tedy i města) dostatek prostředků pro zajištění spolufinancování evropských projektů. Bez zajištění vlastních prostředků se nelze hlásit o dotace, což je pro čelní představitele měst další zastupitele (kteří schvalují rozpočet) často jednou z nejnáročnějších výzev.

Více než dvě třetiny měst (70 % odpovídajících respondentů), které realizují evropské projekty, vyčleňují ve svém rozpočtu na spolufinancování evropských projektů maximálně 5 %. Ne více než 10 % městského rozpočtu pak vkládá z vlastních zdrojů ve formě spolufinancování evropských projektů téměř 84 % odpovídajících respondentů. Analýza dat z dotazníkového šetření ukazuje, že možnosti spolufinancování v zásadě nesouvisí s velikostí rozpočtu, u měst s nižšími příjmy však míra spolufinancování v některých případech tvoří podstatnou část rozpočtu.

Graf P4.9 – Vztah mezi možnostmi spolufinancování a velikostí rozpočtu měst

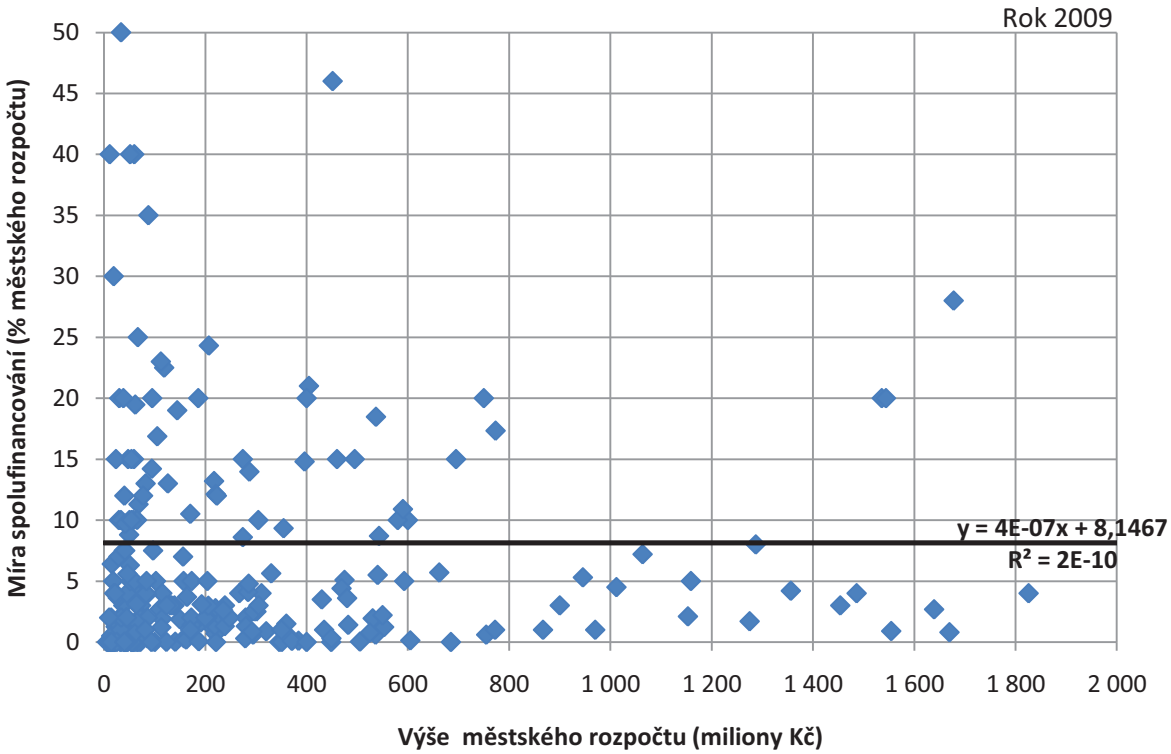

Počet zastoupení (N=245)

Jak je patrné z následujícího grafu, analýza dále ukazuje, že objem prostředků určených na spolufinancování evropských projektů v čase relativně mírně narůstá. S ohledem na očekávaný

propad příjmů komunálních rozpočtů v letošním roce, však tato skutečnost nezbytně nutně neznamená, že se objem prostředků určených pro spolufinancování projektů zvyšuje.

Graf P4.10 – Skutečný stav a očekávaný vývoj spolufinancování evropských projektů v roce 2009 a 2010[4]

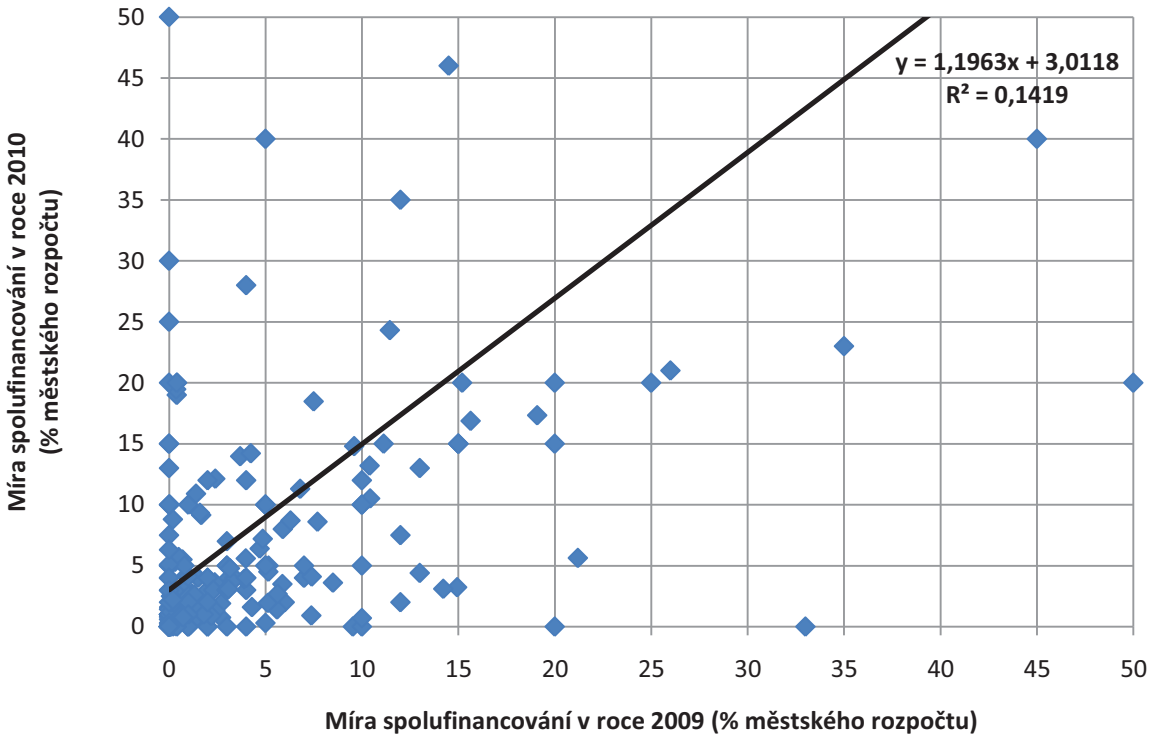

Počet zastoupení (N=245)

Města (134 případů) v souvislosti se spolufinancováním evropských projektů dále definovala ideální stav. Více než desetina (13 % odpovídajících respondentů) měst by ideálně nevkládala do spolufinancování žádné zdroje. Přibližně polovina (51 % odpovídajících respondentů) měst považuje za ideální stav vyčlenit ve svém rozpočtu na spolufinancování evropských projektů maximálně 5 % (a současně více než 0). Určité prostředky z vlastních zdrojů, nicméně ne více než 10 % městského rozpočtu, by pak považovalo za optimální stav 71 % odpovídajících respondentů. Z těchto údajů lze dovodit potenciální absorpční kapacitu měst i jejich možnosti evropské projekty spolufinancovat.

Jak města vnímají možnosti nástrojů finančního inženýrství?

Mezi nástroje finančního inženýrství, které byly v programovacím období 2007-2013 zavedeny, patří také JESSICA[5], která je určena pro podporu udržitelných investic v městských oblastech.

Jak vyplývá z analýzy dotazníků, JESSICA je však městy dosud zcela nevyužívaná. Všechna města, která danou položku vyplnila (165 případů) uvedla, že nástroje finančního inženýrství nevyužívá a ani v letošním roce využít neplánuje. Z pohledu ideálního stavu se většina měst (83 % odpovídajících respondentů z celkového počtu 88 případů) domnívá, že nástroje finančního inženýrství by neměly

[4] Je potřeba si uvědomit, že v případě roku 2010 se jedná o skutečně získané i předpokládané dotace. Jedná se tak o teoretický konstrukt, protože v rozpočtech měst předpokládané dotace měst nejsou zahrnuty, neboť do rozpočtu se v souladu s rozpočtovými pravidly zahrnují až po té, kdy je města obdrží.

[5] JESSICA je zkratkou anglického Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas. JESSICA je iniciativa Evropské komise ve spolupráci s Evropskou investiční bankou a Rozvojovou bankou Rady Evropy na podporu investic s dlouhodobým přínosem do městských oblastí. Je to jeden z finančních nástrojů, které umožňují využít prostředky z evropských strukturálních fondů návratnou formou. Funguje na principu investic do finančně návratných projektů v městských oblastech, a to různými formami půjček, úvěrů, vlastních podílů nebo záruk nejen veřejným, ale i soukromým investorům.

hrát v příjmové části jejich rozpočtu žádný význam, část měst (14 % odpovídajících respondentů) se domnívá, že revolvingové úvěry by ideálně měly tvořit nejvíce 10 % celkových příjmů obecních rozpočtů a pouze 3 % odpovídajících respondentů jsou toho názoru, že by tyto nástroje měly tvořit významnější část rozpočtu (tj. více než 10 %).

Jaké má čerpání evropských prostředků vliv na rozpočtovou bilanci a zadlužení měst?

Vzhledem ke skutečnosti, že možnosti průběžného financování evropských projektů jsou poměrně omezené a že města musí nejprve náklady související s realizovanými díly profinancovat a teprve zpětně dostanou prostředky proplacené, má realizace evropských projektů často dopad na zadlužení měst, neboť města si zpravidla na realizaci projektu musí půjčit.

Jak je patrné z následujícího grafu, města která realizují evropské projekty, zpravidla vykazují určitou míru rozpočtových deficitů. Výše deficitu přitom mírně narůstá v souvislosti s výší vlastního spolufinancování evropských projektů.

Graf P4.11 – Vztah mezi mírou spolufinancování evropských projektů a bilancí městského rozpočtu

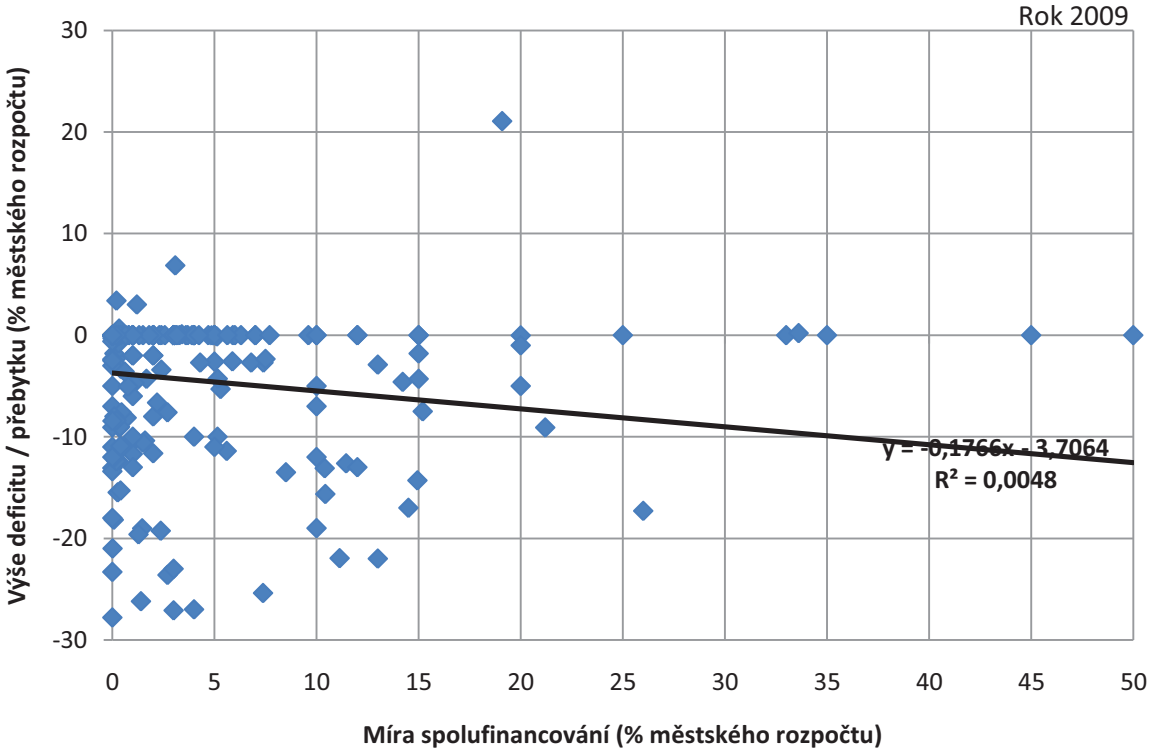

Počet zastoupení (N=222)

Určitý vztah je možné sledovat také při srovnání výše spolufinancování evropských projektů a zadlužení města. Města, která realizují evropské projekty, které musí spolufinancovat, vykazují vyšší zadlužení.[6] Vzhledem k tomu, že získané úvěry mají zpravidla dlouhou dobu splatnosti, je potřeba si uvědomit, že jejich splácení ovlivní také příští programovací období. To dokazuje i následující příklad: *„Dostali jsme se jako město do situace, kdy nám z operačního programu přeshraniční spolupráce ČR - PR 2007 - 2013 byla schválena dotace na rekonstrukci areálu zdraví. Společně s polským městem jsme získali dohromady prostředky ve výši cca 4 miliony EUR. Již máme na naší straně téměř dobudováno - nyní se odstraňují nedodělky. Řešíme financování revolvingy, až v příštím roce bude známa konečná částka našeho spolufinancování (máme vše v EUR, v lednu 2011 se bude překlápět revolvingový úvěr do normálního úvěru. K tomu děláme víceúčelové sportoviště z ROP - realizuje se,*

[6] Získaná data však nerozlišují, zda se jedná o dluhy ve lhůtě splatnosti či po ní, a nevypovídají tak o finančním zdraví měst.

v říjnu by měl být dokončen, celkové náklady 19 milionů, také revolving. Na víc nemáme, musíme už šetřit, do projektů větších není šance jít. Dluhová služba bude kritická v roce 2011 a následujících - úvěr budeme splácet do roku 2023.“

Graf P4.12 – Vztah mezi mírou spolufinancování evropských projektů a zadlužením města

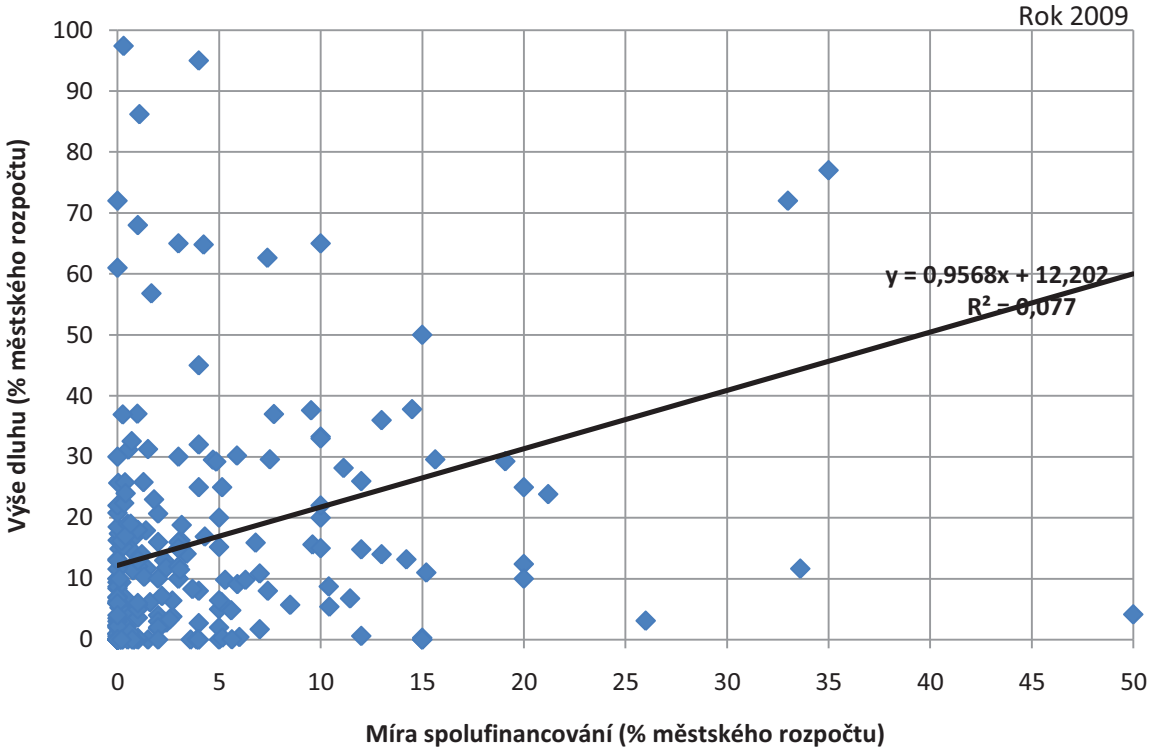

Počet zastoupení (N=257)

Města (149 případů) byla v souvislosti se mapováním rozpočtové bilance a zadlužení požádána o definování ideálního stavu. Drtivá většina měst (90 % odpovídajících respondentů) přitom považuje za optimální stav vyrovnaný rozpočet, více než dvě třetiny měst (68 % odpovídajících respondentů) vnímají jako ideální situaci nezadlužené město.

Analýza pozitivních a negativních aspektů využívání evropských prostředků

Tato část obsahuje analýzu odpovědí měst na otevřené otázky vztahující se k hodnocení pozitiv a negativ využívání evropských prostředků. Identifikuje tak nejčastěji zmiňované překážky a problémy stejně tak jako příklady dobré praxe, na které města při implementaci politiky soudržnosti naráží.

Na jaké konkrétní problémy a překážky města při využívání evropských prostředků naráží?

Nejčastěji (165, tj. 61 % odpovídajících respondentů) uváděným problémem při využívání evropských prostředků je nadměrná byrokracie a administrativní náročnost provázející celý projektový cyklus od přípravy projektů až po jeho vyhodnocení. Města si stěžují na opakující se informace v jednotlivých článcích žádosti, lpění na formálních detailech (např. zda je či není název projektu napsán v uvozovkách, zda je použita zkratka nám. místo celého názvu náměstí v adrese apod.), nutnost dokládání nadbytečných příloh, kopírování a skenování dokladů (např. jsou vyžadovány doklady o celém průběhu výběrového řízení včetně všech nabídek, což mnohdy představuje stovky stran k nakopírování a k naskenování, neboť doklady jsou požadovány jak v listinné tak elektronické formě), sepisování obsáhlých monitorovacích zpráv, apod.

Druhou průřezovou překážkou, která podle některých měst (21, tj. 8 % odpovídajících respondentů) ovlivňuje celý projektový cyklus, je personální náročnost projektového řízení a související nutnost využívání externích poradenských firem. Zejména menší města nemají dostatek pracovníků se zkušenostmi s dotační problematikou, v této oblasti je navíc vysoká fluktuace a města si tak často musí najímat externí poradenské firmy, což si vyvolává další náklady.

Obecně města nejsou spokojena již se samotným systémem vyhlašování výzev, který je z jejich pohledu často nepružný. Výzvy často neumožňují městům řešit akutní problémy. Systém dále neumožňuje požádat o dotaci na řešení konkrétní problematiky, která město nejvíce pálí, ale řešený problém se musí spojit do uměle vytvořeného celku (např. nelze jen opravit veřejné osvětlení, musí se opravit silnice, chodník, hřiště, apod.). V první etapě, přípravě projektů reagujících na výzvy, jsou mezi hlavními identifikovanými překážkami zejména složitost implementačního systému - množství operačních programů (8 % odpovídajících respondentů), malé a nevyhovující alokace (13 % odpovídajících respondentů), neustálé změny podmínek (20 % odpovídajících respondentů) a špatná spolupráce s implementačními orgány (15 % odpovídajících respondentů). Všechny tyto faktory vedou k velké složitosti přípravné etapy projektu. Kupříkladu velké množství operačních programů znamená velké množství pravidel a metodik a tím nejednotnost dotačních pravidel. Tato pravidla jsou navíc neustále inovována doplňována (často i s měsíční frekvencí) nejenom během vyhlášení výzvy, ale po celou dobu administrace a realizace projektu, aniž by existoval systém informování příjemců o změnách pravidel. Některá města vyjadřují nespokojenost s poradenstvím řídících a zprostředkujících subjektů (neznalost, neochota, arogance, apod.).

V etapě hodnocení projektů vybraná města jako problém spatřují nevyhovující kritéria (8 % odpovídajících respondentů), neprůhlednost hodnotícího procesu (7 % odpovídajících respondentů), jeho nadměrnou časovou náročnost (22 % odpovídajících respondentů) a v neposlední politické ovlivňování výběrového procesu (5 % odpovídajících respondentů). Právě politické ovlivňování výběru projektů ze strany jiných orgánů veřejné správy je často vnímáno jako velká křivda samosprávné demokracie; specifickou a často zmiňovanou kauzou je v této souvislosti přehodnocování výzev v ROP Jihozápad.

Problémy se vyskytují také během realizace projektu. V tomto ohledu jsou zřejmé nejasnosti také ohledně pravidel veřejné podpory (1 % odpovídajících respondentů)a veřejných zakázek (3 %).

V případě veřejné podpory města upozorňují na nejednotný přístup řídících orgánů k této problematice a zpřísňování základního rámce pravidel určených legislativou EU při jejich implementaci v ČR. Tyto kroky pak podle měst vedou k menší spolupráci s podnikatelskými subjekty a omezenému komerčnímu využití výsledků dotovaných projektů. V případě veřejných zakázek bylo jako problém například označeno, že každý ŘO má jiná pravidla pro zadávání veřejných zakázek, že existuje málo dodavatelů schopných veřejné zakázky realizovat nebo že u veřejných zakázek malého rozsahu není jednoznačně definováno, jak doložit dodržení transparentnosti, rovného zacházení a zákazu diskriminace. Nedostatky ve vztahu k veřejným zakázkám jsou podle měst navíc platné obecně, nejen ve vztahu k evropským fondům.

Velká část problémů se vztahuje k etapě proplácení evropských prostředků. Část měst není spokojena s možnostmi průběžného financování (2 % odpovídajících respondentů), které podle jejich názoru není dostatečně rozvinuto a nemá jasná pravidla. Některá města (7 % odpovídajících respondentů) vnímá negativně nutnost zajištění vlastních zdrojů na spolufinancování projektů. Města současně uvádí, že nejde jen o zajištění proklamovaných 15 %, ale zejména o to, že mnoho nákladů není považováno za uznatelných a skutečné spolufinancování se tak často blíží spíše 50 %. Patrně jako jeden z největších problémů je vnímána nutnost předfinancování projektů z vlastních zdrojů (17 % odpovídajících respondentů) a vznikající prodlevy při proplácení projektů po vyúčtování projektů (17 % odpovídajících respondentů). Města přitom uvádí, že průtahy spojené s proplácením projektů často trvají i více než půl roku (opakuje se zejména špatná situace v případě OP ŽP). Tyto průtahy, současně s nezbytným spolufinancováním projektů, tak často vedou k prodlužování překlenovacích úvěrů, dalším nákladů v podobě úroků a celkovému vyššímu zadlužování měst (9 % odpovídajících subjektu přitom považuje vícenáklady v podobě úroků a obecně zadlužování za problém).

Patrně vzhledem k tomu, že se využívání evropských projektů stále spíše rozbíhá, je množství zmiňovaných problémů vztahujících se k etapě vyhodnocení a kontroly projektů spíše omezené. V tomto ohledu města nejčastěji upozorňují na problém nadměrné kontroly (5 % odpovídajících respondentů) a tvrdosti sankcí (1 %). Tato města vyjadřují nespokojenost s četností kontrol, s nepřiměřenou délkou kontrolního období po skočení projektu, s administrativní zátěží kontrol apod.

Box – Překážky a problémy při využívání evropských prostředků - příklady odpovědí měst:

- *Důležitým faktorem při využívání prostředků evropských fondů by měla být pomoc obcím vyřešit jejich konkrétní požadavky pomocí dotací. Bohužel oblasti podpory a vyhlašované výzvy nejsou často v souladu s nejdůležitějšími záměry obcí, nebo obce nejsou schopny nastavená kritéria splnit a potom dochází k parodoxu, že obce řeší méně důležité nebo zcela nedůležité potřeby jenom proto, že je možné na realizaci akce získat dotaci.*
- *Značným problémem je vysoký počet operačních programů a s tím spojené velké množství orgánů a institucí, které kontrolují jejich implementaci. Každý operační program navíc uplatňuje specifická pravidla a postupy. Tato pravidla nejsou jednoznačná a nejsou jednoznačně odpovědnými orgány vykládaná, což je dosti problematické, a to zejména s ohledem na personální zajištění projektového cyklu zaměstnanci (úředníky) samosprávných orgánů.*
- *Přílišná administrativní náročnost, velmi krátké lhůty pro podání žádosti a s tím související nemožnost projednání stavebních projektů ve správních řízeních. Lhůty jednotlivých výzev jsou nastaveny tak, že nelze stihnout vydání příslušných podpůrných rozhodnutí, stanovisek apod.*
- *Překážkou při zpracování žádostí o dotaci jsou neustálé změny v pokynech pro žadatele a příjemce, změna výběrových kriterií apod. Problémem se jeví rovněž nedodržování termínů při hodnocení žádostí o dotaci, monitorovacích zpráv a žádostí o platbu ze strany ÚRR. Zpracování žádostí o dotaci do ROP je náročné z hlediska všech příloh, které jsou požadovány. Monitorovací zprávy se zpracovávají nejen v systému Benefit, ale ÚRR požaduje ještě zpracování další, podrobnější verze monitorovací zprávy, která nad rámec zatěžuje jejich zpracovatele.*
- *Stanovování minimální výše dotací vede k umělému navyšování rozsahu projektů a k plýtvání veřejnými prostředky (obci by stačilo na realizaci projektu, např. opravu veřejné budovy sto tisíc korun, ale protože minimální náklady ve výzvě jsou jeden milion korun, provede obec komplexní rekonstrukci objektu a z operačního programu je tedy odčerpán jeden milion jedním příjemcem, zatímco při nestanovování minima by mohla stejná částka přinést užitek více příjemcům.*
- *Přestože naše žádost ve všech kolech uspěla s plným počtem bodů a její zaměření bylo přesně v souladu s výzvou, nakonec dotaci nedostalo. Poslední hodnotící komise složená z politiků kraje rozhodla, ž projekt není v souladu s výzvou a prostředky alokovala do krajské organizace.*
- *Pravidla hodnocení projektů ve fázi žádosti jsou nejasná. Vyvolává to dojem záměru a následné možnosti politického ovlivnění hodnocení. Částečně nejasná jsou také pravidla při čerpání. Například v projektu zateplení je v rozpočtu povinná rezerva 5% na vícepráce. Není jasně určeno, v kterých případech ji lze čerpat. Řídící orgán rozhoduje o uznání nebo neuznání víceprací bez jasného zdůvodnění, proč to či ono uznal nebo neuznal. Z hlediska stavebního jasné vícepráce (větší plocha zateplení, výměna shnilého oplechování, které se ve fázi projektování nedalo zjistit, apod.) neuznává. Předem není jasné, na co je vlastně ona 5% rezerva určena.*
- *Materiály k veřejným zakázkám zavádějí dvojí principy při zadávání zakázek; při realizaci veřejných zakázek vznikají průtahy. Zadávací dokumentace prochází schvalováním na městě a ještě musíme čekat na schválení řídícího orgánu. Mnohdy se liší postoj k výkladu zákona právního úseku města a právníka ŘO.*
- *Složitost spolufinancování tzv. způsobem předfinancování, kdy si obce a města žádají o poskytnutí dotace z logického důvodu (nedostatek finančních prostředků v rozpočtu) a v případě, kdy jim je dotace přidělena, ji musejí předfinancovat nebo částečně předfinancovat. Tím dochází k tomu, že si obce a města berou úvěry, které se neblaze podepisují na zadlužení města, které je pak důležitým faktorem pro získání dalších dotací.*
- *Příliš velká úřednická kontrola na již realizované projekty. Velký počet kontrolorů a velký počet požadovaných detailních dat. Na jeden projekt v jeho začátku přijelo 7 osob na kontrolu.*

Schéma P4.1 – Problémy a překážky během projektového cyklu

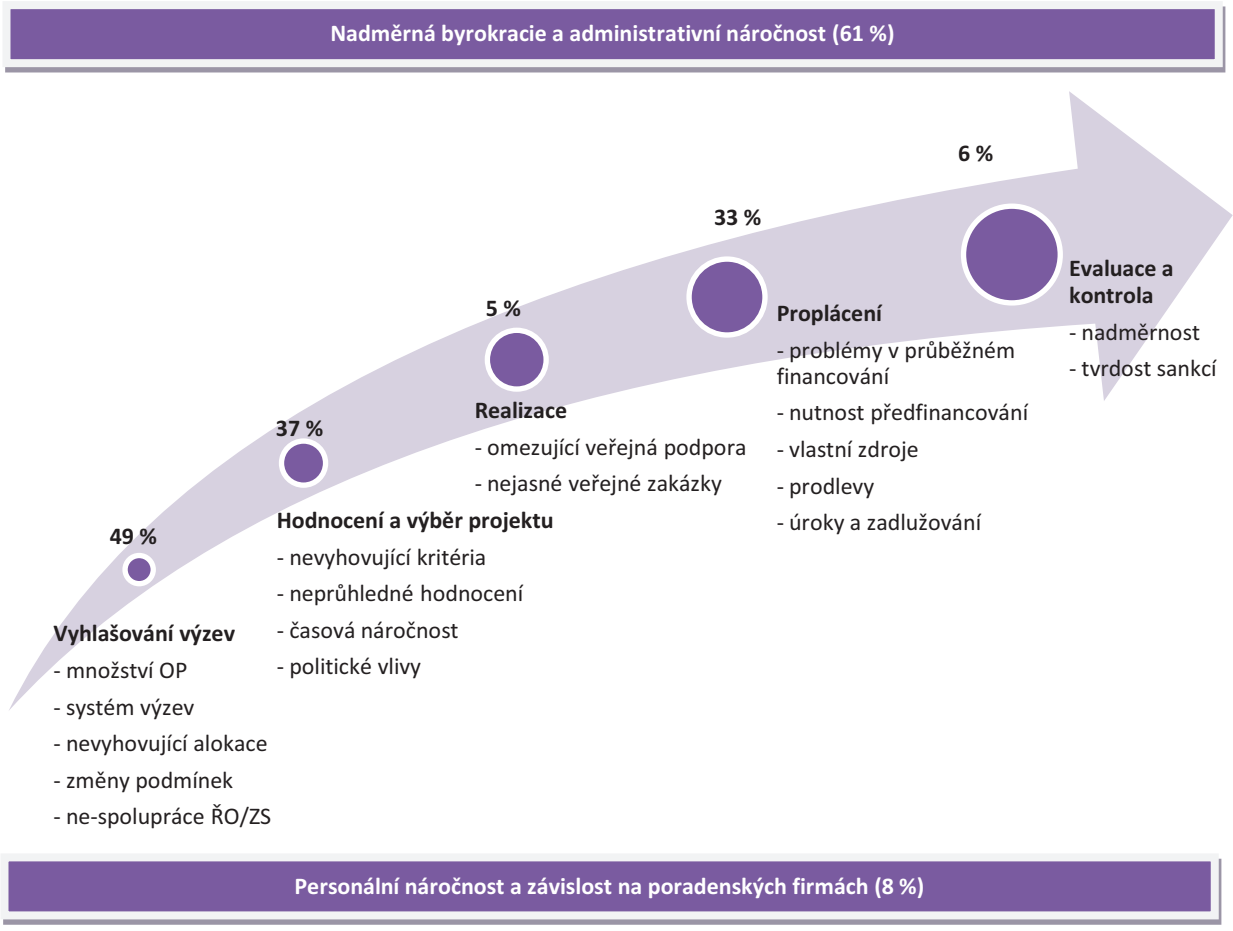

Výskyt problémů a překážek u jednotlivých měst (N=272)

Graf P4.13 – Četnost uváděných problémů a překážek při využívání evropských prostředků

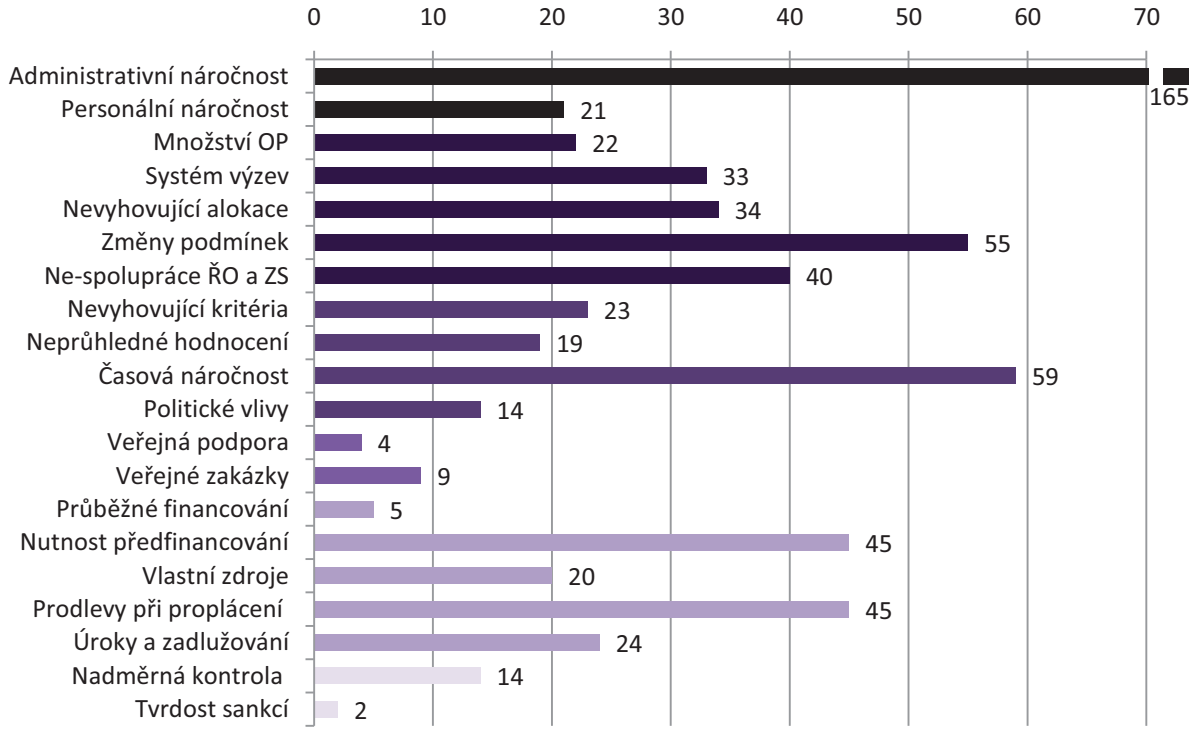

Počet zastoupení (N=272)

Jaké dobré zkušenosti města při využívání evropských prostředků zaznamenávají?

Četnost pozitivních zkušeností měst s využíváním evropských fondů je nižší než jejich vyjádřené negativní názory (celkem 238 odpovědí). Více než pětina měst (21 % odpovídajících respondentů) současně uvedla, že s využívání evropských prostředků dobré zkušenosti nemá. Je však potřeba si uvědomit, že mnoho měst se zatím nachází v přípravných etapách a obtížně se jim tak hodnotí celkový výsledek.

Pro část měst (3 % odpovídajících respondentů) je obecně pozitivem prolínajícím se celým projektovým cyklem zvyšováním administrativní kapacity měst, podporou efektivnějšího řízení města, posilováním manažerských dovedností jednotlivých pracovníků a využíváním potenciálu outsourcingu (v podobě dobré spolupráce s poradenskými organizacemi).

V první etapě projektového cyklu, přípravě projektů reagujících na výzvy, města (12 % odpovídajících respondentů) nejčastěji pozitivně hodnotí samotnou možnost předkládání a uplatňování rozvojových projektů. Města také velmi často pozitivně hodnotí spolupráci s implementačními orgány (21 % odpovídajících respondentů). Zástupci měst oceňují jak postup úředníků v poradenské činnosti, jejich vstřícnost a flexibilitu, tak dobrou komunikaci a možnosti osobních, telefonických či e-mailových konzultací. Při srovnání s četností vyjádřených negativních zkušeností měst v této oblasti v předchozí části, je patrné, že situace je často individuální, přičemž pozitivní zkušenosti mírně převládají. Tyto údaje korespondují také s údaji v grafu P4.13.

K etapě hodnocení projektů se města pozitivně vyjadřovala pouze okrajově; pozitivně byla v ojedinělých případech (1 % odpovídajících respondentů) vnímána transparentnost hodnotícího procesu a zveřejnění kritérií hodnocení projektů (čímž se dá odhadnout bodový zisk a případně předkládaný projekt přizpůsobit maximálnímu bodovému zisku). Při srovnání s četností vyjádřených negativních zkušeností měst v této oblasti v předchozí části, je patrné, že negativní hodnocení hodnotícího procesu jednoznačně převládá.

Patrně největší pozitiva s využívání evropských projektů jsou spojena s vlastní realizací projektů; téměř třetina měst (32 % odpovídajících respondentů) uvádí jako dobrou zkušenost konkrétní realizované smysluplné projekty, z nichž mají užitek obyvatelé města (příklady zahrnují různé typy projektů výstavby komunikací, čištění odpadních vod, zateplování škol, revitalizace zeleně či městské informatiky). Část měst (4 % odpovídajících respondentů) vnímá jako pozitivum v rámci realizovaných projektů možnost navázání partnerství (a to jak se s místními neziskovými organizacemi či podnikatelskými subjekty tak s partnery ze zahraničí při realizaci projektů příhraniční spolupráce) a zapojování občanů.

Města také pozitivně vnímají skutečnost, že jsou jim evropské peníze nakonec proplaceny. Přibližně pětina měst (21 % odpovídajících respondentů) vnímá jako velké pozitivum, že získají další zdroje na rozvojové aktivity měst. Obzvláště pozitivně je v tomto ohledu vnímána skutečnost, že se často jedná o získání investičních finančních prostředků na zlepšení kvality života ve městě, který by si jinak rozpočet města nemohl nikdy dovolit. Pozitivně (3 % odpovídajících respondentů) je také hodnoceno vysoké procento dotace z celkových nákladů projektu, protože u státních dotací je většinou vyšší podíl žadatele. Část měst je spokojena s možnostmi průběžného financování (2 % odpovídajících respondentů), což je přibližně stejný počet odpovědí jako počet vyjádřených negativních zkušeností měst v této oblasti v předchozí části.

Dobré zkušenosti měst s kontrolní činností jsou v zásadě výjimečné. Bezproblémovost kontrolního procesu uvádí jako dobrou zkušenost pouze necelé 1 % odpovídajících respondentů. Při srovnání s předchozí částí je zřejmé, že negativní zkušenosti měst jsou v této oblasti četnější.

Box – Dobré zkušenosti při využívání evropských prostředků - příklady odpovědí měst:

- *Při každém úspěšném získání dotace a následné realizaci projektu mluvíme o dobrých zkušenostech a to i v případě, že samotnému získání dotace předcházely složitosti s podáním a hodnocením žádosti o dotaci. Tyto zmíněné složitosti se mohly někdy zdát jako špatné zkušenosti, ovšem v následujících žádostech o dotace se ukázaly jako zkušenosti dobré.*
- *Dobrá zkušenost je ve spolupráci s regionálními implementačními orgány. Současně tímto děkujeme za množství poskytnutých konzultací k jednotlivým projektům, zejména na ÚRR a v CRR. Velkou výhodou je snazší dostupnost a možnost osobní konzultace přímo s pověřeným pracovníkem implementačního orgánu, kdy se dají efektivně vyřešit/odladit problémy a překážky. Podařilo se tak vzájemně vyjít vstříc jak požadavkům žadatele i tak požadavkům implementačního orgánu.*
- *Velmi dobrou zkušenost máme až na výjimky s komunikací se zástupci a konzultanty řídících nebo zprostředkujících orgánů. Pokud se na ně obrátíme s dotazem, připomínkou či prosbou o radu, snaží se poradit konstruktivně, poradí co má smysl provádět a co ne, za jakých podmínek. Díky využívání evropských fondů byly ve městě zatepleny veřejné budovy, realizováno sportoviště, uskutečnilo se několik aktivit v rámci Evropské územní spolupráce, apod.*
- *Evropské fondy umožnily finančně náročnou sanaci a revitalizaci zrušené továrny na zpracování ryb v blízkosti historického centra města. V prostoru bylo provedeno nové komunikační napojení na centrum města a areál sportovišť. Rekonstrukcí bývalé administrativní budovy a výstavbou nové budovy vznikly prostory pro vybudování komunitního centra. Projekt přispěl ke zlepšení vzhledu města, zvýšení dopravní bezpečnosti, vybudování zázemí pro činnost neziskových organizací a volnočasové aktivity občanů města.*
- *Dobrou zkušeností je pomoc městům ze strany některých poskytovatelů dotace s administrací u typových projektů (např. Tvorba územně analytických podkladů - dotace z IOP).*
- *U ROP se každý rok koná fórum projektů, kde se mohou prezentovat realizované projekty a kde probíhá výměna zkušeností mezi žadateli. Také je pořádána soutěž o nejlepší projekt ROP.*
- *Dobré je průběžné financování projektů např. v Operačním programu Životní prostředí. Takto by tomu mělo být u všech programů.*
- *Vhodné nastavení systému proplácení žádostí o platbu v rámci ROP NUTS II Severovýchod, v rámci podané žádosti o platbu mohou být nezaplacené faktury, které se zaplatí až po administrativní kontrole žádosti o platbu. Město není nuceno využívat pro toto období úvěrové produkty.*
- *Možnost realizovat projekty, které bychom jinak nemohli zrealizovat, z důvodu nedostatečných finančních prostředků. Charakter projektů evropských fondů přinesl nové know-how do práce úřadů. Možnost navázat partnerství s blízkými městy, se zahraničím, získat nové kontakty. Seznámení se s dobrou praxí v jiných městech.*
- *Pokud je vše správně provedeno, není závažnějších problémů s případnými kontrolami po skončení celé akce.*

Schéma P4.2 – Dobré zkušenosti při využívání evropských prostředků během projektového cyklu

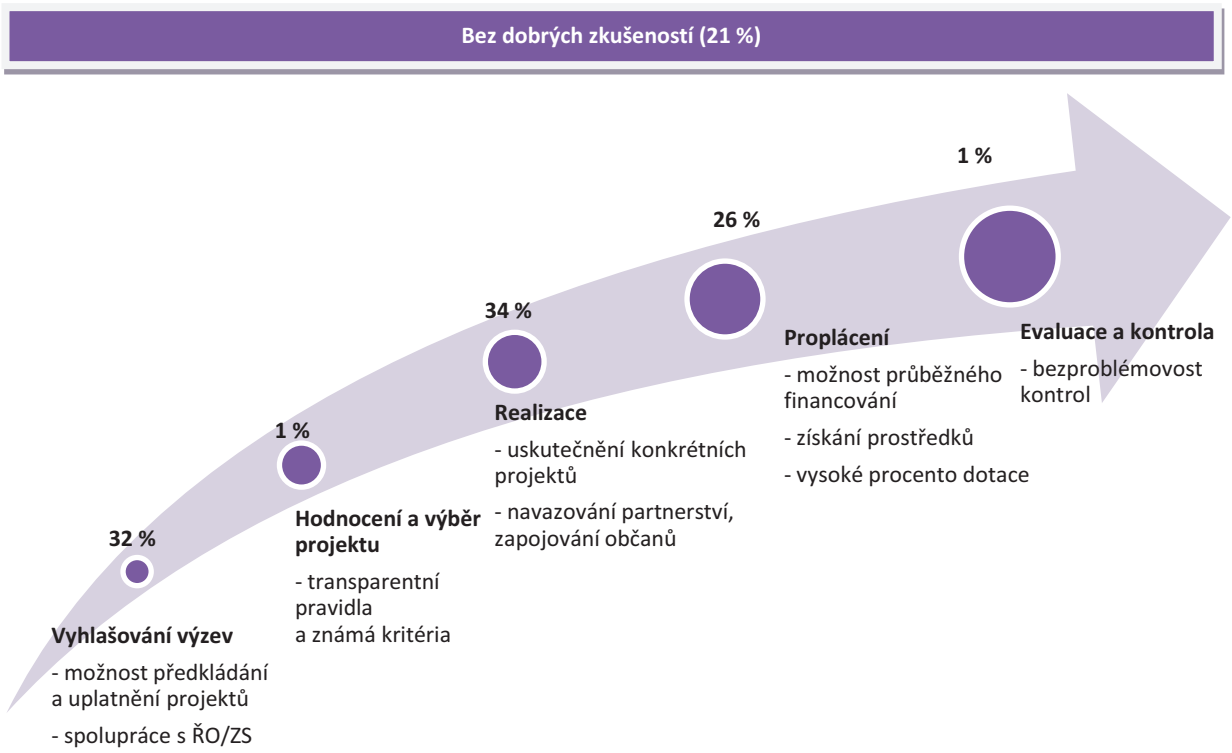

Výskyt pozitivních zkušeností a dobré praxe u jednotlivých měst (N=272)

Graf P4.14 – Četnost uváděných příkladů dobrých zkušeností při využívání evropských prostředků

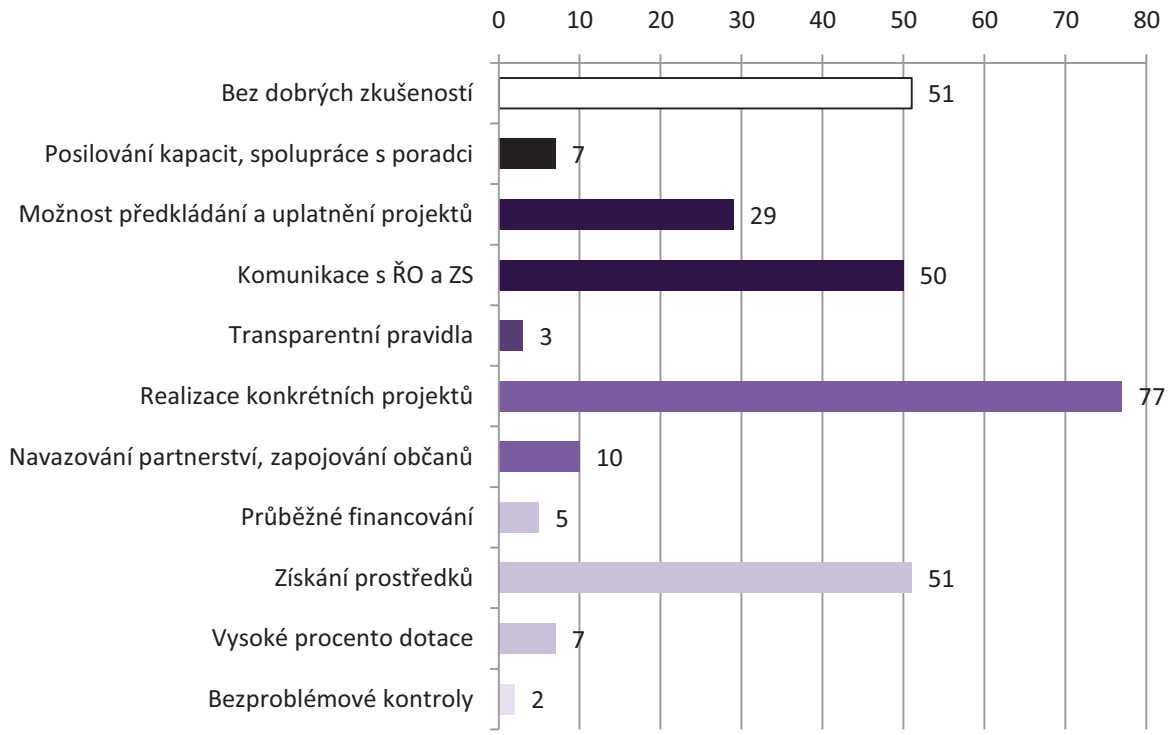

Počet zastoupení (N=238)

Vize rozvoje měst a budoucnost využívání evropských prostředků

Tato část se věnuje očekávanému vývoji měst v následujících 10 letech a faktorům, které na tento vývoj budou mít z pohledu představitelů měst největší vliv. Mapuje také návrhy měst na zefektivnění implementačního systému politiky soudržnosti v příštím programovacím období 2014-2020.

Jak města hodnotí dopad jednotlivých výzev na svůj rozvoj v následujících 10 letech?

Jak je patrné z následujícího grafu města vnímají ekonomické determinanty jako nejvýznamnější faktory pro jejich budoucí rozvoj. Nejvíce měst (86 % respondentů) považuje za důležitý vliv a dopady ekonomické a finanční krize, dále pak vývoj na trhu práce a související výši nezaměstnanosti (76 % respondentů) a restrukturalizaci ekonomiky a související pokles průmyslové výroby (71 % respondentů). Města vnímají jako významné pro svůj další vývoj také sociální determinanty, tzv. měkké faktory. Stárnutí populace vnímá jako důležitý faktor pro svůj další vývoj 73 % měst, vzdělanost 69 % měst a sociální vyloučení 53 % měst. Města také akcentují téma energetické náročnosti a bezpečnosti (57 % respondentů). Polovina měst také považuje za důležité otázky související s digitální gramotností a využíváním informačních a komunikačních technologií.[7] Naopak často skloňované faktory jako jsou suburbanizace (jen 22 % respondentů vnímá tento faktor jako důležitý[8]), klimatické změny (pouze pro 16 % respondentů je tento faktor významný) nebo teroristické hrozby (pouze 5 % respondentů) nejsou většinově městy vnímány jako významné.

Graf P4.15 – Význam různých faktorů pro budoucí rozvoj měst

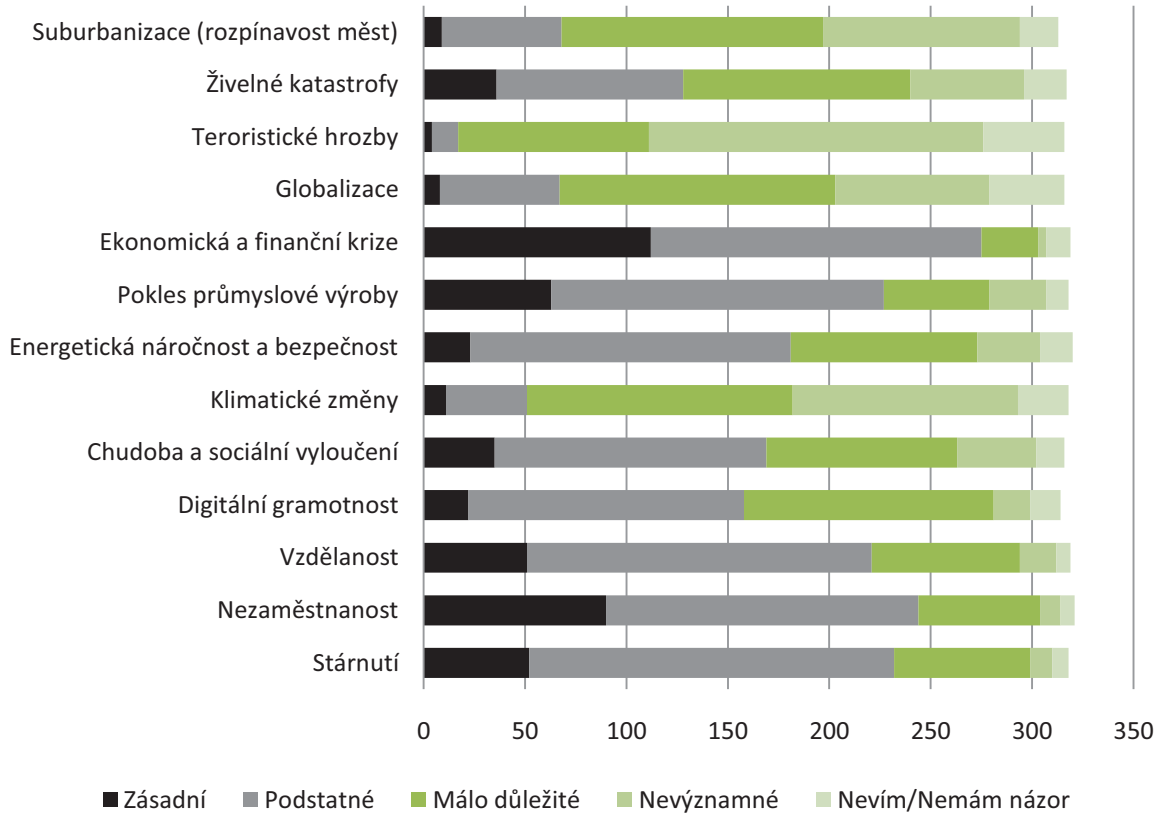

Počet zastoupení (N=313-321)

[7] Vliv informačních a komunikačních technologií a digitální gramotnosti přitom nevykazuje vazbu na typ sídel či velikost měst (korelační koeficient u korelace s počtem obyvatel měst činí 0,07).

[8] Suburbanizace je přitom významněji hodnocena jako důležitý faktor pro rozvoj měst městskými částmi a dále pak statutárními městy než městy.

Ve 23 případech města uvedla jiný, výše neuvedený, faktor jako důležitý pro další rozvoj měst v následujících 10 letech. Jednalo se o dostatek finančních zdrojů, politickou situaci u jiných úrovní veřejné správy, stav legislativy a její výklad, migraci populace, rozpad a úpadek společnosti, postavení menšin, bezpečí ve městech, existence nových resp. modernizace starých liniových dopravních staveb, apod.

Jaký města očekávají svůj vývoj v horizontu roku 2020?

Většina měst (62 % respondentů) očekává, že se jejich význam v horizontu roku 2020 zvýší. Přibližně třetina měst (35 % respondentů) se pak domnívá, že se jejich význam nezmění. Očekávání úpadku měst jsou tak okrajová. Očekávání zvýšení významu měst mírně narůstá s počtem obyvatel měst (korelační koeficient však dosahuje nevýznamných hodnot 0,08), je mírně vyšší u statutárních měst.

Města také hodnotila očekávání vývoje spolupráce s ostatními obcemi a orgány veřejné správy. Většina měst (55 % respondentů) se domnívá, že v budoucnu vzroste jejich spolupráce s okolními obcemi. Očekávání zintenzivnění spolupráce s okolními obcemi je přitom mírně vyšší u statutárních měst. Ve vztahu k ostatním úrovním veřejné správy se většina měst domnívá, že se spolupráce příliš nezmění. Zintenzivnění spolupráce se státem očekává pouze 26 % měst, těsnější spolupráci s kraji předpokládá 38 % měst. V tomto případě je postoj statutárních měst ve srovnání s očekáváními ostatních měst rezervovanější. Většina měst (54 % respondentů) se také nedomnívá, že se změní jejich spolupráce s jinými evropskými městy. Očekávání zvýšení spolupráce s jinými evropskými městy však narůstá s počtem obyvatel (korelační koeficient činí 0,18) a je vyšší u statutárních měst.

Graf P4.16 – Očekávaný vývoj významu měst a spolupráce s okolím

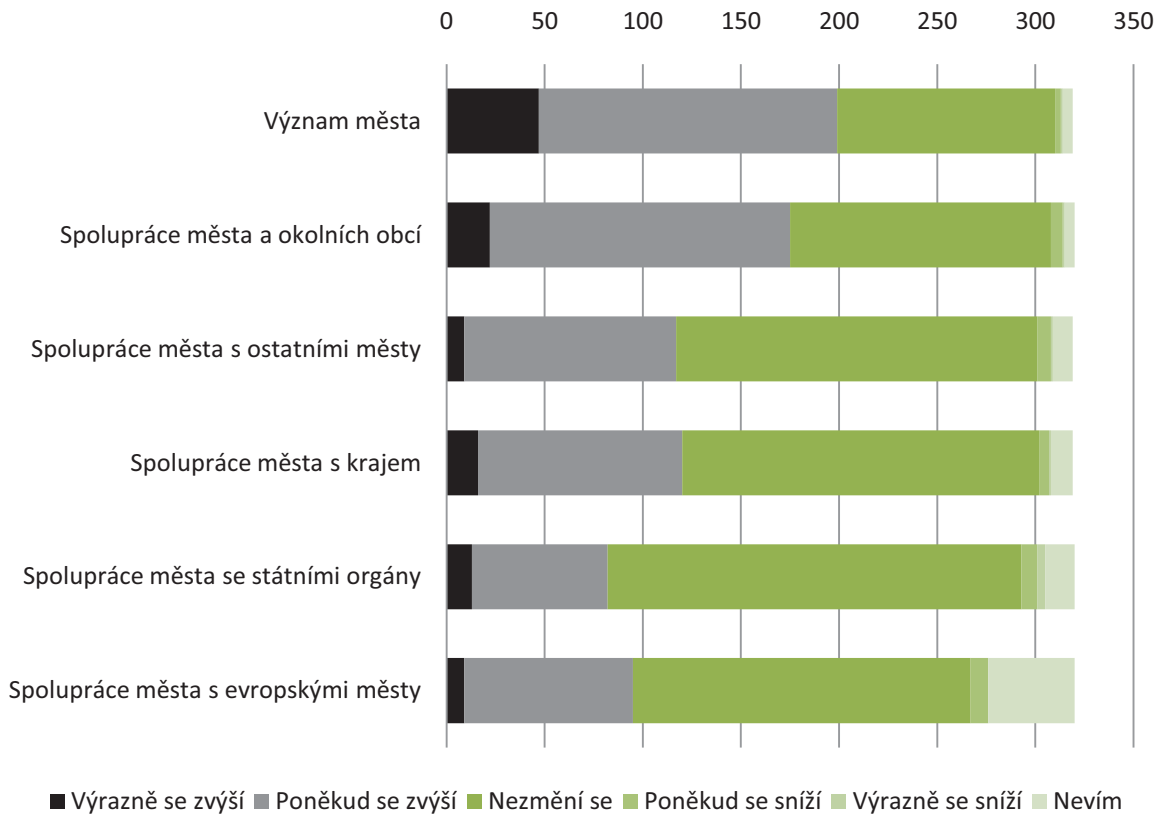

Počet zastoupení (N=319-320)

Jaké mají města návrhy na zefektivnění systému evropských fondů?

Celkem 182 měst vyjádřilo své návrhy na zlepšení systému evropských fondů; 23 měst pak uvedlo, že žádné návrhy nemá, případně považuje celý systém za zcela nesmyslný. Nejčastěji (48 %

odpovídajících respondentů) města navrhují zjednodušit a sjednotit celý systém (zjednodušení a sjednocení všech pokynů, příruček, formulářů, software, metodik, pravidel a podmínek pro zpracování žádostí o dotace a kompletní řízení projektů ze strany konečných příjemců). Města kupříkladu navrhují z povinných příloh vynechat informace, které jsou běžně ověřitelné ve veřejných registrech (v obchodním rejstříku, z údajů ČSÚ, katastru nemovitostí apod.). Část měst (9 % odpovídajících respondentů) také vnímá jako akutní zrychlení celého procesu a zkrácení doby proplácení dotace – během celého projektového cyklu od podání žádosti o platbu po obdržení finančních prostředků.

Část měst (7 % odpovídajících respondentů) považuje za důležité podporovat své personální kapacity pro administraci a řízení projektů, zajistit profesionální poradenství ze strany implementačních orgánů a umožnit výměnu zkušeností mezi městy podobného typu s podobnými potřebami.

Při rozboru návrhů souvisejících s první etapou projektového cyklu, vyhlašováním výzev, je patrné, že města obecně vyjadřují nespokojenost se systémem výzev a skutečností, že je na ně nahlíženo jako na jiné konečné příjemce. Část měst (10 % odpovídajících subjektů) proto navrhuje relativně radikální, nicméně obtížně prosaditelnou, tezi, že by evropské prostředky měly přímo směřovat a posílit rozpočty obcí. Jako nejvhodnější řešení je v tomto ohledu navrhováno přerozdělení alokací jednotlivým obcím podle počtu obyvatel. Města považují takové řešení za nejefektivnější, protože samy nejlépe vědí, co je trápí a na co zdroje využít.[9] Některá města (7 % odpovídajících respondentů) dále uvádí, že je objem evropských prostředků nedostatečný a bylo by žádoucí jej navýšit. Zhruba pětina (19 % odpovídajících respondentů) považuje za vhodné změnit alokace, přičemž více peněz by dle jejich názoru mělo být směřováno do infrastruktury, opravy komunikací, čištění odpadních vod, revitalizace prostranství, dále také do školství, péče o seniory, kultury, sportu apod. Desetina měst požaduje zeštíhlení implementačního systému (snížení počtu operačních programů, jejich decentralizace a posílení regionálních operačních programů na úkor tematických) a snížení počtu výzev. Část měst (5 % odpovídajících respondentů) doporučuje uplatňovat širší využívání integrovaných přístupů při rozvoji měst, především dát městům vyšší pravomoci v rámci integrovaných plánů rozvoje měst, tj. přenést některé pravomoci z regionálních rad na města a umožnit v rámci IPRM řešit problémy suburbanizovaného okolí.

V rámci etapy hodnocení projektů některá města (7 % odpovídajících respondentů) považují za klíčové definovat potřebu daného řešení jako základní kritérium hodnocení projektu. Opakuje se (5 %) také nutnost snížení korupce během hodnotícího procesu a omezené politických vlivů.

Během etapy realizace projektu města (3 %) požadují vyšší flexibilitu. Některé požadavky jsou však v rozporu s evropským právem (vyskytl se například návrh umožnit upřednostňování místních firem ve výběrovém řízení).

V etapě proplácení města obecně navrhují rozšíření možností průběžného financování a předfinancování projektů ze strany státu (13 % odpovídajících respondentů). Města obecně nesouhlasí s principem zpětného proplácení nákladů u evropských projektů a požadují, aby zálohové financování (obdoba limitek) a nemusela tak čerpat drahé úvěry. Současně část měst (8 %) vyjádřila požadavek na jasné vymezení a dodržování termínů pro proplácení ze strany implementačních orgánů.

U kontrolní etapy města nejčastěji (2 % odpovídajících respondentů) navrhují sjednocení kontrolní činnosti (např. odbourání následné kontroly finančních úřadů, které kontrolují již zkontrolované).

[9] Tento návrh koresponduje s obecným a opakujícím se požadavkem měst na omezování dotací a posilování vlastních příjmů obecních samospráv.

Box – Návrhy na zlepšení při využívání evropských prostředků - příklady odpovědí měst:

- *Nemám, celý systém mi připadá postavený na hlavu, ale musíme pracovat s tím, co máme.*
- *Přehodnotit finanční alokace v jednotlivých operačních programech, maximálně snížit možnost korupce při přidělování dotací jednotlivým projektům. Daleko lepší by ale byl systém bez dotací s posílením daňových příjmů o peníze z dotačních titulů - alespoň národních dotací. Obce a města by mohly daleko efektivněji a úsporněji plánovat svou obnovu a nečekat na nahodilé dotace, z nichž může vyjít zrovna ta s nejnižší prioritou.*
- *Osobně si myslím, že pokud by se podařilo definovat priority v jednotlivých obcích a městech, mohly by být dotační prostředky rozdělovány na obce dle počtu obyvatel a dle ekonomických výsledků jednotlivých obcí. Ušetřili by se finanční prostředky na všechny poradce, administrátory, na propagaci projektu atd. Pokud by obce měli definovány základní priority (vyřešení kanalizace, vodovodu, teplo, komunikace atd.) musely by nejprve vyřešit tyto základní potřeby a teprve poté čerpat prostředky na revitalizace náměstí, zeleň, hřiště, cyklostezky atd. Obce nemají vyřešené tyto základní věci a dotace byly nastaveny na čerpání dotací na nadstavbové věci a ne na zásadní potřeby.*
- *Vyhlášení výzev by mělo být harmonizováno s přípravou rozpočtů měst a obcí - tzn., že pro městské rozpočty je velmi důležité, aby nejdéle v září byly schvalovány výsledky jednotlivých programů. Tzn. podání žádosti do konce března, do konce září výsledky, do konce roku podpisy smluv a v následujícím roce ukončená realizace projektu … a tak pořád dokola. Další možností by bylo přímé určení prostředků pro obce - kolik dlouhodobě pravidelně budou dostávat pro jakou oblast alokace. Současně navrhujeme zrušení zejména spodních finančních limitů.*
- *Doporučujeme uvádět plánované výzvy již v době, kdy se o nich uvažuje, ne až k datu pro příjem žádostí (zejména u dotací s náročnou administrativní přípravou, např. zajištění projektových dokumentací aj.). Současně považujeme za vhodné uvádět příklady, jak vyplnit jednotlivé formuláře, např. u formulářů s elektronickým vyplňováním zveřejnit "Vzor" s instrukcemi k jejich požadovanému obsahu. Toto opatření by odbouralo vícenásobné přepracovávání nebo doplňování dokladů a umožnilo by zrychlení celého dotačního procesu od samého počátku.*
- *Naše město vydalo během přípravy žádostí na projekty poměrně vysoké částky za předprojektovou a projektovou přípravu a za tzv. dotační management, aniž by naše žádosti uspěly. Projektové dokumentace za nemalé peníze tak pravděpodobně skončí v "šuplíku", protože bez dotace na realizaci projektu prostě město nemá. Proto se domníváme, že měl být zvolen efektivnější a ekonomičtější způsob přípravy projektů z evropských fondů, např. formou posuzování a schvalování žádostí již ve stupni investičního záměru (podobně jako jsou např. posuzovány záměry nebo koncepce z hlediska ŽP v procesu EIA či SEA) v "nulté" etapě, ještě před zahájením faktické pomoci EU. Města a obce by tak ušetřily nemalé finanční prostředky za zbytečné projektové dokumentace a dotační management neschválených projektů, které mohly být použity účelněji jinde a jinak.*
- *Evropské fondy by v následujícím období neměly tak striktně vymezovat jednotlivé priority do různých opatření a podopatření. Mělo by být zavedeno průběžné financování realizace projektů, tj. že by příjemce dotace hradil pouze svůj podíl - a ten by neměl být vyšší než 10 %.*
- *Jednoduší, pružnější a rychlejší systém administrace projektů. Větší flexibilita opatření v rámci projektů - většinou jsou v žádostech předběžné termíny, nacenění projektu bývá v určitých cenách a vítězná nabídka je opět v určitých číslech, může být i v různých poměrech mezi stejnými položkami - umožnit přelévaní peněz v rámci projektu mezi jednotlivými činnostmi, pokud je např. realizovaná část projektu levnější oproti plánovanému rozpočtu - nedržet se ho za každou cenu, pokud je hospodárnější jiná metoda, která nebyla zohledněna případě neexistovala v průběhu přípravy projektu.*

Schéma P4.3 – Návrhy na změny ve využívání evropských prostředků během projektového cyklu

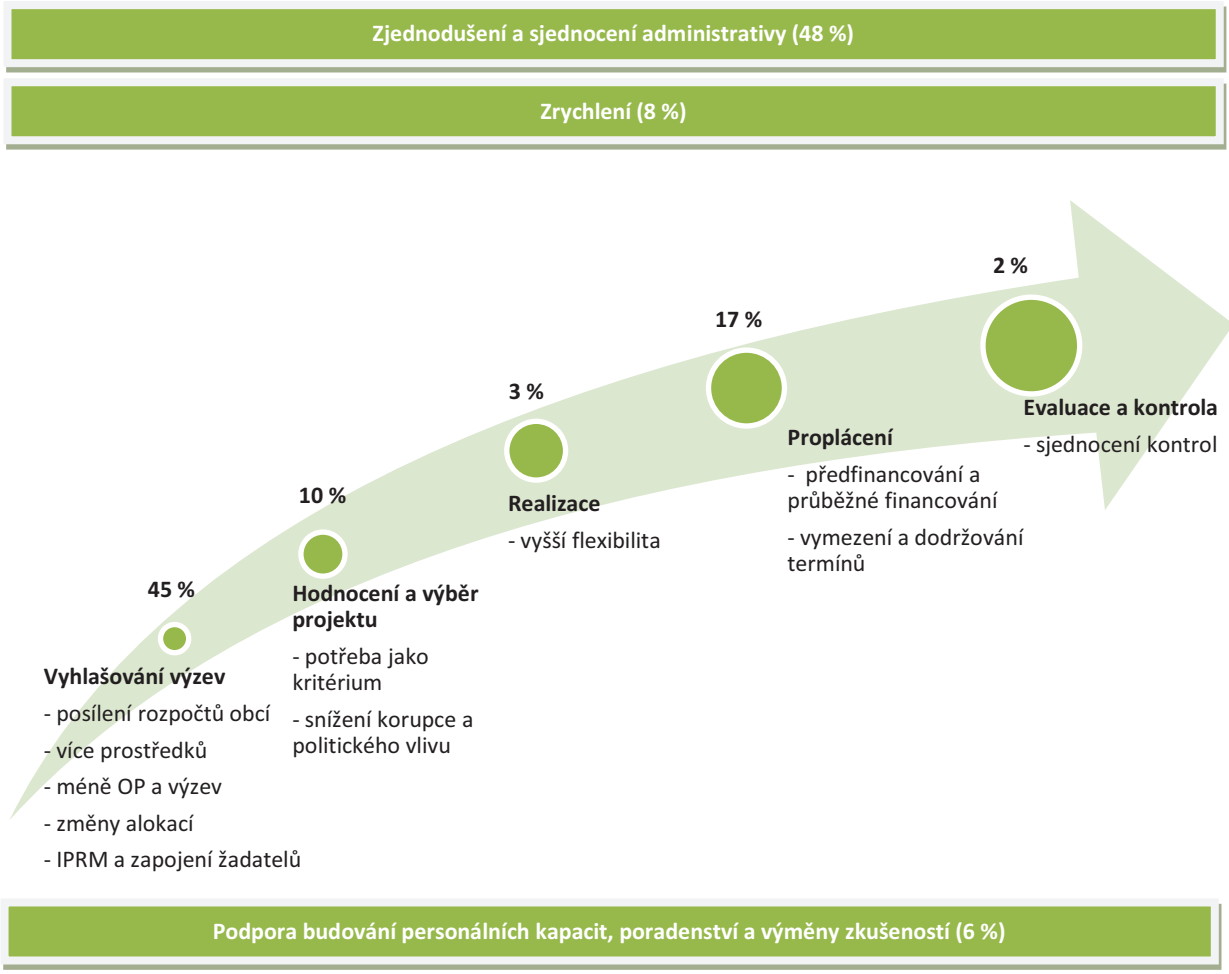

Výskyt návrhů u jednotlivých měst (N=182)

Graf P4.17 – Četnost uváděných návrhů na zlepšení při využívání evropských prostředků

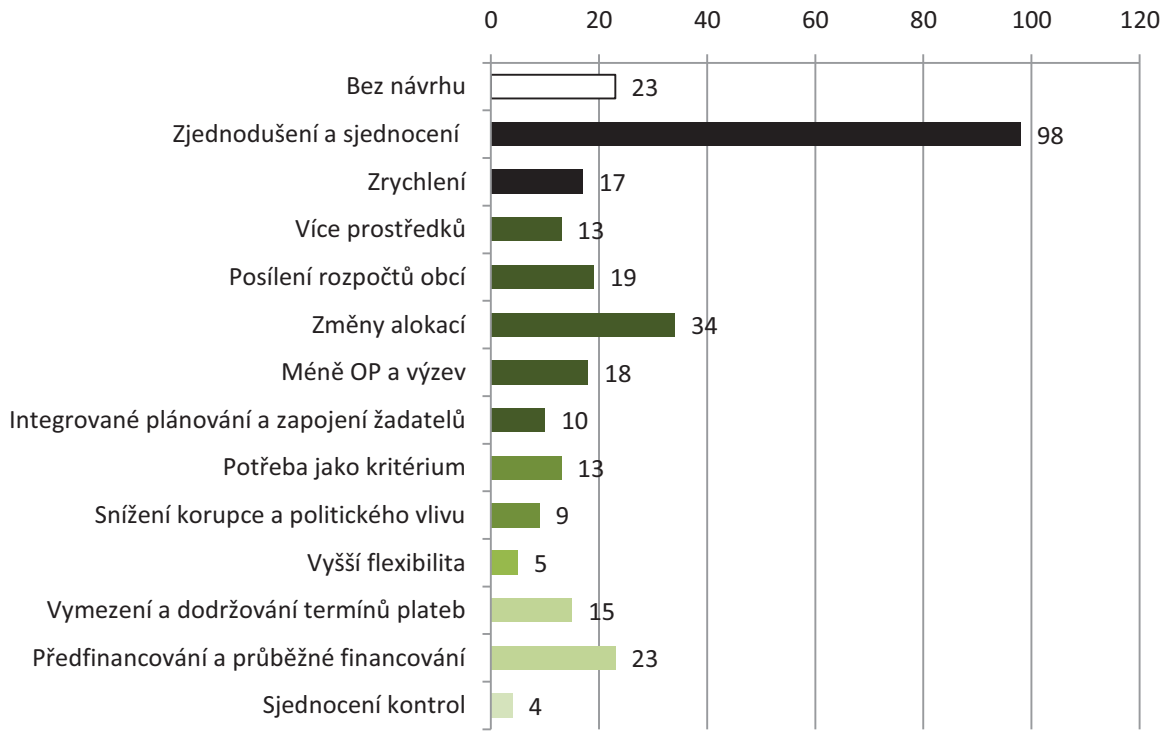

Počet zastoupení (N=205)

Závěrečné shrnutí dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření se zaměřilo na mapování potřeb měst a jejich zkušeností s využívání evropských fondů. Oslovena byla všechna tuzemská města, statutární města i jejich městské části/obvody. Získány byly odpovědi o celkem 327 subjektů, návratnost tedy činila 45,7 %. Zkoumaný soubor měst lze považovat za reprezentativní (dostatečně pokrývá různé velikostní kategorie měst, regionální umístění, typy sídel i role, které města mají při výkonu státní správy) a závěry analýzy je tak možné zobecnit na všechna městská sídla v České republice.

Nejzávažnějším problémem, kterému města čelí, jsou otázky související s trhem práce, stavem pozemích komunikací, dopravou a bezpečností. Oblast veřejných služeb (školství, sociální služby, zdravotnictví, kultura, sport, apod.) je městy hodnocena spíše neutrálně. Naopak otázky související s životním prostředím ve městech, s výjimkou černých skládek a čištění odpadních vod, jsou vnímány spíše bezproblémově. Problémy a potřeby měst se v zásadě neliší v závislosti na velikosti měst, typu sídla, charakteru státní správy či regionální příslušnosti.

Pro města jsou největší prioritou infrastrukturální projekty, jako je správa městských komunikací, úpravy veřejných prostranství a chodníků, zateplování veřejných budov či čištění odpadních vod. Preferovanou oblastí je také péče o památky a podpora cestovního ruchu stejně tak jako investice do základního resp. mateřského školství. Naopak většinově je na okraji zájmu sociální a zdravotní oblast a podpora vědy a výzkumu. Prioritní oblasti se opět příliš mezi různými kategoriemi měst neliší.

Města obecně spíše odmítají dotační princip; vlastní systém evropských fondů proto nepovažují za vhodný způsob financování potřeb a priorit měst. Města nejsou spokojena se systémem vyhlašování výzev, který je z jejich pohledu často nepružný a neumožňuje jim řešit akutní problémy. Část měst proto navrhuje relativně radikální, nicméně obtížně prosaditelnou, tezi, že by evropské prostředky měly přímo směřovat a posílit rozpočty obcí a to v závislosti na počtu obyvatel. Města nicméně uplatňují pragmatický způsob k evropským fondům, o dostupné prostředky se proto většinou ucházejí. Za největší pozitivum je tak považována možnost realizace různých zejména pak smysluplných projektů, z nichž mají užitek obyvatelé města. Přestože by města měla být jedněmi z nejvýznamnějších konečných příjemců, velká část měst nicméně často žádné evropské dotace nezíská (v roce 2009 to byla dle údajů z dotazníkového šetření téměř polovina měst u regionálních operačních programů a téměř třetina měst u sektorových programů). U drtivé většiny měst, které evropské prostředky získaly, tyto dotace tvoří maximálně 5 % jejich rozpočtů. Města by však preferovala vyšší částky (okolo 10 % městských rozpočtů) a to zejména prostřednictvím regionálních operačních programů. Stávající rozdělení alokací města nepovažují za optimální, více peněz by mělo být směřováno do tvrdých projektů tj. do městské infrastruktury, opravy komunikací, čištění odpadních vod, revitalizace prostranství apod.

Většina měst má dostatek informací o možnostech čerpání evropských prostředků. Orientaci v evropských fondech však komplikuje složitá implementační architektura; část měst proto požaduje její zeštíhlení (snížení počtu operačních programů, jejich decentralizace a posílení regionálních operačních programů na úkor tematických) a snížení počtu výzev. Přestože města také víceméně pozitivně hodnotí spolupráci s implementačními orgány, existuje zde zřetelný prostor pro zkvalitnění jejich poradenské činnosti (včetně zveřejňování vzorových projektů). Města současně negativně hodnotí personální náročnost projektového řízení a související nutnost využívání externích poradenských firem; většina měst totiž nemá dostatek vlastních personálních kapacit potřebných pro administraci projektů. Za důležité proto považují podporovat své personální kapacity pro administraci a řízení projektů a umožnit výměnu zkušeností mezi městy podobného typu s podobnými potřebami.

Jako největší bariéru pro efektivní využívání evropských projektů však města považují nadměrnou byrokracii a časová náročnost. Města negativně hodnotí své zkušenosti s administrací projektů, administrativní náročnost provází celý projektový cyklus od přípravy projektů až po jejich vyhodnocení. Jako velký problém města vnímají také neustálé změny podmínek. Města proto navrhují zjednodušit a sjednotit celý systém a urychlit jeho jednotlivé etapy.

Velkou překážkou je také způsob proplácení nákladů projektů a nutnost jejich předfinancování z vlastních zdrojů měst, které města nutí k čerpání drahých úvěrů. Komplikace také způsobují dlouhé lhůty a nedodržování termínů pro proplácení ze strany implementačních orgánů. Města proto obecně navrhují rozšíření možností průběžného financování a zajištění předfinancování projektů ze strany státu cestou zálohového financování obdobného systému limitek tak, aby v souvislosti s čerpání evropských prostředků nedocházelo k nadměrnému zadlužování měst.

Vzhledem k očekávanému budoucímu vývoji většina měst očekává, že se jejich význam do konce příštího programovacího období (v horizontu roku 2020) zvýší. Většina měst se také domnívá, že v budoucnu vzroste jejich spolupráce s okolními obcemi. Očekávání zintenzivnění spolupráce s okolními obcemi je přitom mírně vyšší u statutárních měst, které by k tomuto účely považovaly za vhodné využít také principů integrovaného plánování funkčních (nikoliv administrativních) oblastí. Na budoucí vývoj měst v následujících 10 letech budou mít dle očekávání měst největší vliv ekonomické determinanty, jako jsou dopady ekonomické a finanční krize a vývoj na trhu práce. Budoucí vývoj měst bude ovlivňován také sociálními determinanty, zejména pak fenoménem stárnutí populace a vývojem vzdělanosti. Naopak v Evropské unii často skloňované faktory jako jsou suburbanizace, klimatické změny nebo teroristické hrozby nejsou většinově městy vnímány jako důležité.

Dotazník

Vážená paní, vážený pane,

obracíme se na Vás se **žádostí o vyplnění dotazníku, jehož cílem je zmapovat potřeby a rozvojové priority měst a zjistit jejich zkušenosti s využíváním evropských fondů**. V dotazníku se pod pojmem "evropské fondy" rozumí nástroje evropské regionální a strukturální politiky tj. Evropský sociální fond, Evropský fond pro regionální rozvoj a Fond soudržnosti. Toto dotazníkové šetření je součástí projektu Analýza potřeb měst, který zpracovává **Svaz měst a obcí ČR na základě dohody s Ministerstvem pro místní rozvoj ČR.** Analýzu pro obce, a to včetně těch, které nyní programově spadají pod Program rozvoje venkova v gesci Ministerstva zemědělství, zpracovává Centrum evropského projektování.

Závěry z tohoto šetření bude Svaz prosazovat při nastavení podmínek pro příští programovací období politiky soudržnosti po roce 2013 a pro přípravu národních programových dokumentů tak, aby pomáhaly lépe řešit aktuální potřeby a problémy místních samospráv. Analýza bude využita také k obhajobě priorit ČR v oblasti kohezní politiky během vyjednávání základních strategických dokumentů na úrovni EU, které bude probíhat v letech 2011 a 2012. Zjištěné informace využijeme také při formulaci požadavků na změnu stávajících pravidel a podmínek tam, kde to bude možné. Výstupy projektu Vám budou zpětně poskytnuty.

Komu je dotazník určen (na koho se obracíme) a kdo ho má vyplňovat?

Dotazník je určen představitelům měst. Zajímají nás především názory primátorů/primátorek a starostů/starostek podložené informacemi zodpovědných úředníků měst. Touto cestou bychom rádi shromáždili Vaše zkušenosti a názory na situaci ve Vašem městě, zjistili, příklady dobré praxe i to, co z Vašeho pohledu naopak nefunguje ideálně.

Jak dotazník vyplnit?

Prosíme Vás, abyste dotazník vyplňovali **elektronickou formou přímo v MS Word**. Zodpovězení většiny otázek vyžaduje zaškrtnutí pole kliknutím myši (☐). U některých otázek je prostor pro Vaše vyjádření či rozvedení Vaší odpovědi v rámci textového pole ( ). Velice uvítáme, pokud odpovědi rozšíříte o své postřehy či názory. Prostor pro Vaše vyjádření najdete rovněž na úplném konci dotazníku. Vyplnění dotazníku trvá cca 30 minut.

Vyplněný dotazník prosím zašlete na e-mailovou adresu dotaznik@smocr.cz pokud možno do 11. června 2010.

Předem děkujeme za Vaši spolupráci a za čas, který věnujete vyplnění tohoto dotazníku.

S úctou a pozdravem,

Ing. Oldřich Vlasák

předseda Svazu měst a obcí ČR
poslanec Evropského parlamentu

Informace o Vašem městě

Název města			
Druh obce		Statutární město	☐
		Město	☐
		Městská část, obvod	☐
Umístění v kraji			
Hlavní město Praha	☐	Olomoucký kraj	☐
Jihočeský kraj	☐	Pardubický kraj	☐
Jihomoravský kraj	☐	Plzeňský kraj	☐
Karlovarský kraj	☐	Středočeský kraj	☐
Královéhradecký kraj	☐	Ústecký kraj	☐
Liberecký kraj	☐	Vysočina	☐
Moravskoslezský kraj	☐	Zlínský kraj	☐
Typ státní správy	obec		☐
	obec s pověřeným obecním úřadem (obec II. stupně)		☐
	obec s rozšířenou působností (obec III. stupně)		☐
Počet obyvatel (v tis. obyvatel)			
Výše rozpočtu v roce 2009 (v tis Kč)			

1. Jak byste ohodnotil/a následující oblasti života ve Vašem městě?

	Problémová	Do určité míry problémová	Bezproblémová	Nevím/Nemám názor
Stav pozemních komunikací	☐	☐	☐	☐
Údržba chodníků	☐	☐	☐	☐
Dostupnost kvalitní hromadné dopravy	☐	☐	☐	☐
Výskyt dopravní zácpy	☐	☐	☐	☐
Dostupnost parkovacích míst	☐	☐	☐	☐
Kvalita ovzduší	☐	☐	☐	☐
Hluk	☐	☐	☐	☐
Čistota města	☐	☐	☐	☐
Nakládání s odpady	☐	☐	☐	☐
Výskyt černých skládek	☐	☐	☐	☐
Rekreační (zelené) plochy	☐	☐	☐	☐
Pracovní příležitosti (možnosti zaměstnání ve městě)	☐	☐	☐	☐
Podmínky pro podnikání	☐	☐	☐	☐
Možnost nakupování	☐	☐	☐	☐
Existence developerských ploch	☐	☐	☐	☐
Existence brownfieldů	☐	☐	☐	☐
Vylidňování centra města	☐	☐	☐	☐
Živelné rozrůstání města	☐	☐	☐	☐
Existence ghett (segregace občanů)	☐	☐	☐	☐
Bezpečnost ve městě	☐	☐	☐	☐

Bariérovost města (dostupnost pro lidi s postižením)	☐	☐	☐	☐
Dostupnost kvalitní zdravotní péče	☐	☐	☐	☐
Dostupnost kvalitních sociálních služeb	☐	☐	☐	☐
Nabídka kvalitního bydlení	☐	☐	☐	☐
Kapacita mateřských škol	☐	☐	☐	☐
Úroveň základního školství	☐	☐	☐	☐
Volnočasové aktivity pro děti a mládež	☐	☐	☐	☐
Možnosti sportovního vyžití	☐	☐	☐	☐
Možnosti kulturního vyžití	☐	☐	☐	☐
Jiná oblast (uveďte jaká…)	☐	☐	☐	☐

2. Na jaké oblasti by Vaše město potřebovalo soustředit evropské prostředky?
(zaškrtněte maximálně 5 odpovědí)?

	5 priorit pro využití evropských fondů
Modernizace úřadu a městské správy	☐
Zkvalitnění zásobování pitnou vodou	☐
Čištění odpadních vod	☐
Správa městských komunikací (údržba, výstavba)	☐
Úpravy veřejného prostranství a chodníků	☐
Veřejná čistota, třídění a likvidace odpadů	☐
Veřejné osvětlení	☐
Zateplování veřejných budov	☐
Správa veřejné zeleně, parkové úpravy	☐
Zvýšení veřejného pořádku a bezpečnost (obecní policie, hasiči)	☐
Modernizace veřejné dopravy a parkovacích systémů	☐
Podpora podnikání	☐
Podpora vědy a výzkumu	☐
Podpora cestovního ruchu	☐
Péče o památky	☐
Rozvoj kultury včetně modernizace knihoven, muzeí a galerií	☐
Rozvoj sportu	☐
Zkvalitnění bydlení	☐
Základní školství a mateřské školství	☐
Sociální oblast (dávky a služby)	☐
Zdravotnictví	☐
Další oblast (prosím uveďte jaká:)	☐

3. Jaké procento příjmů Vašeho městského rozpočtu tvoří …

	Skutečnost 2009	Plán 2010	Ideální stav
	(% městského rozpočtu)		
Evropské dotace z ROP (prostřednictvím krajů)			
Dotace z krajských rozpočtů			
Evropské dotace ze sektorových OP (od státních orgánů)			

Dotace ze státního rozpočtu			
Spolufinancování evropských projektů z vlastních zdrojů			
Nástroje finančního inženýrství typu JESSICA			
Rozpočtový deficit města			
Výše dluhu města			

4. Jak byste ve Vašem městě při využívání evropských fondů zhodnotil/a …

	Dobrá/é	Průměrná/é	Špatná/é	Nevím / nemám zkušenost
Informovanost o možnostech čerpání na projekty měst	☐	☐	☐	☐
Možnost výměny zkušeností a dobré praxe mezi městy	☐	☐	☐	☐
Zkušenost s naplňováním formálních náležitostí	☐	☐	☐	☐
Personální kapacity města pro přípravu projektů	☐	☐	☐	☐
Personální kapacity města pro řízení projektů	☐	☐	☐	☐
Využívání externí poradenské spolupráce	☐	☐	☐	☐
Možnosti ovlivňovat realizované projekty na území města	☐	☐	☐	☐
Spolupráci s regionálními radami jako řídícími orgány	☐	☐	☐	☐
Spolupráci s ministerstvy jako řídícími orgány	☐	☐	☐	☐
Partnerství s podnikateli, NNO a dalšími subjekty	☐	☐	☐	☐
Smysluplnost horizontálních témat	☐	☐	☐	☐
Možnost bonifikace projektů v sektorových OP	☐	☐	☐	☐
Uplatnění konceptu integrovaného přístupu (IPRM) v praxi	☐	☐	☐	☐

5. Na jaké konkrétní problémy a překážky jste při využívání evropských fondů ve Vašem městě narazili?

6. Máte naopak nějakou dobrou zkušenost s využívání evropských fondů ve Vašem městě?

7. Jakou roli budou hrát následující faktory v rozvoji Vašeho města v následujících 10 letech?

	Zásadní	Podstatné	Málo důležité	Nevýznamné	Nevím/Nemám názor
Stárnutí	☐	☐	☐	☐	☐
Nezaměstnanost	☐	☐	☐	☐	☐
Vzdělanost	☐	☐	☐	☐	☐
Digitální gramotnost	☐	☐	☐	☐	☐
Chudoba a sociální vyloučení	☐	☐	☐	☐	☐
Klimatické změny	☐	☐	☐	☐	☐
Energetická náročnost a bezpečnost	☐	☐	☐	☐	☐
Pokles průmyslové výroby	☐	☐	☐	☐	☐
Ekonomická a finanční krize	☐	☐	☐	☐	☐
Globalizace	☐	☐	☐	☐	☐
Teroristické hrozby	☐	☐	☐	☐	☐
Živelné katastrofy	☐	☐	☐	☐	☐
Suburbanizace (rozpínavost měst)	☐	☐	☐	☐	☐
Jiný faktor (prosím uveďte jaká)	☐	☐	☐	☐	☐

8. Jaký očekáváte vývoj Vašeho města za 10 let (v roce 2020)?

	Výrazně se zvýší	Poněkud se zvýší	Nezmění se	Poněkud se sníží	Výrazně se sníží	Nevím
Význam města	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spolupráce města a okolních obcí	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spolupráce města s ostatními městy	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spolupráce města s krajem	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spolupráce města se státními orgány	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spolupráce města s evropskými městy	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. Máte nějaké konkrétní návrhy, které by zlepšily a zefektivnily využití evropských fondů Vaším městem?

10. Jaké aktivity, informace či služby byste v souvislosti s rozvojem Vašeho města uvítali od Svazu měst a obcí České republiky?

Velice děkujeme za Váš čas a ochotu vyplnit tento dotazník.
Vaše názory umožní Svazu měst a obcí ČR účinněji hájit potřeby místních samospráv při diskuzi o efektivitě využívání evropských fondů a při rozhodování o nastavení pravidel budoucí politiky soudržnosti.

Následující prostor můžete využít k vyjádření svých poznámek, komentářů či postřehů.

Příloha 5 - Výstupy z diskuse představitelů měst

Úvod

Tato příloha představuje výstupy z diskuse skupiny představitelů měst, která byla realizována v rámci analýzy potřeb měst. Jejím cílem bylo podrobněji rozebrat potřeby měst a jejich zkušenosti a preference při využívání evropských fondů.

Diskuse se zúčastnilo šest představitelů měst a čtyři zástupci kanceláře Svazu měst a obcí České republiky, kteří mají zkušenosti s implementací evropských fondů. Sestavení a složení diskusní skupiny vycházelo z požadavku na zajištění plurality názorů jak z hlediska velikosti měst, jejich regionálního umístění, profesního zaměření, politické orientace i genderového zaměření. Zastoupeni byli jak představitelé Svazové Komory statutárních měst, tak představitelé Komory měst i Regionální komise. Diskuse se tak zúčastnili jak zástupci menších měst, tak představitelé větších, statutárních měst. Seznam členů diskusní skupiny včetně jejich předpokladů a zkušeností relevantních pro danou oblast je uveden v závěrečné části přílohy.

Diskuse se uskutečnila v rozsahu 2 hodin dne 15. července 2010 a proběhla metodou ohniskové skupiny (focus group). Tato metoda usiluje o „co nejkonkrétnější a plastickou deskripci, porozumění způsobu myšlení jednotlivých typů respondentů, získání nových podnětů a inspirací.“[1] Výše zmíněná metoda také umožňuje překonávat stereotypní, „obecně se tradující představy“[2] Současně „vzájemná stimulace vznikající ve skupinové situaci dává širší bázi výměně názorů“ a „snížením prahu osobní důležitosti vede k vyjádřením, kterých není možno u individuálního rozhovoru dosáhnout.“[3]

V úvodu setkání byli účastnící seznámeni s cílem diskuse a organizací setkání. Byl popsán stav diskuse k budoucnosti politiky soudržnosti, prezentován projekt analýzy potřeb měst[4] a stručné výstupy z dotazníkového šetření. Vlastní diskuse byla z hlediska obsahu rozdělena do čtyř bloků. První blok tvořila širší debata o problémech a potřebách měst, tedy obsahových aspektech využívání evropských prostředků. Diskuse se soustředila na otázku, do jaké míry budou mít města na počátku příštího programovacího období vybudovánu základní infrastrukturu veřejných služeb a budou se tak moci soustředit na nadstavbu, tzv. měkké faktory, které určují, že je jedno město považováno za kvalitnější a „chytřejší” než druhé. Druhý blok byl zaměřen na organizační aspekty implementace evropských fondů z pohledu měst (informovanost, personální kapacity, spolupráce s řídícími a zprostředkujícími orgány, partnerství, integrovaný přístup apod.). Navazující blok se pak věnoval finančním aspektům jednotlivých etap projektového cyklu. Zaměřil se na otázky optimálního objemu a rozdělení evropských fondů pro města, kapacit pro spolufinancování projektů, možnostem subdelegace, využití nástrojů finančního inženýrství apod. Poslední, čtvrtý blok byl zaměřen na otázky vize rozvoje měst

[1] *Velký sociologický slovník*. Praha : Karolinum, 1996. 1627 s
[2] Barbour, R. S.; Kitzinger, J.: *Developing Focus Group Research*. SAGE Publications Ltd.1999.
[3] Morgan, D. L.: *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu.* Brno: Sdružení SCAN, 2001.
[4] Diskutující také upozornili na nevhodné dělení obcí v analýze dle právního statutu města – statutární město, město, obec. Toto dělení totiž nevypovídá o důležitosti města / obce, protože historicky jsou některá města menší, než některé větší obce.

v horizontu roku 2020. Mapoval, do jakého stavu by měly evropské peníze města posunout a jaká by byla ideální podoba politiky soudržnosti a její městské dimenze.

Všichni účastníci byli s přehledem témat pro diskusi seznámeni předem. Výstupy z diskuse byly poskytnuty účastníkům k připomínkám.

Obsahové aspekty využívání evropských prostředků

Jaké jsou nejčastější typy projektů, které města v současné době realizují?

- Projevuje se obecná tendence měst realizovat zejména tvrdé projekty a zajistit potřebnou infrastrukturu
- Měkkých projektů se města účastní méně
- Z hlediska udržitelnosti výsledků a dalšího rozvoje měst je důležitá struktura realizovaných projektů a souvisejících investic. Nelze dělat jen projekty, které dále potřebují peníze na údržbu, ale je třeba dělat investice, které se vrací *(Konkrétní případ - Jeseník: zhruba polovina investic, které se realizují, bude do budoucna vydělávat)*

Jaké jsou hlavní problémy a potřeby, které budou muset města po roce 2013 řešit? Budou mít města vybudovánu základní infrastrukturu veřejných služeb v obdobné kvalitě jaká je běžná v západoevropských zemích? Do jaké míry budou moci města stavět na "nadstavbě", tj. měkkých faktorech, které určují, že je jedno město považováno za kvalitnější a „chytřejší" než druhé?

- Při řešení problémů a potřeb měst je klíčové strategické plánování. Konkrétní akce a projekty je žádoucí dělat až na základě strategie, kterou si město stanoví pro dlouhodobější horizont. Strategie by neměly být vázány jen na město, ale měly by být tvořeny na širší lokality/funkční oblasti/mikroregiony (např. dle oblastí - odpadové hospodářství, kde chybí koncepce nadobecního významu). Strategické plány musí být také provázány s plány krajů a státu.

- Hlavní prioritou zůstávají tzv. tvrdé, infrastrukturní projekty a to i přesto, že již jsou/budou v některých městech víceméně dokončeny. Základní infrastruktura je/bude hotová selektivně, nikoliv dle intenzity potřeb, ale dle schopnosti měst napsat projekt a získat prostředky. Mezi priority, které zazněly v diskusi, patří následující oblasti:
    - energetika
        - úspory energií,
        - energetická bezpečnost,
        - opravy a modernizace sítí *(Konkrétní příklad – Kladno: Nikdy se zde neřešila infrastruktura energií procházející bytovými domy, dnes tato infrastruktura dožívá, ale vzhledem k nejasným majetkovým poměrům ji nikdo neudržuje)*
    - životní prostředí
        - ochrana vodních zdrojů,
        - snížení prašnosti,
        - omezování imisí, emisí,
        - revitalizace městské zelně, údržba parků

        - efektivnější nakládání s odpady,
        - podpora ekologické městské dopravy
    - dopravní infrastruktura
        - zklidnění dopravy ve městě (zjednosměrnění ulic atp.),
        - zajištění parkování,
        - oprava a údržba chodníků,
    - revitalizace brownfieldů
    - podpora rozvoje bydlení (zejména pak podpora zasíťování)

- V návaznosti na zajištění základní infrastruktury je pak žádoucí realizovat tzv. měkké aktivity, které umožňují, aby se ve městech lidem žilo lépe. Tyto aktivity pak tvoří určitou tvář města, kterou lze právě vyprofilovat na nadstavbových činnostech (ve službách poskytovaných občanům). Mezi priority u tzv. měkkých projektů, které zazněly v diskusi, patří následující oblasti:
    - komunikace
        - komunikace města s občany a využití moderních komunikačních technologií (eGovernment, Smart Adminsitration apod.)

          Využití moderních komunikačních technologií bude nutné pro řízení města i komunikaci s obyvateli. V první řadě se však občané musí naučit s technologiemi zacházet, a dále na těchto sítích musí být k dispozici informace.
        - spolupráce a výměna zkušeností s jinými městy a partnery (např. Digital Cities),
    - kultura a sport
        - cyklostezky,
        - oprava sportovních hal

      Tyto věci tvoří základ pro motivaci mladých, aby v obci zůstali. Lidé dnes chtějí zábavu a aktivní odpočinek. Dnes jsou tyto věci okrajové, ale je třeba na ně klást větší důraz, protože získají na důležitosti v budoucnu. Je potřeba si uvědomit, že kulturní a sportovní majetek státu byl po revoluci převeden na různé kluby a organizace, které nemají prostředky na jejich údržbu. Do budoucna to může být riziko.
    - bezpečnost
        - ochrana majetku,
        - bezpečnost na silnicích,
        - podpora městské policie

- Problémem, který bude ovlivňovat situaci ve městech, je také uplatňovaný spojený model veřejné správy, kdy města vykonávají jak samosprávu, tak státní správu. Právě státní správa do určité míry „dusí“ samosprávu administrativní náročností. Přenesená působnost se neustále rozšiřuje, ale prostředky na její zajištění se snižují. Možnosti měst vykonávat samosprávnou působnost jsou tak omezeny neustálým nárůstem povinností měst ve výkonu státní správy. Zvlášť patrný je tento problém u obcí s rozšířenou působností (obce III. typu). Dá se očekávat, že se výkonu státní správy začnou města bránit.

- Souvisejícím problémem je také chybějící politika regionálního rozvoje, tak jak existovala za časů okresních úřadů, a nemožnost města „postarat se“ o okolní obce. Dnes obce nemají zdroje na investice do okolí, jsou „hlídaná“ občany a zastupiteli. Přestože si města uvědomují, že spolupráce je nezbytná, nejsou prostředky, za které ji realizovat.

Organizační aspekty využívání evropských prostředků

Jaké jsou zkušenosti měst s využíváním evropských fondů?

- Přestože evropské prostředky umožňují realizaci celé řady smysluplných projektů, postoje měst jsou ovlivněny celou řadou praktických problémů. Diskutující označili jako problém:
    - nevhodné nastavení opatření operačních programů (například není možné čerpat z programu podporujícího centrální zásobování teplem),
    - nevhodnost kritérií *(Konkrétní případ – Bělá pod Bezdězem: Město ztratilo 20 bodů v projektu za to, že leží blízko Mladé Boleslavi, kde je nízká nezaměstnanost).*
    - nejednotnost postupů a metodik (nejsou jednotné postupy i mezi jednotlivými NUTS II, takže projekty jsou nesouměřitelné – existuje 7 metodik hodnocení projektů, což města považují za nespravedlivé a zneužitelné. Existují rozdílné požadavky jak pro vstupy u projektů, tak pro výstupy; kvůli uvedenému není možné učit se jeden od druhého a přenášet zkušeností mezi městy),
    - změny postupů k projektu v průběhu roku
    - velký politický vliv na rozhodování (zejména pokud je NUTS II zároveň krajem; po změnách ve volbách vždy dochází ke změně postupů, pravidel a metodik v jednotlivých NUTS II. V tomto kontextu diskutující upozornili na problém výzev vyhlašovaných pouze pro vyhlašovatele a pro jeho organizace i přesto, že formálně jsou v ROP příjemci i místní samosprávy a jejich organizace),
    - nemožnost podávat společné projekty (více městy dohromady),
    - uplatňování pravidel veřejné podpory (To znesnadňuje komerční využití projektů. Města tak nemají možnost, aby udržitelnost projektu byla daná tím, že část projektu by byla komerčně výdělečná. Lze vyřešit snížením míry spolufinancování, pokud obce dostávají přes 90 % podpory, nelze umožnit komerční využití subjekty, pokud je podíl nižší, tam už to, podobně jako u projektů podnikatelů, které z principu vydělávat musí, možné je. Kvůli pravidlům veřejné podpory také město nemůže samo financovat infrastrukturu nebo služby pro ostatní obce. Nejsou jasná pravidla, jak u těchto věcí postupovat, což často samosprávu v jejím fungování omezuje. Zatímco u vodohospodářských projektů stanovováním cen vodného a stočného možný zisk je, u jiných projektů nikoliv. Přitom zde jsou PPP projekty a podnikatelský sektor by spolupráci uvítal.)
    - nejednotná a nejasná pravidla pro zadávání veřejných zakázek (prodražují celý proces, specifickým problémem je v tomto ohledu téma anonymních udání k přezkumu zadání veřejné zakázky, která většinou posílají firmy, které se účastní výběrového řízení. Tato udání zastaví veškeré práce na dlouhé období, nic stěžovatele nestojí, jejich vyřízení je zdlouhavé, a pokud mají čistě destrukční charakter, dochází k poškození města).

Mají města dostatečné informace o možnostech čerpání evropských fondů? Ví města na koho se se svými projekty obrátit? Je stávající počet operačních programů vyhovující? Proč ano/ne? V čem by byl jiný počet výhodnější?

- Podle diskutujících je nedostatečná a nejednotná informovanost o výzvách.
- Současná možnost financovat jednu věc z více OP a s tím související velké množství metodických omezení je nevyhovující.

- Velké množství OP je také nevyhovující vede k rozdrobenosti přístupu implementačních orgánů k projektům – neexistuje „mustr“ na projekty; každý OP chce jiné podklady a informace. Pravidla je třeba sjednotit.
- Systémovější, spravedlivější a lepší než jednotlivé ROPy byl SROP. Pro města je žádoucí mít jedno komunikační a podací místo, jednotné podmínky, jednu kontrolu, vše stejné.
- Vhodné je sjednotit také pravidla u OP přeshraniční spolupráce u participujících států.

Jaká je administrativní náročnost realizace projektů? Jak by bylo možné míru byrokracie snížit?

- Administrativní náročnost projektů je extrémní, je třeba zjednodušit pravidla pro podávání a administraci žádostí. Města mají plnit parametry, ne detaily, které neovlivňují výsledek projektu (tj. jestli bude místnost „taková nebo maková“, jak bude vymalovaná atp.)
- Žádoucí je zavedení dvoustupňového hodnocení projektů (jako v OP Podnikání a inovace). V prvním kole by se hodnotila vážnost a kvalita projektu, teprve poté, co by byl takto projekt schválen, by bylo nutné dodat všechny podklady, stavební povolení atp. Pokud se hned musí dodávat vše, stojí to spoustu sil s nejistým výsledkem
- Problémem jsou i kontroly realizace projektu. Pravidla jsou v tomto ohledu příliš přísná. Navíc metodika kontrolních orgánů nebo poskytovatele dotace není souběžná, jsou uplatňována rozdílná pravidla na kontroly ze strany finančních úřadů (tj. MF) a MMR. Kontrolní odpovědnost by měla být na jednom orgánu. *(Konkrétní případ – Dolní Poustavna: Na obci byla kontrola cca šestkrát; nebyly uznány náklady na použití jiného kotle, než jaký byl uveden v projektu, ačkoliv se tím v projektu naprosto nic nezměnilo)*

Jak města hodnotí spolupráci s řídícími orgány? Je podpora a poradenství ze strany řídících orgánů dostatečná?

- Městům chybí větší možnost konzultovat projekt a jeho zaměření ještě před podáním žádosti.
- Jako problém je vnímáno také neprůhledné hodnocení projektů; městům chybí zpětná vazba, proč projekt neuspěl, takže se z neúspěchu nemohou poučit.

Mají města dostatečné kapacity pro přípravu a řízení projektů? Jaké jsou případně zkušenosti s využíváním poradenských organizací?

- Mít lidské zdroje na projekty je pro město finančně náročné. Zastupitelé často nechápou náročnost vytváření projektů, podceňují útvar, který dělá projekty. Navíc vždy dochází ke změně po volbách. Odbor rozvoje je často prvním, kde se „škrtají síly“. Vždy však musí zůstat v rozhodování obce, kdo a jak bude projekty na městě řídit. *(Konkrétní případ - Jeseník: má vlastní agenturu – o.p.s. na přípravu projektů; Dolní Poustevna: na projekty jsou zde 2 lidé.)*
- Spolupráce s poradenskými agenturami je využívána proto, že část měst neumí připravit projekt s kontextem bodování na řídicím orgánu. Čím menší obec, tím menší možnost využívat služeb agentur na zpracování projektů. Malá města nemají téměř vůbec možnost sehnat člověka na tuto práci.

Jaké jsou zkušenosti měst s uplatňováním principu partnerství s podnikateli, neziskovými organizace a dalšími subjekty?

- Partnerství musí existovat na úrovni obec – certifikační orgán – řídicí orgán.

- U přeshraniční spolupráce se těžko získává partner na protější straně hranic.

Jaké mají města zkušenosti s integrovanými plány rozvoje měst?

- Integrované plány jsou pro větší města pozitivem. Vyskytuje se však problém jejich nízké flexibility. Realizace změn v IPRM není možná, přestože návrh byl předkládán bez faktických projektů. Problém je také s dodržováním pravidla n+3 (spíše problém pozdního nástupu IPRM)
- IPRM by měly umožňovat přesah přes hranice území obce, u oblastí jako jsou doprava, školy atp. Např. by mohly existovat tematické IPRM v OP ŽP, kde by se spojilo více obcí. Dnes jsou IPRM sice tematické, ale omezené pouze na území obce. Nebo jsou prostorové, ale jen na část obce. Řešením je také realizovat IPRM na území obcí spadajících pod obec s rozšířenou působností nebo umožnit skupinový projekt spojením obcí. V některých OP to již dnes je možné prostřednictvím tzv. skupinového projektu (např. u vody), už to ale není možné u odpadů, oprav škol atp. *(Konkrétní případ – Kladno: Do prostorových IPRM se dostala bytová družstva, kterým město nyní platí vlastní poradenské firmy, aby byla schopna projekty připravit a čerpat prostředky. Pokud by však měla velká města možnost dělat IPRM i pro okolní obce, hodně by se jich připojilo, protože řízení IPRM na velkých městech by znamenalo, že ostatní města by nemusela vkládat peníze do složitých příprav projektů. Pak by však měla existovat bonifikace těch projektů, které se připojí k IPRM většího města. Bylo by tím podpořeno i větší zapojení okolních obcí do integrovaných řešení.)*
- Podle diskutujících byl velký zájem ostatních subjektů být v IPRM kvůli bonifikaci; bodové hodnocení záměru projektu (dvoustránkový popis) je však nedomyšlené, protože projekt jako takový je následně předkládán řídicímu orgánu a může být podstatně jiný.

Finanční aspekty využívání evropských prostředků

Jak ovlivňují realizaci projektů priority jednotlivých OP? Kdyby se nejednalo o dotační prostředky, realizovaly by projekty města z vlastních zdrojů?

- Málokteré město realizuje projekty, které by skutečně nechtělo dělat. Pokud by prostředky, které jdou do dotací, byly např. přesunuty do rozpočtového určení daní a obce s nimi samy hospodařily, určitě by tyto projekty také realizovaly.
- Evropské prostředky nicméně upřednostňují akce podle toho, na co jsou vyhlášeny výzvy – bez nich by třeba akce byla realizována později. Bez evropských dotací by vše trvalo mnohem déle.
- Evropské prostředky také umožňují komplexní řešení určitých oblastí; bez evropských peněz by se nedělaly tak velké investice. *(Konkrétní případ – Kladno: S evropskými penězi zateplíme osm školek, bez evropských peněz by byly zatepleny dvě.)*
- Dotační princip ale také znamená, že města realizují projekty, které „akutně“ nepotřebují, čímž „vyčerpávají“ zdroje jiným městům a obcím, které ještě nemají ani základní infrastrukturu. Chybí také vyhodnocení potřebnosti dané infrastruktury dle programů, tj. některá města potřebují základní infrastrukturu a jejich projekt není schválený, přičemž jiná obec už realizuje „nadstavbu“ a jejich projekt projde. Řešením je proto vyhodnocení potřebnosti dané infrastruktury dle programů, aby města, která potřebují základní infrastrukturu, ji měla šanci realizovat.

Jaký podíl evropských prostředků by města v pozici konečných příjemců potřebovala? Je stávající objem dostatečný? Které oblasti jsou podfinancované, kde je naopak prostředků nadbytek?

- Města (a obce obecně) jsou schopna vyčerpat více.
- Podle diskutujících prostředky chybí v oblasti infrastruktury obcí (větší alokace jsou žádoucí v ROP i OP Životní prostředí). Diskutující navrhli vytvořit jeden celorepublikový program pro obce určený na infrastrukturu

Měla by mít města vlastní evropské zdroje, které by jako zprostředkující orgán rozdělovala na svém území? Pro jakou velikostní kategorii města by bylo toto zavedení subdelegace přínosem?

- Větší města mají zájem o subdelegaci prostředků. Měla by zájem spravovat vlastní alokované prostředky tak, aby mohla plnit parametry IPRM, za předpokladu, že budou vědět, co tato povinnost obnáší, a dostanou prostředky na řízení projektů.
- Současně by bylo vhodné rozšířit IPRM tak, aby je bylo možné dělat i pro okolní obce, pak by subdelegace měla velký smysl. Hodně měst by se připojilo, protože řízení IPRM na velkých městech by znamenalo, že ostatní města by nemusela vkládat peníze do složitých příprav projektů. Měla by však potom existovat bonifikace těch projektů, které se připojí k IPRM většího města. To by znamenalo větší integrovanost území a řešení pro tato území.

Za jakých podmínek jsou pro města zajímavé úvěrové nástroje / nástroje finančního inženýrství typu JESSICA?

- Diskutující potvrdili malou informovanost o tomto nástroji a jeho možnostech.
- Města se obávají administrativní náročnosti a toho, že když přijde kontrola, budu muset peníze okamžitě vrátit.
- Pokud u JESSICy města neví, jak bude fungovat, jak bude probíhat kontrola, jaké jsou administrativní náklady, je zde velká rizikovost.
- Město není nastaveno na „vydělávání“ takovým způsobem.

Jak města hodnotí institut zálohového a průběžného financování?

- Diskutující obecně průběžné financování vítají, ale upozorňují na příliš veliké zatížení města administrativou. *(Konkrétní případ Bělá pod Bezdězem: Město využilo průběžné financování, ale muselo vykazovat výdaje a faktury každé tři měsíce. V další fázi realizace projektu proto dá přednost vlastnímu financování a zpětnému proplácení projektů. Nicméně to je možné proto, že město má vlastní prostředky na financování projektu.)*

Mají/budou mít města dostatek zdrojů na spolufinancování projektů? Jaká je optimální výše spolufinancování evropských projektů z vlastních zdrojů měst? Jaký je dopad využívání evropských fondů na zadlužení měst?

- Často uváděný poměr 85/15 je zpravidla teoretický. (*Konkrétní případ – Jeseník: Realizují projekty v těch výzvách, kde dosáhnou na dotace od 50 % nahoru, řešením spolufinancování je často je úvěr.)*
- Zejména menší města a obce mají se zajištěním zdrojů na spolufinancování problém.

- Realizace evropských projektů a jejich spolufinancování tak má dopad na zadlužení měst. Navíc zde podle diskutujících existuje systémové riziko; pokud se najde větší chyba v celém systému a ČR bude muset prostředky vracet.
- Po roce 2013 se tak situace se spolufinancováním zhorší, protože bude třeba splácet současné dluhy.

Vize rozvoje měst a budoucnost využívání evropských prostředků

Jaká by byla ideální podoba politiky soudržnosti a její městské dimenze? Do jakého ideálního stavu by měly evropské peníze města dostat?

- Města (a obce obecně)by měla být zachována – aby zůstala tak, jak jsou, a dostala se do takové fáze, že budou moci dělat i věci, které tzv. nejsou tolik potřeba. Bude docházet ke sdružování obcí kvůli poskytování služeb, aby byla zajištěna jejich větší kvalita.
- Alespoň základní infrastruktura města by měla být do roku 2020 zabezpečená a provozuschopná. Příjmy obcí by měly být v takovém stavu, aby obce byly schopné spravovat tuto infrastrukturu na vyšší úrovni; důraz by měl být kladen na stabilitu obecních rozpočtů. Města musí mít jasno, jaký podíl bude mít státní financování, na co si sáhnout z evropských zdrojů atp.
- Peníze by měly směřovat také tam, kde nejsou věci tolik vidět, ale podporují komunitní život v obci. Prostředky by měly jít na měkké projekty, městům by mělo být umožněno dělat „nadstavbové akce“ (snadno dostupná veřejná správa, komunikace s občany, sport, kultura apod.). Města by měla poskytovat takové služby, které udrží obyvatele. Tam, kde nebudou evropské zdroje, by měly být zdroje státní.
- Města by měla umět využívat „jiný“ systém dotací, který přijde po roce 2013, měla by umět spolupracovat a vytvářet nadregionální a meziregionální projekty, proto bude nutné přistupovat k projektům jiným způsobem.
- Předpokladem rozvoje měst je také státní politika – legislativa a veřejné finance. Města budou ovlivněna tím, jak bude vypadat základní síť dálnic, jak budou vypadat rozvojové plochy apod. Lze předpokládat, že do roku 2013 by měly být hotové všechny strategické plány, územní plány, dořešeny restituce a napraveny majetkové vztahy apod.
- Samospráva by měla skutečně samostatně rozhodovat; obce s rozšířenou působností by měly být schopné řídit výkon státní správy. Měla by být ustavena lepší spolupráce mezi státem, kraji a obcemi.

Závěrečné shrnutí

Diskuse odborníků byla věnována mapování potřeb měst a jejich zkušeností a preferencí při využívání evropských fondů.

Tato diskuse potvrdila, že hlavní prioritou měst zůstávají tzv. tvrdé, infrastrukturní projekty (mezi priority, které zazněly v diskusi, patří energetika, životní prostředí, dopravní infrastruktura, revitalizace brownfieldů či podpora rozvoje bydlení). V návaznosti na zajištění základní infrastruktury je pak možné financovat a realizovat tzv. měkké aktivity, které umožňují, aby se ve městech lidem žilo lépe. Tyto aktivity (jako je zlepšení komunikace města, kultura, sport či bezpečnost) pak tvoří určitou

tvář města. Ke konkrétním akcím a projektům je však žádoucí přistupovat na základě strategie, kterou si město stanoví pro dlouhodobější horizont.

Města (a obce obecně) vítají možnosti financování svých potřeb z evropských fondů. Evropské prostředky nicméně upřednostňují akce podle toho, na co jsou prostředky a vyhlášeny výzvy. Dotační princip také znamená, že města realizují projekty, které „akutně" nepotřebují, čímž „vyčerpávají" zdroje jiným městům a obcím, které ještě nemají ani základní infrastrukturu. Diskutující se současně shodli, že města a obce jsou schopna vyčerpat více.

Přestože evropské prostředky umožňují realizaci celé řady smysluplných projektů, postoje měst jsou ovlivněny celou řadou praktických problémů (extremní administrativní náročnost, nevhodné nastavení operačních programů, nevhodnost kritérií, neprůhledné hodnocení projektů, nejednotnost a časté změny postupů a metodik, uplatňování pravidel veřejné podpory, nedostatečné kapacity měst pro přípravu a řízení projektů, omezené zdroje na spolufinancování či velký politický vliv na rozhodování). Velké množství OP v České republice je nevyhovující a vede k rozdrobenosti přístupu implementačních orgánů. Systémovější, spravedlivější a lepší než systém ROPů byl také SROP. Nově zavedený institut integrovaného plánování je pro větší města pozitivem, IPRM by však měly umožňovat přesah přes hranice území obce. Větší města mají také zájem o subdelegaci prostředků provázaných s IPRM, které by jim umožnily řešit problémy odvětvově a ve funkčních oblastech.

Závěrečná část diskuse byla věnována vizi rozvoje měst v horizontu roku 2020. Diskutující se shodli, že alespoň základní infrastrukturu by města měla mít do roku 2020 zabezpečenou a provozuschopnou. Peníze by tak měly směřovat také tam, kde nejsou věci tolik vidět, ale podporují komunitní život v obci.

Složení diskusní skupiny

Účastníci diskuse

Jméno	Funkce	Role ve Svazu
Ing. Oldřich Vlasák	zastupitel Hradce Králové výkonný prezident CEMR poslanec EP	předseda
Ing. Dan Jiránek	primátor Kladna	místopředseda Svazu předseda Komory statutárních měst
Mgr. Daniela Pastorková	starostka Bělé pod Bezdězem	předsedkyně Komory měst
PaedDr. Václav Hartman	zastupitel Jilemnice manažer IPRM Hradce Králové	předseda Regionální komise
Ing. Vladimír Cupal	místostarosta Jeseníku	člen Regionální komise
Ing. Miroslav Jemelka	starosta Dolní Poustevny	člen Regionální komise

Moderátor

Mgr. Ingrid Štegmannová	Vedoucí oddělení vnějších vztahů Svaz měst a obcí České republiky

Zapisovatel

Mgr. Eva Srnová	Referentka oddělení vnějších vztahů

	Svaz měst a obcí České republiky

Pozorovatelé

Ing. Ondřej Mátl, MPA, MSc.	Referent oddělení vnějších vztahů Svaz měst a obcí České republiky Garant Analýzy potřeb měst
Mgr. Barbora Veselá	Referentka oddělení vnějších vztahů Svaz měst a obcí České republiky